

Danske stednavne på *-holt*

ph.d.-afhandling af

Birgit Eggert

2006

**Afdeling for Navneforskning
Nordisk Forskningsinstitut
Det Humanistiske Fakultet
Københavns Universitet**

INDHOLDSFORTEGNELSE

0. Forord	4
1. INDLEDNING	5
1.1. Baggrund	5
1.2. Forskningshistorik	6
1.2.1. Tidligere beskrivelser af danske stednavne på <i>-holt</i>	6
1.2.2. Stednavne på <i>-holt</i> i det øvrige nordiske område	11
1.2.2.1. Island	11
1.2.2.2. Norge	12
1.2.2.3. Færøerne, Orkney og Shetland	12
1.2.2.4. Sverige	12
1.2.2.5. Finland	14
1.2.3. Stednavne på <i>-holt</i> i det vestgermanske område	14
1.2.3.1. Storbritannien	14
1.2.3.2. Holland	14
1.2.3.3. Tyskland	15
1.3. Afgrænsninger	15
1.3.1. Onomastiske afgrænsninger	16
1.3.2. Geografiske afgrænsninger	16
1.3.3. Kronologiske afgrænsninger	18
1.4. Teori	18
1.4.1. Termer og definitioner	19
1.4.2. Analogi	20
1.5. Materiale og kilder	22
1.5.1. Indsamling af materiale	22
1.5.2. Principper for brug af kilder	23
1.5.3. Opstilling af materialet	25
2. DE DANSKE STEDNAVNE PÅ <i>-HOLT</i>	27
2.1. De danske bebyggelsesnavne på <i>-holt</i>	27
2.2. Naturnavne på <i>-holt</i> i seks stikprøver	153
3. EFTERLEDDET	167
3.1. Semantik	167
3.1.1. Etymologi	167
3.1.2. Betydning som appellativ i dansk, nordisk og (vest)germansk	167
3.1.2.1. Betydning af <i>holt</i> som appellativ i dansk	167
3.1.2.2. Betydning af <i>holt</i> som appellativ i danske dialekter	170
3.1.2.3. Betydning af <i>holt</i> som appellativ i de øvrige nordiske sprog	171
3.1.2.4. Betydning af <i>holt</i> som appellativ i de øvrige germanske sprog	173
3.1.3. Betydning af <i>holt</i> som efterled i danske stednavne	174
3.2. Morfologi	177
3.2.1. Appellativet <i>holt</i> og dets udvikling	177
3.2.2. Appellativet <i>holt</i> som stednavneled	178
3.2.2.1. <i>-holte</i>	178
3.2.2.2. <i>-holtet</i>	180

3.2.2.3. <i>-holten</i>	181
3.2.2.4. <i>-holter</i> og <i>-holterne</i>	181
3.3. Lydlig form og udvikling	182
3.3.1. Navne med uforandret efterled	182
3.3.2. Navne med svind af <i>h</i> i efterledet	183
3.3.3. Navne med svækkelse af efterledet til <i>-elt(e)</i>	186
3.3.4. Navne med omdannelse af efterledet til <i>-alt(e)</i>	190
3.3.5. Navne med svækkelse af efterledet til <i>-lt(e)</i>	193
3.3.6. Navne med svind af <i>l</i> i efterledet	194
3.3.7. Navne med svind af <i>t</i> i efterledet	195
3.3.8. Forvanskede <i>holt</i> -navne	195
3.3.9. Sammenfatning	196
4. FORLEDDENE	199
4.1. Identifikation af forleddene i materialets navne	199
4.1.1. Appellativer	200
4.1.1.1. Vækstbetegnelser	201
4.1.1.2. Dyrebetegnelser	203
4.1.1.3. Naturbetegnelser	205
4.1.1.4. Kulturbetegnelser	207
4.1.1.5. Personbetegnelser	209
4.1.1.6. Andre appellativer	210
4.1.1.7. Sammenfatning	211
4.1.2. Proprier	212
4.1.2.1. Personnavne	212
4.1.2.2. Stednavne	215
4.1.2.3. Sammenfatning	217
4.1.3. Adjektiver	217
4.1.3.1. Farver og nuancer	218
4.1.3.2. Form og størrelse	218
4.1.3.3. Relativ beliggenhed	219
4.1.3.4. Andre adjektiver	219
4.1.3.5. Sammenfatning	219
4.1.4. Adverbier	220
4.1.5. Andre ordklasser	221
4.1.6. Sammenfatning	221
5. NAVNESEMANTIK	224
5.1. Den navnesemantiske analyse	224
5.1.1. Den navnesemantiske analysemodel	224
5.1.2. Den navnesemantiske analyse af materialet	228
5.1.3. Sammenfatning	234
6. DATERING OG UDBREDELSE	237
6.1. Datering af <i>holt</i>-navnene	237
6.1.1. Dateringsmetoder	237
6.1.1.1. Sproglig datering	237
6.1.1.2. Ikke-sproglig datering	238

6.1.2. Synspunkter på <i>holt</i> -navnenes alder	240
6.1.3. Datering af danske stednavne på <i>-holt</i>	242
6.1.3.1. Sproglig datering af de danske <i>holt</i> -navne	242
6.1.3.2. Ikke-sproglig datering af de danske <i>holt</i> -navne	245
6.1.4. Sammenfatning	248
6.2. <i>Holt</i>-navnenes udbredelse	250
6.2.1. Udbredelse af <i>holt</i> -navne uden for Danmark	250
6.2.2. Udbredelse af danske stednavne på <i>-holt</i>	252
6.2.2.1. Udbredelse af ældre bebyggelsesnavne på <i>-holt</i>	252
6.2.2.2. Udbredelse af bebyggelsesnavne på <i>-holt</i> som bygger på overleverede naturnavne	254
6.2.2.3. Udbredelse af yngre bebyggelsesnavne på <i>-holt</i>	255
6.2.2.4. Udbredelse af naturnavne på <i>-holt</i> i seks stikprøver	255
6.2.3. Sammenfatning	257
7. UOPRINDELIGE <i>HOLT</i>-NAVNE	258
7.1 Uoprindelige danske stednavne på <i>-holt</i>	258
7.1.1. Uoprindelige bebyggelsesnavne på <i>-holt</i>	258
7.1.2. Kort analyse af de uoprindelige bebyggelsesnavne på <i>-holt</i>	261
8. KONKLUSION	262
9. RESUMÉER	266
9.1. Dansk resumé	266
9.2. Abstract in English	267

I bilagsbindet findes:

BILAG 1 – EFTERLEDDET

BILAG 2 – FORLEDDENE

BILAG 3 – DATERING

BILAG 4 – FORKORTELSER

BILAG 5 – STEDNAVNEREGISTER

0. Forord

Da jeg i sin tid skulle vælge et emne til mit konferensspeciale, bestemte jeg mig for at undersøge danske stednavne med efterleddet *-holt* som ikke tidligere var blevet beskrevet i en samlet fremstilling. Det tilladte omfang af specialet gav imidlertid kun adgang til en smagsprøve på danske *holt*-navne, og specialets undersøgelsesområde var derfor begrænset til bebyggelsesnavne på *-holt* på Øerne i Danmark. Arbejdet med specialet medførte et stort ønske om at udforske *holt*-navnene nærmere. Derfor var det en stor glæde at jeg fik mulighed for at arbejde videre med emnet som et ph.d.-projekt. Det er et stort arbejde at skrive en ph.d.-afhandling, og der er da også mange mennesker som har del i at afhandlingen er blevet virkelighed. Jeg vil takke alle på Dialekt- och Ortnamnsarkivet i Lund for husly og hjælpsomhed i forbindelse med indsamlingen af den skånske del af materialet. Gillian Fellows-Jensen skal have stor tak for med urimelig kort frist at have oversat resuméet til engelsk. Min vejleder, Bente Holmberg, skal takkes for dagligt at have stået til disposition med råd og vejledning. Med hensyn til afhandlingens fysiske form vil jeg takke min far, Evin Eggert, for at have taget billeder af vejskilte på sin vej gennem landet, og for at have lavet forsiden. Sidst med ikke mindst vil jeg takke Afdeling for Navneforskning. De gode arbejdsvilkår på stedet er uvurderlige, både når det gælder den kollegiale ånd og de fysiske rammer. Især har den muntre stemning omkring frokostbordet mange gange givet mig gejsten tilbage når projektet for en stund var blevet uoverskueligt. Hver og en på afdelingen skal have tak for uden forbehold at have hjulpet mig i både store og små spørgsmål når jeg har haft brug for det.

København, januar 2006

Birgit Eggert

1. INDLEDNING

1.1. Baggrund

Den første gang man stifter bekendtskab med ordet *holt* i overleveret tekst på dansk område, er i indskriften på det korte guldhorn hvor afledningen *holtijaR* til sb. *holt* optræder. Hornet blev fundet på en mark ved Gallehus i Sønderjylland i 1734. Indskriften er skrevet med runer på urnordisk, og den lyder, med latinske bogstaver: “ek hlewagastiR holtijaR horna tawido”. Der er skrevet meget om hele indskriften på guldhornet og om ordet *holtijaR*. Der er to hovedopfattelser af betydningen af *holtijaR*. Den ene er at det er et patronym som mange mener, er et primært patronym i betydningen ‘søn af *Holt(e)*’ eller ‘søn af en mand hvis navn indeholder navneleddet *Holt(e)*’. Nogle få mener at *holtijaR* er et slægtsnavn som betyder ‘tilhørende en slægt benævnt efter en person (stamfader) med navnet *Holt(e)*’. Den anden hovedopfattelse er at *holtijaR* er et inkolentnavn, og de fleste med denne opfattelse mener at det betyder ‘mand som kommer fra en lokalitet med navnet *Holt(e)* eller med et med dette navneled sammensat navn’. Nogle få mener at *holtijaR* på guldhornet er brugt appellativisk således at betydningen er ‘skovbo, skovbeboer’. John Kousgård Sørensen opregner argumenterne for de forskellige opfattelser og når frem til at den mest sandsynlige forklaring på *holtijaR* er at der er tale om en inkolentdannelse med suffikset *-ia-* til sb. *holt*. Ordet *holtijaR* har således betydningen ‘skovbo, skovbeboer’ i funktion som et tilnavn (Kousgård Sørensen 1984:33ff.). Kousgård Sørensen konkluderer desuden at det er forsvarligt at se bort fra suffikset *-ia-* i nordisk patronymdannelse (ibid:51). Af nyere forskning om *holtijaR* i guldhornsindskriften kan det nævnes at Lena Peterson karakteriserer ordet som en attributiv tilføjelse til et navn og således ikke som et egentligt navn (Peterson 1994:135), mens Hans Frede Nielsen refererer betydningen som ‘son of Holt’ dog med henvisning til at Kousgård er af ovenstående mening (Nielsen 1996: 336).

Ordet *holt* har en mærkelig historie. Det er kendt i Danmark allerede i den urnordiske periode (200–800), men det forsvinder fra det danske rigssprog omkring år 1800. Selv om ordet kan dokumenteres i den urnordiske periode, forekommer det sjældent som appellativ i den ældre skriftlige overlevering. Derimod findes *holt* meget ofte som led i danske stednavne der normalt dateres til middelalderen. Der findes desuden en gruppe af yngre *holt*-navne som er dannet i tiden efter 1800 på trods af at *holt* som appellativ var forsvundet fra rigssproget på den tid.

Navnene på *-holt* er aldrig blevet særlig grundigt undersøgt. Det gælder både de nord- og vestgermanske navne. På den måde deler *holt*-navnene skæbne med mange stednavnetyper der normalt dateres til middelalderen eller senere. Navneforskere har nemlig haft en tilbøjelighed til at interessere sig for stednavne der er ældre end middelalderen, og som er primære bebyggelsesnavne. Det er fx stednavne med efterled som *-lev*, *-by*, *-sted* og *-torp*. De fleste af *holt*-navnene er derimod sekundære som bebyggelsesnavne, og når de omtales, er det oftest i undersøgelser hvor de ikke er det primære forskningsobjekt.

1.2. Forskningshistorik

Der findes ingen samlet fremstilling om danske stednavne på *-holt*. Navnene er derimod jævnligt berørt i generelle fremstillinger om stednavne, oftest ganske kort. I disse fremstillinger beskrives *-holt* normalt som et stednavneled der betyder 'lille skov'. Navne med dette efterled betegner normalt mindre bebyggelser. Det er bebyggelser som findes i store dele af Danmark, men ofte fremhæves Nordsjælland som et område med en særlig stor koncentration.

Der findes stednavne med navneleddet *holt* i hele det nordiske område med undtagelse af Færøerne. I det meste af Norden er stednavneleddet benyttet i formen *holt*, mens det i det østlige Sverige og i Finland er formen *hult* der ses i stednavnene. I det vestgermanske område som tæller Tyskland, Nederlandene og Storbritannien, har stednavneleddet formerne *-holz*, *-hout* og *-holt*. Selv om der er tale om et udbredt stednavneled, er kun de islandske *holt*-navne undersøgt i en samlet fremstilling.

1.2.1. Tidligere beskrivelser af danske stednavne på *-holt*

I 1800-tallet omtales stednavne på *-holt* flere gange. Den første der omtaler stednavne af denne art, er N. M. Petersen som i sin afhandling "Bemærkninger om danske og norske Stednavnes Oprindelse og Forklaring" fra 1833 ganske kort berører navne på *-holt* i et afsnit om skovnavne: "Holt, -olt, flt. -holte, isl. *holt*; som *Ebelholt*, *Gresholte* ...; det gamle norske kongesæde *Holtar*, nu *Holte* ..." (Petersen 1833:151). En anden omtale findes i Emil Madsens artikel "Sjælandske Stednavne, undersøgte med Hensyn til Betydning og Oprindelse" fra 1863. Her skelnes mellem artsord og bestemmelsesord, og blandt artsordene forekommer ordet *holt*. Om det hedder det således: "Holt (oldn. *holt*, oprindelig en skovbevokset Høi, senere en bar og stenet Bakke, ang. *holt*, Lund, Skov) synes allevegne at have betegnet Skov og forekommer meget hyppig, om end oftere fordreiet til "olte", "elte" og lignende Former" (Madsen 1863:

211). Endelig optræder ordet *holt* i Johannes Steenstrups vigtige artikel “Nogle Bidrag til vore Landsbyers og Bebyggelsens Historie” fra 1894. Her skriver han at “Det er let forståeligt, at Byer, der betegnes efter en *Holt*, ikke kunne blive store. *Holt* betyder en lille Skov. Selv om man fulgte Fritzners Forklaring af det oldnordiske *holt*: “tør, ufrugtbar Stengrund, som hæver sig op over den omliggende Jordoverflade og gerne er bevoxet med Træer” – hvad der næppe har Gyldighed for Danmarks Vedkommende – vilde det ikke kunne blive en stor By, der opstod paa en saadan Plet. Karakteristisk nok findes der da ogsaa kun 2 Kirkebyer blandt samtlige 34 Navne” (Steenstrup 1894:341). Steenstrup påpeger at enkelte svenske forfattere har udtalt at *hult* betyder ‘løvskov’ og *skog* ‘ nåleskov’, mens andre har bemærket at denne betydningsadskillelse ikke har været konstant idet der findes flere steder i Sverige som kaldes *Granhult*. Han mener at danske stednavne på *-holt* med træbetegnelser som forled peger på løvtræer, fx *Egholt*, *Risholt*, *Hesselholt* og *Bøgholt*. Desuden forholder han sig tvivlende til om historikeren Hans Knudsen (1834:37) har ret i at *holt* på sjællandsk især skulle betyde en ‘lav skov’, dvs. enten en underskov eller en ungskov.

I 1900-tallet omtales navnene på *-holt* i flere forskellige publikationer. Vigtigst er indledningerne til skriftserien *Danmarks Stednavne* som er udgivet af Stednavneudvalget/Institut for Navneforskning. Serien begyndte at udkomme i 1922, og er fortsat under udgivelse. I indledningerne findes der en oversigt over de vigtigste stednavneendelser i området. Det betyder at ordet *holt* ikke nødvendigvis optræder i alle skriftseriens bind. Måske forekommer det ikke i det pågældende område, eller måske er det sjældent i området. Fra 1922 til 1951 udkom der ti bind i skriftserien. Det første af disse bind behandler Samsø (DS I 1922), og det andet bind behandler navnene i det nordsjællandske Frederiksborg Amt (DS II 1929). Herefter følger syv bind som behandler forskellige jyske områder (DS III–IX 1933–48). Det tiende bind i serien behandler navnene på Bornholm (DS X 1951). I indledningerne til disse bind gives der forskellige oplysninger om ordet *holt* og om navnene på *-holt*. Neutrumsordet *holt* forklares som et fællesgermansk ord der næsten overalt betyder ‘skov, lund’, i vestnordisk dog ‘tør, ufrugtbar hævet stengrund, gerne bevokset med træer’. I Danmark findes ordet næsten kun i stednavne. Det er gået ud af sproget, og det findes nu kun dialektalt i forskellige betydninger: ‘forhøjning i en eng, en stor holm’, ‘en åben plads i en skov’ og ‘en lille samling af (større) træer, levning af skov’. “Grunden til de vekslende Betydninger er vel den, at Ordet i Stednavne] er blevet staaende længe efter at Skoven var forsvunden” (DS II:XI). *Holt* indgår i mange skovnavne, men selvom det oprindeligt er et naturbetegnende navneled, indgår det tit i

bebyggelsesnavne. Forleddene er ofte adjektiver eller natur- eller terrænbetegnende substantiver, sjældent personnavne. Dog ses personnavne oftere som forled i de sønderjyske stednavne på *-holt*. En del af dem er helgennavne og andre indlånte navne hvorfor typen anses for at være ret ung i Sønderjylland. Det underbygges af at kun nogle få af områdets navne er blevet til bebyggelsesnavne i løbet af middelalderen (DS III:XXXIV).

Kristian Hald er den der har skrevet mest om de danske *holt*-navne. Det har han især gjort i *Vore Stednavne* fra 1950 (1965) samt i artiklen “-hult. Danmark” i *Kulturhistorisk Leksikon for nordisk Middelalder* (Hald 1962). I *Vore Stednavne* (1965:194f.) behandler han *holt*-navnene i sammenhæng med andre gamle skovnavne. De ældste skovbetegnende stednavne er, siger han, navnene på *-ved*, gl. *with*, ‘skov’ med grundbetydningen ‘grænse’ som senere udvikler sig til betydningen ‘grænseskov’ som igen bliver til ‘skov’. De betegner ofte meget store skovstrækninger. Deres alder fremgår af at der i flere tilfælde forekommer forled som vidner om den førkristne tro, fx gudenavnet *Tyr* og adjektivet *hellig*. Det første optræder som forled i bebyggelsesnavnet *Tiset* der både findes i Gram Herred i Sønderjylland og i Ning Herred i Østjylland. Det sidste forekommer i bebyggelsesnavnet *Helleved* på Als (Hald 1965:196). Det næste lag af skovnavne er, ifølge Kristian Hald, navnene på *-lund*. Da en del danske navne med dette efterled findes i Danelagen, hører typen hjemme i vikingetiden, men den må også gå længere tilbage idet der findes flere sammensætninger med nordiske gudenavne, fx *Torslunde*. Herefter kommer navnene på *-holt* som Kristian Hald mener er yngre end navnene på *-lund*. Hald skriver at disse navne er almindelige i flere egne, bl.a. i Nordsjælland, hvor efterleddet kan blive svækket til *-elt(e)*, og i enkelte tilfælde til ukendelighed (fx i *Græsted*). Han omtaler også at vokalen *o* kan gå over til *a* (fx i *Stenalt*), især i et lille område i Randers Amt. I Nordsjælland er navnene i enkelte tilfælde sammensat med personnavne, men der er ingen kristne navne imellem dem. Derimod viser navnet *Kirkelte* og enkelte andre indlånte ord i forleddene at navnene har været dannet i kristen tid. Der er derfor ingen grund til at tro at *holt*-navnene skulle være ældre end middelalderen. Det stemmer også med at der ikke er påvist nogen sikre eksempler på at der skulle være danske *holt*-navne i Danelagen. Kristian Hald nævner at efterleddet, med en enkelt undtagelse, ikke sammensættes med ord der har med den hedenske tro at gøre¹. Hald nævner også at *holt* i jyske dialekter, ud over betydningen ‘lille skov’, kan bruges om ‘en forhøjning i en eng’ og ‘en åben plads i en skov’, men han siger at

¹ Et andet sted nævner Hald at det er det sønderjyske marknavn *Tisholt* med gudenavnet *Ti* (*Tyr*) som forled der tænkes på (Hald 1948:30).

disse betydninger må være unge, samt at man i stednavne kan regne med at *holt* næsten altid betyder 'lille skov'. Herefter nævner han flere ord for skovbevoksning som kan findes i stednavne, men de forekommer ikke så tit. Blandt dem er ordet *ris* 'kratskov', afledte kollektiver af træbetegnelser (fx *-birke*, *-bøge*) og substantivet gl. *storth* der er samme ord som vn. *storð* 'ungskov'. Det sidstnævnte findes som marknavn i Danelagen. I Halds artikel fra 1962 er informationerne om stednavne på *-holt* næsten de samme. Udbredelsen er dog berørt her. *Holt*-navnene træffes spredt over hele landet med undtagelse af Bornholm, men de findes især i udprægede skovegne, siger han. Hald antager også at bebyggelsesnavnene på *-holt* i Nordsjælland er ældst (Hald 1962:39).

Før Kristian Halds *Vore Stednavne* (1950) har to forskere gjort interessante udtalelser om stednavne på *-holt*. Den ene er Gunnar Knudsen som i artiklen "De danske Stednavne" fra 1939 skriver at *holt* har været brugt langt op i middelalderen, og at det ofte optræder i bøjningsformen *holte* som formelt ikke skulle være en pluralisform da der er tale om et gammelt neutrumsord. Der er dog mulighed for en overgang til femininum sådan som det er sket i norske stednavne – i hvert fald i de sammensatte navne som fx *Holtar*. Han mener imidlertid at der for de sammensatte navnes vedkommende ved former med *-e* er tale om analogidannelser til andre stednavne med *-e*. Og her hvor der er tale om oprindelige naturnavne, mener han at der er mindre sandsynlighed for pluralis end ved primære bebyggelsesnavne hvor pluralis sigter til et flertal af boliger eller indbyggere. Det hedder således at "medens et Skovnavn som *Roholte* maa opfattes som et Navn paa en enkelt Skov, et *Holt*, som for at kunne holdes ude fra de andre Holter i Nærheden (*Vindebyholt*, *Hylleholt*) ligesom disse har faaet et særligt "Fornavn" (Knudsen 1939:113). Den anden forsker som har udtalt sig om stednavne på *-holt*, er Peter Skautrup som i *Det danske Sprogs Historie I* (DSH I 1944) kommer ind på bebyggelsesnavne på *-holt*. Han nævner at bebyggelsesnavne på *-holt* og *-skov* formentlig antyder nyrydning i den runedanske periode (800–1100). Navne på *-holt* findes tidligst i Tyskland i 700-tallet, og Skautrup mener at de i Danmark har samme alder som *rød*-navnene. *Holt*-navnene når, hedder det videre, til Småland i 1100-tallet og til Västergötland i 1300-tallet (DSH I:117f.). I DSH bind III (1953) kommer Skautrup i øvrigt med en interessant forklaring på at ordet *holt* sammen med andre topografiske ord er gledet ud af sproget. Det er på grund af udskiftningen omkring 1800, siger han. Skautrups ræsonnement er følgende: Alle beboerne i landsbyen kendte før udskiftningen hele marken, og de ord der blev brugt til at betegne den, men efter udskiftningen havde man ikke længere brug for at betegne hver eneste lille plet.

Ordene tabte deres betydning og er nu for fleres vedkommende kun bevaret i proprier (DSH III:217).

Efter Kristian Hald er der ikke nogen der har skrevet sammenhængende om skovnavne i Danmark. Skriftserien *Danmarks Stednavne* fortsatte i 1954 med bind XI, og det senest udkomne bind i serien er bind XXIV fra 2001. Bind XII (1964), bind XVII (1976–84), bind XVIII,1–2 (1976–80) og bind XXI (1991) omhandler forskellige områder i Jylland. Fyn er med det sydfynske øhav dækket af bind XIII–XV (1958–70), mens de resterende bind omhandler forskellige områder på Sjælland og de sydfor liggende øer. Indledningerne til disse bind i skriftserien minder med hensyn til navneelementet *holt* om de tidligere bind som er nævnt ovenfor. Nogle få ting fra de nyere bind skal dog nævnes: I bind XVII som omhandler Ringkøbing Amt, hedder det bl.a.: “Som ved andre udbredte navneled kan det ... ikke udelukkes at enkelte, især nyere, navne på *-holt* er analogidannelser uden topografisk grundlag for efterleddet” (DS XVII:XXXI). Desuden omtales en udvikling, især i Randers Amt, hvor ordet har fået en form, *halt*, med delabialiseret vokal (DS XVIII,2:XVII).

Bent Jørgensen har i *Dansk Stednavneleksikon I–III* (1981–83) behandlet navneleddet *holt*. Han fortæller at ordet ikke længere findes i sproget, og at det betyder ‘lille skov’ når det er brugt i stednavne. Desuden siger han at svenske forskere på grund af navneelementets hyppighed i Skåne har formodet at nogle navne på *-holt* er dannet som bebyggelsesnavne ved analogi fra de bebyggelsesnavne med samme efterled der har en fortid som naturnavne. Argumentet er at man ikke kan tænke sig at der har eksisteret så mange skove betegnet med *-holt* som det antal af bebyggelser der har et navn som ender på *-holt*. Han nævner at *-holt* i Nordsjælland ofte er udviklet til *-elt*, *-lt*, eller at det har forandret sig helt som i *Græsted*, samt at efterleddet i et lille østjysk område har ændret sig til *-alt*.

Senest har John Kousgård Sørensen skrevet om stednavneendelsen *-holt* i et par opslagsværker. I *Dansk kulturhistorisk Opslagsværk I* fra 1991 nævner han betydningen ‘lille skov’, og skriver at ordet stedvis er almindeligt i landsbynavne, fx i Nordsjælland og Vendsyssel, hvor byerne har navn efter den skov de er anlagt ved. Endelsen er, siger han, i mange tilfælde svær at genkende i formerne på *-elt(e)* (*Toelt*, *Høvelte*), *-alt* (*Romalt*) og *-te(d)* (*Saunte*, *Græsted*). Han skriver desuden at navnene ikke er ældre end middelalderen, og at de ikke findes i Danelagen (Kousgård Sørensen 1991:344). I *Den Store Danske Encyklopædi* bind VIII fra 1997 i artiklen “*-holt*” siger John Kousgård Sørensen endvidere om betydningen af

ordet at “det betyder ‘lille skov’, senere også ‘bebyggelse ved lille skov’” (Kousgård Sørensen 1997:578).

1.2.2. Stednavne på *-holt* i det øvrige nordiske område

Der findes, som tidligere nævnt, stednavne med navneleddet *holt* i hele det nordiske område med undtagelse af Færøerne. I det meste af Norden er stednavneleddet benyttet i formen *holt*, men i det østlige Sverige og i Finland er det formen *hult* der ses i stednavnene. Som appellativ er *holt* stadig en aktiv del af de vestnordiske rigssprog, islandsk og norsk, mens *holt/hult* stort set er forsvundet fra de østnordiske rigssprog, dansk og svensk, hvor det nu kun benyttes i poetisk sprog og i visse dialekter.

1.2.2.1. Island

Island er det eneste nordiske land hvor der findes en undersøgelse af landets *holt*-navne. Undersøgelsen er foretaget af Arne Brekke og publiceret i afhandlingen *HOLT as an appellative and a farm-name element in Icelandic* (1964). I nutidig islandsk har ordet *holt* betydningen ‘stenet bakke’, men spørgsmålet er om ordets betydning altid har været den samme i islandsk. Arne Brekke mener at de islandske *holt*-navne er meget ældre end de tidligste islandske litterære kilder. *Holt*-navnene er endda så gamle, mener han, at de er blandt de vigtigste kilder til bedømmelse af den tidlige betydning af appellativet *holt* i islandsk (Brekke 1964:97). I sin konklusion siger Brekke at den ældste islandske litteratur, især Den ældre Edda, synes at bruge ordet *holt* i betydningen ‘lille skov’, og at en del af de islandske *holt*-navnes forled indikerer en sammenhæng med træer, fx *Næfurholt* med forleddet sb. *næfur* ‘birkebark’. Desuden viser Brekke i afhandlingen at Island i landnamstiden ikke alene var bevokset med skov i store områder, men at der også var skov på alle de steder hvor de ældste *holt*-navne er fundet. Brekke mener at den semantiske udvikling i islandsk skyldes den islandske topografi. De små skove som blev kaldt *holt*, fandtes på forhøjninger i våde sumpede områder således at *holt* kom til at betegne forhøjningen efter at skoven var forsvundet. Dertil kommer at overgræsning har medført erosion sådan at *holt* især associeres med en bar og stenet forhøjning (Brekke 1964:255–56). Stednavne på *-holt* findes oftest i lavlandsområderne i Island, især i det sydvestlige lavland i Árnes- og Rangárvallasýsla (Ólafur Lárusson 1939:65).

1.2.2.2. Norge

Appellativet *holt* synes at være noget mere komplekst i Norge end i det øvrige vestlige Norden. I det sydlige Norge betyder neutrumsordet *holt* 'skovstykke, lille skov', men lidt nordligere i Norge findes *holt* som et maskulint ord. I en del af det nordligere område er betydningen 'høj, bakke (ofte stenet og ujævn)'. Denne betydning må, ligesom i islandsk, være en nyere udvikling (Sandnes og Stemshaug 1997:220). Som navneled er *holt* mest udbredt i det østlige Norge, men det ses også her og der i Vestnorge (Hovda 1962:40f.). Som simpleks findes navnet i forskellige bøjningsformer, fx *Holtet* (best. sing.), *Holte* (dat. sing.) og *Holter* (ubest. plur.), men som efterled i komposita findes almindeligvis appellativets nominativform *-holt*. Som efterled kan *-holt* undergå særlige udviklinger til formerne *-alt*, *-elt*, *-ell* og *-åll*, fx *Stangralt*, *Høyelt*, *Aspjeld* og *Bosoll* (Sandnes og Stemshaug 1997:220). Forleddene i komposita på *-holt* er ofte træbetegnelser eller forskellige benævnelser for skov, fx *Granholt* og *Risholt*. Desuden fortæller en del forled om terrænforhold, fx *Sjørholt* (< *Sjóvarholt*). Dateringen af de norske *holt*-navne er vanskelig. Navneleddet har været produktivt gennem en lang periode, og der findes en mængde naturnavne på *-holt* hvoraf nogle tydeligvis er unge. Kilderne giver dog grundlag nok til at man kan tidsfæste de fleste bebyggelsesnavne til den kristne middelalder (1050–1350). Simpleksnavnene kan dog gå længere tilbage. Således nævnes i Ynglingatal (skrevet i slutningen af 800-tallet?) at en af Harald Hårfagers forfædre boede på gården *Holt* (Sandnes og Stemshaug 1997:220f.).

1.2.2.3. Færøerne, Orkney og Shetland

Det skal nævnes at der også findes nogle få *holt*-navne af nordisk (norsk) oprindelse på Shetland. Her er *holt* et neutrumsord der betyder 'stenet bakke', og det forekommer i en del navne som betegner stenede bakker og høje. Her optræder formerne *holt*, *hulter* og *holter*. Ordet *holt* bruges desuden i daglig tale om 'klippestykke', 'stor sten' og til dels også 'dyng af store sten' (Jakobsen 1901:113). På de to andre øgrupper, Færøerne og Orkney, der ligesom Shetland blev koloniseret af skandinaver (nordmænd) i vikingetiden, findes ingen *holt*-navne.

1.2.2.4. Sverige

De *hult*-navne der findes i Sverige, er ofte nævnt i den svenske stednavnelitteratur. Dog findes der ingen samlet undersøgelse af navnetypen. I fornsvensk findes formerne *hult* og *holt* side om side. Formerne på *-hult* ses i det østlige Sverige, mens formerne på *-holt* hører hjemme i

de vestlige områder (Ståhl 1962:36). I nyere tid er mange navne med formen *-holt* blevet forsvensket til formen *-hult*. Det er især sket i de tidligere danske områder i Sydsverige. Som efterled i svenske stednavne optræder efterleddet ofte i den tostavede variant *-hulta*, mens *-hult* i det sydlige Sverige ofte er blevet omdannet, og i nutiden fremstår som *-alt*, *-elt* og *-ilt*. Udviklingen til *-alt* sker ifølge Bengt Pamp fra lydforbindelsen *-ahult* (1988:51), ligesom *-arp* kommer af *-aporp* (ibid:44f.), mens udviklingerne til *-elt* og *-ilt* sker som resultat af infortissvækkelse. Grundbetydningen af *hult* i svenske stednavne angives af *Svenskt Ortnamnslexikon* (SOL:134) som 'skov' uanset størrelse, træart og anvendelsesområde. Denne betydning er belagt i flere middelalderlige navne på større skovområder i Sverige. Det er desuden fremført at *hult* kunne have den mere specifikke betydning 'stævningskov'. Det vil sige at træerne blev fældet eller beskåret kraftigt for at forøge skuddannelse fra stubben til løvhøst, fx til brænde og hegnsmateriale (Den Store Danske Encyklopædi XVIII:231). Lars Hellberg (1967:105) mener desuden at flertallet af bebyggelsesnavnene på *-hult* efter alt at dømme ikke sigter til løvskoven som sådan, men til dele af løvskov som gennem rydning og på anden vis kan karakteriseres som kulturjord. Hellberg siger at man med god grund kan antage at de fleste bebyggelsesnavne på *-hult* er opstået ved udflytning til skovsletter der allerede var navngivne og i brug. Bebyggelsesnavnene på *-hult* er i sådanne tilfælde ikke oprindelige naturnavne, men de kan karakteriseres som kulturnavne. Bebyggelsesnavne på *-hult* er almindelige i det sydlige og mellemste Sverige. Det gælder især Skåne, Småland, Halland og Östergötland. I disse områder er der et stort antal middelalderlige bebyggelsesnavne på *-hult* i tidligere ubebyggede skovområder, og det tyder på at navnene i stor udstrækning er blevet brugt til ny bebyggelse i skoven. Nogle få *hult*-navne kan føres tilbage til vikingetiden, men de allerfleste er middelalderlige (SOL:134). Forleddene er ofte vækstbetegnelser eller andre betegnelser for naturforhold, fx topografiske forhold eller dyre- og fuglebetegnelser. Franzén (1939:155) fremhæver desuden navnet *Fagerhult* som et modenavn inden for navnetypen med ca. 85 forekomster i Sverige og et stort antal tilsvarende navne i de øvrige nordiske lande. Tilsvarende mener Svend Benson (1972:35f.) at en række af de svenske *hult*-navne må være dannet som del af en modeforeteelse. Afledningen *hylta* 'lille holt' er sjælden i svenske stednavne og forekommer kun i det sydlige Sverige (SOL:134). Det er fremført at navnetypen skulle stamme fra Tyskland og have "vandret" derfra og nordpå gennem Danmark til Sverige. Det er en hypotese som vistnok først er fremstillet af Ödeen (1927–30:332; se også Lundahl 1948:54), men den savner tilstrækkelig motivering på alle måder (Hellberg 1967:100).

1.2.2.5. Finland

I ældre svensk dialekt i Finland er appellativet *hult* overleveret i betydningen ‘have’, men det er kun sjældent belagt. Ordet findes i stednavne i størstedelen af det finlandssvenske område, men med en relativt fåtallig forekomst (se udbredelseskort hos Thors 1953:79). Desuden findes afledningsformen *hylta* i et par stednavne i Finland. Det tidligst belagte navn af denne type i Finland er simpleksnavnet *Hulta* i Sund på Åland som i 1386 skrives *Hultom*. Thors mener at navnene på *-hult* og *-hylta* i Finland skyldes påvirkning fra det sydlige Sverige (Thors 1953:78ff. og Granlund 1962: 38f.)

1.2.3. Stednavne på *-holt* i det vestgermanske område

Der findes, som tidligere nævnt, også *holt*-navne i det vestgermanske sprogområde. Det gælder landene Storbritannien, Holland og Tyskland. Også her nævnes navnetypen kun i generelle fremstillinger om stednavne.

1.2.3.1. Storbritannien

I Storbritannien er skovbetegnende stednavneled særdeles hyppigt forekommende. Hertil hører navne med efterleddet *-holt* som ofte sigter til skov bestående af en enkelt træart (Gelling 1995–96: 789f.). I Storbritannien er stednavne på *-holt* mest frekvente i Cheshire, Essex, Gloucestershire og Sussex, mens der ikke er fundet *holt*-navne nord for Cheshire og Yorkshire (West Riding). I et yngre værk af Margaret Gelling og Ann Cole (2000:233) om Storbritanniens stednavne beskrives betydningen af *holt* som ‘single-species wood’, men det understreges dog at “This specialised sense does not appear in literary sources, where ‘small wood’ is the meaning, but it predominates in place-names and charter boundaries”. Som argumentet for at denne betydning foretrækkes, anføres det at en meget stor del af *holt*-navnene har træbetegnelser som forled. Dog udgør betegnelser for vilde dyr og fugle også en betydelig del af forleddene ved siden af træbetegnelserne.

1.2.3.2. Holland

Navnet Holland som betegner en provins i det der egentlig hedder *Nederlandene*, indeholder ordet *holt* som forled. Navnet skrives i ældre tid: ca. 960 Holtland og 1064 Holland, og området betegnedes oprindeligt som et skovland eller skovrigt land (Berger 1993:138). I nederlandsk er *holt* udviklet til *hout*, men det findes dog regionalt i formen *holt* (WNT VI:1172).

Store dele af Nederlandene og Flandern var dækket af skov i ældre tid, og stednavne på *-hout* regnes for at høre til de tidligst forekommende navne med efterled der betegner bevoksning, fx *Turhout* der skrives 865–76 (10. årh.) Turholt (Rentenaar 1995–96:780). I Nederlandene kan *-holt(e)* udvikle sig til *-elt(e)* ligesom det er tilfældet i flere af de nordiske lande. Der er foretaget en undersøgelse af stednavne med endelsen *-elte* i provinsen Drente der ligger i den nordøstlige del af Nederlandene. Undersøgelsen viser at flere forskellige stednavneefterled er faldet sammen i endelsen *-elt(e)*. Heriblandt er en række navne der oprindeligt har haft efterledet *-holt*. Andre stednavneendelser der også har udviklet sig til *-elte*, er fx *-veld* ‘hedemark’ og *-lo (-loo)* ‘skov’ eller ‘sump’ (Hofstra 1973:73 og 19). Desværre kommer Hofstra ikke ind på mere generelle forhold angående nederlandske *holt-* eller *hout-*navne.

1.2.3.3. Tyskland

I Tyskland svarer stednavneendelsen *-holz* i de sydlige højtyske områder til det danske *-holt*, mens den tilsvarende stednavneendelse i de nordligere oprindeligt nedertyske områder er enslydende med det danske *-holt*. I tysk stednavnelitteratur er navnetypen kun sjældent berørt, og hvor den nævnes, er det kun ganske kortfattet. Wolfgang Laur (1992:345) fortæller at *Holt* i Slesvig-Holsten både kan betegne en skov og træ som materiale. I Slesvig-Holsten har, siger Laur, *holt* i betydningen ‘skov’ næsten fortrængt ordet *Wald* (lokalt *Woold*) ‘skov’. Ligesom *Holland*, indeholder navnet på den tyske landsdel *Holstein* også ordet *holt*. Landsdelen har sit navn fra en befolkningsgruppe der beboede området. Det er indbyggerbetegnelse dat. plur. *Holtsaten* der har udviklet sig over mnty. *Holsten* til ty. *Holstein* (Berger 1993:237). Jf. at området på ældre vestnordisk hedder *Holtsetaland* (Hellberg 1967:100).

1.3. Afgrænsninger

For at holde nærværende arbejde inden for de rammer der er til rådighed ved et ph.d.-projekt, har det været nødvendigt at foretage en række afgrænsninger. Det har således ikke været muligt at undersøge alle danske stednavne på *-holt*. Der er tale om tre slags afgrænsninger, onomastiske, geografiske og kronologiske. De onomastiske og geografiske afgrænsninger har reduceret det samlede materiale, men afgrænsningerne er alligevel så beskedne at det undersøgte materiale må formodes at give et godt og fyldestgørende billede af de danske *holt-*navne. De kronologiske afgrænsninger vedrører kun de områder der ikke længere er danske.

1.3.1. Onomastiske afgrænsninger

Nærværende arbejde er en navnetypeundersøgelse. Det vil sige en undersøgelse af danske stednavne med efterledet *-holt*. Det er naturligvis en afgrænsning i sig selv, men det har alligevel været nødvendigt at afgrænse materialet yderligere. Undersøgelsen er derfor koncentreret om danske bebyggelsesnavne på *-holt*, mens naturnavne på *-holt* er taget med i et begrænset omfang.

Det er nødvendigt at præcisere hvad et *holt*-navn er. At der er tale om stednavne med efterledet *-holt*, er nemlig ikke entydigt. Her inkluderer det simpleksnavne, dvs. etleddede navne. Hertil kommer navne der ender på *-holt* og forskellige morfologiske varianter af dette efterled. Det er fx *-holte*, *-holtet* og *-holtum* (se kap. 3.2.). Hertil kommer forskellige lydligge omdannelser af *-holt* som stednavneefterled. Det er endelser som *-olt(e)*, *-alt(e)*, *-elt(e)*, *-lt(e)* og *-t(e)* (se kap. 3.3.). Flere af disse forskellige omdannelser af *-holt* ses i en række af materialets navne hvor efterledet ikke er overleveret i sin fulde form. Disse navne er efter al rimelig sandsynlighed navne på *-holt*, da identiske lydligge omdannelser findes i en række *holt*-navne som er overleveret med efterledet i sin fulde form. Hvor der i det følgende tales om *holt*-navne i almindelighed sigtes der altså til alle navne med efterledet i de nævnte morfologiske varianter og de forskellige lydligge omdannelser.

I kapitel syv behandles iøvrigt navne som i deres yngre stavemåder fremstår som *holt*-navne med *-holt* som efterled, men hvor den ældre overlevering viser at der er tale om navne af anden art. Der er altså tale om "uoprindelige" *holt*-navne som på et tidspunkt, hovedsageligt af sproglige årsager, er blevet omdannet til *holt*-navne.

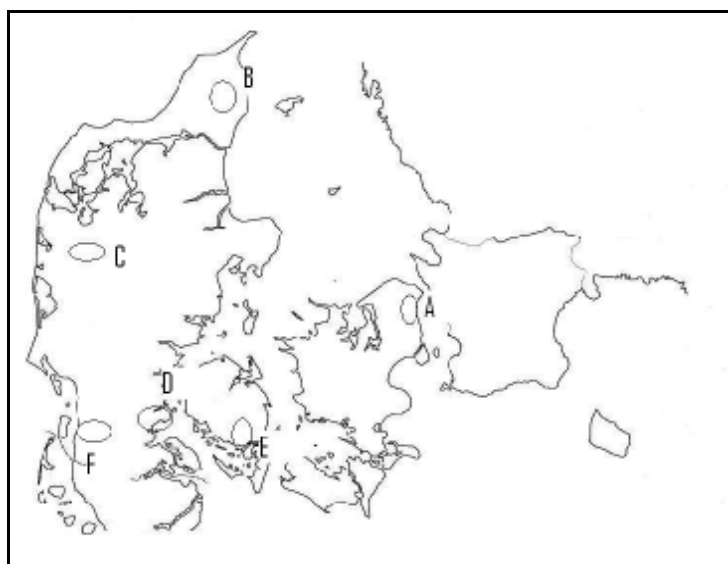
1.3.2. Geografiske afgrænsninger

Undersøgelsen dækker det nuværende Danmark og Skåne. De ældste danske stednavne på *-holt* stammer med stor sandsynlighed fra middelalderens begyndelse eller lidt før. Derfor vil det ideelle geografiske undersøgelsesområde naturligvis være det område der var dansk på den tid. Det vil sige det nuværende Danmark samt Sydslesvig, Skåne, Halland og Blekinge. Imidlertid har det været nødvendigt af praktiske årsager at fravælge Sydslesvig, Halland og Blekinge. Dog forventes det undersøgte område, altså det nuværende Danmark og Skåne, at kunne give et godt og fyldestgørende billede af de danske *holt*-navne. Det kan det fordi *holt*-navnene i Halland og Blekinge formentlig ikke ville ændre betydeligt ved det billede af *holt*-

navnene som det skånske materiale giver. Og det materiale der måtte være i Sydslesvig, ville formentlig ikke rykke meget ved det billede som det sønderjyske materiale giver.

Projektets rammer har ikke givet mulighed for at undersøge alle danske naturnavne på *-holt*. Naturnavnene på *-holt* er dog inddraget i undersøgelsen i form af en række stikprøver som er foretaget efter indsamlingen af bebyggelsesnavnene. Jeg har valgt seks mindre områder på 2–5 sogne. To af de seks områder er valgt i egne med mange bebyggelsesnavnene på *-holt*. To områder er valgt hvor der ikke er bebyggelsesnavne på *-holt*, og to områder er valgt i egne hvor antallet af bebyggelsesnavne på *-holt* er gennemsnitligt, jf. udbredelseskort i kapitel 6.2.2. Det er desuden tilstræbt at disse stikprøver fordeler sig nogenlunde jævnt over det geografiske område som undersøgelsen dækker. På den måde har jeg fået et repræsentativt naturnavnemateriale, samtidig med at fremgangsmåden gør det muligt at se om antallet af bebyggelsesnavne på *-holt* er proportionalt med antallet af naturnavne på *-holt*. Det vil fx kunne sige om der er mange naturnavne på *-holt* i de områder hvor der er mange bebyggelsesnavne på *-holt*, eller om der i områder uden bebyggelsesnavne på *-holt* heller ikke findes naturnavne på *-holt*.

De to stikprøver der er taget i områder med mange bebyggelsesnavne på *-holt*, har jeg kaldt stikprøve A og B. Stikprøve A danner et sammenhængende område i Nordsjælland, og den omfatter Asminderød s. (Sj 0014), Grønholt s. (Sj 0015), Karlebo s. (Sj 0016) og Blovstørød s. (Sj 0017) mens stikprøve B i Vendsyssel omfatter nabosognene Torslev s. (Njy 1225) og Skæve s. (Njy 1226). De to stikprøver der er taget i områder med en gennemsnitlig forekomst af bebyggelsesnavne på *-holt*, har jeg kaldt stikprøve C og D. Stikprøve C udgør et sammenhængende område i Vestjylland, og den omfatter Tvis s. (Vjy 2481), Avlum s. (Vjy 2482) og Ørre s. (Vjy 2485), mens stikprøve D som ligger i det østlige Sønderjylland, omfatter Hoptrup s. (Sjy 3012), Vilstrup s. (Sjy 3013), Halk s. (Sjy 3016) og Øsby s. (Sjy 3017). De to stikprøver der er ta-

Figur 1 Stikprøvernes placering i undersøgelsesområdet

get i områder uden bebyggelsesnavne på *-holt*, har jeg kaldt stikprøve E og F. Stikprøve E danner et område på det sydøstlige Fyn, og den omfatter Egense s. (Fy 1035), Øster-Skerninge s. (Fy 1036), Ollerup s. (Fy 1037), Kirkeby s. (fy 1038) og Stenstrup s. (Fy 1039), mens stikprøve F som udgør et sammenhængende område i det vestlige Sønderjylland, omfatter Arrild s. (Sjy 3081), Skærbæk s. (Sjy 3089), Døstrup s. (Sjy 3115) og Nr. Løgum s. (Sjy 3117). Se stikprøvernes placeringer i figur 1 ovenfor.

1.3.3. Kronologiske afgrænsninger

Der er ikke foretaget nogen kronologisk afgrænsning når det gælder navne fra det nuværende Danmark. Her kan navnene være både gamle og unge. Heller ikke for de skånske navne er der nogen nedre kronologisk grænse. Derimod er der sat en skarp øvre grænse ved år 1658 hvor Skåne efter Roskildefreden tilfaldt Sverige. Det vil rent praktisk sige at materialet indeholder skånske bebyggelsesnavne på *-holt* som er overleveret før 1658. Navne hvis ældste overlevering er yngre end 1658, betragtes som svenske. Det kan diskuteres hvor rimeligt det er at sætte en så skarp grænse da skåningerne jo ikke fra den ene dag til anden er begyndt at tale svensk, og da navne der er overleveret efter 1658 godt kan være dannet før denne skæringsdato. Det er imidlertid nødvendigt med en afgrænsning da undersøgelsen kun gælder danske *holt*-navne og altså ikke de svenske *hult*-navne. Desuden bliver Skåne udsat for en omfattende forsvenskning allerede i sidste halvdel af det 17. århundrede hvilket ses tydeligt i overleveringen af de danske *holt*-navne fra området. Her ændres efterleddet brat fra *-holt* til den svenske form *-hult*.

1.4. Teori

Materialet i denne undersøgelse består af navne af forskellig karakter, og derfor er det nødvendigt at benytte sig af forskellige termer og begreber. I det følgende gøres der rede for de onomastiske termer og definitioner som benyttes i afhandlingen. Der er desuden ét teoretisk emne der kræver særlig opmærksomhed ved arbejdet med danske *holt*-navne, og det er analogi. Der findes flere forskellige former for analogi i undersøgelsens materiale både når det gælder analogiens ophav, og når det gælder den tid analogien er opstået i.

Visse andre teoretiske og metodiske forhold behandles andre steder i afhandlingen. Det gælder især den navnesemantiske metode og de dateringsmetoder som behandles i de relevante kapitler (henholdsvis kap. 5 og kap. 6.1.).

1.4.1. Termer og definitioner

I dansk navneforskning benyttes normalt tre kategorier af stednavne. Det drejer sig om bebyggelsesnavne, naturnavne og marknavne. Termen bebyggelsesnavn indbefatter navne på bebyggelser som sogne, landsbyer, gårde, huse og møller m.m. Termerne naturnavn og marknavn benyttes derimod ikke altid entydigt i litteraturen. Nogle forfattere sætter lighedstegn mellem de to grupper, som de så kalder enten naturnavne eller marknavne. Andre forfattere benytter termen naturnavn om navne på egentlige naturlokaliteter, mens termen marknavn benyttes om dyrkede arealer (se fx Dalberg (Christensen) og Kousgård Sørensen 1972:22ff.). Her benytter jeg termen naturnavn både om navne på egentlige naturlokaliteter og om navne på dyrkede arealer. Mere specifikke betegnelser som sognenavn, gårdnavn, agernavn og ånavn m.fl. vil også findes i afhandlingen.

De tidligste stednavne med efterleddet *-holt* må fra begyndelsen have været naturbetegnende, da appellativet *holt* i dansk har grundbetydningen ‘lille skov’. Derfor er hovedparten af bebyggelsesnavnene på *-holt* semantisk sekundære navne. Det vil sige at bebyggelsen har overtaget sit navn fra en naturlokalitet på eller ved det sted hvor bebyggelsen er opstået. Undertiden fremgår dette direkte af overleveringen. Det er tilfældet når der foruden bebyggelsesnavnet også forekommer et tilsvarende naturnavn i det overleverede kildemateriale. Det gælder fx gårdnavnet *Børsholt* (Horne s. (Fyn 1078)) som først er overleveret i en kildeform fra 1868, mens det tilsvarende naturnavn allerede findes i en kilde fra 1683.

I materialet findes der også en gruppe af bebyggelsesbetegnende *holt*-navne som først er overleveret i kilder der stammer fra tiden efter 1800. Her er der ikke fundet et tilsvarende ældre naturnavn som den denoterede bebyggelse kunne have sit navn fra. Der er formentlig tale om primære bebyggelsesnavne som er dannet i analogi med de ældre bebyggelsesnavne på *-holt* i en tid hvor appellativet *holt* ikke længere er en del af det danske rigssprog (se kap. 1.4.2. om analogi). Jeg har i mit konferensspeciale kaldt disse navne for analoginavne (se Eggert 2003:10) – hvilket de også er. Men da der optræder flere forskellige former for analogi i mit materiale, har jeg valgt at omtale denne gruppe af analoginavne som “yngre” bebyggelsesnavne på *-holt*. På den måde undgås forvirring omkring hvilken form for analogi der er tale om i de forskellige tilfælde. De øvrige bebyggelsesnavne omtales i modsætning hertil som “ældre” bebyggelsesnavne.

En mindre del af materialets navne er simplicia eller usammensatte navne. Det er navne som kun består af ordet *holt* – eventuelt i en bøjningsform, fx *Holte*. Men langt den

største del af materialet består af komposita eller sammensatte navne. Nogle navne i materialet har en overlevering der viser at navnet har fået tilføjet et epexegetisk led, dvs. et efterstillet forklarende led. Sådan et navn fremstår i sin nutidige form ikke som et navn på *-holt*. Derimod fremstår det oprindelige *holt*-navn som forled i et navn med efterled som fx *-skov* eller *-gård*. Det gælder eksempelvis gårnavnet *Høvelt* ● (Nørre Herlev s. (Sj 0062)) der er overleveret siden begyndelsen af 1500-tallet i former uden *-skov*, mens det epexegetiske led *-skov* først er tilføjet omkring 1700. Andre navne har fået tilføjet et reciperende led, dvs. et navneled som gør at lokaliteter med enslydende navne kan holdes ude fra hinanden. Det er fx tilfældet med to landsbyer i Skåne ved navn *Grönhult* som i slutningen af forrige århundrede fik føjet det aktuelle sognenavn til navnet sådan at landsbyerne i dag – i hvert fald officielt – hedder henholdsvis *Hörröds-Grönhult* ● (Hörröd s. (Sk 0605)) og *Vånga-Grönhult* ● (Vånga s. (Sk 2114)) (= Grönholt nr. 2 og 5). De fleste reciperende led i materialet er foranstillede og består ofte af komparativformer af verdenshjørnerne *østre*, *vestre*, *nordre* og *søndre* samt *store* og *lille*.

1.4.2. Analogi

En række navne i materialet er, som nævnt ovenfor, dannet ved analogi. Det defineres af Bengt Pamp på denne måde: “*språklig analogi är ett språkligt uttrycks överensstämmelse, helt eller delvis, med ett annat språkligt eller andra språkliga uttryck*. Analogi i namnbildningen kan då ses som *en överensstemmelse, helt eller delvis, mellan ett onomastiskt uttryck och ett annat onomastiskt eller flera andra onomastiska uttryck*” (Pamp 1991:158).

Blandt de ældre *holt*-navne forekommer der sandsynligvis analogi i form af mønsternavngivning eller partiel opkaldelse. I visse områder er koncentrationen af ældre bebyggelsesnavne på *-holt* så stor at det er svært at forestille sig at der skulle have ligget så mange små skove så tæt som tilfældet er for nogle af navnene. Derfor må nogle af disse navne være dannet som primære bebyggelsesnavne med forbillede i de allerede eksisterende bebyggelsesbetegnende *holt*-navne – som dermed blev mønsterdannende. Det har givetvis hørt med til mønstret at den denoterende bebyggelse skulle ligge i eller ved et område med skovvækst for at kunne blive tildelt et navn med efterleddet *-holt*. Den første der nævner denne mulighed for mønsternavngivning når det gælder *holt*-navne, er vist nok Sven Benson som skriver: “När bebyggelser anläggs vid eller i en skog, får de namn i vilka *hult* etc. ingår som efterled; kanske har skogen haft ett namn på *-hult* som överflyttas på bebyggelsen. Efter hand förbleknar den

pregnante betydelsen av *hult* i ortnamnssammenhang. Namn på *hult* kommer att bli vanliga på bebyggelser i skogstrakter. Det blir en modelföreteelse att bilda bebyggelsenamn med *hult*” (Benson 1972:35f.). Denne teori om mønsternavngivning kan forklare de meget store koncentrationer af ældre bebyggelsesnavne på *-holt* som kan iagttages i visse dele af undersøgelsesområdet. Men man har ikke mulighed for at sige hvilke af disse navne der fra første færd er dannet som naturnavne, og som siden er blevet semantisk sekundære bebyggelsesnavne, og hvilke der er dannet som primære bebyggelsesnavne i analogi med de semantisk sekundære bebyggelsesnavne. Enkelte af de ældre *holt*-navne forekommer desuden med så stor frekvens at det kunne tyde på at de også har været modenavne. Det gælder især *Favrholt*, *Grønholt* og *Ravn(s)holt* som er repræsenteret med henholdsvis 14, 13 og 20 forekomster af ældre bebyggelsesnavne. Heller ikke her er det muligt at afgøre hvilke der er semantisk sekundære som bebyggelsesnavne, og hvilke der er dannet på baggrund af en stednavnemode.

De yngre bebyggelsesnavne på *-holt* består som nævnt udelukkende af navne der er dannet ved analogi. Men hvor analogien blandt de ældre bebyggelsesnavne må være foregået i et nogenlunde ensartet topografisk miljø, består analogien i det yngre lag af bebyggelsesnavne i at en gammel navnetype genoptages og bruges til navngivning af nye udflyttede gårde samt huse og villaer uden skelen til de topografiske omgivelser. Ved navngivningstidspunktet er *holt* altså ikke brugt i den oprindelige appellative betydning, men navngiveren må have haft en idé om at dette efterled egnede sig godt til et navn på et hus eller på en gård. Man kan også sige at navngiveren har brugt efterleddet *-holt* som et bebyggelsesbetegnende element i betydningen ‘bebyggelse’ eller måske ‘beboelse’.

Nogle få af de navne der findes i mit materiale har med tiden fået omdannet efterleddet ved analogi. Det er tilfældet når stednavne der er dannet som *holt*-navne, er kommet til at fremstå med et andet efterled. Det er altså ikke i navngivningsøjeblikket der er tale om analogi, men derimod nogle lydæssige forhold der gennem tiden har gjort at sprogbrugere har opfattet efterleddet som et andet end det oprindeligt var. Det gælder fx sognenavnet *Græsted* ● (Sj 0025) som i den ældste overlevering ca. 1300 har formen *Gresholte* (se kap. 3.3.6.). Andre navne har oprindeligt haft et andet efterled end *-holt*, men er med tiden blevet omdannet til *holt*-navne. Det gælder fx ønavnet *Anholt* ○ (Anholt s. (Øjy 1999)) som oprindeligt er et meget gammelt navn med afledningsendelsen *-und* (se kap. 7 samt Dalberg 1999).

1.5. Materiale og kilder

Materialet i denne afhandling bygger primært på de kilder der er excerperet til stednavnesamlingerne på Afdeling for Navneforskning² (AfN) og på Dialekt- og ortnamnsarkivet i Lund³ (DAL). De to institutioner udgiver hver deres skriftserie med stednavne. AfN hvis arbejdsområde inden for stednavne hovedsageligt er danske navne, udgiver serien *Danmarks Stednavne* (DS), mens DAL hvis arbejdsområde inden for stednavne hovedsageligt er skånske navne, udgiver serien *Skånes Ortnamn* (SkO). Præsentationen af stednavnenes kildeformer med kildehenvisninger følger forskellige principper i de to skriftserier, og når det gælder DS, har principperne desuden ændret sig lidt i den tid serien har været under udgivelse. Da emnet i denne afhandling er danske navne, har jeg valgt at følge de principper som bruges i DS.

1.5.1. Indsamling af materiale

De skånske *holt*-navne er excerperet fra stednavnesamlingerne på DAL. Som tidligere nævnt skal de skånske *holt*-navne være overleveret før 1658 for at de med god ret kan kaldes danske *holt*-navne (se kap. 1.3.3.). For på en effektiv måde at finde frem til netop dén gruppe af navne, har jeg først fundet de *holt*-navne der er overleveret i skånske jordebøger. Det er rent praktisk udført ved at excerpere *holt*-navne i *Register till LAL:s ortnamnsexcerpter ur Skånska jordeböcker*. Da det er bebyggelsesnavnene jeg primært er interesseret i, er dette en god genvej da bebyggelser vil være nævnt i jordebøger, og de navne der bliver oversat ved denne fremgangsmåde, vil derfor være meget få. Herefter er belæggene på de enkelte navne fundet i DALs stednavnesamlinger, og de af *holt*-navnene der er overleveret før 1658, er taget med i materialet.

Materialet fra det nuværende danske område er excerperet fra stednavnesamlinger på AfN. Den primære excerpering er foretaget ved en gennemgang af AfNs topografiske samling som indeholder udskrifter af alle de stednavne der er overleveret fra middelalderen (dvs. indtil 1513) samt en del eftermiddelalderlige kilder som indbefatter diplomer af forskellig art, regnskaber, jordebøger, ældre kort og meget andet. Desuden indeholder den topografiske samling udskrifter af Markbogen (MB) 1681–83 som dog ikke findes for Bornholm, Ærø og Sønderjylland. Ud over den topografiske samling har jeg benyttet matrikelkort fra udskiftningen om-

² Tidligere Stednavneudvalget og Institut for Navneforskning.

³ Tidligere Landsmålsarkivet i Lund.

kring 1800 (MK), generalstabskort fra 1842ff. samt AfNs optegnelser fra nyere tid af stednavnes udtale som indbefatter indberetninger (I) fra især lærere i 1920'erne og optegnelser (Opt) fra 1930'erne og senere foretaget af fonetisk uddannede folk. Repræsentationen af helt unge stednavnekilder kan forekomme lidt ujævn for nogle egnens vedkommende. For at få et ensartet excerperingsgrundlag for især de yngre danske *holt*-navne, har jeg derfor excerperet *Postadressebog for Kongeriget Danmark* fra 1921 (PostAdr 1921). Netop PostAdr 1921 indeholder en oversigt over huse og villaer som er en væsentlig denotatumsgruppe når det gælder det yngre lag af bebyggelsesnavne på *-holt*. Materialet indeholder desuden enkelte bebyggelsesnavne på *-holt* som jeg er stødt på tilfældigt i forbindelse med andre gøremål, eller som betænksomme kolleger har gjort mig opmærksom på.

Naturnavne på *-holt* i de udvalgte områder (jf. kap. 1.3.2.) er i det store og hele indsamlet efter de samme principper som bebyggelsesnavnene fra det nuværende danske område.

1.5.2. Principper for brug af kilder

Kun de kildeformer der er relevante for nærværende undersøgelse, er repræsenteret i materialet. Det ældste belæg er altid medtaget. Nogle enkelte navne har en overlevering som gør det hensigtsmæssigt at medtage alle de kendte kildeformer, oftest hvis der kun er få belæg på et navn. I tilfælde hvor det gør sig gældende, vil tegnet \square være anført efter den sidste (yngste) kildeform. Kildeformer i lydskrift er indført i den kronologiske rækkefølge hvor dette er muligt, men i de tilfælde hvor der ikke er anført et årstal ved lydskriftformen, er den anført først, ligesom det er tilfældet i DS. For principper og lydverdi af lydskriften for navne fra det nuværende Danmark, se fx DS XXIV:33f., og for principper og lydverdi af lydskriften for navne fra Skåne, se fx Manne Erikssons "Svensk Ljudskrift" (1961).

Kildeformerne præsenteres på samme måde som i de seneste udgivelser af DS. Det betyder at kildehenvisninger og dateringer anføres foran kildeformerne, og at hver kildeform med henvisning og datering adskilles med semikolon. Når flere på hinanden følgende kilder har ensstavede belæg, er kildehenvisningerne (med dateringer) dog adskilt af komma, og belægget anføres efter den yngste kildehenvisning i rækken, fx *Finnhult* ● (Sk 0402): EK 1930, ES 1990, T 1995 Finnhult, og når et navn optræder med flere forskellige stavemåder i den samme kilde, anføres de forskellige belæg efter hinanden også adskilt af et komma, fx *Möllhult* ● (Sk 0309): Jb 1662 Möllhult, Möllelt. De anvendte kildeforkortelser er som hovedregel de samme som i DS. Se iøvrigt kildelisten i bilag 4.

Henvisninger til serie, række, bind og side eller spalte anføres efter de samme principper som benyttes ved litteraturhenvisninger i afhandlingen. Det vil sige at en eventuel seriebetegnelse eller et rækkenummer oplyses først, derefter følger et eventuelt del- eller bindnummer som altid anføres med romertal, og til sidst anføres spalte- eller sidetal. Alle oplysninger er adskilt med kolon, fx *Skånes Ortnamn* Serie A, del 2, side 173 > SkO A:II:173 og *Diplomatarium Danicum* 1. række, bind 4, side 53 > DiplDan 1:IV:53. Hvis der kun er tale om en side- eller spaltehenvisning anføres kolon og sidetal eller spaltenummeret umiddelbart efter kildeforkortelsen, eks: *Fru Eline Gøyes Jordebog* side 10 > EGøyesJb:10. Det anføres eksplicit hvis der, i stedet for side eller spalte, henvises til for eksempel et nummer eller en paragraf, fx nr. 2378 eller §12.

Også når det gælder den måde som de enkelte kildehenvisninger og dateringer anføres på, følges de principper der er grundlagt i DS. Først anføres originalkilden, og den består af en kildeforkortelse eller en litteraturhenvisning. Derpå følger en datering af originalkilden. Er der tale om en afskrift, anføres de relevante oplysninger i en efterfølgende parentes, og her er rækkefølgen anderledes end før. Først kommer der en oplysning om afskriftens datering, og derefter følger en henvisning til afskriftkilden. Den består enten af en kildehenvisning, en afskrivers navn eller en litteraturhenvisning. Et eksempel på en kildehenvisning og datering med oplysninger om afskriftforhold i en efterfølgende parentes, er: SparresJb u.d. (o. 1535 SOÅ 1999:71).

Oftest forholder det sig imidlertid sådan at det ikke er nødvendigt at give alle disse oplysninger. I de tilfælde hvor kilden kan findes i *Diplomatarium Danicum* (DiplDan) og/eller *Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis* (Rep), er kun dateringen anført, fx 26/11 1491. Kun hvis der findes mere end ét diplom med den samme datering afviges der fra dette princip, i så fald anføres kildeforkortelsen på almindelig vis, fx Rep 2:II nr. 2849 27/11 1470. For visse yngre kilder gælder det desuden at kildeforkortelsen kan være identisk med en litteraturhenvisning, og i sådanne tilfælde vil dateringen være en del af kildeforkortelsen, fx Bull 1858. Kun i tilfælde som det sidstnævnte kan eventuelle sidehenvisninger m.m. være anført efter dateringen, ellers vil sidehenvisninger m.m. altid være anført før dateringen af originalkilden, fx SOÅ 1922:28.

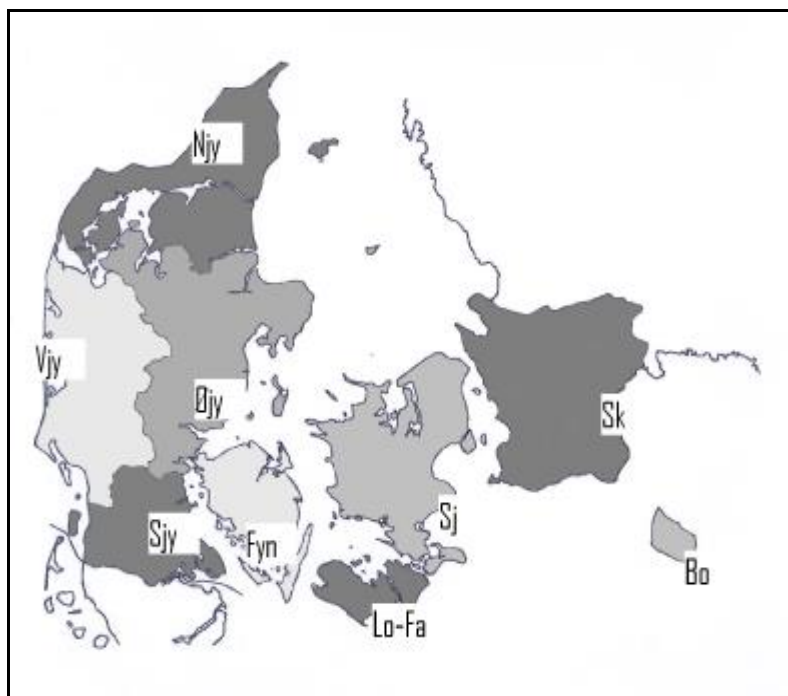
Originalkildens datering angives altid. Hvis dateringen ikke kendes anføres der et u.d. 'uden dato' eller et u.å. 'uden år', og hvis dateringen ikke er eksplicit i dokumentet, men

er beregnet ud fra dokumentets indhold eller lignende forhold, anføres dette i en skarp parentes [].

Afskriftens datering angives så præcist som muligt. I nogle tilfælde angives den ved at anføre en afskrivers navn, og dateringen er da lig med afskriverens (skriveaktive) levetid. Den egentlige datering af en afskrift kan også udelades når afskriftens kildeforkortelse angiver dateringen implicit, fx 26/11 1491 (PavKopib.). Afskriftens kildeforkortelse angives efter de samme principper som gælder for originalernes kildeforkortelser. Hvis henvisningen til en afskrift er Rep eller DiplDan, kan den udelades efter de samme principper som gælder for henvisning til originalkilden, se ovenfor. Ved afskrifter findes belægget dog under originalens datering i Rep eller DiplDan.

1.5.3. Opstilling af materialet

Materialet er alfabetisk opstillet. Den alfabetiske orden brydes dog sådan at navne der er dannet af de samme led behandles i den samme artikel. I den slags tilfælde vil krydshenvisninger henvise til det sted navnet behandles. Når flere navne behandles i den samme artikel, anføres de i topografisk orden efter det sogn de forekommer i. Først nævnes de skånske navne og siden navne fra det nuværende Danmark. Hvert sogn er tildelt et nummer, og foran nummeret

Figur 2 Undersøgelsesområdets inddeling i regioner

er der anført hvilken region sognet tilhører ved hjælp af en forkortelse for regionens navn, fx *Sk* for Skåne og *Njy* for Nordjylland, jf. kortet i figur 2 nedenfor. Regionsoplysningerne er nødvendige da nummereringen er tildelt efter lidt forskellige principper for Skåne og for det nuværende Danmark, og derfor kan der være dobbeltforekomster af nogle numre. Når det gælder Skåne har jeg fulgt den nummerering der benyt-

tes på DAL, og når det gælder det nuværende Danmark har jeg benyttet den topografiske orden og nummerering som bruges på AfN, og som findes i “Dansk Folkemindesamlings topografiske ordning af Danmarks egne”, trykt i *Festskrift til H. F. Feilberg* 1911:477ff.

Hvert artikels opslagsform angives i **fed skrift**. Ved artikler som behandler flere navne, er afvigende stavemåder anført i en parentes efter den egentlige opslagsform som er den der alfabetiseres efter. Når flere navne behandles i samme artikel tildeles hvert navn et nummer, og de behandles i topografisk orden, jf. ovenfor. Ved afvigende stavemåder anføres hvert enkelt navns stavemåde efter nummeret. Hvor der er tale om et forsvundet navn anføres et kors (†). Ved forsvundne navne tilstræbes den opslagsform som navnet ville have haft i moderne dansk, med mindre navnets (for)led ikke kendes i det moderne sprog. Hvis det sidste er tilfældet, bruges en kildeform som opslagsform. Ved hvert navn angives lokalitetens art, fx landsby (lb.), gårde (gde.), villa, skov eller ager. Herefter vil der være anført et symbol som fortæller om navnet er et ældre bebyggelsesnavn som er overleveret før 1800 (●), et naturnavn der er kommet i anvendelse som bebyggelsesnavn efter 1800 (▲), et yngre bebyggelsesnavn hvor der ikke er fundet et naturnavn der kunne ligge til grund (■), et naturnavn (☼), eller om der er tale om et navn der oprindeligt er dannet med et andet efterled end *-holt*, altså et uoprindeligt *holt*-navn (○) (se kap. 7.). Efter symbolet angives lokalitetens beliggenhed i en parentes med oplysninger om sogn, region og sognenummer. Et eksempel er †Ravnholt gd. ● (Herringe s. (Fyn 1061)). Derefter følger kildeformerne i en indrykket blok med mindre skrift. Efter det sidste navn i artiklen anføres et afsnit med den etymologiske behandling.

2. DE DANSKE STEDNAVNE PÅ *-HOLT*

2.1. Danske bebyggelsesnavne på *-holt*

Abildgårdholt

† bebyg. ● (Bredsten s. (Øjy 2323))

KancReg 14/2 1549 Abbilgardt Holth; KronSk 14/2 1549 Abbildgaardsholt. ☐

Forleddet er gårdnavnet *Abildgård*.

Abildholt (Appleholt)

1. Appleholt lb. ● (Visseltofta s. (Sk 2220))

Gränsbeskr:31 1555 y abholltt; Mandt 1584 Abildholt, Albeolt, Abbelolt; Mandt 1613 Abeholdtt; Mandt 1621 Abeloldt; Mandt 1627 Ablolt; Jb 1631 Abildholdtt, Ebleoldtt; DecbS 1651 Abbult; LensR 1658 Abilt; Jb 1658 Åbritzholt; Buhrmann 1684 Ableult; PR 2:164 1691 Abelholt; Jb 1713 Aplehullt; Jb 1783, Jb 1825 Appleholt; EK 1935 Appleholt; Opt 1937 ældre [*abelt*], yngre [*aplehølt*].

2. Applahult bebyg. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))

Jb 1584 Abelolt; Mandt 1584 Abildolt; Mandt 1596 Abeleolt; Jb 1597 Abbeleholt; Jb 1615 Ableholdt; Jb 1615 Ableholdt; Mandt 1627 Ableolt; LensR 1632 Abelholt; her? KancBr 2/10 1637 Apelle; LensR 1639 Aableholdt; her? KancBr 17/8 1639 Appel; DecbS 1651 Abulleholdt; Jb 1658 Abieholt; Jb 1712 Ablehullt, Aplerhullt; Jb 1783 Applahult; Hfl 1810 Aplahult; Jb 1825 Appleholt; Kb 1921 Aplahult; Opt 1928 ældre [*åblelt*], yngre [*aplahølt*]; Opt 1935 ældre [*åblolt*], yngre [*åplahølt*]; EK 1936 Appleholt; T 1996 Applahult.

3. Abildholt hse. ▲ (Voer s. (Njy 1228))

PostAdr 1921 Ø. og V. Abildholt; Opt 1949 [*a'bhålt*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1802 (1903) Abel Holt; MK 1812 Abil Holt.

4. Abildholt gd. ● (Øster Hassing s. (Njy 1473))

Mandt 1611 Abbildholt; KronSk 4/8 1626 Abilholt; Matr 1664 Abiholt; MB 1683 En Half gaard Kaldis Abelholt; Matr 1688 Able holt; DATl 1769 Ableholt; Matr 1844 Abildholt; Gst 1885 Abilholt; PostAdr 1921 Abildholt; Opt 1951 [*a'bilhålt*].

5. Abildholt lb. ● (Borbjerg s. (Vjy 2453))

VibLandstSkPanteb:32 21/1 1635 Abildholt; PrI 1638 Æbelholt; MB 1683 Awildholtgaard; Matr 1688 Abildholt; DATl 1769 Abbilholt; VSKOrig 1791 Abildholt; Matr 1844 Abildholtgaard; Gst 1873 Abildholt; Opt 1917 [*avilhålt*]; PostAdr 1966 Abildholt.

6. †Abildholt gd. ● (Sahl s. (Vjy 2473))

Mandt 1612 Albildholt. ☐

7. Abildholt hs. ▲ (Haderup s. (Vjy 2477))

PostAdr 1921 Abildholt; Opt 1969 [*avilhølt 'hu's*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1817 Abelholt Hede.

Forleddet er sb. *abild* 'æbletræ, æblekrat' (jf. fx Vide 1978:71). I 1 og 2 er efterleddet omdannet i nogle af de ældre kilder og i den ældre udtaleform.

Affersholt

hs. ■ (Sindal s. (Njy 1204))

Guide 1886 Affersholt; Gst 1887 Afersholt; PostAdr 1921 Affersholt; I 1922 Affesholt. – Huset ligger for enden af en længere markvej.

Forleddet kan muligvis være gen. af adj. *affar* i betydningen 'lidt befærdet' ofte om vej eller sti, og som måske er dannet som modsætning til adj. *alfar* 'befærdet' (ODS).

Agelte

gd. ● (Bløvstrød s. (Sj 0017))

LensR 1582–83 Agilt; Jb 1588–89 Aggildt; Mandt 1613 Agillt; Jb 1660–61 Agelt, Agalt; Matr 1688 Agildsgaard; DAtl 1764 Agilds Huus; Matr 1844 Agelte; Gst 1882–83 Agilte Gd; Opt 1916 [*akilsgo'm*]; Gst 1945 Agelte Gd.; Trap⁵ 1953 Ageltegd.

Forleddet er mandsnavnet *Agge*, gl. *Aggi* (DS II:26). Efterleddet fremstår i omdannet form i alle kildeformerne. Tostavelsesformen af efterleddet er kommet frem i de yngste kilder. Det skyldes sandsynligvis enten påvirkning fra de mange omkringliggende lokaliteter som har efterleddet i denne form, eller det kan hænge sammen med tilføjelsen af det efterstillede epexegetiske led *-gård* der tidligst ses i slutningen af 1600-tallet.

Agerholt

† gd. ● (Voer s. (Njy 1228))

21/4 1408 Agherholt. □

Forleddet er sb. *ager*. Det er måske dette navn der er genoptaget i gårdsnavnet *Agersholt* som skrives: PostAdr 1921 Agersholt; Opt 1949 [*aqærshålf*]; Guide 1964 Agersholt. Men de to bygninger har ikke nødvendigvis været lokaliseret samme sted. I samme s. findes også landsbynavnet *Agersted*.

Akselholt (Axlahult)

1. Axlahult gd. ● (Vitaby s. (Sk 0109))

Räk 1532 Axillholt [-holt?]; Jb c. 1611 Axillholdt; KronSk 9/6 1621 Axelholt; Burhmann 1684 axlahult; Kb 1703 Axlahult; Jb 1713 Axlehult; Kb 1926 Axlahult; Opt 1930 [*åslaholt*]; Opt 1952 [*ajslaholt, -hult*]; Opt 1955 [*åsla-*].

2. Akselholt gd. ▲ (Soderup s. (Sj 0242))

PostAdr 1921 Akselholt; Opt 1978 Akselholtgård [*agsælholtgøæn*]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Axselholt Aaß, Lille Axelholt Aaß; Tax 1792 Axelholdt.

Forleddet er sandsynligvis sb. *aksel*, som kan sigte til at man har taget tømmer til hjulaksler i holtet. Akslerne på en vogn er særligt vigtige detaljer og bør givetvis være af særligt godt træ. Skånske Lov indeholder ligesom Västgötalagarna og Gutalag bestemmelser om tilladelse til at hugge træ for at erstatte ødelagte hjulaksler når man kørte gennem en andens skov (SkO A:I:110). I den lokale dialekt ved 1 udtales ordet [*åjsæl, æjsæl*] og plur. gl. er *aksla*. I samme sogn findes naturnavnet *Hjulahult* som måske også sigter til at man har taget tømmer til vognhjul (SkO A:I:117). Formelt muligt, men uden tilstrækkelig topografisk motivering, er det at forleddet kunne være sb. *aksel* 'klippepynt, -afsats' og lign. (jf. SOÄ XVIII:276 og 282 samt OGB III:225, IX:124, XVIII:189, XX:145). Lidet troværdig og sprogligt utilfredsstillende er en tradition, efter hvilken forleddet skulle være mandsnavnet *Axel* (SkO A:I:95). I samme sogn som 2 findes et par andre naturnavne med samme forled: MB 1682 Axsel bierge, Angele bierge aas, Axelhøys aas, Axelhøys aas.

Amholt

† hs. ● (Lyngby s. (Øjy 2005))

Matr 1664 Amholdt. – Navnet optræder i yngre kilder kun som et naturnavn der skrives: MB 1683 Amholt agre; Justitsprot. 1/10 1794 Amholt; Syns og Taks 24/11 1813 Udlodden paa Amholt.

Forleddet er måske mandsnavnet gl. *Ammi* som fx i gårdsnavnet *Amdrup* i Ødum s. (Øjy 1933) (se DS XVIII¹:145).

Angshult

lb. ● (Osby s. (Sk 2311))

Jb 1583 Anxillt; Mandt 1584 Angsoltt, Annxholdt; Mandt 1596 Anngssholt; Jb 1597 Anckolt; Jb 1601 Ancholt; Jb 1618 Angsholt; Mandt 1627 Anngsoltt, Ansholt; Mandt 1646 Angsilt; DecbS 1651 Airssholdt [!]; GHÅ 1971:62 1655 Angselt; Friskytterulle:238 1679 i Angolt; Buhrmann 1684 angshult; Jb 1712 Angzhullt; Jb 1754 Anckhult [!]; Jb 1783, Jb 1825 Angshult; Opt 1930 [*ā̄nsalt*]; EK 1936 Angshult.

Forleddet er navnet på den nærliggende sø *Angsjön* (DSÅ I:47). Efterleddet ses i forskellige omdannede former i flere af de ældre kilder og i udtaleformen.

I Anholt

gde og hse. ▲ (Ødis s. (Øjy 2397))

B 1789, Nissen 1840, I 1906, PostAdr 1921 Anholt; Opt 1940–42 [*anhøld*]. – Efter et naturnavn der skrives: B 1789 Anholtskobbel, Anholtskier; Jb 1790 Anholt, Anholtholtz, Anholtskobbel, Anholtskier; K 1839, I 1922 Anholt.

Forleddet er muligvis glda. *arnar-*, den gamle gen. af fuglebetegnelsen *ørn* (jf. DS III:95 og 100; DS VIII: 166).

II Anholt

1. hs. ■ (Torslev s. (Njy 1225))

Gst 1886, PostAdr 1921 Anholt; Opt 1976 [*an'hålj*].

2. hs. ■ (Vinding s. (Øjy 2194))

Guide 1893 Anholt. □

3. hs. ■ (Underup s. (Øjy 2243))

Gst 1872 og 73 Anholt.

4. hs. ■ (Jerlev s. (Øjy 2342))

Gst 1887 L^e Anholt; PostAdr 1921 Anholt; Opt 1942 [*an:håld*]; Guide 1950 Anholtgaard.

5. hs. ■ (Humlum s. (Vjy 2425))

PostAdr 1921 Anholt.

Forleddet er måske et kvindenavn *Ane* eller *Ann*. En anden mulighed er at navnene er opkaldt efter øen i Kattegat med samme navn. Det er tilfældet for husnavnet *Anholt* i Vedersø s. (Vjy 2542) som tidligst skrives PostAdr 1921 Anholt. Dette navn er enleddet og opkaldt efter øen *Anholt* fordi bebyggelsen tidligere, ligesom den nærliggende gård *Læsø*, ofte har været isoleret ved oversvømmelser.

Ankersholt

† gd. ● (Ørre s. (Vjy 2485))

KancReg 19/4 1536, KancBr maj-juni 1556, KronSk 13/9 1560 Ankersholt. – Navnet videreføres i et naturnavn der skrives: MB 1683 Amkierds Holt Agre; MK ca. 1800 Nørre Ankersholt, Søndre Ankersholt; Understrup 1915:72 Ankerholt; I 1922 Ankersill.

Forleddet kan være mandsnavnet *Anker* (DgP) eller måske et stednavn **Andekær*, af fuglebetegnelsen *and* og sb. *kær*. Det kan dog ikke afvises at skrivemåden i MB 1683 repræsenterer en mere oprindelig form af navnet: **Amkær*. Forleddet i det flere steder foreliggende *Am(me)-kær* er muligvis et sb. glda. **am* ‘trang passage’ eller lignende (om dette ord se DSÅ I:66 ff. med henvisninger). En lydlig udvikling [*mk*] > [*nk*] har sikre paralleller (GG II § 320.2). Jf. Understrup 1915:72 og August F. Schmidt i HardsÅrb. 1959:158 (jf. DS XVII: 276). Ifølge KancReg er stedet allerede “et øde bygsted” i 1536.

Ankhult

lb. ● (Häglinge s. (Sk 2205))

Palteb:347 1514 Aneholt; Jb 1583 Anckolt; Jb 1594 Anckholt; Jb 1606 Anncheholdt; Mandt 1618 Annckolt, Anckolt; KancBr 23/5 1636 Ankholt; Mandt 1638 Ancholt; Jb 1649 Angsolt; Jb 1680 Ånckholt; Buhrmann

1684 Anckhult; Jb 1713 Ankhullt; Gillberg 1767 Anckholt; RK 1812 Ankhult; EK 1932 Ankhult; Opt 1934 [əŋkɛlt].

Forleddet er sandsynligvis fuglebetegnelsen *and*, sv. *anka* 'tam and'. Efterleddet er omdannet i nogle af de ældre kilder og i udtaleformen.

Annikeholt

villa ■ (Linå s. (Øjy 2172))

PostAdr 1921 Annikeholt; her? I 1924 Anneksholt; Opt 1954 [anəkɔlt], også: [gɔsɔlt].

Forleddet er kvindenavnet *Annike*.

Arbejdsholt

gd. ▲ (Ulkebøl s. (Sjy 3255))

Oldekop 1906 Arbejdsholt; Trap⁴ 1930, I 1926 Arbejdsholt; Opt 1936 [a.ɪbəsɰɔlt]. – Efter et naturnavn som skrives: Stiftsbog 1690 Arbeidzholt, Arbeidsholt.

Forleddet er gen. af sb. *arbejde*. Måske en skov hvor man gør hoveritjeneste (DS VII:249).

Arnholdt

gde. ● (Notmark s. (Sjy 3259))

Opt [rənɰɔlt]. Jb 1772 (ChrK XIII:60), VSK 1783 Arnholdt; Schröder 1837 Arnholdt; Gst 1857–58 Arnholdt; Trap¹ 1861 Arnholdt; Oldekop 1906 Arnholdt; PostAdr 1921 Arnholdt; PostAdr 1937 Arnholdt. – Efter et naturnavn som skrives: Jb 1772–79 Ahrenholt; I 1912 Anholdt; Trap⁴ 1930 Arnholdt.

Forleddet er af den gamle gen. gl. **arnar-* eller gen. plur. *arna-* af fuglebetegnelsen *ørn*. Naturnavnet betegner en bakke (DS VII:299).

Asbækholt

gd. og hse. ▲ (Dronninglund s. (Njy 1229))

Matr 1844 Asbækholdt; PostAdr 1921 Asbækholt; Opt 1949 [asbækɰɔlt]. – Efter et naturnavn der skrives: her? MB 1683 Albech Holt; MK 1789 Asbæk Holt.

Forleddet er vanddragsnavnet *Asbæk*. Se også *Skrædderholt* nedenfor.

Askholt

gd. ■ (Ikast s. (Vjy 2492))

Guide 1957, Gst 1964 Askholt. □

Forleddet er træbetegnelsen *ask*.

Assenholt

gd. ▲ (Øster Nykirke s. (Øjy 2311))

Ravn 1916, PostAdr 1921 Assenholt; Opt 1941 [asənɰɔlt]; Guide 1950 Assenholt. – Efter et agernavn der skrives: MB 1683 Aßen Holt, Aasen Holt agre.

Forleddet er uvist.

Bakholt

1. hs. ■ (Viborg Købstad (Øjy 1622))

Guide 1914, PostAdr 1921 Bakholt.

2. gd. ■ (Daugbjerg s. (Øjy 1702))

Gst 1873–81 Bakholt; Guide 1954 Bakholt.

Forleddet er sb. *bakke*.

Barholt

hse. ● (Tårs s. (Njy 1241))

Adk nr. 247 u.d. 1548 Borholdt; KancBr 2/3 1572 Barolt; Matr 1662 Barholt; Matr 1664 Barcholt; Matr 1688, DATl 1769 Bragholt; Matr 1844, PostAdr 1921 Barholt; Opt 1917 [*bårhålt*, *barålt*]; Opt 1961 [*bårhålt*].

Forleddet er nok adj. *bar* som i den lokale dialekt kan udtales [*båår*] (VendsOrdb), måske benyttet i betydningen ‘mager, fattig’ om mennesker, dyr eller marker (Feilberg). Betydningen ‘uden bevoksning’ som fx forudsættes i forleddet i *Barbæk* Skader s. (Øjy 1974) (DSÅ I:117) synes usandsynlig i forbindelse med efterleddet *-holt* med mindre betydningen ‘lille banke’ (VendsOrdb) allerede har været aktuel i middelalderen. En anden mulighed er at forleddet er et sb. svarende til vn. neu. *barr*, no. *bar* ‘gran- eller fyrrenål’ som fx er foreslået til naturnavnet *Barlund* i Brede s. (Sjy 3116) (DS V:413).

Barkholt (Barkholt)

1. Barkholt lb. ● (Hörja s. (Sk 2206))

KronSk 25/9 1567 Barcholt; LensR 1609 Barchholt, Barcholt; KancBr 27/4 1642 Barcholt (!); Jb 1658 Barkholt; Jb 1680 Birkholt (!); Buhrmann 1684 Barkholt; Jb 1713 Barkholt; Jb 1825 Barkholt; Opt 1924 [*bårkalt*]; EK 1933 Barkholt; Opt 1947 ældre [*bårkalt*], yngre [*bårkolt*].

2. Barkholt gde. og hs. ● (Bindslev s. (Njy 1185))

Matr 1662 barchholt; MB 1683 Barch Holt; Matr 1688 Barchholt; DATl 1769, Matr 1844 Barkholt, Øster Barkholt; PostAdr 1921 Barkholt; Opt 1917 [*barkhålt*], [*barkolt*].

3. Barkholt gd. ● (Mygdal s. (Njy 1207))

17/4 1408 Barkholt; Matr 1662 Barch holt; MB 1683 Barchholt; Matr 1688 Barchholt (!); Matr 1844 Barkholt, Lille Barkholt; Gst 1888 G^{le} Barkholt; Opt 1917 [*barghålt*]; PostAdr 1921 Barkholt.

4. Barkholt gde. ● (Skæve s. (Njy 1226))

KronSk 30/7 1579 Barchholt; Mandt 1610 Barchholt; Matr 1662 barchholt; MB 1683 Barch Holt; DATl 1769, Matr 1844 Barkholt; PostAdr 1921 V. og Ø. Barkholt; Opt 1976 [*barkhålt*].

Forleddet er sb. *bark* som sandsynligvis sigter til at man har hentet bark i holtet. I Halland findes også et *Barkholt*, men her er forleddet sandsynligvis det ældre navn *Barke* på den nuværende sø *Barcken* i Källsjö s., Faurås h. og Nösslinge s., Himle h. i Halland (jf. Kalén 1920:100). Efterleddet i 1 er omdannet i nogle af de ældre kilder og i udtaleformerne. Belægget MB 1683 Gammel Barcholt til 4 kunne tyde på at bebyggelsen er blevet flyttet engang i ældre tid.

Battrupholt

gd. og hse. ▲ (Nimtofte s. (Øjy 1997))

Gst 1877 og 78 Battrupholt; Opt 1916 [*badrophålt*]; PostAdr 1951 Battrupholt. – Efter et skovnavn der skrives: Matr 1664 Bagtrupholt, Bartrupholt; MK 1795 Batrupholt.

Forleddet er et stednavn *Battrup* som kun er overleveret som forled i andre stednavne.

Bavmholt

gd. ■ (Hvornum s. (Øjy 1859))

PostAdr 1921 Bavmholt (!).

Forleddet er uvist.

Bavneholt (Bavnholt)

1. Bavneholt gd. ■ (Fanefjord s. (Sj 0627))

PostAdr 1921 Bavneholt.

2. Bavnholt gd. ■ (Gerning s. (Øjy 1834))

Guide 1952 Baunholt.

3. Bavnholt gd. ■ (Højen s. (Øjy 2341))

Guide 1908, Ravn 1916 Bavnholt; Opt 1942 [*'bas'n,haɫd*].

Forleddet er sb. *bavn* 'bål'. Ifølge Ravn skulle der lidt vest for 3 have været en høj hvor bavnene tændtes.

Benholt

gd. ● (Dronninglund s. (Njy 1229))

MK 1811 (1818) Benholt; Matr 1844 Beenholt; PostAdr 1921 Benholt; Opt 1949 [*bjæn'håɫf*].

Forleddet er vel sb. *ben* med uvist sigte.

Biholt

hs. ■ (Bryrup s. (Øjy 2195))

Guide 1913 Biholt.

Forleddet er insektbetegnelsen *bi*.

Birkeholt

hs. ■ (Sønder Omme s. (Øjy 2317))

PostAdr 1921 Birkeholt; Opt 1944 [*'be.ɫgəhåɫd*]; Guide 1956 Birkeholt.

Forleddet er træbetegnelsen koll. *birke*.

Birkholt (Björkhult)

1. Björkhult lb. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))

Mandt 1584 Birckolt; Jb 1597 Birckholt; Mandt 1613 Birckholdt, Birckeholdt; Mandt 1618 Birckolt; Mandt 1621 Berckholdt; Mandt 1626 Birckolt; LensR 1630 Birkult; LensR 1650 Birckilt; LensR 1656 Birkelt; Jb 1712 Berckhult; Jb 1754 Birckhult; Gillberg 1767 Biörkhult; Jb 1825 Björkhult; Opt 1928 ældre [*bèrkaɫt*], yngre [*bjørkhòlt*]; Opt 1935 [*bèrkaɫt*]; EK 1935 Björkhult.

2. Birkholt villa ■ (Hørsholm s. (Sj 0019))

PostAdr 1921 Birkholt.

3. Birkholt hs. ■ (Rønne Købstad (Bo 0641))

PostAdr 1921 Birkholt.

4. Birkholt villa ■ (Nylarsker s. (Bo 0654))

Guide 1914 Birkholt; Opt 1944 [*'berk'håɫt*]; Gst 1951 Birkholt.

5. Birkholt gd. ■ (Øster Brønderslev s. (Njy 1261))

Gst 1885, PostAdr 1921 Birkholt; Opt 1917 [*berghåɫt*].

6. Birkholt gd. ■ (Tved s. (Njy 1335))

AfN jnr. 258 1/9 1950 Birkholt; Guide 1960 Birkholt; Opt 1965 [*'be.ighòlt*]. □

7. Birkholt gd. ■ (Smidstrup s. (Øjy 2364))

Guide 1950 Birkholt.

Forleddet er træbetegnelsen *birk*, sv. *björk* (om 1 jf. Vide 1978:71). Efterleddet i 1 ses i forskellige omdannede former i flere af de ældre kilder og i to af udtaleformerne. Ifølge AfN jnr. 258/1950 er 6 blevet tillagt navnet *Birkholt* i 1950.

Bisholt

1. † bebyg. ● (Vejle Amt (Øjy 2251))

Reg c. 1525 bissholth (under: Bierrri Herrit bønder gotz).

2. lb. ● (Skjold s. (Øjy 2274) og Glud s. (Øjy 2275))

23/10 1462 Bysholt; 5/11 1474 Byzholt; 1493 (1660 ÆDA I:227) Biisholdt; 29/7 1503 Bysholt; 1504 (1660 ÆDA I:228) Biisholdt; 25/8 1508 Bitzholt; EGøyesJb:480 1552 Bisholt; Mandt 1610 Bidtzholt; Matr 1664 Bisholdt; Matr 1688 Westerbidtz holt Bye, Østerbidsholt; DATl 1768 Vester Bisholt, Øster Bisholt; Matr 1844 Wester Bisholt Bye, Øster Bisholt; Gst 1867 og 74 V' Bisholt; Opt 1940–42 [*'væsdə 'bishåɫt*], [*'ɔsdə 'bidhåɫt*], ældre [*'væsdə 'bisilɫ*], [*'ɔsdə 'bisilɫ*]; Guide 1950 Vester Bisholt, Øster Bisholt.

Det at *i* er bevaret i udtalen til 2, viser hen til et oprindeligt langt *i*, og derfor kan forleddet ikke være sb. *bis(ko)p* som ellers ville være oplagt, men *bis(ko)p* har kort *i*. Forleddet må derimod være et mandsnavn *Bisi* som er overleveret i fsv. (jf. Lundgren-Brate), og som indgår som forled i to andre stednavne i Danmark. Det gælder en nu forsvundet landsby på Falster som skrives: VJb 1231 (13. årh.) Bysethorp, og *Bisserup* i Holsteinborg s. (Sj 0454) som skrives: RJb c. 1370 Bisethorp (DS VIII: 30). Bebyggelsen som betegnes af 2, strækker sig hen over en sognegrænse hvilket har givet anledning til en opdeling i *Vester* og *Øster Bisholt*.

Bjergeholt

1. † bebyg. ● (Holmans h. (Øjy 2360))

KancBr 28/7 1578 1 Gaard med et Møllested i Biergeholt.

2. hse. ■ (Løjt s. (Sjy 3211))

TGst Bjerreholt; I 1912 Berreholt; Postadr 1921 Bjerjenholt; Gst 1949 Bjæreholt.

Forleddet er vel sb. plur. *bjerge* eller vb. *bjæрге*. I nævnes mellem Vinding og Gårslev i Holmans h. (jf. DS VIII:131).

Bjärnhult (Bärnalt)

1. Bjärnhult lb. ● (Skepparslöv s. (Sk 0611))

10/9 1340 (1494) Biernaholt; 22/11 1357 (1494 DiplDan 3:V:64) Biærneholt; 13/5 1378 (1494) Biernholt; 7/12 1395 (1494 GldaDipl A:I:69) Bivmholt; 9–31/10 1404 (Lb) Byernaholt; 14/1 1420 (afskr) Biergholt; LÄU V:122 1490 j Biernholt; TrollesJb:265 20/7 1548 i Biernholthe; Mandt 1613 Biernoldt; PR 1:61 1624 Biernholt; Mandt 1626 Biørnholt; Jb 1658 Bierholt; Jb 1671 Biärnhult; Jb 1713 Biernholt; Jb 1754 Biärnhult; Jb 1825 Bjernholt; EK 1931 Bjärnhult; Opt 1969 [*bjærnalt*]; SOÅ 1922:28 Skepparslövs-Bjärnhult.

2. Bjärnhult hse. ● (Äsphult s. (Sk 0616))

Mandt 1613 Biernoldt; PR 1:68 1624 Biernholt; Mandt 1655 biørnholt; Jb 1671 Biärnhult; Jb 1713 Biørnhult; Jb 1783 Bjärnhult; RK 1812 Bjernholt; Opt 1929 [*bjærnalt*]; EK 1932 Bjärnhult; SOÅ 1992:28 Äsphults-Bjärnhult.

3. Bärnalt lb. ● (Skånes-Fagerhult s. (Sk 1309))

Mandt 1584 Børnolt; Mandt 1596 Bernnolt; Jb 1597 Bierreholt; Jb 1601 Biærneholt; Mandt 1613 Biørnoldt; LensR 1632 Biernolt, Bernalt; LensR 1648 Biørnalt; Mandt 1657 Bernholt; Jb 1661 Bernalt; Jb 1675 Biärnalt; Jb 1713 Biørnalt; Jb 1754, Jb 1825 Bernalt; Kb 1929 Bernalt; EK 1933 Bärnalt; Opt 1939 [*bärnalt*].

Forleddet er sandsynligvis gen. glda. *biarnar* af dyrebetegnelsen *bjørn*, glda. mask. *biorn*, eller det tilsvarende mandsnavn *Bjørn*, gen. glda. *Bjarnar* (se Kristensen 1920:125). En anden mindre sandsynlig mulighed er det sjældnere mandsnavn glda. *Bjarni*. Jf. det bl.a. i Sønderjylland flere steder forekommende *Bjerndrup* (DS IV:323f., DS V:434, DS VI:369 f.). Flere af de ældre kilder til 1 viser at forleddet har været tostavet. I de yngste kilder til 1 og 2 er de respektive sognenavne tilføjet som reciprokerende led for at skelne mellem de to enslydende navne. Efterleddet *-holt* ses i forskellige omdannede former i flere af kilderne til de tre navne, og 3 fremstår i dag er med efterleddet i formen *-alt*.

Björkhult, se Birkholt

Bjørnholt

1. † bebyg. ● (Hørmested s. (Njy 1188))

her? 28/2–5/3 134[5] (Dyrskøt) Biørnholt. □

2. gd. ■ (Gødvad s. (Øjy 1814))

Gst 1876 Bjørnholt Gd.; PostAdr 1921 Bjørnholt.

3. hse. ▲ (Sejling s. (Øjy 1816))

Gst 1872–76 Bjørnholt H^{se}; Gst 1874 og 76 Bjørnholt; Opt 1916 [*bjørnhålds 'hurs*]; PostAdr 1921 Bjørnholt.
– Efter et skovnavn der skrives: MB 1683 Biørnholdt.

4. gd. og hs. ▲ (Linå s. (Øjy 2172))

Gst 1876, PostAdr 1921 Bjørnholt; Opt 1916 [*bjørnhålt*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1795 (1796) Biørnholdt.

5. gd. ▲ (Dallerup s. (Øjy 2184))

PostAdr 1921, I 1926 Bjørnholt. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1805 Bjørnholt Fælles Tørve Jord.
Forleddet er dyrebetegnelsen *bjørn* (jf. DS IX:219) eller måske det tilsvarende mandsnavn *Bjørn*.

Bjørnsholt

gd. ■ (Lindeballe s. (Øjy 2325))

Guide 1950 Bjørnsholt.

Forleddet er gen. af mandsnavnet *Bjørn* eller måske af dyrebetegnelsen *bjørn*.

Bjälkhult

lb. ● (Fränninge s. (Sk 0503))

Mandt 1611 Biellcholdt; Buhrmann 1684 bielkhult; Jb 1690 Biellehult; Lmh 1730 Biälckhult, Bielckhult; RK 1812 Bjelkhult; Hfl 1813–18 Biälckhult; EK 1917 Bjälkhult; Kb 1931 Bjelkhult; Opt 1957 [*bjälkhhölt*].

Forleddet er sb. *bjælke*.

Bladhult

gd. ● (Färingtofta s. (Sk 1301))

KrabbesJb 1524 Blaolt; LensR 1574–75 Blauolt; Jb 1594 Blaaholt; Jb 1597 Blaassholt; Jb 1601 Blaaholt; PR 1:43 1624 Blaalt; LensR 1647 Blaholt, Blaolt; Jb 1661 Blåhult; Jb 1680 Blåalt; Lmh 1719 Blaahult; Gillberg 1767 Bladhult; RK 1812–20 Blahult; Jb 1874, EK 1929 Bladhult; Opt 1967 [*blåalt*].

Forleddet er sb. *blad*, glda. *blath*, måske med sigte til at man har hentet løv til fx dyrefoder.
Forleddet har svind af spiranten *-th-* i de ældre kilder (se GG II:335ff.). Efterleddet er omdannet i flere af de ældre kilder og i udtaleformen.

Blankhult

lb. ● (Glimåkra s. (Sk 2303))

LensR 1582 Blanckolt; Jb 1593 Blanckholdt; Jb 1617 Blanckholdt; Mandt 1626 Blannckolt; Jb 1712 blanckhult; Jb 1783, Hfl 1813–18 Blankhult; Jb 1825 Blanckhult; EK 1936 Blankhult; Opt 1938 [*blågkalt*].

Forleddet kan være adj. *blank* med sigte til blankt løv. Ingers (1967:69) mener det kan være anvendt om træarten *el/al* og henviser til en optegnelse fra Örkened: *Allelöven ä blank o grann*. Efterleddet er omdannet i flere af de ældre kilder og i udtaleformen.

I Boholt (Boalt, Bodholt, Bohult, Bolet)

1. Boalt lb. ● (Örkelljunga s. (Sk 1313))

KrabbesJb 1524 Booltt; LensR 1574–75 Boalt; LensR 1613 Boalldt, Boeoldt; LensR 1618 Boelt; PR 1:39 1624 Bòalt; KancBr 11/6 1647 Bualt; Jb 1713, Hfl 1810–11, EK 1929 Boalt; Opt 1933 [*bòalt*].

2. Boalt lb. ● (Visseltofta s. (Sk 2220))

LensR 1582 Booltt; Mandt 1596 Boellt; Mandt 1613 Boalldt; Mandt 1618 Boholt; Mandt 1655 Booltt; PR 2:164 1691, Jb 1754, Jb 1825, Kb 1914 Boalt; Opt 1926 [*bòalt*]; Opt 1948 [*būalt*].

3. Boalt lb. ● (Vittsjö s. (Sk 2221))

LensR 1579–80 Booltt; Mandt 1596 Boallt; Jb 1615 Booldtt; Jb 1629 Boldt; Mandt 1645 Boeholt; PR 2:160 1691 Boalt; Jb 1713 Boallt; Jb 1825 Boalt; Opt 1926 [*bòalt*]; EK 1933 Boalt.

4. Boalt lb. ● (Glimåkra s. (Sk 2303))

Palteb:327 1514 Boalt; Mandt 1584 Booltt; Mandt 1596 Bøallt; Jb 1597 Bouallt; Jb 1601 Bouallt; Mandt 1626 Booltt; Jb 1626 Bonallt; Mandt 1650 Boealt; DecbS 1651 Boeholdt; Jb 1671 Boallt; Jb 1712 Boallt; Jb 1825 Boalt; Opt 1927 [*bðalt*]; EK 1936 Boalt.

5. Bohult lb. ● (Loshults s. (Sk 2309))

Jb 1583 Boollt, Boullt; LensR 1597 Boellt; OHÅ 1982:48 1610–11 Buoldtt; Jb 1615 Booldt; Mandt 1618 Boeholt, Boholt; Jb 1629 Boldt; Mandt 1645 Boeroldt; Jb 1645 Boeoldt; LensR 1647 Boholt; VibLandst-SkPanteb 1651 Boilt; Jb 1671 Boallt; GHÅ 1964:66 1684 Boohult; Jb 1712 Bohullt, boallt; Gillberg 1767, Jb 1825 Bohult; Opt 1930 [*bðalt*]; EK 1935 Bohult.

6. Boholt lb. ● (Hesselager s. (Fyn 1097))

1375 (1476 ÆDA I:32) Botholt; KancBr 25/1 1553 Boeholt; Tingsv 9/7 1590 (1667 JbGudme) Boelt; Matr 1688 Boholt; DATl 1767 Boeholt; VSKOrig 1772 Boholt; Matr 1844 Boeholt; Opt 1916 [*bouhålt*]; Gst 1950 Boholt; Opt 1951 [*bvild, bæld*].

7. Boholt hs. ▲ (Ugilt s. (Njy 1203))

MK 1811 Boeholt; Matr 1844 Boeholt; Gst 1887 Bodholt, PostAdr 1921 Boholt; Opt 1980 [*bo'hålf*]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Bogholt, Boholt.

8. Bolet gd. ● (Hørby s. (Njy 1224))

Mandt 1610 Buollt; Matr 1662 Bollet; Matr 1688 Bolletz March; DATl 1769 Bolletsmark; Matr 1844 Boelt; Gst 1887 Bolet; PostAdr 1921 Boelt; SUR 2002 Bolet.

9. Bodholt lb. ● (Bording s. (Vjy 2491))

Mandt 1610 Bualhuallt, bundhallt; MB 1683 Boeholdt Gaard, Ofuer Boeholdts Gaard; Matr 1688 Boeholt Grd, Ofuer Boeholt Grd; DATl 1769 Boeholt, Over Boholt; VSKOrig 1792 Over og Neder Boeholt; Matr 1844 Rodholt; Gst 1874 Bodholt; Opt 1917[*buðhålt*]; Opt 1948 [*'buðholti*]; PostAdr 1966 Bodholt.

Forleddet er sandsynligvis sb. *bod*, gl. fem. *bōth*, ‘skur, hytte’ (jf. fx DS XVII:297). I 6 er betydningen eventuelt ‘fiskerbod’ da lokaliteten ligger nær kysten (jf. Holmberg 1996:80). Af samme oprindelse er *Boholt* i Strukstrup s. (SSI 3338) og muligvis naturnavnet *Boholt* i Hejls s. (Øjy 2394) (se DS III:64) (jf. DS XIII:158). Alternativt kan forleddet tolkes som gen. *Boa* af mandsnavnet *Boi* eller gen. *Bova* af mandsnavnet *Bovi*. Forleddet i 7 kan alternativt være træbetegnelsen gl. *bōk* ‘bøg’ hvis naturnavnets -g- er rigtigt. Efterleddet *-holt* ses i forskellige omdannede former i nogle af belæggene til 1–6 og 8. 1–4 fremstår i dag med efterleddet i formen *-alt*, og 8 fremstår med efterleddet i formen *-let*. Denne form med vokal mellem efterleddets *l* og *t* kan måske skyldes en sammenblanding med bestemt form sing. af sb. *bol* ‘bolig, bolsted, jordtilliggende’ (ODS).

II Boholt (Boelt)

1. Boholt hs. ■ (Heden s. (Fyn 1065))

Guide 1946 Boholt.

2. Boelt gd. ■ (Dronninglund s. (Njy 1229))

Guide 1884 Bolet; PostAdr 1921 Boelt.

3. Boelt gd. ■ (Tolstrup s. (Njy 1253))

PostAdr 1921 Boelt.

4. Boelt gd. ■ (Alstrup s. (Njy 1273))

PostAdr 1921 Boelt; Opt 1950 [*bu'lt*].

5. Boelt hs. ■ (Hover s. (Øjy 2329))

Guide 1902 Boelt; Guide 1950 Boelts Minde. – Huset hedder nu Karolinelund (AfN jnr. 33/1959).

Forleddet er vel sb. *bo*. 2–5 fremstår med efterleddet i formen *-elt*.

Bockholt

† gd. ● (Felsted s. (Sjy 3224))

Mejer 1648 Bockholtz; Mejer 1649 Bockholt, Bockelholt; Danckw 1652 Bockholt.

Forleddet er sb. ty. *bock* ‘bøg’. På Mejers Kort 1648 er det navn på to bebyggelser. Den ene svarer til det nuværende *Felstedskov*, den anden er rimeligvis samme lokalitet som *Bøgholm* i samme s., der på VSK kaldes Bøgelund (DS VI:424).

Bolbroholt

1. hse. ■ (As s. (Øjy 2271))

Ravn 1919, I 1921–22 Bolbroholt; Opt 1941 [*bøtbrøhåld*]; Guide 1950 Bolbroholt. □

2. † gd. ● (Gårslev s. (Øjy 2366))

9/7 1443 (Langebek) Bolbroholt; 16/6 1451 (1746) Bulbroholth, Bolbroholt; KronSk 3/11 1578 Bolbroholt; Matr 1664 Bolbroholdt.

Forleddet er sb. *bulbro* ‘bro af tømmerstokke’. Alternativt kan forleddet i 2 være et marknavn der (under Rands) skrives: MB 1683 “Ett Brøde kaldis Bulbred”. Dette navns forled er formodentlig sb. *bul* ‘tømmerstok’, mens efterleddet enten er sb. ænyda. *bråde* ‘dyngede fældede træer’, gl. *brotæ*, *brutæ*, vn. mask. *broti*. Det samme ord er i norske stednavne anvendt om et opbrudt stykke jord, eller sb. ænyda. *brøde*, som er beslægtet med *bråde* og anvendes om opbrudt eller ryddet jord (DS VIII:139).

Bolleholt

gd. ▲ (Sindal s. (Njy 1204))

Matr 1844 Balleholt; Gst 1960 Bolleholt. – Efter et skovnavn der skrives: MB 1683 Bolleholt; Dok. til Justitsprot 13–17/7 1799 Heeden Bolleholt.

Forleddet er sandsynligvis sb. gl. **bolgh* ‘noget opsvulmet’ som findes i *Bolle* i Dronninglund s. (Njy 1229) og i *Boller Hede* i Tårs s. (Njy 1241) (Jørgensen 1981–83 II:22). Gården ligger på et sted hvor terrænet hæver sig.

Bomholt

1. gd. ■ (Malling s. (Øjy 2119))

PostAdr 1921 Bomholt.

2. gde. ● (Alling s. (Øjy 2186))

1446 (1606 ÆDA I:241) Bonholt; 1490 (1606 ÆDA I:241) Bomholtz marck; Jb 1554 Bomholt; Mandt 1610 Bomholt; Matr 1664 Bombholdt; MB 1683 Bomholts gaard, Bom Holt Gaard; DAtl 1768 Bomholt en eenlig Gaard; Matr 1844 Bomholtgaard; Trap⁴ 1926 Bomholt; Gst 1872 og 76 G^{le} Bomholt, Nye Bomholt; Opt 1916 [*båmhålt*]; Opt 1938 [*båmhølt*]; PostAdr 1955 Bomholt.

Forleddet er vistnok sb. ymda. *bom* ‘træstamme’, et mnty. låneord der er kendt fra det 15. årh. (se Kalkar). 2 betegner måske oprindeligt en skov, hvorfra man har hentet træstammer (jf. DS XII: 127).

Bondesholt

gd. ● (Jerslev s. (Njy 1259))

Adk nr. 135 24/7 1544 biddenssholt; Matr 1662 Bundesholt; Matr 1688 Norden Bundesholt, Sønder Bundesholt; KronSk 2/6 1721 Sønder Bundesholt; DAtl 1769 Synder og Norder Bundesholt; Matr 1844 Bondersholt; Guide 1886 Bundesholt; PostAdr 1921 Bondesholt; Opt 1964 [*bonjhålt*].

Forleddet er gen. af mandsnavnet *Bonde* eller måske personbetegnelsen *bonde*.

Bonseholt

gd. ■ (Fanefjord s. (Sj 0627))

PostAdr 1921 Bonseholt; Gst 1946 Bohnsholt Gd.

Forleddet er uvist.

Borelte

† lb. ● (Grønholt s. (Sj 0015))

c. 1515 Borolte; DaMag 5:II:40 c. 1520 Baarelte; Adk nr. 30 18/6 1524 Børholt; KancBr 15/10 1551 Børilt Skov; KancBr 23/10 1552 Byrrildtz Skov; KancBr 13/2 1565 Borilte; LensR 1582–83 Baarilt; KancBr 21/9 1589 Borolt; Mandt 1611 Borolt; MB 1682 Børrelte Sletten (under Store-Dyrehaven).

De vekslende skriveformer henviser til en grundform **Burreholt* med kort *u*. Kort *u* bliver ligesom kort *y* til *ø* (jf. Bennike og Kristensen 1898–1912 §43). Deraf forklares skriveformerne med *y* og *ø*. Den senere stabile skriveform med *o* og *aa* viser den nordøstsjællandske overgang af kort *ø* til *o* foran *r* (jf. GG I²:209f.). Forleddet kunne være plantebetegnelsen *burre* (lappa) (jf. DS II:20). Inge Wohlert (1964:74) når dog frem til at navnet kan have relation til et voldsted i Grønholt s., og at forleddet derfor kan være sb. gl. **byrghi*, et kollektiv afledt af sb. *borg*. Efterleddet *-holt* fremstår i omdannet form i alle kildeformerne.

Borresholt

gde. og hse. ● (Astrup s. (Njy 1205))

Mandt 1610 Borids Holt; Matr 1662 Barisholt; Matr 1688 Barridtzholt; DA1 1769 Barridsholt; Matr 1844 Borresholt; PostAdr 1921 Borrisholt; Opt 1917 [*bårshålj*]; Opt 1980 [*bårsålj*].

Forleddet er måske gen. af sb. *borg* der i den lokale dialekt udtales [*bår're*] (VendsOrd), her nok i betydningen 'bakke' (se Wohlert 1964:67ff.). Skriveformerne med *a*-vokal fra 1600- og 1700-tallet kan skyldes at den første stavelse i det trykssvage forled er blevet forvekslet med adj. *bar* der i den lokale dialekt udtales [*båår*] (VendsOrdb). *Borrisholt* ligger netop på et sted hvor terrænet rejser sig.

Bostholt

gde. ● (Klakring s. (Øjy 2272))

(her?) Rep nr. 12912 u.d. c. 1466–69? (LDipl) Sost.; Ravn 1919 Boestholt, man sagde ogsaa "Bøesthålt"; Opt 1940–42 [*bo:sdhåld*]; PostAdr 1941 Bostholt.

Forleddet er sandsynligvis sb. *børste* 'fremstaaende, stift haar hos dyr' (ODS), her vel om krat eller stift græs til børstebinding (jf. DS VIII:25).

Bragenholt

gde. og hse. ■ (Horsens s. (Njy 1471))

Gst 1885 Bragenholt; Guide 1964 Bragenholt; Opt 1952 Bregneholt [*braqnhålj*].

Forleddet er den i vendelbomålet forekommende plantebetegnelse *bragen* 'bregne', jf. ånavnet *Bragenbæk* i Volstrup s. (1223) (DSÅ I:204).

Bragholt

gd. og hse. ● (Bindslev s. (Njy 1185))

Matr 1688, Matr 1844, PostAdr 1921 Bragholt; Opt 1954 [*braqhålj*]. – Navnet er også overleveret i et agernavn der skrives: MB 1683 Bragholtz agere

Forleddet er måske sb. *brage* 'redskab til bragning af hør, brydebænk', som er et låneord fra mnty. (ODS) – vel indlånt omkring slutningen af middelalderen. Jf. sb. *bragebræt* 'bankeredskab til hørbrydning' (ODS).

Brandholt

1. hse. ▲ (Kvislemark s. (Sj 0481))

Bull 1858 Brandholt Huse; Gst 1893 Brandholt; Trap⁴ 1921 Brandholt; Opt 1978 [*bran'håld*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1790 Branholt; MK 18[06] Brandholt.

2. gd. ● (Skovby s. (Fyn 0941))

Landehj. c. 1510 Brandolt; Jb 1571 Branolth; Mandt 1610 Brandholt; Matr 1664 Brandholt; Matr 1688 Branholt; DAtl 1767 Brandholt; Matr 1844 Brandholtgaard; Opt 1916 [*brajholt*]; Gst 1950 Brandholt; Opt 1955 [*brajhold*].

Forleddet er enten sb. glda. mask. *brand* ‘bjælke, stolpe’ eller sb. *brand* ‘afbrændt areal, svedje’ (jf. Hald 1929:72).

Brasholt (Brandshult, Bratsholt)

1. † bebyg. ● (Färingtofta s. (Sk 1301))

Jb 1597 Brattholdt [!]; Jb 1601 Bradtzholt [!]; LensR 1628 Brandtzholdt; LensR 1630 Brandholt, Brandsholt; Jb 1661 Brandzhult.

2. Brasholt gde. ● (Sindal s. (Njy 1204))

[? 27/3 1436] (1683) Bradtzholt; 1451–1513 [senest 1486] (1683 Rep. nr. 12699) Bradsholt; Matr 1662 Bradtzholt; MB 1683 Braetzholt; Matr 1688, DAtl 1769 Brasholt; Matr 1844 Øster Bradsholt, Vester Bradsholt, Lille Bradsholt; PostAdr 1921 Brasholt; Opt 1917 [*bråshålt*].

3. Bratsholt † gd. ● (Hørby s. (Njy 1224))

Matr 1662 Bråsholt; KronSk 16/10 1668 Brasholdt; KronSk 21/4 1670 Bradtsholt, Bratsholt.

Forleddet er gen. af mandsnavnet glda. *Brat*, vn. *Brattr*, som synes at findes i flere jyske stednavne (jf. DgP I:159f.). I 1 er dette sammenblandet med mandsnavnet *Brand*, fsv. *Brand*, vn. *Brandr* (DgP I:158f.). En anden mulighed, men nok mindre sandsynlig, er adj. *brat*, glda. *brant*, sv. *brant*, ‘stejl’ evt. i anvendelse som stednavn hvilket kunne være årsag til genitiven.

Bredholt (Bredelte)

1. Bredelte gd. ● (Bløvstrød s. (Sj 0017))

her? 21/11 1493 Bredolt; Jb 1588–89 Breildt, lille Breildt; Mandt 1613 (Lille) Breilt; Matr 1688 Breelt Torp; DAtl 1764 Berelt Torp; Matr 1844 Bredelte; Guide 1898 Breelt Gd.; Opt 1916 [*brejlda*]; Gst 1945 Bredelte Gd.

2. Bredholt gd. ■ (Skt. Peders Lands. (Sj 0421))

Guide 1909 Bredholts gd; PostAdr 1921 Bredeholt; Opt 1926 Bredholt.

3. Bredholt gd. og hs. ● (Dronninglund s. (Njy 1229))

Matr 1662, DAtl 1769, Matr 1844, PostAdr 1921 Bredholt; Opt 1949 [*bræhålt*].

4. Bredholt gd. ● (Ajstrup s. (Njy 1468))

MB 1683, Gst 1885 Bredholt; Opt 1917 [*brøholt*]; PostAdr 1921 Bredholt.

5. Bredholt gd. ● (Sahl s. (Øjy 1831))

MK 1803 (1815) Bredholt; Matr 1844 Bredholtgaard; Gst 1876 og 77 Bredholt; Opt 1916 [*brøhålt*].

Forleddet er adj. *bred*. 1 er et modstykke til *Langelte* i samme sogn med forleddet adj. *lang*, se dette nedenfor. Ordet *torp* i 1688 Breelt Torp synes at betyde ‘enkeltgaard’ (DS II:26). Efterleddet i 1 fremstår i omdannet form i alle kildeformerne.

Bregnholt (Bregneholt, Bräknahult)

1. Brägnahult lb. ● (Långaröd s. (Sk 0505))

Adk nr. 23 26/2 1520 Brenholt; SOÅ 1999:90 Adk. nr. 57 7/4 1538 brægnæ Haillt; Mandt 1602 Bregneholdt; Mandt 1616 Bregneholdt; KancBr 18/2 1636 Bregeholt; her? KancBr 14/11 1648 Bengenskafft; LensR 1656 Breigneholt; Buhmann 1684 brekenhult; Jb 1712 Brägmenhult; Lmh 1730 Bregnehult, Brägnehult; Jb 1754 Bregnehult; Gillberg 1765 Bragnahult; Jb 1784 Brägnahult; RK 1812 Brägnehult; Jb 1825 Bregnahult, Hfl 1833–37 Brecknahult [!]; EK 1917 Brägnahult; Opt 1934 [*brødzanaholt*]; Opt 1957 [*brøgenaholt*].

2. Bregnholt gd. ■ (Kundby s. (Sj 0266))

PostAdr 1921 Bregnholt.

3. Bregneholt hse. ■ (Birket s. (Lo-Fa 0744))

Guide 1904 Bregneholt; Opt 1930 [*bräinhålt*]; Opt 1947 [*bræjnåhålt*].

4. Bregnholt hs. ■ (Åle s. (Øjy 2218))

PostAdr 1921 Bregnholt.

5. Brejnholt gd. ● (Humlum s. (Vjy 2425))

KancBr 5/10 1578 Breyndholt; KancBr 13/3 1579 Brenholdt; Mandt 1610 brenndholt; Mandt 1614 Brinholt; Matr 1664 Breinholt; KronSk 21/12 1682 Brenholt; Kb 1702 Bregnholt; Matr 1844 Breinholt; DATl 1769 Bremholt; PostAdr 1966 Brejnholt (Bregnholt); Gst 1946 Bregnholt; Opt 1916 [*bræj.nhålt*].

6. Brejnholt gde. ● (Tvis s. (Vjy 2481))

KronSk 3/1 1547 Brenholt; VibLandstSkPanteb:189 18/2 1633 Brenholdt; Prl 1638 Breinholt; MB 1683 Breinholtgaard; DATl 1769 Breinholt; VSKOrig 1793 Bregenholt; Guide 1873 Brægenholt, daglig Tale: Bregnholt; Opt 1917 [*bræjnhålt*]; PostAdr 1921 Bregnholt; Opt 1924 [*ösdær og væ:sdær 'bræjnhålt*]; Opt 1948 [*bræjnhåld*]; PostAdr 1966 V- og Ø- Brejnholt.

Forleddet er plantebetegnelsen *bregne*, sv. *bråken* (Hallberg 1984:55). Det er noget usikkert i 1 om kildeformen KancBr 14/11 1648 Bengenskafft hører til her, og i så fald er efterleddet meget forvansket.

Bremsholt

gd. ● (Tolne s. (Njy 1187))

Matr 1662 Breñholt; MB 1683 Bremsholt; Matr 1844 Neder- og Over Bremsholt; PostAdr 1921 Bremsholt.

Forleddet er måske insektbetegnelsen *bremse*, eller måske snarere gen. af busk betegnelsen *brem* ‘brombær’, jf. ordet *brembær* ‘frugten af brombær’ der er belagt netop i det nordlige Vendsyssel (VendsOrdb “brombær”).

Broholt

1. gd. ■ (Øster Hassing s. (Njy 1473))

PostAdr 1921 Broholt; Opt 1951 [*brohålt*].

2. gd. ■ (Skivum s. (Njy 1564))

PostAdr 1921 Broholt.

3. gd. ▲ (Tranbjerg s. (Øjy 2115))

Gst 1875, PostAdr 1921 Broholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 168[3] Broe holts fald.

Forleddet er sb. *bro*.

Brorholt

gde. ● (Vadum s. (Njy 1464))

Adk. nr. 140 29/11 1519 Bro[r?]holt; KancBr 10/3 1579 Broerholdt; KronSk 12/5 1579 Broerholt; 15/3 1582 Broerholt; UForr 28/8 1800 Broerholt Gaard; Gst 1885 Brorholt; Opt 1917 [*bro'hålt, bro'rhålt*]; PostAdr 1921 Gl. og Ny Brorholt.

Forleddet er sb. *bror*. eller måske sb. plur. *broer*. I 1900-tallet reciprokeres der mellem *Gl.* og *Ny Brorholt*.

Brunshult

lb. ● (Vittsjö s. (Sk 2221))

Mandt 1584 Brandzholt; Mandt 1596 Brønsholt, Brønsholt; Mandt 1626 Brandsholt; Jb 1658 Brønsholt; Lmh 1675 Brunshult; PR 2:160 1691 Brønshult; Jb 1713 Brønshult; Jb 1754 Brønshult; Hfl 1806–12 Brønshult; Jb 1825 Brunshult; Opt 1926 [*brónselt, brónselt*]; EK 1935 Brunshult; T 1985 Brunshult.

Forleddet er muligvis gen. af sb. *brønd*, sv. *brunn*, ‘brønd, kilde’, men formerne med *a* i forleddet taler imod dette. Efterleddet er omdannet i en af de ældre kilder og i udtaleformerne.

Brunsnæsholt

† bebyg. ● (Broager s. (Sjy 3245))

10/12 1500 (1600) Brunñsholt. □

Forleddet er naturnavnet *Brunsnæs* i samme sogn. *Brunsnæs* har siden sidste halvdel af 1700-tallet har været et bebyggelsesnavn.

Brusholt

gd. og hse. ■ (Horsens s. (Njy 1471))

Gst 1885 Brusholt; Opt 1917 [*bruusholt*] PostAdr 1921 Brusholt (Bruusholt).

Forleddet er nok vb. *bruse*.

Bräknahult, se Bregnholt

Brændholt (Brændolt, Brændt)

1. Brændholt lb. ● (Ugerløse s. (Sj 0245))

EGøyesJb:298 1552 Brendholt; u.d. (c. 1568 AdelBr:164) Bremholt; Mandt 1610 Brenoldtt; Matr 1664 Brendholdt; EB 1682 Brendholdts Bye; Matr 1844 Brændholt; Opt 1916 [*brän'hålt*]; Trap⁵ 1954 Brændholt; Opt 1979 [*brän'hol'd*].

2. Brændt lb. ● (Nørre Asminderup s. (Sj 0335))

RJb 1370–80 Brendholt, Bræneholt; 14/10 1377 Brændholt; 23/12 1480 Brenolth; KancBr 1/7 1560 Brendholt; Mandt 1610 Brenit; 14/6 1664 Brent Mark; Matr 1664 Brendtß; Matr 1688 Brendte Bye; DAtl 1764, VSK 1771 Brendte; Matr 1844 Brendt By; Gst 1897 Brent; Gst 1946 Brændt; Opt 1954 [*brän'd*]; Trap⁵ 1954 Brente.

3. Brændolt hse. ▲ (Sanderum s. (Fyn 0869))

Matr 1844 Brenholthuset; Gst 1872 Brendolt Hse; Guide 1866 Brændulthuse; Gst 1884 Brendolt Hs; PostAdr 1921 Brendalt; Opt 1952 [*brän'old*]. – Efter et naturnavn som skrives: Jb 1572 Brandolth, MB 1681 Store-, Lille Brend wlt, Storre brend oldt.

4. Brændholt gd. ● (Orte s. (Fyn 1003))

Adk nr. 79a 19/4 1545 Brendolts (gen.); Mandt 1600 Brendolt; Matr 1662 Brendholt; Matr 1688 Brendholtgaard; DAtl 1767 Brendholtgaard, Brenholtgaard; VSKOrig 1775 Brendholt; Matr 1844 Brendholtgaard; Opt 1916 [*bræj'håld*]; PostAdr 1921 Brendholt; Gst 1950 Brændholt Gd; Opt 1964 [*bræj'håld*].

Forleddet er sb. glda. fem. **brænna* 'afbrændt areal' eller snarere part. neu. *brænt* med samme betydning, dannet til vb. *brænna* 'brænde' (jf. fx DS XIV:56). Desuden er der muligheden sb. glda. neu. *brænni* 'brænde, brændeved'. På Fyn falder *brænde-* og *bregne-* sammen omkring 1500 (DSÅ I:243), og derfor kan forleddet i 3 og 4 muligvis også være plantebetegnelsen sb. *bregne*. Efterleddet fremstår i forskellige omdannede former i de fleste af kildeformerne til 2 og 3. I 2 er efterleddet blevet omdannet så meget at dette ikke længere er genkendeligt.

Brødholt

hs. ● (Jerslev s. (Njy 1259))

Matr 1662 brødholt; Matr 1688 Brød holt; DAtl 1769 Brodholt; Matr 1844, PostAdr 1921 Brødholt; Opt 1964 [*brø'hålf*].

Forleddet er enten et sb. der svarer til vn. fem. *braut* 'opbrudt vej', fsv. fem. *bröt* 'anlagd (rödd och banad) väg' eller måske sb. *brøde* 'stump, forhugning, opbrudt jord' (jf. DS III:XXf. med henv.).

Brøndholt

hse. ▲ (Nysted lands. (Lo-Fa 0802))

Guide 1904 Brøndholt; PostAdr 1921 Vantore-Brøndholt; Opt 1947 [*bröj'håld*]; Gst 1947 Brøndholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Brøndholt.

Forleddet er sb. *brønd* (DS XI:159) i betydningen 'brønd' eller 'kilde'. I PostAdr 1921 har navnet fået tilføjet landsbynavnet *Vantore* som foranstillet reciperende led. Hvad reciperingen gælder er dog uvist.

Bukholt

gd. ● (Ugilt s. (Njy 1203))

Adk nr. 393 u.d. 1530 bucholdt; bugholdt; Matr 1662 Boch Holt; DAAtl 1769 Bokholt; Matr 1844, Gst 1887 Bukholt; Opt 1980 [*bokhålj*].

Forleddet er dyrebetegnelsen *buk*.

Burholt

1. gd. og hse. ● (Lendum s. (Njy 1189))

KronSk 27/7 1664 Burholdt; Matr 1688 Storre Buurholt, Lille Buurholt; DAAtl 1769 Store og Lille Buurholt; Matr 1844 Buurholt; PostAdr 1921, Gst 1965 Burholt; Opt 1917 [*burhålt*].

2. hs. ▲ (Torslev s. (Njy 1225))

Gst 1887, PostAdr 1921 Burholt. – Efter et naturnavn der skrives: Syns- og Taks 7/5 1804 Buurholts Siig; MK 1806 Burholts Siig.

3. skovfogedhs. ■ (Astrup s. (Njy 1548))

Gst 1879–80, PostAdr 1921 Burholt.

Forleddet er sb. *bur* i betydningen ‘lille hus, skur, bod’.

Bursø Holte

hse. ▲ (Bursø s. (Lo-Fa 0759))

PostAdr 1948 Bursø-Holte. – Sandsynligvis efter et naturnavn som skrives: MB 1682 Holdte Marck.

Forleddet er sogne- og landsbynavnet *Bursø*. Dette forled kan også betragtes som en slags reciprokerende led der tilføjet for at udskille dette *holt*-navn fra andre *holt*-navne i området.

Byrholt (Byrhult)

1. Byrhult lb. ● (Linderöd s. (Sk 0607))

KronSk 11/1 1574 Børrilt; Mandt 1613 Boröldt; Mandt 1621 Bÿroldt; PR 1:68 1624 bÿrholtt; Mandt 1626 Bÿrroltt; Buhrmann 1684 birhult; Jb 1713 Byrhult; Gillberg 1767 Byrckhult [!]; RK 1812 Byrhult; Opt 1929 [*bÿr-alt*]; EK 1932 Byrhult.

2. Byrholt gd. ● (Sulsted s. (Njy 1467))

28/4 1355 Byræholt; 1355 (1476 ÆDA I:102) Byræholt; 1355? (1519 ÆDA V:61) Byreholt; Mandt 1610 Byrholdtt; Matr 1664 Biørholt; MB 1683 byerholt; Matr 1688 Byrholt; Gst 1885 Byrholt; Opt 1917 Byrholdt [*byrholt*]; SUR 2002 Byrholt.

Forleddet er sandsynligvis sb. gl. *biur*, mask. ‘bæver’, vn. *bjórr*, som indgår i flere svenske og nordjyske stednavne (Kousgård Sørensen 1958:45; se også Lundahl i NoB 1929:24ff.).

Andre muligheder er at forleddet kunne være sb. gl. *byrth*, i dialekterne udtalt *byr* og beslægtet med rigssprogets sb. *byrde*. Betydningen af *byrth* er ‘læs eller byrde af hø, halm, ris, ved og lign.’ især brugt om ris eller hø som bæres på ryggen. Mindre sandsynligt er det at forleddet er sb. *byrde* ‘træstillads (til opførelse af bygning, tag o. lign.)’ (G. Hallberg DAL jnr. 1990–02–09/26–33 og DAL jnr. 1991–02–07/24–33). Efterleddet i 1 er omdannet i flere af de ældre kilder og i udtaleformen.

Bækholt

gd. ■ (Tørring s. (Øjy 2219))

Guide 1950 Bækholdt. □

Forleddet er sb. *bæk*.

Bärnalt, se Bjärnhult

Bøgeholt (Bøgholt, Bøgsholt)

1. Bøgholt villa ■ (Søllerød s. (Sj 0124))
PostAdr 1921 Bøgholt.
2. Bøgeholt gd. ▲ (Magleby s. (Sj 0625))
PostAdr 1921 Bøgeholt; Opt 1952 [*bö;håld*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1798 Bøgeholt; I 1927 Bøgeholt [!].
3. †Bøgeholt lb. ● (Vesterborg s. (Lo-Fa 0743))
1477 (1624 ÆDA III:283) Bøgeholt; 25/2 1502 (LDipl) bøgæholt; Reg. c. 1525 bøgheholt, Bøgheholst; Jb c. 1560, Herredsb. 1571 Bøgeholt; Jb 1572 Bøgeholt, Bøgeholt, Bøgiholt; Jb 1584 bøgholt, Bøgeholt; Mandt 1610 Bøgholldt; Jb c. 1610 Bogholdtt; Jb 1619 Bøgholdt; Matr 1664 Bøgholldt; Matr 1688 Bøgholt Bye.
4. Bøgsholt hs. ■ (Fjelsted s. (Fyn 0966))
PostAdr 1921 Bøgsholt.
5. Bøgholt gd. og hse. ● (Astrup s. (Njy 1205))
Matr 1662 Bøgholt; Matr 1688 Bogholt; DAtl 1769 Begholt; Matr 1844 Bøgholtgaard; PostAdr 1921 Bøgholt; Opt 1917 [*bø;qhålt*].
6. Bøgeholt bebyg. ■ (Mariager lands. (Øjy 1851))
PostAdr 1951 Bøgeholt.
7. Bøgholt hs. ▲ (Tvilum s. (Øjy 2177))
Gst 1876 og 1877, PostAdr 1921 Bøgholt. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1800 (1816) paa Bøgeholt.
8. Bøgholt gd. ■ (Dejbjerg s. (Vjy 2557))
Opt 1955 [*bø;ghåld*]; Guide 1956 Bøgholt.

Forleddet er træbetegnelsen koll. *bøge*, glda. neu. *bōki* ‘bøgelund’ (DS XI:78). Byen der blev betegnet af 3 blev nedlagt 1687 og dens jorder lagt under hovedgården Pederstrup. Den må have ligget i den nordligste del af det nuværende Vesterborg s., men hørte indtil 1687 til Horslunde s. (Lo-Fa 0737) (Haugner 1922:201).

Böglarehult

- lb. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))
Mandt 1584 Bøglerolt; Jb 1597 Bøglerholt; Jb 1601 Bøglereholt; Mandt 1613 Bøglerholdt; Jb 1615 Boglerholdt; LensR 1617 Bøgleholt; LensR 1617 Bolgirholdt; Jb 1618 Bøgleholt; Mandt 1626 Boblerholt; Jb 1626 Bøglerreholt; Mandt 1631 Baglerholt; LensR 1644 Buglereholdt; Jb 1645 Balgerholdt; VGHS 1964:92 1646 Böglarehult; Jb 1649 Balgerholt; Jb 1658 Bölgerholt; Jb 1671 Bolgenholt; GHÅ 1980:79 1684 Bolbareholt; Jb 1712 Böllgerhult; Jb 1754 Bölgnernhult; Gillberg 1767 Böylarehult; Jb 1783 Böglarehult; Jb 1825 Böglarehult; Opt 1935 [*ba;laråhølt*]; EK 1936 Böglarehult.
- Forleddet er enten tilnavnet *Bøkeler* (DgP II:180) eller sb. dial. *böglare* ‘fusker, besværlig person’ (jf. Vide 1978:71). Efterleddet er omdannet i den ældste kilde.

Børsholt

1. gd. ▲ (Horne s. (Fyn 1078))
Gst 1868 Børsholt; Opt 1951 [*bö;shåld*]; Gst 1953 Børsholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Bøesholt Ager Schiff, Jb 1690 Boesholt og MK 1799 (1803) Boisholt.
 2. gde. ● (Tolne s. (Njy 1187))
KronSk 24/7 1573, Matr 1662 Bøsholt; DAtl 1769 Boesholt; Matr 1844 Bøsholt; PostAdr 1921 Børsholt, L. Børsholt; Opt 1917 [*bø;shålt*].
- Forleddet er sandsynligvis sb. **byrghi* som er afledt af sb. *borg*, og som kan sigte både til befæstninger af forskellig art, og til ikke-befæstede arealer. Her er det mest sandsynlige et ikke-befæstet areal, og det kan muligvis betyde ‘indhegning, indelukke’. 2 ligger ved bækken *Bør-bæk* hvis forled forklares John Kousgård Sørensen som sb. **byrghi* (jf. †*Borholt* ● Grønholt s. (Sj 0015)) der er afledt af sb. *borg*, og som kan sigte både til befæstninger af forskellig art, og til ikke-befæstede arealer. Kousgård foretrækker det sidste da der ikke kendes befæstninger

ved nogen af hans eksempler med dette forled, og det skulle således muligvis betyde ‘indhegning, indelukke’ (DSÅ I: 285). Belæggene til 1 fra MB 1682 gør dog tolkningen usikker.

Bøsholt

hs. ▲ (Visborg s. (Njy 1543))

PostAdr 1921 Bøseholt; I 1921–22 Øvre Bøsholt, Nedre Bøsholt; Guide 1961 Bøsholt. – Efter et naturnavn der skrives: Adk 17/6 1540 Bysholt (el. Bosholt); MB 1683 Bøsholt.

Forleddet er uvist.

Christiansholt

hs. ■ (Velle s. (Øjy 1835))

Gst 1878 Christiansholt; PostAdr 1921 Kristiansholt; Opt 1943 [*kresdjøns'holt*].

Forleddet er gen. af mandsnavnet *Christian/Kristian*.

Dalholt (Dalshult)

1. Dalshult lb. ● (Oderljunga s. (Sk 1305))

KrabbesJb o. 1524 dalsholt; Lb II:51 1569 y Dalshult; Mandt 1584 dalsolt; PR 1:40 1624 Dalsholt; LensR 1632 Dallsholt; LensR 1655 Daalsholt; Jb 1661 Dahlshult; Lmh 1675 Dagzhulte; Jb 1713, Jb 1825, EK 1933 Dalshult; Opt 1932 [*dålselt*].

2. Dalshult gd. ● (Glimåkra s. (Sk 2303))

10/9 1398 (reg. o. 1685 DiplDan 4:VI:570) Daasiöholt, Dasiöhult, Dasiöholt; 10/9 1398 (reg. 1693 DiplDan 4:VI:570) Dâhiöhult; Mandt 1584 Dalsholdt, dalsolt; Mandt 1621 Dalssolt; Jb 1658 Dalsholt; Gillberg 1767 Dalhult; Jb 1825 Dahlshult; Opt 1927 ældre [*dålselt*], yngre [*dålsholt*]; EK 1935 Dalshult.

3. Dalholt gd. og mle. ● (Løjt s. (Sjy 3211))

Opt [*dølholt, dølholt*]. Sk 1543 Dallhollth; Jb 1609 dalholt; Mejer 1648 Dallholt; VSK 1783 Dalholt M og Gd; Gst 1857–58 Dalholt, Dalholt MI; Trap¹ 1861 Dalholt, Dalholt Mølle; PostAdr 1921 Dalholt; Opt 1936 [*døthold*].

Forleddet er sb. *dal* som i 1 og 2 fremstår i gen. I 1 og 2 er efterleddet omdannet i nogle af de ældre kilder og i udtaleformerne.

Damholt (Damsholte)

1. Damsholte hse. ● (Karlebo s. (Sj 0016))

[*dam'shøldz*]. Matr 1688 Damsholts Huus; DATl 1764 Damholts Huus; Matr 1844 Damholthuus; Gst 1882–83 Damsholte Hse; PostAdr 1921 Damsholt; Gst 1945 Damsholte Hse.

2. †Damholt hs. ● (Flinterup s. (Sj 0382))

MB 1682 Et Husz kaldiz Domholdz Hüzset; DATl 1767 Damholt; MK 1780 Domholts Huset.

3. Damsholte s. og lb. ● (Damsholte s. (Sj 0626))

Matr 1664 Dambsholt; MB 1682 Dams Holt; Matr 1688 Damsholte gaarde; VSKOrig 1771 Damsholt; DATl 1774 Damsholt Sogn, Damsholtsgaarde; Matr 1844 Damsholte Sogn; Trap⁴ 1921 Damsholte; Opt 1931 [*ny-såen*]; Gst 1946 Damsholte; Opt 1952 [*'dåms'håldz, 'dams'håldz*].

4. Damholt gd. ■ (Tolne s. (Njy 1187))

AfN Jnr. 37/52 8/2 1952 Damholt. □ – Nyt navn indberettet til Landbrugsministeriet i 1952.

5. Damholt hs. ■ (Karup s. (Øjy 1805))

Guide 1895, PostAdr 1921 Damholt.

6. Damholt gd. ■ (Funder s. (Øjy 1819))

Guide 1913, PostAdr 1921 Damholt.

7. Damholt gd. ■ (Brand s. (Øjy 2316))

PostAdr 1921 Damholt.

8. Damholt hs. ■ (Hodsager s. (Vjy 2479))

Guide 1895 Damholt; PostAdr 1921 Damholt; Opt 1926 [*dam'hålt*]. – Ifølge Guide 1958 er *Damholt* det almindeligt benyttede navn, men navnet *Gl. Hodsager* høres også af og til.

9. Damholt hs. ■ (Nøvling s. (Vjy 2484))

PostAdr 1921 Damholt.

10. Damholt gd. ■ (Sunds s. (Vjy 2488))

Guide 1895, PostAdr 1921 Damholt.

11. Damholt gd. og hs. ■ (Bording s. (Vjy 2491))

Guide 1895 Damholt; Opt 1917 Damholt [*dam:hålt*]; PostAdr 1921 Damholt.

12. Damholt gd. ■ (Rind s. (Vjy 2493))

Gst 1871 og 72, PostAdr 1921 Damholt; Opt 1957 [*dam:høld*]; Gst 1966 Damholt.

13. † Damholt gd. ■ (Skarild s. (Vjy 2499))

Guide 1912, PostAdr 1921 Damholt. – Forleddet er sb. *dam*. Ifølge Guide 1956 er gården revet ned, og der er nu brunkulsejer på stedet.

14. Damholt gd. ■ (Arnborg s. (Vjy 2501))

Guide 1896, Gst 1946 Damholt; Opt 1957 [*dam:hølt*].

Forleddet er sb. *dam* som i 1 og 3 fremstår i gen. I gl. betyder *dam* dels ‘dæmning’, dels ‘den ved opdæmning frembragte vandsamling’. Senere betyder *dam* også ‘lille vandsamling’ i almindelighed (DSÅ I:296). I 1 sigter betydningen ‘lille vandsamling’ antageligt til de syd for liggende damme, Segnerøddam og Havedam (jf. DS II:23). I 3 anser jeg betydning ‘lille vandsamling’ som den mest sandsynlige betydning, brugt om Gammelsø ved Damsholte kirke (jf. fx Nud.Ordb. 1986). Damsholte s. (nr. 3) er først adskilt fra Stege lands. i 1740 (jf. Trap⁴ III, 2:511 og optegnelsesformen: Ny sogn).

Danhult

lb. ● (Väsby s. (Sk 1226))

KrabbesJb o. 1524 Danolt; Jb 1583 Dannolt; Mandt 1623 Dannolt; PR 1a:15 1624 Danilt; Jb 1636 Dannalt; Kullab 1954:49 1656 danhult; Jb 1713 Danhult; Jb 1754 Södra Danhult; Gillberg 1765 Södra Damshult [!]; Hfl 1809-10 Danhult; RK 1820 S^a Damshult [!]; PO 1909 Danhult; EK 1917 S Danhult; Opt 1945 [*dänalt*]; T 1998 Danhult.

Forleddet er sb. *dan* ‘danser, person fra det danske riges vestligere dele’ (Ejder 1981:62) (SkO A:XII:424). Forleddet sigter nok ikke, siger Ejder, til folk fra det gamle danske riges vestligere dele, men derimod til de oprindelige indbyggere på stedet, og at det således har været de fremtrængende kolonister fra nord der har betegnet skåningerne som danere (Ejder 1981:62f.). Jævnfør agernavnet der skrives Palteb:131 1514 Danilte ager, i Ingelstråde (samme s.) som grænser op til Danhult. Det foranstillede reciprokerende led *Södra* der findes i nogle af kildeformerne, er tilføjet for at udskille navnet fra gårdnavnet *Norra Danhult* i samme s. som tidligst skrives: Mandt 1584 Nørre Danoldt. Efterleddet er omdannet i alle kilderne før 1656 og i udtaleformen.

Davreholt

† bebyg. ● (Tikøb s. (Sj 0011))

[efter 2/9 1178] (Esrum. DiplDan 1:III nr. 77) Dachwortheholt; 2/11 1178 (Esrum.) Dael Wondeholt; u.d. 1211 (Esrum.) Dowerholt, Dowerholt. □

Forleddet er sandsynligvis sb. *davre*, gl. *daghorth*, vn. *dagverðr*, *døgurðr* ‘dagens første måltid’. I DS II menes det at navneformerne skulle høre til gården *Dagerød* (Matr 1844, Gst 1881 Dagerød) der ligger lidt nord for landsbyen Plejelt, og *Dagerød* forklares som værende identisk med forleddet *davre* idet endelsen [-rø] er blevet forstået som et -rød (DS II:6). Denne sammenhæng afvises af Bent Jørgensen (2002) idet gården Dagerød nord for Plejelt er udflyttet i 1800-tallet. Derimod foreslår Jørgensen at navneformerne har sammenhæng med det nyere *Dagerøddam Hus* (således på Gst 1953), nu *Holstenerhus* (således på Gst 1996) i skellet mellem Danstrup Hegn og Krogenberg Hegn. Dette hus ligger nord for skovkortets (Gst 1932) *Daverøddam* (på MK 1795 (1815) skrevet: Dagelas Dam, sandsynligvis fejlskrevet fra origi-

nalen). Ordet *davre* kan godt have udviklet sig til *Daverød* ved påvirkning fra områdets mange *rød*-navne, jf. ovenstående forklaring fra DS II. Endelsen *-holt* er tilsyneladende forsvundet, men det kan – siger Bent Jørgensen – være rester af dette led der viser sig på kortet fra 1795 (1815) (Jørgensen 2002).

Dueholt (Duvhult)

1. Duvhult lb. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))

her? 6/12 1499 (1531) Diffholt; Mandt 1584 duolt, Dueholt; Mandt 1618 Duolt, Duholt; Jb 1626 Dunildt; Mandt 1627 Dueholt; LensR 1641 Dualtt; Jb 1645 Duenolt; LensR 1647 Søndere duoldt; Jb 1671 Duffholt; Buhrmann 1684 duhult; GHÅ 1980:79 1684 Norra Duelt; Jb 1712 Norra Dufhullt, Dufhullt; Jb 1825 Dufhult Norra, Dufhult Södra; PO 1909 Dufhult, Dufhult s.; Opt 1928 [*dùælt*]; Opt 1935 [*nåra dùælt*] eller [*dùælt*], [*söndra duelt*] eller [*dùælt*]; EK 1936 N. Duvhult, S. Duvhult; T 1966 Duvhult, N. Duvhult.

2. Dueholt gd. ▲ (Kongsted s. (Sj 0547))

PostAdr 1921 Dueholt. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1800 Dueholt Skifter.

Forleddet er fuglebetegnelsen *due*, sv. *duva* (jf. Vide 1978:71). Efterleddet i 1 ses i forskellige omdannede former i flere af de ældre kilder og i udtaleformerne. Siden midten af 1600-tallet har der for 1 været skelnet mellem *Nørre* (sv. *Norra*) og *Søndre* (sv. *Södra*) *Duvhult*.

Døjholt

gd. ■ (Nors s. (Njy 1334))

Guide 1960 Døjholt. □ – Nyt navn på *Døvhule* som skrives: KancBr 15/4 1586 Døfhal; Mandt 1600 døuhale; Matr 1688 Lille døfhall; VSK 1789 Lille Deuhuule, Store Deuhuule; Gst 1883 Dovhule; Gst 1923 Døvhule. Forleddet er måske sb. *dynd* som i den lokale dialekt kan udtales [*døj*] (Feilberg). Forleddet i *Døvhule* er uvist, mens efterleddet oprindeligt må have været sb. *hale* som i nørrejysk udtales [*hå:l*] (Bennike og Kristensen 1898–1912:14), og som påvirket af rigssprogets udtale af sb. *hul* [*hå:l*] (UdtaleOrdb), ville kunne resultere i skriveformen *-hule*. På trods af at det tidligere navn *Døvhule* og det nye navn *Døjholt* har visse ligheder, synes der ikke at være nogen formel sammenhæng mellem navnene som fx udtalesammenfald mellem hhv. forled og/eller efterled.

Dönhult

lb. ● (Hjärsås s. (Sk 2305))

Mandt 1584 dønnolt, Dønolt; Mandt 1618 Danholt; Mandt 1631 dønolt; Mandt 1639 dýnoldt; DecbS 1651 Dønalt; Jb 1671 Dønolt; Lmh 1675 Dønult; Buhrmann 1684 dönhult; Jb 1712 Dønult; Jb 1754 Dønhult; GHÅ 1967: 88 1760 Døehult; Jb 1825 Dønhult; [DialOpt 1858–1924] SkFolkm. 1926:45 Dønelt; Opt 1927 ældre [*dønelt*] og [*dønolt*], yngre [*dønolt*]; EK 1935 Dønhult.

Forleddet er uvist. Efterleddet er omdannet i flere af de ældre kilder og i de ældre udtaleformer. Siden slutningen af 1500-tallet har der desuden været reciprokeret mellem *Dønhult* og *Lilla Dønhult* som tidligst skrives: Mandt 1584 Lille dønnolt.

Döshult

lb. ● (Allerums s. (Sk 1201))

her? 6/12 1499 (?1531 Rep 2 nr 8957) Diffholt [om identificering af det usikre belæg, se Kullab. 1979:78]; Ujb: 531 1522 Dwshwt; KrabbesJb o. 1524 Dýssolt; KancReg 25/3 1541 Desselt; Lb I:517 1569 Dysolt; Jb 1583 Døsholt; Jb 1601 Døesholt; LensR 1623 Dösildt; PR 1a:8 1624 DöBelt; LensR 1635 Døssholt; Jb 1662 Döshult; Buhrmann 1684 dysholt; Jb 1713, RK 1812, EK 1930 Döshult; Opt 1948 [*døsalt*].

Forleddet er vel sb. *dysse*, dialektalt *dys*, ‘høstak, korndyng, gravhøj’ med lydåbning af *y* > *ø* (se GG F^2 :312). Her drejer det sig sandsynligvis om et falsk fortidsminde, en sent bygget “dysse”, som ligger på toppen af en høj af massive sandsten (SkO A:XII:45). Efterleddet er omdannet i flere af de ældre kilder og i udtaleformen.

Døvholt

hs. ■ (Voel s. (Øjy 2173))

PostAdr 1921 Døvholt.

Forleddet er uvist.

Edelholt

gd. ▲ (Øster Snede s. (Øjy 2302))

Ravn 1916 Edelholt; Opt 1941 [*edəthåld*]; Guide 1950 Edelholt. – Efter et naturnavn der skrives: K 1790 Edelholdt; MK 1790 Evelholdt.

Forleddet er vel kvindenavnet *Edel*.

Egeholt

skovfogedhus ■ (Stenderup s. (Øjy 2284))

Guide 1950 Egeholt.

Forleddet er kollektivformen *ege* 'bevoksning af egetræer'.

Egelholt

† gd. ● (Volstrup s. (Njy 1223))

her? KronSk 6/7 1560 Egelholt.

Forleddet er uvist.

Egenholt

gd. ▲ (Skjørring s. (Øjy 2092))

Guide 1909, Guide 1952 Egenholt. – Efter et naturnavn der skrives: Herredsb 1772 Neder Egenholdt, Over Egenholdt.

Forleddet er vel best. sing af træbetegnelsen *eg*. Guide 1952: Ejeren oplyser, at *Egenholt* er navnet på den mark af Skjørring, hvorpå hans og de omkringliggende ejendomme ligger, og at han aldrig har hørt navnet anvendt om hans ejendom som sådan.

Egernholt

bebyg. ■ (Karlebo s. (Sj 0016))

Matr 1844 Egerenholt. ☐

Forleddet er dyrebetegnelsen *egern*.

Egholt (Ekhult)

1. Ekhult lb. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))

Mandt 1584 Egholdt; Mandt 1596 Egellt; Jb 1597 Egisholdtt, Egeltte; Jb 1601 Egeholt; Jb 1611 Eggeholldt; Mandt 1631 Egholt; LensR 1632 Egelt; Mandt 1638 Egollt; Jb 1671 Eeghullt; Buhrmann 1684 eghult; Jb 1712 Ekhullt; GHÅ 1967:88 1760 Ekeshult; Jb 1825 Ekhult; Opt 1928 [*ègəlt*]; EK 1936 Ekhult.

2. Egholt villa med hønseri ■ (Ejby s. (Fyn 0972))

her? PostAdr 1921 Egholt.

3. Egholt gd. ■ (Visborg s. (Njy 1543))

Opt 1958 [*i:əq,holdəð*]; Guide 1961 Egholt.

4. Egholt hs. ■ (Langå s. (Øjy 1785))

PostAdr 1921 Egholt.

5. Egholt gd. ▲ (Gullev s. (Øjy 1832))

Guide 1877 Egeholt; Gst 1876 og 77 Egholt; PostAdr 1921 Egeholt; Opt 1944 [*i:əqəholt*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1802 (1810) Eege Holdt; MK 1834 Eegeholdt.

6. Egholt hse. ▲ (Them s. (Øjy 2211))

PostAdr 1921 Egholt; Opt 1954 [*i:əqəholt*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1800 (1817) Eegeholten; I 1930–35 Egeholt Mose.

7. Egholt gd. ■ (Vejlby s. (Øjy 2352))

Guide 1949 Egholt.

8. Egholt lb. ● (Lejrskov s. (Vjy 2663))

20/3 1494 Egholt; 1/6 1503 Jegholt; FriReg:93 12/10 1525 Eyholt; KancBr 8/3 1579 Egholdt; KronSk 31/12 1581 Egeholt By; MB 1683 Egholdt Bye; Matr 1688 Eegholt; DA1 1769 Egholt Bye; VSK 1804 Egholt B; Matr 1844 Egholt; Opt 1917 [*e.qholt*]; Gst 1954 Egholt.

Forleddet er træbetegnelsen *eg*, sv. *ek*, i 1 og 5 kan forleddet dog alternativt være den dertil dannede kollektivform *ege*, sv. *eke* (jf. Vide 1978:71). Efterleddet i 1 ses i forskellige omdannede former i flere af de ældre kilder og i udtaleformen.

Egtved Holt

gde. og hse. ■ (Egtved s. (Øjy 2344))

Ravn 1916 Holt; Guide 1950 Egtved Holt.

Forleddet er landsby- og sognenavnet *Egtved*. Navnet synes oprindeligt at være simpleks af sb. *holt*.

Ekeshult

lb. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))

DiplDan 3:IX:162 12/3 1372 Heyghæholt; OHÅ 1990:37 1584 Eggholdt; Mandt 1584 Egesholt; OHÅ 1990:37 1597 Agisholdtt, Jb 1615 Eggeholdtt; Mandt 1618 Eegisholt; Mandt 1621 Egissolt; Jb 1629 Eggisholdt; Mandt 1631 Egesholt; Jb 1645 Eggesholdt; Jb 1671 Eekzhullt; Buhrmann 1684 ekehult; Jb 1712 Eckeshullt; Gillberg 1767, Jb 1825 Ekeshult; Opt 1928 [*ëge.shòlt*]; EK 1935 Ekeshult.

Forleddet er sandsynligvis det oprindelige navn **Ekesjön* på den nærliggende *Ekeshultssjön* (Vide 1978:71). Efterleddet er omdannet i en enkelt af de ældre kilder.

Ekhult, se Egholt

Eleshult

1. lb. ● (Brunnby s. (Sk 1203))

Rep 2 nr. 6940 3/6 1491 Elysholt; KrabbesJb o. 1524 Elusholt; Lb I:545 og 550 1569 i Elluffsholt, i Elisholt; Jb 1583 Ellitzholt; Jb 1593 Ellesholt; Jb 1601 Elidtzholt; Mandt 1613 Eilidsholdtt; KancBr 18/8 1613 Ellisholt; Mandt 1623 Elluffstrup; PR 1a:14 1624 Ellesholt; Jb 1630 Elledtzholdtt; LensR 1639 Elssholt; Jb 1662 Eylitrop; Jb 1666 Eillestrup; PR 2:21 1667 Eylissholt bye; Jb 1670 Ellieszhulth, Elliesthulth; Jb 1713 Elleshult, Ellishult; Jb 1782 Eleshult; RK 1820 Elishult; Jb 1881 Eleshult; EK 1917 Eleshult; Opt 1933 [*ëlesòlt*]; Opt 1945 [*ëleshòlt*]. – I Jb 1670 er *-hulth* rettet fra *-trup*.

2. gd. ● (Risekatslösa s. (Sk 1221))

her? LensR 1574–75 Ellisholt; Jb 1601 Elidtzholt; PR 1a:21 1624 Ellerholt; LensR 1630 Ellisholdt; Decb 1651 Holdt; Jb 1662 Eileshult; Buhrman 1684 hullt; Jb 1670 Elliesthelt; Jb 1713 Elleshult; Jb 1754, Jb 1825, BEK 1912 Eleshult; Opt 1936 [*el.shùlt*].

3. † bebyg. ● (Väsby s. (Sk 1226))

KrabbesJb 1524 Elusholt; Jb 1583 Ellitzholt; LensR 1616 Ellesholdtt; LensR 1620 Ellidtzholt, Elissholt; Mandt 1630 Ellisholt; Jb 1754, Jb 1825 Eleshult.

Forleddet er gen. af mandsnavnet *Elef*, *Eluf* (DgP I:224ff.) (SkO A:XXII:97). I 2 er denne tolkning af forleddet usikkert idet dette navn har efterledsaccentuering og som følge deraf uvisse kvantitetsforhold i forleddet (SkO A:XII:361). De afvigende kildeformer for 1 der findes i Mandt 1623, Jb 1662 og Jb 1666 tyder på at der foreligger en sammenblanding med *Elestorp* i Ekeby s. (Sk 1205) (se SkO A:XXII:131). I 1 er efterleddet omdannet i den ældre udtaleform.

Elholt

gd. og hse. ▲ (Koed s. (Øjy 1962))

PostAdr 1921, Guide 1953 Elholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 168. Elholt, Elholt agre; Taksationer over jordejendom 21/3 1798 Elholts agre, Elholts siigen.

Forleddet må være træbetegnelsen *el*.

Elisaholt (Eliseholt)

1. Eliseholt gd. ■ (Ølst s. (Øjy 1923))

PostAdr 1921 Elisaholt; PostAdr 1952; Guide 1953 Eliseholt.

2. Elisaholt gd. ■ (Årslev s. (Øjy 1965))

Gst 1876 og 78 Elisaholt; Opt 1916 [*e'li:səhølt*]; Opt 1947 [*li:səhølt*], nu: [*e'lisəhølt*]; PostAdr 1951 Elisaholt.

Forleddet er kvindenavnet *Elisa/Elise*.

Elmholt (Älmholt)

1. Älmholt lb. ● (Skt. Olofs s. (Sk 0107))

Rep 2:II nr. 2772 30/7 1470 Ælmholth; Rep 2:II nr. 2849 27/11 1470 Elmolt; Rep. 2:V nr. 8918 23/10 1499 Almholt [!]; 22/12 1501 Ælmholt; Räk 1532 Ælmholt; EGøyesJb:12 1552 Ellumollt; KronSk 28/2 1624 Elmholt; DecJb 1651 Elmhaal(d)t; Jb 1663 Elmholt; Kb 1801, Kb 1927 Elmholt; Opt 1930 [*əlmhølt*]; EK 1934 Älmholt; Opt 1952 [*əlmholt*]; Opt 1954–55 [*əlmholt, almhølt*].

2. Älmholt gd. ● (Harlösa s. (Sk 0407))

Mandt 1631 Elmholt; DecbS 1651 Elmilt; Jb 1662 Ellemholt; Buhrmann 1684, Jb 1712, RK 1812 Elmholt; PO 1909 Älmholt; Opt 1929 [*əlməlt*]; SGG:221 1937 Elmholt; ES 1990 Älmholt.

3. Älmholt lb. ● (Svensköps s. (Sk 0418))

Rep II nr. 1930 29/7 1465 Ælmæholt; RAP 3/4 1483 elmholt; DiplNorv XVI:375 o. 1500 Elmholt; FriReg:211 1529 Elmollt; Mandt 1606 Elmholt, Elmoldt, Elmolt; DecbS 1651 Elmholdtt, Elmbholt; Jb 1662 Ellemholt; Buhrmann 1684 Elmholt; Jb 1712, RK 1812 Elmholt; Elmholt; EK 1917 Älmholt; Opt 1927 [*əlməlt*].

4. Elmholt gde. ● (Rind s. (Vjy 2493))

KronSk 3/1 1547 Clemholt; Jb 1648 Ellemholdt; Matr 1688 Ellumholt; DATl 1769 Elmholt; VSKOrig 1791 Elmholt, Elmholt H.; Matr 1844 Elmholt; Opt 1917[*əlmhølt*]; Opt 1957 [*əlmhølt*]; Gst 1964 Elmholt; PostAdr 1966 Elmholt, Gl-, L- og Ny-.

5. Elmholt hs. ■ (Læborg s. (Vjy 2688))

Guide 1955 Elmholdt.

Forleddet er træbetegnelsen koll. *elm(e)* ‘lille samling alm’ dannet til træbetegnelsen *alm* (SkO A:I: 108). Efterleddet er i 1, 2 og 3 omdannet i nogle af de ældre kildeformer. I den lokale dialekt for 3 er udtalen af forleddet [*əlmə*] (Ljunggren 1948:38).

Engholt

1. gd. ■ (Øster Brønderslev s. (Njy 1261))

Gst 1885, PostAdr 1921 Engholt; Opt 1966 [*ænhålt*].

2. gd. ■ (Sulsted s. (Njy 1467))

PostAdr 1921 Engholt; Opt 1951 [*ænhålt*].

3. hs. ■ (Ajstrup s. (Njy 1468))

Guide 1964 Engholt. □

4. gd. ■ (Visborg s. (Njy 1543))

PostAdr 1921 Engholt.

5. gd. ▲ (Astrup s. (Njy 1548))

Matr 1844, PostAdr 1921 Engholt; Opt 1917 [*ænhølt*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1803 (1809) Engholt.

6. gd. ■ (Sahl s. (Vjy 2473))

PostAdr 1921 Engholt.

7. gd. ■ (Ikast s. (Vjy 2492))

Guide 1957–58, Gst 1964 Engholt. □

Forleddet er sb. *eng*.

Eriksholt

hs. ■ (Hørby s. (Njy 1224))

Gst 1886 Eriksholt; Opt 1935 [*jeⁿasholt*].

Forleddet er gen. af mandsnavnet *Erik*.

Ersholt

gd. ● (Låsby s. (Øjy 2185))

Jb 1573 Ersholt; Mandt 1610 Ersholldt; Matr 1688 Eßholtgaard; DATl 1768 Ersholt en eensted Gaard; VSK-

Orig 1781 Esholt; Matr 1844 Ersholtgaard; Opt 1916 [*æ'shålt*]; PostAdr 1955 Ersholt; Opt 1938 [*æ'shølt*].

Forleddet er måske, som foreslået af Kristian Hald (1943:93), den fra nty. indlånte træbetegnelse *ær* 'ahorn' (se ODS XXVII:1287 og ODP I:8). En anden mulighed er sb. *ænyda*. *ærs*, *ærst*, sideformer til *ars*, *arst* 'bagdel' (se Kalkar under *Ars*, *Ast*, *Æst*; jf. ODS under *Ars*), ordet skulle i så fald være anvendt om en bakke (jf. DS XII:125).

Esholte

lb. ● (Kirkerup s. (Sj 0447))

20/2 1272 (LDipl efter vid. 1511) Esholt; s.dok. (1607 ÆDA IV:112) Esholt; 24/6 1411 Esholtæ; 1448

(1607 ÆDA IV:231) Esholdt; 6/7 1458 (1552 EGøyesJb:306) Esolt; 5/8 1484 Esolthe; KancBr 4/10 1563

Esolt; SSL 1567 Essolthe; KancBr 12/4 1575 Esholte; KronSk 25/9 1581 Esholt; Mandt 1606 Essholt; Matr

1664 Esholdte; Matr 1688 Ertzholt; VSKOrig 1770, DATl 1767 Ertsholt; Matr 1844 Esholte; Gst 1865

Esholt; Opt 1916 [*æshåltø*]; Trap⁵ 1954 Esholte; Opt 1977 [*æ'shølt*]; Gst 1997 Esholte.

Forleddet lader sig ikke sikkert bestemme. Som en mulighed må nævnes mandsnavnet *glda*. *Æsi* (DgP I:271 under *Esi*). Andre muligheder kunne være sb. *esse*, sb. *isse* (jf. *Essedal* i DS XIX:85) sigtende til topografiske forhold eller en dannelse som svarer til det nordsjællandske sønavn som indgår i *Esrumb* (jf. DSÅ VII:385f.). En mindre sandsynlig tolkningsmulighed er det indlånte sb. *æs* 'agn, madding', der er foreslået som mulighed af Jørgensen 1994 (DS XXIV:131). Gennem hele overleveringen svinger efterleddet mellem den en- og den tostavede form, det er derfor usikkert hvilken form der er den oprindelige.

Eskemoseholt

† bebyg. ● (Birkerød s. (Sj 0018))

18/4 1316 (Esrumb.) Eskymosæ holt; Overskrift i Esrumb. ved 18/4 1316 Æskemosæholt; u.d. 1497 (Esrumb.)

Eskemoseholt; DaMag 5:II:42 c. 1520 Esskemosse.

Forleddet er et oprindeligt naturnavn der fx skrives: EB 1682 Eschemoeße. Det er i dag overleveret som et gårdsnavn, *Eskemose*, i Asminderød s. (Sj 0014). I DS II er gården Eskemose anført som beliggende i Birkerød s., men ifølge Bent Jørgensen fremgår det af Esrumbogen at Eskemose ligger ved Veksebo i Asminderød s. (jf. Jørgensen u.å.). Forleddet i *Eskemoseholt* er således et stednavn som har plantebetegnelsen sb. *ask* i kollektivformen *eske* 'askelund' som forled og sb. *mose* som efterled (DS II:30).

Eskholt

1. hs. ■ (Ajstrup s. (Njy 1468))

Guide 1884 Eskeholt; Gst 1885 Æskholt; PostAdr 1921 Eskerholt; Opt 1951 [*æskehålt*].

2. gd. ▲ (Ovsted s. (Øjy 2223))

Guide 1875, PostAdr 1921 Eskholt; Gst 1873–74–75 Æskholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Esholt fald; MK 1817 Eskholt fald.

3. gde. og hse. ▲ (Vinding s. (Øjy 2362))

Guide 1868, PostAdr 1921, Trap⁴ 1926 Eskholt; Gst 1887 Æskholt. – Efter et naturnavn der skrives: Sk 1791 Eskholt.

Forleddet er trænavnet jy. *esk* ‘ask’ (DS VIII:134).

Espenholt

hs. ▲ (Bryrup s. (Øjy 2195))

Guide 1913 Espenholt. – Måske efter et naturnavn der skrives: Syns- og Taks 6/6 1835 Esperholten, Sydvest Esperholt; Syns- og Taks 14/5 1847 Espeholt.

Forleddet synes i naturnavnet at være plur. af træbetegnelsen *esp* ‘asp’, men i bebyggelsesnavnet ses best. form sing.

Fagerholt og Fagerhult, se Favrholt

Falbeholt

gd. ▲ (Gylling s. (Øjy 2144))

PostAdr 1921 Falbeholt. – Måske efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Fel Baholt, Felboeholt; MK 1814 Smaae Felbeholt Maal, Stor Felbeholt Maal, Lang Falbeholt Agre; I 1922 Falbeholtagre; Opt [*fɑlbə'ho:ld,væj*].

Forleddet er uvist.

Farrisholt

gd. ■ (Ødis s. (Øjy 2397))

I 1906, Ravn 1920, Gst 1868 Farrisholt.

Forleddet er et gammel skovnavn *Farris* som i dag findes i formen *Farris Skov*. *Farris* var navnet på en større skovstrækning mellem de store åer Kongeå, Gram Å og Ribe Å. (se nærmere om dette navn i DS IV:499).

Farhult, se Favrholt

Fasalt

lb. ● (Örkelljunga s. (Sk 1313))

KrabbesJb 1524 Ffassolt; Jb 1583 Fardtzholt; Mandt 1584 Fassholt; Jb 1593 Fadtzholdt; Mandt 1596 Faasolt; Jb 1601 Fadtzholdt; LensR 1611 Faridtzholdt; Mandt 1613 Fassholdt; LensR 1622 Farsholt; Mandt 1623 Fadtzalt; PR 1:39 1624 Faselt; LensR 1634 Fassolt; LensR 1638 Fasalt; Jb 1661 Fhasholt; Jb 1675 Faßhult; Jb 1713 Fasalt, Fashult; Jb 1825, EK 1929 Fasalt; Opt 1933 [*fʌsalt*].

Forleddet er uvist. Efterleddet ses i forskellige omdannede former i mange af kilderne, og navnets form i dag er med efterleddet i formen *-alt*.

Fasterholt

lb. ● (Arnborg s. (Vjy 2501))

Mandt 1610 fasterholt; MB 1683 Faster Holt; DAAtl 1769, VSKOrig 1792 Fasterholt; Matr 1844 Fasterholt Gaarde; Gst 1871 Fasterholt; Gst 1946 Fasterholt, Fasterholt Ke; Opt 1917 [*fä:sdəhålt* (?)]; Opt 1957 [*fästə-həlt*]; PostAdr 1966 Fasterholt, Fasterholtgård.

Forleddet er uvist, men Sv. Aakjær (1960:54) antager at forleddet er af samme oprindelse som sognenavnet *Faster* (Vjy 2565). Dette navn formodes at være en *stra*-afledning til sb. glda.

**fath*, svarende til gotisk *faba* ‘gærde’ (DS XVII:340 f.). Jf. forleddet i *Fabjerg* s. (Vjy 2423) (DS XVII: 83).

Favrholt (Fagerholt, Fagerhult, Farhult)

1. Farhult lb. ● (Långaröd s. (Sk 0505))

4/4 1351 een gård Faugrahult; 27/4 1480 i Fareholt; RAP 3/4 1483 i *fawger* holt; Lb I:226 1569 y faurylft; KronSk 11/1 1574 Faarrolt; Jb 1595 Faroldt; LensR 1610 Farrollde; Mandt 1616 Faraldt, Faroldt; KancBr 23/3 1633 Farholde; KancBr 22/5 1635 Farholdt; DecbS 1651 Faurholdt; Jb 1690 Fahrhult; Jb 1712 Farhult; Gillberg 1765 Farhults By; Bæijer:49 1793 Färhult gården; Jb 1825, EK 1917 Farhult; Opt 1934 [*färult*].

2. †Fagerhult lb. ● (Ö. Vram s. (Sk 0618))

SRP nr. 348 23/2 1358 i Fauraholt i östra Wrams socken i gårds härad; efter 1358 (LibDatLund:72) in Fagh-reholt in Gæreshæret; RAP 27/4 1480 i fareholt; PR 1:70 1624 Faurholth; KronSk 29/6 1633 Farolt.

3. Farhult s. og lb. ● (Farhults s. (Sk 1206))

RAP 3/4 1483 i fagerholt; 6/12 1499 (1500–1550 Rep 2 nr. 8957) i Ffawerholt; KrabbesJb 1524 Fauolt; 1546 (reg. 1555 ÆDA IV:309) aff Faurholtt sogen; Lb I:512 1569 y Farilte sognn; KancBr 5/7 1575 Feraldtt; LensR 1579–80 Fauollt; Mandt 1596 Faarollt; Jb 1601 Faroltt; PR 1a: 3 1624 Farholt; LensR 1625 Farroeldt; KancBr 23/4 1625 Feralt Sogn; KronSk 6/5 1625 Faralt; KancBr 9/3 1629 Faufrholt; KancBr 13/12 1630 Foroldt; KronSk 28/7 1631 Farrelte S.; KancBr 19/5 1636 Fafrholde; Hoffmann 1657 Farijlt; PR 2:29 1667 Faurholt; Jb 1713 Farhult (Sochn); Kullab 1962:141 1754 Fagerhult; RK 1812, EK 1917 Farhult; Opt 1948 ældre [*färalt*], yngre [*färholt*].

4. Fagerhult s. og lb. ● (Skånes-Fagerhult s. (Sk 1309))

her? Rep 2 nr. 8957 6/12 1499 Ffawerolt, Ffawerholth; her? DiplNorv. XVI:375 o. 1500 j Fagerholt ... i Fawgerholt; her? LÄU VI:245 1508 Fauolt; KrabbesJb 1524 Farolt; Gränsbeskr. SOÅ 1982: 29, 30 1555 Farolta Sogenn, y farollt; Mandt 1584 Fauoltt; Mandt 1596 Faarolltsogenn, Farellt; LensR 1612 Faarold; LensR 1616 Fareldtt; LensR 1618 Farholt; LensR 1623 Farrollt; LensR 1624 Faurholt; LensR 1641 Farralte bÿe, Farralte Sogn; Mandt 1657 Faroldt; Jb 1661 Farotta, Faroltt Sochn; Jrp 1671 Fagerhult; VGHS 1977:73 1696 Fajralta Sockn; Jb 1713 Fagerhult; Kullab 1929:10 1729 Fagrult; Jb 1825 Fagerhult, Fagerhut Socken (!); Opt 1926 [*färalt*]; EK 1933 Fagerhult; Opt 1949 ældre [*färalt*], yngre [*fägerhult*]; T 1997 Skånes-Fagerhult.

5. Fagerholt gd. ■ (Ferslev s. (Sj 0098))

Guide 1865 Faurhuldt; Gst 1898 Favrholt; PostAdr 1921 Fagerhult; Opt 1921 [*faw'ærhølt*]; Gst 1995 Fagerholt.

6. Fagerhult bebyg. ■ (Sæby s. (Sj 0183))

Opt 1918 Fagerhult [*faw'ærhølt*].

7. Favrholt gd. ▲ (Karrebæk s. (Sj 0483))

PostAdr 1921 Favrholt; Opt 1979 Favrholt, [*fawærhølt*]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Faufwerholt; MK u.å. Faurholt; Næstved Avis 25/9 1865 Knæ- og Faurholtsbroer.

8. Favrholt hse. ● (Hylleholt s. (Sj 0546))

Matr 1664 Fawerholt Huus; Matr 1688 Faurholtz huuß Jord; VSKOrig 1769 Faureholts huus; Matr 1844 Faurholtshuus; PostAdr 1915 Favrholt.

9. Favrholt gd. ▲ (Herringe s. (Fyn 1061))

PostAdr 1921 Favrholt. – Efter et naturnavn der skrives: 23/10 1498 Faweroltz Enemærke; Adk nr. 146 5/11 1525 Fawrylt enemærke; Adk nr. 217 22/11 1530 Fawroltz ... enemærker.

10. Favrholt lb. ● (Åsted s. (Njy 1191))

1444 (1573 ÆDA III:11) Fauerholltt; Adk nr. 167 22/8 1530 faurholt; EGøyesJb:26, 474 1552 Foffuerholt, Fouerholt; Mandt 1610 Fouerholt; Matr 1662 Faurholtz Bye; MB 1683 Foursholltt; DAAtl 1769 Favrholt Bye; Matr 1844 Faurholt; Opt 1917 [*fäwrhålt*]; PostAdr 1921 Favrholt.

11. Favrholt gd. ▲ (Sindal s. (Njy 1204))

Matr 1844 Faurholt; PostAdr 1921 Favrholt; Opt 1917 [*fäwrhålt*]. – Efter et naturnavn der skrives: Dok. til Justitsprot 4/12 1794 Faurholdts Mark, Faurholdt Eng; MK 1811 Fourholdt; I 1924 Favrholt.

12. Favrholt gd. ● (Hørby s. (Njy 1224))

KancBr 21/9 1567 Fagerholt; her? KancBr 29/4 1581 Feuitzholt; Matr 1662 foderholt; MB 1683 faurholt; Matr 1688 Faar Holt; DA1l 1769 Faarholt; VSK 1795 Fruerholt; Matr 1844 Faurholt; Gst 1886, PostAdr 1921 Favrholt.

13. †Favrholt gd. ● (Torslev s. (Njy 1225))

MB 1683 Fourholt, en halv gd, her? Ferifurholt gard. □

14. Favrholt gde. og hse. ● (Albæk s. (Njy 1227))

KronSk 18/6 1578 Fovverholt; Matr 1662 Fouerholt; Matr 1688 Fauert Holt Bye; DA1l 1769 Faurholt Bye; Matr 1844 Store Faurholt, Lille Faurholt, Faurholt; PostAdr 1921 Favrholt; Opt 1960 [*sturr fɔwrhålj*]. – Ifølge I 1937 er sidste rest af bebyggelsen nedlagt c. 1900.

15. Favrholt gd. ● (Horsens s. (Njy 1471))

KronSk 23/11 1631 Fourholdt; Matr 1662 Fauert Holt; Matr 1664 Four Holtt; DA1l 1769 Faurholt; VSK 1793 Fauertholt; Matr 1844 Fauertholt; Gst 1885 Favrholt; Opt 1917 [*fåwrh0lj*]; PostAdr 1921 Favholt.

16. Favrholt hs. ■ (Nørre Tranders s. (Njy 1481))

Guide 1880 Faurholt; Gst 1880 Favrholt. □

17. Favrholt villa ■ (Stilling s. (Øjy 2152))

PostAdr 1921 Favrholt.

18. Favrholt gd. ● (Vrads s. (Øjy 2212))

KancReg 3/1 1547 Foverholt; Mandt 1610 Fouerholth; Matr 1664 Fauffuertholt; EB 1683 fofourholt (1 ødegård, kongens gods); Matr 1688 Faurholt; KronSk 6/5 1720 Fourholt; DA1l 1768 Fauertholt; Matr 1844 Faurholt; PostAdr 1955 Favrholt; Opt 1917 [*faur'hålj*]; Opt 1938 [*fåwəhɔlj*].

19. Favrholt lb. ● (Ikast s. (Vjy 2492))

15/9 1496 Fogholt; Mandt 1612 fouerholdt; VibLandstSkPanteb:142 18/5 1631 Fourholdt; MB 1683 Fauertholdt, Faverholdt; Matr 1688 Faurholt; DA1l 1769 Favrholt Bye; VSKOrig 1792 Favrholt; MK 1801 Fourholt Bye; Matr 1844 Faurholt By; Gst 1872 Favrholt; Opt 1917 [*fåwəhålj*]; Opt 1926 [*f0wərhålj*]; Opt 1948 [*faw.ihɔlj*]; PostAdr 1966 Favrholt, Favrholtgård.

20. †Favrholt gd. ● (Arnborg s. (Vjy 2501))

Mandt 1612 fouerholdt. □

21. Favrholt gde. ● (Seem s. (Vjy 2707))

2/6 1279 (RO) fogholt; Tyge Bisp i Ribe 1273–88 (RO) fogholt; 21/11 1391 fogholt; 7/8 1486 Foverholt; KancReg 18/3 1537 Faverholt; Mandt 1606 Foffuertholt; Matr 1644 Fourholt; Matr 1688 Fauertholt; DA1l 1769 Favrholt Bye; Matr 1844 Faurholt; Gst 1869 Favrholt; Opt 1917 [*faurhålj*]; Gst 1949 Favrholt; PostAdr 1966 Faverholt.

Forleddet er adj. *fager* 'skøn, smuk' i de ældste navne muligvis med en ældre betydning 'nyttig, udbytterig' (jf. Steenstrup 1918:66f. og Ejder 1976:183ff.). Den ældste kildeform til 1 tyder på at forleddet kunne være komp. neu. eller en svag bøjning neu. gl. *faghra*. I de yngste kilder til 1 er der fuldstændig svind af spiranten *-g-*. Efterleddet er omdannet i flere af de ældre kilder til 2, 3 og 4. Formerne med *-hult* i 5 må være inspireret fra svensk eller skånsk. 8 synes først at have fungeret som forled i bebyggelsesnavnet på *-hus*. Efterleddet *-hus* er i yngre tid faldet væk, og navnet fremstår nu med efterleddet *-holt*.

Fedingshult

lb. ● (Skånes-Fagerhult s. (Sk 1309))

KrabbesJb 1524 Ffedingsholtz; Mandt 1584 Fedingholt; LensR 1612 Fedingsholdt, Fiddingsholt; LensR 1616 Fedingholdt; LensR 1628 Faedingsholdt; KronSk 10/8 1650 Fiedingheldts ... Gaarde; DecbS 1651 Fedensholt; Jrp 1671 Fedingsholt, Vid en gård Fedingshult; Jb 1680 fädingzhult; Buhrmann 1684 fittingholt; Jb 1713 Fedingzhult; Jb 1783, Jb 1825, EK 1933 Fedingshult; Opt 1939 ældre [*fɛensalt*], yngre [*fɛdensholt*].

Forleddet er navnet på den nærliggende sø *Fedingesjön*, eller måske gen. af søens oprindelige navn *Feding* (jf. DSÅ II:79 ff.). Efterleddet er omdannet i en af de ældre kilder og i den ældre udtaleform.

Fejersholt

† gd. ● (Tårs s. (Njy 1241))

1490 (1542 ÆDA III:80) Federszholt; 1500 (1542 ÆDA III:97) Federholt; 1505 (1542 ÆDA III:80) Federholm; KancBr 8/5 1579 Feiesholt; KancBr 28/5 1586 Feiersholt; Matr 1662 feins Hold; Matr 1664 Fiers Holt; KronSk 22/6 1669 Feiersholt; Matr 1688 Feyerholt; DATl 1769 Feyerholt; Matr 1844 Feersholt; PostAdr 1921 Fejersholt; Opt 1917 [*fe:shålt*]; Gst 1936 Fejrsholt.

Forleddet er uvist. Det kan ikke være sb. *fjer* da det er et fem. ord som ikke har -s i sammensætninger, jf. *Fejerskov Gårde* i Rind s. (Vjy 2493) (DS XVII:312). Ifølge Guide 1965 er *Fejrsholt* blevet ombenævnt til *Menholt* af en tidligere ejer der ikke kunne lide den vendsyselske udtale af Fejrsholt /*Feesholt*/, se *Menholt* nedenfor.

Fensholt

lb. ● (Torrild s. (Øjy 2137))

u.d. (1611 ÆDA II:143) Fernsholt; 1486 el. 1480 (1611 ÆDA II:142) Ferensholt schouff; Reg 1534 Fornsholdt; her? KancBr 10/2 1554 Fennedsad; her? KancBr 4/8 1554 Frennesalt; Jb c. 1571 Fernsholdt, Fernsholdt Legh; Regnsk 1582 Fernsholdt, Fernsholt Schouff; Mandt 1610 Fenssholdt; Matr 1662 Frensolt; Matr 1688 Fentzholt; DATl 1768 Fensholt Bye; Matr 1844, PostAdr 1958 Fensholt; Opt 1917 [*fæ:shålt*]; Opt 1938 [*fæ:sholt*].

Den ældste udtaleform med palatalt [*n̥*] synes at være urigtig. Forleddet er uvist, men en mulighed kunne være gen. af sb. gl. *fæthærni* 'fædrene slægt, fædrene arv' med tidligt bortfald af *th* foran *æ* plus *r* (se GG II §300.3) (DS XII:82).

Finnholt

1. lb. ● (Bosjöklosters s. (Sk 0402))

KancBr 17/6 1560 Findolt; LensR 1616 Findhold; Buhrmann 1684 Finnholt; Jb 1712, Jb 1825 Finholt; Jb 1881, EK 1917 Finnholt; Opt 1927 [*fīnholt*, *fīnhólt*].

2. lb. ● (Gudmuntorps s. (Sk 0404))

Mandt 1606 Finholt; DecbS 1651 Fendholdt; HistTidskrSkånel 6:293 1682 Findholt; Jb 1712, RK 1812 Finholt; Jb 1825 Finnholt; EK 1917 Finnholt; Opt 1936 ældre [*fīgalt*, *fīgalt*], yngre [*fīnholt*].

Forleddet er sandsynligvis nationalitetsbetegnelsen *finne* 'person fra Finland', muligvis anvendt som tilnavn. Der findes i dette tilfælde ingen støtte for at forleddet skulle indeholde et til sb. isl. *fen* 'sump, mose' svarende sb. *fen*, *fän* 'mose, kær' (se Ljunggren 1948:38) (SkO A:IV:42). Efterleddet er omdannet i nogle af de ældre udtaleformer i begge navne.

Fiskerholt

lb. ● (Hesselager s. (Fyn 1097))

Matr 1664, Matr 1688 Fischerholt; DATl 1767 Fiskerholt; Matr 1844, Gst 1867 Fiskeholt; Opt 1916 [*fesg:hålt*]; Gst 1950 Fiskerholt; Opt 1951 [*fesg:hald*]. – Oprindeligt et fiskerleje ved Store Bælt (DS XII:159).

Forleddet er sb. *fisker*.

Fjederholt

gde. og hse. ● (Rind s. (Vjy 2493))

Domme og Forf I:723 22/6 1538 Feedherholt; Mandt 1610 federholt; VibLandstSkPanteb:141 13/5 1631 Fiederholdt; MB 1683 Fieder Holte Bye; DATl 1769 Fiederholt Bye; VSKOrig 1791 Fiedderholt; MK 1796 (1816) Fedderholt Mark; Matr 1844 Fjedderholt; Gst 1871 og 72 Fjederholt; Opt 1917 [*fjæ:rholft*]; PostAdr 1921 Fjederholt; Opt 1957 [*le̞ə ʃjæ:rˌhɔ̞ft*], [*ʃjæ:rˌhɔ̞ft*].

Forleddet er sb. *fjer*, gl. *fiæthær*. Se nærmere om dette ord i jysk i DS XVII:312 under *Fejerskov* i samme s.

Fjælholt

† lb. ● (Grønholt s. (Sj 0015))

19/1 1494 Fyæilt; 16/1 1497 (Esrumb.) Fiæholt; KancReg 14/8 1541 Fiellot; KancBr 17/6 1560 Fielholtgard; Jb 1561 Fielliilt; LensR 1582–83 Fiellolt; Mandt 1611 Fielolt; Matr 1688 Fielholtz øde gaard Jord.

Forleddet er sb. *ffæil*, vn. *ffql* ‘bræt’ (DS II:21) eller sb. glda. neu. *fiall* ‘udmark, udyrket areal’ (DSÅ II:101). Efterleddet er omdannet i flere af kildeformerne.

Fladholt (Flathult)

1. Flathult lb. ● (Slimminge s. (Sk 2012))

KronSk 7/5 1579 Fladholt; LensR 1607 Fladtzholdt; Jb 1661 Fladholt; Jb 1712 Flathult; Jb 1754 Fladhult; Gillberg 1765 Fladzult; RK 1812 Flathult; Jb 1825 Fladhult; Bruzelius:128 1840 Fladshult; EK 1917 Fladhult; Kb 1928 Flathult; Opt 1934 [*fladhólt*].

2. Fladholt gde. ● (Understed s. (Njy 1221))

19/7 1465 Flatholt; KancBr 14/2 1571 Flodeholt; KancBr 30/11 1579 Fladholt; Mandt 1610 flædhoelt; KronSk 30/5 1632 Fladholt; Matr 1688 Fladeholt; DAtl 1769 Fladehol Gaard; Matr 1844 Fladholt; Gst 1887 Fladholt; Opt 1917 [*flåholt*]; PostAdr 1921 V. og Ø. Fladholt.

3. Fladholt gde. ● (Karup s. (Njy 1222))

Matr 1662 Flaa holt; Matr 1688, DAtl 1769 Flagholt; Matr 1844 Flodholt; PostAdr 1921 Ø. og V. Fladholt; I 1921–22 [*flåholt*].

Forleddet er adj. *flad*, sv. *flat*, sandsynligvis sigtende til fladt terræn.

Fladholte

hse. ▲ (Kirkerup s. (Sj 0447))

Gst 1865 Fladholt; Trap⁴ 1921 Fladholte; Opt 1977 [*flað-hól'də*, *flaðhól'də*]; Gst 1997 Fladholte. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Flagge Holdt; MK 1771 Flagholt; MK 1799 (1805) Flagholdt.

Ændringen af forleddets udlydende konsonant, *g* > *d*, forklarer Bent Jørgensen i DS XXIV således: “Ændringen ... må bero på falsk restitution, men da glda. /gg/ bevares uændret i sjællandsk, må markbogsformernes geminerede *g* anses for at dække gammelt enkelt /g/ (</k/). Herved bliver udviklingen parallel med de former, som er nævnt af Lisse (1964:180) som især vest- og sydsjællandske: “*tað* (tag på hus), spille *kaðmæn*’ (kagmand, et kastespil), *klæðð* (sb. klage ‘optøet lag i jorden’), *leðna*, *læðna*, *leðni* (sb. legende ‘drejeligt led i tøj’)”. Forleddet i naturnavnet må således være sb. *flage* ‘skive, plade’ og glda. mask. *flaki* ‘sammenføjede træstammer, fletværk’. Navnlig sidstnævnte ord er velrepræsenteret i sjællandsk, jf. ØMO u. *flage* I med betydningerne ‘(is-)flage, plade af sammenføjede brædder anvendt til forskellige formål” (DS XXIV:131). Der er således stor lighed i betydningerne af de to ord som også ligger tæt op ad adj. *flad* som må være det ord navnet nu associeres med. *Fladholte* ligger på et fladt område ligesom *Fladtofte* nordvest for Kirkerup by (jf. DS XXIV:131). – *Fladholte* er en mindre udparcellering under Esholte ejerlav. Et areal ved Kirkerup by skrives: MB 1682 Flagge Tofft Agere; MK 1771 Fladtofte. Dette areal ligger på byens nordvestre side og er derfor uden topografisk sammenhæng med *Fladholte* (jf. DS XXIV:131).

Flamsholt

gde. og hse. ● (Torslev s. (Njy 1225))

KronSk 6/7 1560 Flamsholt; Matr 1662 Flamshold; Matr 1688 Flams holt; DAtl 1769, Matr 1844, Gst 1886 Flamsholt; PostAdr 1921 V. og N. Flamsholt; Opt 1976 [*flamshålj*].

Forleddet er sandsynligvis som foreslået af John Kousgård Sørensen, gen. af sb. jy. *flam* ‘en stor strækning, noget der er af stort omfang’ som også forudsættes i bebyggelsesnavnet *Flamsted* i Gunderup s. (Njy 1486) (1958:58 med henv.).

Flathult, se Fladholt

Florshult

lb. ● (Örkelljunga s. (Sk 1313))

KrabbesJb 1524 Fflorssholt; Mandt 1584 Florissholt; Mandt 1596 Flossholt; Jb 1601 Floresholt; Jb 1611 Florisholldt; LensR 1619 Floerssholt; Jb 1621 Floridtzholdth; LensR 1624 Floarsholt; PR 1:39 1624 Florsholt; Mandt 1630 Flodsholt, Flosholt; Mandt 1657 Flaarssholt; Jb 1661 Florshult; Jb 1713, Jb 1825, EK 1928 Florshult; Opt 1933 [*flósalt*].

Forleddet er gen. af sb. skånsk *flor* ‘gulv i kostald’, jf. vn. mask. *flórr* ‘den Del af Fjøgulvet, som ligger bagenfor de i Baasene staaende Dyr, og hvorpaa Møgen falder’ (Fritzner) (se DS XVI:226), jf. fx naturnavnet *Florekær* på Samsø (DS I:55). Efterleddet er ses i omdannet form i udtaleformen.

Fløsholt

gd. ■ (Øster Snede s. (Øjy 2302))

Ravn 1916 Fløsholt; Opt 1944 [*fløshåld*]; Guide 1950 Flødsholt.

Forleddet er uvist.

Folholt

gd. ■ (Givskud s. (Øjy 2309))

PostAdr 1921 Folholt; Opt 1944 [*fjvæt, håld*], [*fort, håld*]; Guide 1950 Foelholt.

Forleddet er måske sb. *fold* ‘en lille firkantet plads der er omgivet af en jordvold, og hvor hyrden lader kreaturerne opholde sig om middagen og om natten’, jf. bebyggelsesnavnet *Foldsted* i Smidstrup s. (Øjy 2364) (DS VIII:136). Gården hed ifølge Guide 1950 tidligere *Givsgård*.

Forshult

gde. ● (Djurröd s. (Sk 0602))

PR 1:67 1624 Forsætt; Mandt 1638 forssholt; DecbS 1651 Forsset; Buhrmann 1684 forshult; Jb 1713, RK 1812 Forshult; Opt 1929 [*fårsalt*]; EK 1932 Forshult.

Forleddet er sb. glda. *fors* ‘strøm, vandfald, fos’ som også findes i ånavnet *Forsbæk* i det tilstødende Träne s. (Sk 0612) (se DSÅ IV:134). Forshult ligger umiddelbart ved Vramsån. Efterleddet er omdannet i enkelte af kilderne og i udtaleformen.

Frakholt

† hs. ■ (Åsted s. (Njy 1191))

Matr 1844 Trakholt; Gst 1888 Frakholt; I 1933 Frakholt. – Ifølge I 1933 er bebyggelsen nedlagt i 1912.

Forleddet er uvist.

Frankhult

gde. ● (Villie s. (Sk 1106))

Mandt 1583 Franckoldtt; Mandt 1608 Franckholdt; DecbS 1651 Frandzholdt [!]; Jb 1662 Från[c]hhultt [!]; Jb 1712 frankhult; RK 1812, EK 1917 Frankhult; Opt 1934 [*frånkelt*].

Forleddet er snarest gen. af tilnavnet *Franke* (DgP II 1:288), mindre sandsynligt gen. af mandnavnet *Franki* (DgP I 1:316; jf. Falkman 1877:195) (SkO A:XI:102). Efterleddet er omdannet i den ældste kilde og i udtaleformen.

Fredsholt

gd. ■ (Gedsted s. (Øjy 1713))

PostAdr 1921 Fredsholt.

Forleddet er gen. af sb. *fred*.

Frihult

lb. ● (Sövde s. (Sk 0510))

Palteb:424 1514 Frijolph; KronSk 12/11 1587 Friholdt; PR 1:51 1624 Friholt; DecbS 1651 Frijholdt; Fabricius III: 231 1680 Frielt; Buhrmann 1684 frijhult; Jb 1712 Frijhult; Jb 1754, RK 1812 Frihult; BEK 1915 Frihult, Frihult [!]; Opt 1958–59 [*friəlt*].

Forleddet er adj. *fri* som antageligt sigter til skattefrihed. Et tilsvarende *Frieholt* findes som naturnavn i Adelby s. (SSI 3292) og i Sørup s. (SSI 3301) i Sydslesvig (se SSS VII:44 og 258). Efterleddet er omdannet i enkelte af kilderne og i udtaleformen.

Friisholt

† hgd. ● (Sahl s. (Øjy 1831))

Matr 1688, VSK 1789, Matr 1844 Friisholt. – Navnet er ført videre i flere stednavne: Gst 1876 og 77 Friisholt Sø; Opt 1943 [*fri:s:hølt 'sg08*].

Forleddet er slægtsnavnet *Friis* idet navnet er givet af rentemester Mogens Friis som ejede gården i perioden 1661–72. Navnet blev i 1890 ændret til *Ormstrup* (Trap⁴ VI:318) som også var gårdens navn før den skiftede navn til *Friisholt* (DS IX:227).

Frueholt

gd. ■ (Sest s. (Vjy 2668))

PostAdr 1921 Frueholt; Opt 1964 [*fruəholt*].

Forleddet er sb. *frue*.

Frönshult

lb. ● (Högeröds s. (Sk 0410))

Adk nr. 23 26/2 1520 Frönsholt; SparresJb u.d. (o. 1535 SOÅ 1999:71) Frönshollt; Mandt 1606 Fronsholt; DecbS 1651 Frynsholdt; Mandt 1656 Frönsholt; Jb 1662 Fränsholt; Jb 1690 Fränshullt; Jb 1712 Frunshult; Jb 1754, RK 1812, EK 1917 Frönshult, Opt 1936 [*friönsealt*].

Forleddet er uvist. Det har hverken at gøre med gudenavnet *Frö* (således Falkman 1877:126) eller med “Fruens holt” (om Anna Brahe på Löberöd, således Björkelund 1947:15f.) (SkO A:IV:164). Efterleddet *-holt* er omdannet i udtaleformen.

Fugholt (Fulhult)

1. Fulhult lb. ● (Välinge s. (Sk 1224))

KrabbesJb o. 1524 ffuloltt; Jb 1583 Fullolt; Jb 1611 Fullolldt; PR 1a:10 1624 Fulilt; KancBr 21/1 1625 Foulolt; KancBr 25/4 1625 Fuldholt; Jb 1662 Fulleholt; Kullab 1967:99 1698 fogelhullt; Jb 1713 Fulhult; Kb 1813 Fulhult; EK 1917 Fulhult; Opt 1954 [*fūləlt*].

2. Fugholt gd. ● (Visborg s. (Njy 1543))

VSK 1791 Fugholt; MK 1802 (1809), Matr 1844, PostAdr 1921 Fugholt; Opt 1958 [*fåslhold*]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Fuulholdt (skov); EB 1683 fugholtz bech.

3. Fugholt gd. ▲ (Nørup s. (Øjy 2326))

VSK 1804 Fugholt; Guide 1869 Fugleholdt; Gst 1869, PostAdr 1921 Fugholt; Opt 1942 [*fɔwəthåld*]. – Efter et naturnavn der skrives: Syns- og Taks 13/8 1795 Fugleholt bank agre, Sonden Fugholt Søe.

Forleddet er sb. *fugl*, sv. *fågel*, som i den lokale dialekt ved 1 udtales [*fūl*]. Forleddet i 1 kan alternativt tolkes til adj. *ful*, som er sjældent i stednavne, og hvis betydning er usikker. Jf.

Fulhult, udtalt [*fʊælt*], i Fagereds s., Faurås h. i Halland (SOH II:239 f.) (SkO A:XII:396). Efterleddet er omdannet i alle kildeformerne til 1 før 1625 og i udtaleformen.

Fæholt

hs. ▲ (Jerslev s. (Njy 1259))

Gst 1886, PostAdr 1921 Fæholt; Opt 1964 [*fæhålj*]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Fee holdts aggere.

Forleddet er sb. *fæ* ‘kvæg’.

Färjeshult

1. gd. ● (Glimåkra s. (Sk 2303))

Palteb:327 1514 Ferigsholt; Mandt 1596 Ferrissholt; Jb 1615 Fagisholdtt; Mandt 1626 Fergesholt; Mandt 1639 fargusholdt; DecbS 1651 Fargissholt; LensR 1657 Fergisshult; Jb 1658 Frigisholdt; Jb 1671 Färgeshult; Jb 1712 Färjeshult; Jb 1754 Fägershult; Gillberg 1767 Färgehult; Jb 1825 Färgeshult, Färjeshult; EK 1936 Färjeshult; T 1996 Färgeshult.

2. † bebyg. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))

Jb 1618 Fergisholt; LensR 1641 Faergisholt; LensR 1644 Fargisholdtt; Jb 1649 Fergesholt; LensR 1657 Fergisshult; Jb 1825 Färgeshult.

Forleddet er sandsynligvis den af Moberg (1949–50:95) foreslåede plantebetegnelse fsv. **færghin* > sv. dial. *färg, färgel* ‘padderok’ eller måske sb. *farve*, glda. *farghe*, sv. *färg* sigtende til at man kan have hentet materialer til brug i farvning af fx garn. Det er tidligere foreslået af Falkman (1877: 122) at forleddet skulle være et mandnavn *Færing*, og af Ingers (1967:70) at det muligvis kunne være adj. *færdig*, anvent som tilnavn. Ingen af disse forslag er dog videre overbevisende.

Færsholt

gd. ● (Vennebjerg s. (Njy 1215))

MK 1787 Fæholt; Matr 1844 Færsholt; Guide 1885 Feesholt; PostAdr 1921 Fersholt; PostAdr 1909 Fæsholt; Gst 1947 Fersholt; Opt 1961 Fersholts gl. Plads.

Forleddet er uvist.

Gadholt

lb. ● (Understed s. (Njy 1221))

1483 (1573 ÆDA III:20) Gadeholt; 1530 (1573 ÆDA III:56) Gadholt; KronSk 6/7 1560 Gadeholdt; Mandt 1610 gadhoelltt; Matr 1662 Gaadholt; Matr 1688 Gadeholt Bye; DAtl 1769 Gadeholt Bye; Matr 1844 Gadholt Bye; Gst 1887 Gadholt; Opt 1917 [*gaholt*].

Forleddet er sb. *gade* sandsynligvis i betydningen ‘jord, der er el. har været fælles’, ‘fælled’ (VendsOrdb).

Galthult

lb. ● (Røke s. (Sk 2213))

6 el. 27/4 1498 (c. 1550) i Galtehult; Mandt 1584 Galtolt, Galdtholt; Mandt 1618 Galtolt; Mandt 1646 Galtholt; Buhrmann 1684 Galthult; Jb 1754, Jb 1825, EK 1933 Galthult; Opt 1943 [*gältalt*].

Forleddet er dyrebetegnelsen *galt*. Efterleddet er omdannet i nogle af de ældre kilder og i udtaleformen.

Gamboholt

hse. ▲ (Mørkøv s. (Sj 0272))

Guide 1894 Gammelbyholdt; Gst 1896 Gamboholt; PostAdr 1921 Gammelbehold; PostAdr 1955 Gamboholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Gamble Borholt agres Aaß.

Navnets oprindelige form er sandsynligvis *Gamle Borholt* som det ses i MB. Forleddet *Gambo-* er derfor en sammentrækning af *Gamle* og det oprindelige *holt*-navns egentlige forled *Bor-* som sandsynligvis svarer til forleddet i det forsvundne bebyggelsesnavn †*Borelte* (●) i Grønholt s. (Sj 0015). Der er tolket forleddet til at være plantebetegnelsen *burre* eller sb. glda. **byrghi* som er en afledning til sb. *borg*. Se †*Borelte* i Grønholt s. (Sj 0015) for uddybning og henvisninger.

Gandholt

gd. ■ (Linå s. (Øjy 2172))

Guide 1876 Gaanholt; Gst 1876 Gandholt; PostAdr 1921 Gavnholt.

Forleddet er uvist.

Gavnholt

hs. ■ (Mårum s. (Sj 0026))

Guide 1949 Gavnholt.

Forleddet er sb. *gavn*. Ifølge Guide 1949 hed huset tidligere *Myne*.

Gerdesholt

hs. ■ (Hørby s. (Njy 1224))

PostAdr 1921 Gerdesholt. □

Forleddet er måske gen. af det relativt sjældne kvindenavn *Gerde* der synes at være mest brugt i Jylland. Sb. *gærde* har *a*-vokal i første stavelse i den lokale dialekt (VendsOrdb).

Geldersholt

hs. ▲ (Hørby s. (Njy 1224))

MK 1823, Matr 1844 Gieldersholt, Gst 1943 Geldersholt. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1803 Gielderholts-; MK 1823 Gieldersholtet.

Forleddet er nok gen. af stillingsbetegnelsen *gilder*, jy. *gjelder* (Feilberg), ‘person der gilder (kastrerer) dyr’ (ODS), ‘rakker (egt. en der kastrerer vædderlam, grise osv. for folk)’ (VendsOrdb). Formelt muligt er også gen. plur. af sb. *gælle* ‘fisks åndedrætsorganer’ og gen. af et adj. dial. *gæl(ler)* som i den lokale dialekt betyder ‘vammel’ (VendsOrdb).

Gersholt

villa ■ (Græsted s. (Sj 0025))

PostAdr 1921 Gersholt.

Forleddet er uvist.

Giverholt

hs. ● (Dronninglund s. (Njy 1229))

MK 1811 (1818), Matr 1844, PostAdr 1921 Giverholt; Opt 1949 [*gewærhålf*].

Forleddet er nok sb. *giver* ‘person der giver’.

Gjersholt

gde. ● (Torslev s. (Njy 1225))

21/4 1408 Gersholt; KancBr 14/4 1560 Gieritzholt; KronSk 6/7 1560, Matr 1662, DA1 1769 Giersholt; Matr 1844 Giersholt Gde; Mansa 1857–58 Gjersholt, Gst 1866 Girsholt; PostAdr 1921 Gersholt; Opt 1976 [*jæs,hålf*].

Forleddet er gen. af sb. glda. *gēr* ‘spyd’ eller det tilsvarende mandsnavn *Gēr*. Dette forled findes i en række danske stednavne, fx *Ger(s)skov* i Lild s. (Njy 1319) (DS XXI:247 med henv.)

Glabholt

lb. ● (Osby s. (Sk 2311))

KronSk 10/2 1576 Glabolt; OHÅ 1963:105 1576 Glabholt; Mandt 1627 Glaboltt; LensR 1643 Glaabalt; Jb 1671 Glahollt; OHÅ 1974:57 1696 Glabhult; Jb 1712 Glaphullt; Jb 1754 Globhult; Gillberg 1767 Glabhult; Hfl 1812–22 Glabhult; Jb 1825 Glabbhult; SkKal II,2:219 Glaphult; Opt 1930 [*glåbalt*]; EK 1936 Glabhult.

Forleddet er muligvis et sb. **glap* ‘åbning, åben plads’ (jf. Nordenskjöld 1948:17) med uvis topografisk sigte. Jf. sv. vb. *glappa* ‘ikke slutte tæt’. Efterleddet ses i forskellige omdannede former i flere af de ældre kilder og i udtaleformen.

Glimsholt

lb. ● (Ugilt s. (Njy 1203))

23/3 1340 (Dyrskøt) Grumsholt [fejl for Griims-]; 1501 (1542 ÆDA III:103) Glunsholst [fejl for: Glims-]; FriReg: 451 1532 Glymsholth; KronSk 16/7 1575 Glimsholt; Mandt 1610 Glimsholtt; Matr 1662 Glimsholts Bye; DATl 1769 Glimsholt Bye; Matr 1844 Glimsholte Bye; PostAdr 1921 Glimsholt.

Forleddet er sandsynligvis gen. af et sb. **glim* ‘åbning, lysning (i skov, i mose)’ dannet til stammen *glim-* ‘lyse, skinne, glimte’, jf. sb. *glim* (ODS “II. Glime”) (se DSÅ II:236–238 med diskussion og henv.). Det er dog også en mulighed at *Glim* er det oprindelige navn på *Glimsholt å* som landsbyen ligger ved.

Glunsholt

villa ■ (Aalborg Budolfi lands. (Njy 1452))

PostAdr 1921 Glunsholt.

Forleddet er uvist. Villaen ligger på Vibroesvej i Ålborg.

Granholt

1. villa ■ (Søllerød s. (Sj 0124))

PostAdr 1921 Granholt. – Villaen ligger på Geelsvej i Holte

2. villa ■ (Søllerød s. (Sj 0124))

PostAdr 1921 Granholt. – Villaen ligger på Øverødvej i Holte.

3. gd. eller hs. ■ (Nyker s. (Bo 0652))

PostAdr 1921, ThSaml Granholt.

4. gd. eller hs. ■ (Olsker s. (Bo 0663))

ThSaml Granholt. □

5. hs. ■ (Hadsten s. (Øjy 2084))

Guide 1952 Granholt.

6. hs. ■ (Hejnsvig s. (Vjy 2654))

Guide 1956 Granholt.

7. villa ■ (Brørup s. (Vjy 2682))

PostAdr 1921 Granholt.

Forleddet er træbetegnelsen *gran*.

Graverholt

1. gd. ● (Asdal s. (Njy 1211))

MB 1683 Graffuerholtes Huuß; Matr 1688 Graufverholtz Huus; Matr 1844 Graverholt; Gst 1887 Gravholt; PostAdr 1921 Graverholt; Opt 1949 [*grawørhålf*].

2. hs. ■ (Rakkeby s. (Njy 1244))

PostAdr 1921 Graverholt.

Forleddet er stillingsbetegnelsen *graver*.

Gravholt (Gravsholt)

1. Gravsholt hse. ▲ (Horsens s. (Njy 1471))

Justitsprot 1/8 1842 Grausholt; Gst 1885 Gravsholt; Opt 1917 [*grawsholt huws*]; PostAdr 1921 Gravsholt. – Efter et naturnavn der skrives: Syns- og Taks 910/7 1798 Grauholt Heede; UForr 5/8 1800 Gra[v]enholt Enge.

2. Gravholt gd. ● (Ulsted s. (Njy 1474))

KronSk 30/11 1579 Grafholt; Mandt 1611 Grauffholt; Matr 1664 Graff Holt; DAtl 1769 Grafholt; Matr 1844 Gravholt; Gst 1885 Gravholt; Opt 1917 [*grawholt*]; PostAdr 1921 Gravholt; Opt 1951 [*grawhålf*].

Forleddet er sb. *grav* som i 1 fremstår i gen.

Greteholt

hs. ■ (Dronninglund s. (Njy 1229))

Guide 1884 Gritterholt; Gst 1885 Gritrholt; PostAdr 1921 Greteholt; PostAdr 1921 Greteholt.

Forleddet er måske kvindenavnet *Grethe*.

Grisboholt

gd. ▲ (Ajstrup s. (Njy 1468))

Trap¹ 1859 Grisboholt; PostAdr 1869 Grisboholt; Guide 1884 Grisboholt; Gst 1885 Grydsboholt; Opt 1951 [*grejsbohåft*]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Griisboe Holt.

Forleddet er et sammensat appellativ *grisebo(d)* som må sigte til et skur eller lignende som grisene kunne gå ind i.

Grydholt

gde. og hse. ● (Tvis s. (Vjy 2481))

KronSk 3/1 1547 Grydholt; PrI 1638 Grydholt; Matr 1688, VSKOrig 1793 Grydholt; Matr 1844, Gst 1963 Grydholt, Grydholt Hse; Opt 1924 [*gryrhåft*]; Opt 1948 [*gryhold*]; PostAdr 1966 Gl-, Mellem- og V- Grydholt.

Forleddet er sb. glda. neu. *griūt* ‘sten’ (evt. neu. **grȳti* ‘samling af sten’) eller måske glda. fem. *grȳta* ‘gryde’ i topografisk anvendelse om lavning eller lignende (jf. DS XVII:258).

Græsholt (Græsholte, Græsted)

1. Græsted s. og lb. ● (Græsted s. (Sj 0025))

13/6 1299 (Esrum.) Gresholte; 12/7 1339 (Esrum.) Gresholtæ; 1340 (1476 ÆDA I:133) Gressholt; 1351 (1476 ÆDA I:137) Gressolthæ; RJB c. 1370 Gresholta, Gresholte; 18/6 1455 (Æbelholthb.) Gerssolthe; 14/5 1465 (Esrum.) Greste; 21/3 1493 (18. årh.) Græsted; u.d. (1551 ÆDA IV:49) Gre(s)holte; KancBr 7/2 1556, Mandt 1613 Grested; VSK 1768 Græstæd; Matr 1844 Græsted; Opt 1916 [*græ:sdeð*], ældre [*græ:æsdæ*]; Gst 1956 Græsted.

2. Græsholte hse. ▲ (Mern s. (Sj 0612))

PostAdr 1921 Græsholte; Opt 1927 [*greshåld*]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Greß Holts Agre; MK u.å. Gresholt Mark.

3. Græsholt gd. ■ (Vissenbjerg s. (Fyn 0878))

Gst 1892, PostAdr 1921 Græsholt.

Forleddet er plantebetegnelsen *græs*. Den form 1 i dag fremstår i, *Græsted*, er opstået ved sammentrækning af *Græsholte* til *Græslte*. Herefter er der ved reduktion af trekonsonantgruppen fremkommet et *Græste* som er blevet omtydet til og nedskrevet som *Græsted* (jf. DS II:54f.). Stedet hvor 2 ligger, var ifølge Opt 1927 fælles græsgang for Mern by i gammel tid.

Grøftholt

gd. ▲ (Åstrup s. (Sjy 3019))

Nissen 1840, Kok II 1967 Grøftholt; TM Grøftholdt; Opt 1937 [*grøfthold*]; PostAdr 1937 Grøftholt. – Efter et naturnavn i Ladegaard der skrives: K 1773 Nedder-, Ober Gruft Holz; K u. å. Ober Grøft Holz, Ober-Grøft-Holz, Nedder Grøft-Holz; Jb 1773 Ober-, Nedder- Gruft Holtz; Beskr 1775 an dem Ober-Gruft Holze, von Nedder-Gruft Holz.

Forleddet er sb. *grøft* (DS IV:194).

Grønholt (Grønhult)

1. †Grønhult hs. ● (Skabersjö s. (Sk 0216))

SognDes 1657 Grønholt; Jb 1881, BEK 1914, Jr u.d. Mjølstorphus eller Grønhult. □ – Huset har tilsyneladende oprindeligt heddet *Grønholt* og senere fået navnet *Mjølstorphus*. De tre yngste kilder antyder at begge navne har været i brug samtidig. Ingen af navnene findes i dag, og de er strøget fra Jordregistret (Jr) i 1918. BEK 1914 angiver “läget okänt”, og navnet må således være gået ud af brug før 1914 (SkO A:II:262).

2. Grønhult lb. ● (Hörröd s. (Sk 0605))

LÄU 4:419 1484 i Grønolt; DalbyKI:91 1530–31 Grønolth; LensR 1583 Grønholtt; Jb 1596 Grønoltdt; Mandt 1617 Grønoltdt; PR 1:64 1624 Grønholtt; Mandt 1626 Grønoltt; Jb 1671 Grønhult; Jb 1713, RK 1812 Grønhult; Opt 1930 ældre [*grønelt*], yngre [*grønhølt*]; EK 1933 Grønhult; SOÅ 1992:28 Hörröds-Grønhult.

3. Grønhult gd. ● (Villie s. (Sk 1106))

Mandt 1583 Grønolt; Mandt 1628 Grønholt, Grønolt, Grønnoltdt; Jb 1662 Grøndholt [!]; Jb 1712 grønhult; Jb 1825, EK 1917 Grønhult; Opt 1934 [*grønelt*].

4. Grønhult gd. ● (Stenestads s. (Sk 1806))

Mandt 1584 Grønoltdt; Mandt 1606 Grønoltdt; Mandt 1613 Grønoltdt; Jb 1661 Grønholt; Jb 1671, Jb 1713, Jb 1825, EK 1929 Grønhult; Opt 1950 [*grønhølt*].

5. Grønhult lb. ● (Vånga s. (Sk 2114))

KronSk 8/1 1584 Grønoltdt; Jb 1612 Grønholdt; Mandt 1614 Grønholdt; PR 1:141 1624 Grønholtdt; Mandt 1631 grønolt; Kml 1696 Grønhult; Jb 1713 Grønholdt; Jb 1754, Jb 1825, EK 1931 Grønhult; Opt 1944 ældre [*grønelt*], yngre [*grønholt*]; SOÅ 1992:28 Vånga-Grønhult.

6. Grønholt s. og lb. ● (Grønholt s. (Sj 0015))

10/10 [1158–60] (Esrumb. DiplDan 1:II nr. 130) Grønholt, Grønholtesbec; 2/11 1178 (Esrumb.) Grønholdt; 21/10 1194 (Esrumb.) Grønolt; 31/3 1196 (1424) Grønolt; 26/9 1348 Grønholdtæ; RJB c. 1370 Grønholdtæ, Grønolta; 5/7 1388 (1552 EGøyesJb:319) Grønoltdt sogenn; 24/6 1433 Grønolte; 17/9 1452 Grønolth; 21/4 1466 Grønolth; 19/1 1494 Grønalt, Grønalte; 25/1 1494 Grønolth; 27/9 1495 Grønolthe; 25/10 1495 (vid. 24/11 1495) Grønolt, Grønoltdt Kirke; KancBr 6/6 1560 Grønholt Kirkeby; Jb 1561 Grønoltdt, Gamble grønoltdt, Liille grønoltdt; Mandt 1611 Grønolt; Matr 1664, Matr 1844 Grønholt; Opt 1916 [*grønelt*], nyere [*grønhølt*]; Gst 1956 Grønholt.

7. Grønholt villa ■ (Kongens Lyngby s. (Sj 0123))

PostAdr 1921 Grønholt.

8. Grønholt gde. og hse. ● (Borup s. (Sj 0216))

8/7 1257 Grønholdt; 1454 (1607 ÆDA IV:109) Grønholdt; RJB:102 c. 1455 Grønolt; 1531 (1607 ÆDA IV:93) Grønholdt; KancBr 20/10 1551 Grønolt; RoskLensR 1583–84 grønoltdt; Mandt 1607 Grønoltdt; Matr 1664 Grønholdt; VSKOrig 1768, Matr 1844 Grønholt; Opt 1913 [*grønhølt*]; Opt 1918 [*grønhølt*]; Trap⁵ 1954 Grønholt.

9. Grønholt hse. ● (Sørbymagle s. (Sj 0446))

Levnedsløb i Sørbymagle og Kirkerup 29/1 1650 Grønholt; Levnedsløb i Sørbymagle og Kirkerup 13/1 1675 Grønholt huus; MK 1769–70 Grønholdt; VSKOrig 1770 Grønholts Huus; Matr 1844 Grønholt; Guide 1862 Grønholdt; PostAdr 1909 Grønholdt-Vænge; PostAdr 1921 Grønholt; Gst 1996 Grønholt Vænge. – I Levnedsløb 13/1 1675 opregnes Michel Andersøns forskellige bopæle livet igennem, herunder at han boede “i Grønholt kirkehuus i Bøstrup 1½ aar, i Grønholt huus (hvilket han først bygde) 3 aar”. Ifølge Bent Jørgensen i DS (XXIV:127) må det anførte “Grønholt kirkehuus” betragtes som en fejl der er sket på grund af det følgende husnavn. Michel Andersøn har givetvis boet i et hus i Bøstrup tilhørende Sørbymagle kirke. Navnet har haft en parallel funktion som skovnavn siden Guiden 1862.

10. Grønholt gd. ▲ (Ørslev s. (Sj 0455))

PostAdr 1921 Grønholt; Opt 1977 Grønholt, [*grøn, hɔl'd*]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 paa Grønnenholt. – Gården ligger på Glænø.

11. †Grønholt hs. ● (Toksværd s. (Sj 0581))

Adk nr. 21 18/1 1542 Grønnoth; Adk nr. 446 15/10 1542 Grønolte; LensR 1566 ij grønoltt; HBT 1618 i Grønholt; Matr 1664 Grønholt G; MB 1682 grønholttz Huuβ; EB 1682 Grønolt. – Navnet er genoptaget som et gårdnavn der skrives: PostAdr 1921 Grønholt.

12. Grønholt gd. ■ (Skørringe s. (Lo-Fa 0764))

PostAdr 1921 Grønholt; Opt 1946 [*grøn, hald*]. – Navnet skal ifølge Opt 1946 være givet af digteren Jens Baggesen, mens han var på hovedgården Kristianssæde, dengang skal han have givet alle gårdene i området navne.

13. Grønholt gde. og hse. ▲ (Harndrup s. (Fyn 0967))

Gst 1951 Grønholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Grøn Holts Dam, Grøn Holb ager; MK 1779 Grønnes Agre. – Navnet gemmer sig også i *Grøndeshøjhuse* i samme s. som skrives: Gst 1872 Grøndeshøj Hse; Guide 1890 Grøndeshøj.

14. Grønholt gd. ● (Bovense s. (Fyn 1113))

u.d. 1326 (Anne Krabbe DiplDan 2:IX nr. 341) Grønholt; Adk nr. 485 26/10 1542 Brønolt; Jb 1572 Grønolt; Mandt 1610 Grønolt; Matr 1664 Grønholdt; DAtl 1767 Grønholdt; VSKOrig 1776 Grønholt; Matr 1844 Grønholtgaard; Opt 1916 [*grøn, hald*]; PostAdr 1921, Gst 1950 Grønholt. – PostAdr angiver at navnet betegner en gård som ligger i Avnslev s. (Fyn 1112), men da denne gård ikke er nævnt uden for PostAdr, og da denne ikke nævner *Grønholt* i Bovense s., antages det at PostAdrs *Grønholt* er identisk med *Grønholt* i Bovense, som iøvrigt ligger lige på grænsen mellem Anvslev og Bovense sogne.

15. Grønholt hse. ▲ (Flade s. (Njy 1193))

Gst 1887 Grønholt; Opt 1917 [*gran, hald*]; Gst 1947 Grønholt. – Efter et skovnavn som skrives: MB 1683 Grønholt; MK 1822 Grønholdt.

16. Grønholt hs. ▲ (Visborg s. (Njy 1543))

I 1921–22 Grønholt; Opt 1958 [*grøn, hold*]; Guide 1961 Grønholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Grønholdt; MK u.å. Grønholt.

17. Grønholt gde. ● (Marie Magdalene s. (Øjy 1961))

MK 1800 Grønholdt; Gst 1877 og 78 Grønholt; Opt 1948 [*sdu-a, 'bed-a og ηøj' grøn, hold*]; PostAdr 1951 Grønholt, L. -, Ny - og St. -.

18. Grønholt gd. og hs. ■ (Hørning s. (Øjy 1966))

PostAdr 1921, PostAdr 1951 Grønholt.

19. †Grønholt ml. ● (Glesborg s. (Øjy 1994))

17/6 1476 Grønnoletes gab, Grønolthes gab; u.d. 1491 (1545–49 HdDb) Grønholtt, Grønholtt skoff; 12/9 1496 Grønolss gab, Grønalth, Grønalth; u.d. 1497 (1545–49 HdDb) Grønoltt; 20/1 1505 Grønholth, Grønolth, Grønholttz gabe; Adk nr. 108 5/5 1539 Grønholtt; Adk nr. 254 24/8 1546 Grønholt; Matr 1664 Grønholt schoff; MB 168. Grønholt.

20. Grønholt hs. ▲ (Voel s. (Øjy 2173))

Guide 1952 Grønholt; Opt 1954 [*grøn, holt*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1792 Grønholdt.

21. †Grønholt gde og hse. ● (Hornstrup s. (Øjy 2301))

PrI 1638 Grønholtt; Matr 1664 Grønholdt; MB 1683, Matr 1688 Grønholt.

Forleddet er adj. *grøn*. Navnet som findes flere steder i Skåne og Danmark, kan i sin helhed bero på opkaldelse (SkO A:XI:104–5). I 2–6 og 8 er efterleddet omdannet i flere af de ældre kilder og i udtaleformerne. I de yngste kilder til 2 og 5 er de respektive sognenavne tilføjet som reciprokerende led for at skelne mellem de to enslydende navne. 9 har i flere af kildefor-merne fået tilføjet det epexegetiske efterled *-hus*, men i de yngre kilder er det epexegetiske led ændret til *-vænge*.

Gungersholt

hs. ■ (Skærum s. (Njy 1192))

Gst 1947 Gungersholt; Guide 1965 Gungerholt.

Forleddet er uvist.

Gyholt

villa ■ (Birkerød s. (Sj 0018))
PostAdr 1921 Gyholt.
Forleddet er uvist.

Gyhult

gd. ● (Hälsingborgs landsförsamling (Sk 1228))
KancReg 25/3 1541 Gyholt; Mandt 1584 Giolt, Gylt; Jb 1593 Giöldt; Jb 1601 Gioldtt; Mandt 1613 Gyloldtt; Mandt 1623 Gylt; PR 1a:4 1624 Gylte; Mandt 1650 Gylte; Jb 1662 Gylta (!); Jb 1670 Gyholt; Buhrmann 1684 giöhult; Jb 1713 Gyholt; HbgFödb 1749 i gyhoglt (!); RK 1812, EK 1917 Gyholt; Opt 1947–48 [*jyelt, jyholt*].

Forleddet er gen. af kvindenavnet glda. *Gytha* (DgP I:437 ff.). Jf forleddet i *Djurröd* i Andrarum s. (Sk 0101) som skrives: EGøyesJb:9 1552 Gyerydt (SkO A:I:22) (jf. SkO A:XII:510). Efterleddet er omdannet i flere af de ældre kilder og i den ene udtaleform.

Gårdsholt

- (Voer s. (1228))
(her?) 17/4 1408 Gordzholt; 21/4 1408 Westergardsholt; KronSk 18/6 1578 Gaardtzholt, Vester Gaardtzholt; Matr 1662 Gaardtz Holdt; MB 1683 Trende Gordtsholter; Matr 1688 Gaardsholt, Wester Gaards holt; DATl 1769 Gaardsholt; Matr 1844 Meller Gaardsholt, Sønder Gaardsholt, Matr 1844 Vester Gaardsholt, Øster Gaardsholt; Opt 1917 [*gasholt*].
- (Hjarup s. (Vjy 2669))
VSK 1804 Hjarup Gasholt; Gst 1868 og 69, Gst 1953 Gaardsholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 [!] Gaarsholt, Gaasholt.

Forleddet er gen. af sb. *gård*. I 1 reciprokeres der allerede i 1400-tallet mellem *Gårdsholt* og *Vester Gårdsholt*. Engang i 1800-tallet begynder man at dele *Gårdsholt* op i *Mellem, Sønder* og *Øster Gårdsholt* (se Jørgensen 1977:154), men det er uvist hvilken af disse der er den oprindelige navnebærer.

Hald Holte

hse. ■ (Ørslevkloster s. (Øjy 1694))
Gst 1943, Trap⁴ 1925 Hald Holte; I 1925 Hald Holte [*hal' hɔl'd*].
Forleddet er navnet på landsbyen *Hald* som ligger i samme sogn (jf. DS IX:76).

Halt, se Holt

Haltet, se Holtet

Hammerholt (Hammersholt)

- Hammersholt lb. ● (Nørre Herlev s. (Sj 0062))
4/3 1308 (Langebek), 9/3 1382 Hamersholt; 29/3 1495 Hammersholthe; c. 1500 Hammersholt; KancReg 20/10 1550 Hamersholt; her? Adk nr. 185 20/10 1550 Harszeholt; KancBr 19/1 1558 Hamersholts By; Matr 1688 Hammersholt; VKS 1768, Matr 1844 Hammersholte; Opt 1916 [*ham.ushɔl't*]; Gst 1953 Hammersholt.
- Hammerholt hs. ■ (Mosbjerg s. (Njy 1184))
PostAdr 1921 Hammerholt.
- Hammerholt hse. ▲ (Hørmested s. (Njy 1188))
Gst 1887 Hammerholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1684 Hamerholt; Dok. til Justitsprot 20/10 1802 Hammerholtets Fald, Hammerholtes Grønning.
- Hammersholt hs. ● (Mygdal s. (Njy 1207))
Dok. til Justitsprot. 29–30/6 og 2–5/7 1798 Engen vesten Hammersholt, Hammersholt Mark; Matr 1844, PostAdr 1921 Hammersholt.

5. Hammerholt gd. ● (Torslev s. (Njy 1225))

Adk. nr. 71 7/4 1532 Hammersholt; Liber Vivorum 1574 hamerholt; Matr 1662, DA^{tl} 1769 Hammerholt; Matr 1844 Hammerholtgaard; Mansa 1857–58 Hammersholt; Gst 1886 Hammerholt; Opt 1976 [*hamær,hålfj*]. Forleddet er sb. *hammer* som i 1 og 4 fremstår i gen. Dette ord er almindeligt som stednavneled i Danmark i betydningen ‘høj eller stenet bakke’ (fx *Hammeren* på Bornholm). Fra svenske dialekter kendes ordet i betydningen ‘skovbevokset stenbakke, ufrugtbar stenlagt bakke, højtliggende, hård og stenet jord’, jf. vn. *hamarr* ‘sten, klippe’ (DS II:104). I 1 og 4 må muligheden for mandsnavnet gl^{da}. *Hamær*, vn. *Hamarr* nævnes (jf. fx DgP I:469).

Harbäckshult

lb. ● (Örkelljunga s. (Sk 1313))

Mandt 1584 Harpegsholt, Harbeholdt; Mandt 1613 Harbarsholdt; PR 1:39 1624 Harbecksholt; Mandt 1630 Harbisholt, Harbichsholt; KancBr 13/5 1636 Holbegsreen [!]; Mandt 1650 Harbitzholt; Hoffmann 1657 Harpex-holt; Jb 1661 Harbeckzhult; Buhrmann 1684 haberhult; Jb 1713 Harbexhult; Jb 1754, EK 1928 Harbäckshult; Opt 1933 [*hårbæsølt*]; Opt 1939 [*hår-besholt*]

Forleddet er gen. af navnet på bækken *Harbäck* som løber ved landsbyen. Efterleddet er omdannet i den ældste udtaleform.

Harphult

lb. ● (Svensköps s. (Sk 0418))

Malmø Skifter II:19 [efter] 1537 Horpallt [!]; Jb 1546–47 Harpholt; DecbS 1651 Harpholdt; Buhrmann 1684 Hörphult [!]; Jb 1712 Harphu(u)lt; Lmh 1747 Hårphult [!]; RK 1812, EK 1917 Harphult; Opt 1929 ældre [*hånp-alt*], yngre [*hånpelt*].

Forleddet er sandsynligvis et til stammen i det sydsv. dialektale sb. *harpe* ‘skurvet hud og lign.’, adj. *harpen* ‘hård, fyldt med sår (om hud og lign.)’ og vb. *harpna* ‘blive fyldt med sår, hård og søndersprukken’ afledt navneelement, som sigter til hård, “skarp” jordbund (jf. Ljunggren 1941:18ff. og 1948: 38). Navnet indgår i dem rimende stednavneremse: “Harpelt, Skarpelt [= *Skorphult*, Huaröds s. (Sk 0604)] och Ry [väl *Ryet* ibid.], dä va try, o Bjära [*Bjära*, Linderöds s. (Sk 0607)] dä fjära, o Debjera [*Degeberga* by og s. (Sk 0601)] o dätta, dä femta o sjätta” optegnet 1918 (DAL) (dätta ‘dette’ er ikke sikkert lokaliseret) (SkO A:IV:303). Efterleddet er omdannet i den ældste kilde og i udtaleformerne.

Harresholt

Harreskov gde. ● (Assing s. (Vjy 2498))

u.d. 1466 (1536–43 Rigforf) Hareshott, Hareshott; Matr 1688 Harreschouf; DA^{tl} 1769, Mansa 1860–1861 Hareskov; Matr 1844 Harreskov Bye; Gst 1946 Harreskov.

Det er usikkert om de ældste kildeformer faktisk afspejler at navnets efterled oprindeligt er *-holt*. Forleddet kunne være sb. gl^{da}. **hargh*, svarerende til vn. *hørgr*, mask., no. *horg*, fem., sv. dial. *harg*, eller sb. gl^{da}. **har*, svarerende til fsv. og sv. dial. *har*, begge med betydningen ‘sten, stenhob, klippe’, dog synes ordet *har* navnligt at betyde ‘stengrund, sten i eller lige under vandoverfladen’ og vn. *hørgr* har desuden en sakral betydning ‘stenalter, offerplads’. Dyrebetegnelsen *hare* udtales på den lokale dialekt [*hår*] (DS XVII:333).

Hasselholt (Hasslehult)

1. †Hasslehult gd. ● (Böringe s. (Sk 2001))

Mandt 1628 Hasleholt; LensR 1651 Haselholdt, Haßelholdt; Jb 1661 Hasslehult.

2. Hasselholt lb. ● (Sahl s. (Vjy 2473))

1401–50 (DuehDipl) Heselholtby; 1406 (o. 1700) Haselholt, Haslæholt; 16/5 1454 Hassleholt, Haslæholt; 12/3 1489 Haselholt, Haselholtgard, Haselholthby, Haselholth marck; 4/8 1496 Hasselholt gard; 30/10 1511

Haselholth; Mandt 1610 haßelholdt; PrI 1638 Hasselholtt; Matr 1688 Haselholtbye; VSKOrig 1791 Hassel-
holt, Hasselholt gd; Matr 1844 Hasselholt; Opt 1917 [*hasæthålt*]; Gst 1946 Hasselholt, Hasselholt Gd.
Forleddet er træbetegnelsen *hassel* (DS XVII:223).

Hatholt

gd. ● (Tårs s. (Njy 1241))

MB 1683 Hattholdts, et Hus; Matr 1688, Matr 1844, PostAdr 1921 Hatholt; Opt 1961 [*hathålt*].
Forleddet er sb. *hat* vel brugt sammenlignende om topografiske forhold.

Havhult

lb. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))

Jb 1597 Haufsholtt; Jb 1601 Hauffholtt, Sønderhauholt; [LensR] 1610 Nørre Haffholddt; Mandt 1613 Nørre
hagoldt; Mandt 1618 Nørrehauffolt, Sønderehauffolt; Mandt 1631 Nørhaffolt; Mandt 1638 haffolt; Mandt
1639 hauffsholdt; LensR 1639 Nørrehafsholdt; LensR 1641 Nørrehaffuelt; LensR 1648 Nørre haffuuld;
LensR 1651 Nørrehafholt; Mandt 1655 Hougholt; Buhrmann 1684 hafhult; Jb 1712 Norra Hafhult, S.
Hafshullt; Jb 1825 Hafhult Norra; PO 1909 Hafhult; Opt 1928 [*håelt, hævult*]; EK 1936 N. Havhult; Opt
1938 [*nåra haelt*], [*söndra håelt*]; T 1995 Havhult.

Forleddet er sb. fsv. *hagh* ‘stängsel, hägnad’ (jf. Vide 1978:71). Efterleddet ses i forskellige
omdannede former i flere af de ældre kilder og i udtaleformen. Siden 1600-tallet har der været
skelnet mellem mellem to landsbyer ved tilføjelse af de foranstillede retningsangivende led
komp. *nørre*, sv. *norra*, og komp. *søndre*, sv. *södra*.

Healt

gd. ● (Skånes-Fagerhult s. (Sk 1309))

KrabbesJb 1524 Heoltt; LensR 1611 Hælltt, Heolldt; LensR 1623 Hialtt; Mandt 1636 Hiolt; DecbS 1651
Heýalt; Mandt 1657 Heealdt; Jb 1661, Jb 1713, Jb 1825, EK 1933 Healt; Opt 1939 [*håjalt, yngre hèalt*].

Forleddet er sb. *hed*, gl. fem. *hēih*, ‘hede, skovløst terræn’ (se fx SkO A:III:115, DS X:218
og DSÅ III:51). Efterleddet ses i forskellige omdannede former i alle kilderne, og i navnets
nutidige form fremstår efterleddet i formen *-alt*.

Hedegårds Holt

† bebyg(?) ● (Vennebjerg s. (Njy 1215))

1499 (1573 ÆDA III:33) Hedhegaards holltt. □

Forleddet er gen. af bebyggelsesnavnet *Hedegård* i samme s.

Hedeholtet

† hse. ● (Volstrup s. (Njy 1223))

MB 1683 Heede Holted.

Forleddet er sb. *hede*. Efterleddet fremstår i best. form sing.

Hegningholt

† bebyg. ● (Horsens s. (Njy 1471))

1559 (1573 ÆDA III:59) Heninghollt. □

Forleddet er sb. *hegning* ‘indhegning’, jf. at fx sb. *hegningsgræs* i den lokale dialekt udtales
[*hææningsgræjs*] (VendsOrdb).

Hegnsholt (Hejnholt)

1. Hegnsholt villa ■ (Tikøb s. (Sj 0011))

PostAdr 1921 Hegnsholt.

2. Hegnsholt gd. ■ (Grønholt s. (Sj 0015))
Matr 1844 Hegnsholtgaard; Gst 1881–82 Hegnsholt; Opt 1916 [*hɛjˈnshɔlt*].
3. Hegnsholt villa ■ (Søllerød s. (Sj 0124))
PostAdr 1921 Hegnsholt.
4. Hegnsholt gd. ■ (Allerslev s. (Sj 0172))
Vurderingskort 1930, Guide 1946 Hegnsholt. – Ifølge Guide 1946 er gården “den anden af de to Søndergårde”.
5. Hegnsholt villa ■ (Terløse s. (Sj 0249))
PostAdr 1921 Hegnsholt.
6. Hejnholt hse. ▲ (Gunderslev s. (Sj 0476))
PostAdr 1921 Hejnholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Hegene Holt; MK Heinholts Engen.
7. Hegnsholt gd. ■ (Mørke s. (Øjy 2044))
Guide 1952 Hegnsholt.

Forleddet er sb. *hegn* som i 1–5 og 7 fremstår i gen.

Hejselholt og Hejselt, se Hesselholt

Hemlelt

- † bebyg. ● (Tikøb s. (Sj 0011))
DaMag 5:II:40 c. 1520 Henelulth; KhSaml 3:VI:605 23/5 1544 Himlolt; Mandt 1555 Hemlellt. □
Efterleddet må efter al sandsynlighed være *-holt*. Forleddet er enten sb. *himmel* eller muligvis sb. gl. *hemmel(l)*, vn. *heimild* ‘hjemmel, lovlige adgang eller ret til besiddelsen af en ting, bevis som tjener til at godtgjøre den, grund hvortil den støtter sig’ (Fritzner). *Hemlelt* vil da sige det *holt*, som er “hjemlet” ved rettergang (DS II:8–9). Efterleddet fremstår i omdannet form i alle kildeformerne.

Herholdt

- villa ■ (Helsingør købstad (Sj 0005))
PostAdr 1921 Herholdt.
Forleddet er uvist.

Hesselholt (Hejselholt, Hejselt, Hässlehult)

1. Hässlehult gd. ● (Harlösa s. (Sk 0407))
ÆDA V:153 1347–49 Hesleholt; 1349 (1494 SD VI:111) in Hasleholt; Mandt 1606 Hesselholt; DecbS 1651 Hosliet [!]; Mandt 1656 Hessholt; Jb 1662 Hisholt [!]; Buhrmann 1684 Hesshult; Jb 1690 Häselhuult; Jb 1712 Haselhult; Jb 1754 Hässelhult; Gillberg:134 1765 Hasslehult; Jb 1784 Heslehult; Jb 1825 Häsehult; EK 1917 Hässlehult; Opt 1929 [*hæselt*].
2. Hässlehult lb. ● (Visseltofta s. (Sk 2220))
GldaDipl 2:II:96 6/5 1420 i Hesleolt; Rep II nr. 6051 21/3 1487 i Hesselholte; Rep II nr. 8957 6/12 1499 Heslott; Mandt 1596 Heslelt; Mandt 1613 Hasleoldtt; KancBr 15/6 1614 Hesselholt; Jb 1615 Hesseloldtt; Mandt 1617 Hesleoldtt; DecbS 1651 Hesslult; PR 2:165 1691 Hesleholt; Jb 1713 Häsehullt; Jb 1783 Heslehult; Hfl 1805–11 Häsehult; Jb 1825 Hesslehult; Kb 1914 Hesslehult; Opt 1926 [*hæselt*]; EK 1935 Hässlehult.
3. Hässlehult gd. ● (Glimåkra s. (Sk 2303))
Palteb:328 1514 Heslett; Jb 1615 Hissleoldt; Mandt 1639 Hessleoldt, hesslehylt; Mandt 1650 Hesleholt; LensR 1657 Hesslehult; Jb 1671 Hästhollt [!]; Jb 1712 Häsehullt; Gillberg 1767 Hässlehult; Jb 1825 Hesslehult; Opt 1927 [*hæselt*]; EK 1936 Hässlehult.
4. Hässlehult gd. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))
Jb 1597 Hesleolt, Heslehylt; Jb 1611 Hissleoldt; Jb 1615 Hesslehylt; Mandt 1618 Hesselholt, Hesselhylt; Jb 1618 Hesleolt; Jb 1621 Hesleolt; Jb 1626 Heslehylt; LensR 1639 Hasleholdt; Jb 1671 Heslehylt; Jb 1712 Häsehullt; Jb 1754 Häsehult; Hfl 1810 Hesslehylt; Jb 1825 Hesslehult; PO 1909

Hässlehyltan; Opt 1917 [*hæsleholtan*]; Opt 1935 [*hæslehøltana*]; EK 1936 Hässlehult; SOÅ 1992:28 Örkeneds-Hässlehult.

5. Hesselholt gd. ■ (Borre s. (Sj 0624))
Gst 1888 Hesselholt; Opt 1916 [*hæslhåld*]; PostAdr 1921, Gst 1946 Hesselholt.
6. Hesselholt gd. ● (Skagen lands. (Njy 1181))
VibLandstSkPanteb nr. 54 1647 Hisbelholt; Matr 1688 Heselholt; DATl 1769 Hesselholt; Matr 1844 Hesselholdt; PostAdr 1921 Hesselholt; Opt 1917 [*hæjsalhålt*].
7. Hejselt gde. ● (Ugilt s. (Njy 1203))
Matr 1662 Heselst; Matr 1688 Ofuer Heeselt, Needer Heeselt; DATl 1769 Over Hesselt, Neder Hesselt; Matr 1844 Over Heiselt, Neder Heiselt; Gst 1887 Hejselt; Opt 1917 [*hæjsælt*]; PostAdr 1921 Ndr. Hejselt, Ov. Hejselt; Gst 1960 Hesselt.
8. Hejselt hgd. ● (Torslev s. (Njy 1225))
1435 (1542 ÆDA III:102) Heysel; Matr 1662 Heszelt; Matr 1688 Hæsel H.G.; DATl 1769 Heeselt Gaard; Matr 1844 Heiselt Hovedgaard; Opt 1917 [*hæjsælt*]; PostAdr 1921 Hejselt; Opt 1976 [*hæjsælt*].
9. Hejselt hs. ● (Albæk s. (Njy 1227))
18/8 1538 (6/6 1542 JySaml 2:II:218–19) Hesild; Mandt 1610 heyselt; Matr 1662 Heitzelt; Matr 1688 Hesselet; DATl 1769 Hessel; VSK 1795 Hessel; Matr 1844 Heiselt; Gst 1885 Hejselt.
10. Hejselt gd. ■ (Aså-Melholt s. (Njy 1229a))
PostAdr 1921 Hejselt.
11. Hejselholt gde. ● (Tårs s. (Njy 1241))
1413 (1573 ÆDA III:33) Hesselholtt; 1523 (1573 ÆDA III: 31, 32) Heeszholtt, Hesselhollds; KancBr 4/12 1574 Hesselholdt; Matr 1664 HiBel holt; Matr 1688, DATl 1769 Hesselholt; Matr 1844 Heiselholt; Gst 1886 Hesselholt; PostAdr 1921 Hejselholt.
12. Hesselholt lb. ● (Store Arden s. (Njy 1549))
1457 (1584 ÆDA V:732) Heselholtt, Hoszeholt; 17/8 1480 Heselholt; DiplVib:164 2/5 1527 Hesselholt; KancBr 30/6 1593 Hesselholte; Mandt 1611 Hiszel Holt; Matr 1688 Heselholt; Matr 1844 Hesselholt; Opt 1917 [*hesalholft*]; PostAdr 1921 Hesselholt.
13. Hesselholt gd. ● (Mammen s. (Øjy 1775))
MB 1683 Heselholtgaard; Matr 1844 Hesselholtgaard; Opt 1916 [*hesæthålt*]; PostAdr 1921 Hesselholt; Opt 1944 [*hesæthålt*].
14. Hesselholt hse. ■ (Felsted s. (Sjy 3224))
Opt [*hæsæthold*]; Guide 1931, Gst 1949 Hesselholt. – Jf. naturnavnet der skrives: Opt [*hæsæthold*], TM Hisselholmmai).
15. †Hesselholt gd. ● (Nordborg lands. (Sjy 3266))
VSK 1783 Hesselholt. – Navnet videreføres i et naturnavn der skrives: Opt [*hæsæthold*]; TM Hasselholdt.
Forleddet er den kollektive vækstbetegnelse *hesle*, glda. neu. *hæsli*, sv. *hässle*, ‘hasselbevoksning’ (Ljunggren 1948:38 og DS IX:173). Det kan ikke udelukkes at navnene er enleddede, i så fald sb. **hesleholt* ‘hasselskov’ (SkO A:IV:138). Efterleddet i 2–4 er omdannet i nogle af de ældre kilder og i udtaleformerne, og i 7–10 er det efterleddet omdannet i alle kildeformerne.

Hjelmholt (Hjälmsult)

1. Hjälmsult kongsgd. og lb. ● (Allerums s. (Sk 1201))
1422 (reg. 1551 ÆDA IV:29) Hiemsholt; u.d. 1503 (1557 Rep 2 nr. 10003) Jes Olßenn i Helmsholt; Rep 2 nr. 9814s 4/4 1503 i Hiemsholtt; KancBr 25/5 1579 Hiemholt; Mandt 1613 Hiernsholtt; LensR 1627 Hiellumbsholte Guodtz; Jb 1662 Hiemshult; HbgFödb 1704 på Hiemshult; Kullabygd 1970:62 1772 Hjälmsult; RK 1812 Hjelmshult; EK 1930 Hjälmsult; Opt 1948 ældre [*jæmselt*], yngre [*jæmsolt*].
2. Hjelmholt lb. ● (Birket s. (Lo-Fa 0744))
Reg c. 1525, Jb c. 1560 Hiemholt; Jb 1572 Hiemholth, Hiemholt; Mandt 1610 Hielmholdt; MB 1682 Hiemholt Bye; Matr 1688, VSKOrig 1773 Hiemholt; Matr 1844 Hjelmholt; Opt 1947 [*jælmhålt*]; Gst 1947 Hjelmholt.
Forleddet er højdebetegnelsen *hjel*m, sv. *hjälm* som i 1 fremstår i gen. Forleddet er formentlig brugt i topografisk betydning om en ‘lav, hjelmformet bakke’ (DS XI:81). Samme betydning

findes i det sønderjyske naturnavn *Hjælm* (Åbenrå Købstad (Sjy 3191, Brunlund). Skoven ligger på en lav bakke som kan være blevet kaldt *Hjælm* efter sin form (DS VI:10f.). Flere belæg til 1 viser dissimilation af *l* i forleddet idet den ældste kildeform og udtaleformerne viser bortfald af *l*, og Mandt 1613 har *l > r* (se GG II:248 ff.). Efterleddet er omdannet i udtaleformerne.

Hjortholt

gd. ▲ (Jels s. (Sjy 3052))

Gst 1857–58, Trap¹ 1861 Hjortholt; PostAdr 1939 Hjortholtlund; Gst 1949 Hjortelund. – Efter et naturnavn der skrives: U 1777–79 Hiortholt; B 1786 Iardhold; Jb 1787, U 1792 Jordhold.

Forleddet er dyrebetegnelsen *hjort*. Det oprindelige *holt*-navn har fået det epexegetiske efterled *-lund* i de yngste kilder.

Hjälmsult, se Hjelmholt

Hjørnholt

1. gd. ■ (Bording s. (Vjy 2491))

Guide 1951 Hjørnholt. □

2. hs. ■ (Skarild s. (Vjy 2499))

Guide 1956 Hjørnholt.

Forleddet er sb. *hjørne*. 2 skyldes ifølge Guide 1956 at huset ligger på det sydlige hjørne af Hulemosegaard. Dette hjørne blev overdraget til gårdejerens søn der har givet stedet navn.

Hogenholt

† hs. ▲ (Asserballe s. (Sjy 3258))

Dok 1710 (ChrK XII:137) ved Hogenholt; Schröder 1837, Oldekop, Trap⁴ 1930 Hokenholt; Opt 1936 [*hø:xən,høld*]. – Efter et naturnavn der skrives: Dok 1710 (ChrK XII:137) nedenfor Hogenholt; TM Hogenholt, Hagenholt; TM Hogenholt, Hagenholt, Hogenholk; I 1923 Hoggenholt.

Da bebyggelsesnavnet *Hogenholt* udtales med langt *ø*, er forleddet snarest mandsnavnet glda. *Hākun* (gen. *-ar*), jf. naturnavnet *Hagenholt* i Brunde, Rise s. (Sjy 3212) (DS VI:249). Formen i I 1923 kunne imidlertid tyde på en udtale med kort vokal, og hvis denne form er rigtig, må forleddet tolkes som part. af vb. *hugge* (DS VII:285). Som personnavn forekommer navnet allerede i 1700: Christen Hogenholt, Jørgen Hogeholt (ChrK XII:131).

Hollerholt

† gd. ● (Hørby s. (Njy 1224))

her? KronSk 6/7 1560 Hollerholt. □

Forleddet er nok plur. af sb. *jy. hol* ‘hul’ som er foreslået til naturnavnet *Hollerhøj* i Gram s. (Sjy 3061) (DS IV:632) og til bebyggelsesnavnet *Hollerup* i Langå s. (Øjy 1785) (Lerche Nielsen 1997 Bilag:71). Forleddet i *Hollerup* tolkes alternativt til enten sb. *holt* eller et kvindenavn *Hulth* (ibid.), men pga. den sparsomme overlevering synes disse ikke sandsynlige i navnet *Hollerholt*.

Hollingholt

lb. ● (Sunds s. (Vjy 2488))

Jb 1498 Hollenholt; FriReg 7/1 1528 Hollyngholltt, Hollingholdt, Hollmgaard; JyTingsv:25 30/3 1532 Hollenholt; KronSk 27/3 1579 Holingholt; KancBr 24/2 1587 Hollingholt; KancBr 4/8 1587 Holenholt; Mandt 1612 hollingholt; PrI 1638 Stoere Hollingholdt; MB 1683 Holdingholt Bye, Holling Holdz Møllested, Halling hold; VSKOrig 1791, Matr 1844 Hollingholt; Gst 1872 Holingholt; Opt 1917 [*håtiñhålt*]; Opt 1948 [*høleñholt*], ældre [*høleñholt*]; PostAdr 1960 Hollingholt; PostAdr 1966 Holingholt.

Forleddet er landsbynavnet *Holing* (se DS XVII:7) som ligger i det opstødende Herning s. (Vjy 2494) (jf. DS XVII:288).

Holt (Halt, Hult)

1. Hult lb. ● (Förslöv s. (Sk 0303))
KrabbesJb o. 1524 Hulte; Räk 1579–1580 Holltt; Jb 1611–1612 Holldte; PR 1:27 1624 Holtt; Räk 1646–47 Storre Holdt; Jb 1662 Hulth, Hult; Jrp 1670–1671 Stora Hultt, Store Hult, hulte by, hultt; Jb 1713 Stoorahult, Storahult; Jb 1825, EK 1928 Storahult; GS 1943 Stora Hult; Opt 1959 [*stōnahòlt, holt*].
2. Hult gd. ● (Stenestads s. (Sk 1806))
Mandt 1596 Hultt; Mandt 1606 Holltt; Jb 1661 Holt; Jb 1671 Hultt; Jb 1713, Jb 1825, EK 1929 Hult; Opt 1932 [*holt*].
3. Holt lb. ● (Græsted s. (Sj 0025))
1178 (Æbelholtb. DiplDan 1:III nr. 79) Holt; 18/6 1455 (Æbelholtb.) Holth; Jb c. 1500 Holt; Reg. c. 1525 Holtidt; Mandt 1613 Holltt; Jb 1660–61 Holtte; MB 1681 Holte, Holved; Matr 1688 Holtegaard; DAAtl 1764, Matr 1844 Holte; Gst 1899 Holt; Opt 1916 [*hòl'ti*]; Gst 1952 Holt.
4. Holt(e) lb. ● (Grevinge s. (Sj 0337))
RJb 1370–80 Holth; 9–15/12 1493 Holt; Mandt 1600 Holdte; Matr 1664 Holdtt; MB 1682 Holte; Matr 1688 Holte Bye; VSK 1771 Holte; Matr 1844 Holte By; Gst 1897 Holte; Opt 1916 [*hålt(ə), hæ'ali*]; Trap⁵ 1954 Holte.
5. Holt gd. og hse. ● (Bindslev s. (Njy 1185))
Matr 1688, Matr 1844, PostAdr 1921 Holt; Opt 1954 [*hålfj*]. – Navnet er også overleveret i et agernavn der skrives: MB 1683 Holdtz ager
6. †Halt hs. ● (Rakkeby s. (Njy 1244))
Mandt 1610 haldt; Mandt 1611 halldt.
7. †Holt gd. ● (Vester Vandet s. (Njy 1336))
Matr 1664 holt. □
8. Holt gd. ● (Ajstrup s. (Njy 1468))
Adk nr. 140 29/11 1519 holth; Mandt 1610 Holtt; KronSk 4/8 1626 Østerholt; Matr 1664 Øster Holtt; MB 1683 Holt, Øster Holt [samme?]; Matr 1688 Holte Gaard; DAAtl 1769, VSK 1793 Holtegaard; Matr 1844 Holt; Gst 1885 Holt; Mansa 1857–58 Holtegaard; Opt 1917 Holtegd. [*hòl'ti*]; Guide 1964 Holtegård.
9. Holt villa ■ (Nørre Tranders s. (Njy 1481))
PostAdr 1921 Holt.
10. Holt gde. ▲ (Vissing s. (Øjy 1929))
Gst 1876, 77 og 78 Holtgaard; Opt 1916 [*håltgo:m*]; PostAdr 1921 Holt; Opt 1945 eller 1946 [*hòldgoræn*]; PostAdr 1952 Holt. – Efter et naturnavn der skrives: U 1792 Holdterne; MK 1812 Under Holden, ydre-, yderst-, Nederste Holder. – Bebyggelsen har tidligere heddet *Tvillingegårde* (jf. DSXVIII¹:103–4).
11. Holt gd. ▲ (Helgenæs s. (Øjy 2032))
Protokol 1839 paa Holt; Gst 1875 Holt; PostAdr 1951 Holtgaard. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Neederholdt klæpr., holtsgauf; Syns- og Taks 28/7 1790 Hoeltet, Holts gab (på Rugdals Mark).
12. Holt gd. ● (Avlum s. (Vjy 2482))
Pri 1638 Holldte; Matr 1688 Holtegaard; VSKOrig 1793, Matr 1844 Holt; Guide 1873 Holdt, Holte; PostAdr 1921 holtegård; Gst 1946 Holt; Opt 1948 [*hòl'ti*]; PostAdr 1966 L- og St- Holtegård.
13. †Holt gd. ● (Sønder Bork s. (Vjy 2571))
H.K. Kristensen *Nørre Horne Herred*:179 f. 1648 [½ bol kaldet] Holtt. □
14. Holt gd. ● (Ansager s. (Vjy 2616))
VSK 1806 Holte; Guide 1896 Store Holt; Gst 1870 Holtgd^d; PostAdr 1921 Holt; Gst 1947 Holtgaard.
15. Holt lb. ● (Vamdrup s. (Vjy 2671))
MB 1683 Holdt, Holt-Bye; Matr 1688 Holstebye [under Riberhus]; DAAtl 1769 Holt Bye; VSK 1804 Holte; Matr 1844 Holdt; Gst 1869 Holt; Trap² 1879 Hol; Opt 1917 [*hòltə*]; PostAdr 1921 Holte; PostAdr 1966 Holt.
16. †Holt gd. ● (Gl.-Haderslev s. (Sjy 3011))
Provstibog 1564 Jm Holte (i Eren). – I Kirkeregnsk 1564 er med yngre hånd tilføjet: ist Horgaard.

17. †Holt gd. ▲ (Hoptrup s. (Sjy 3012))

Opt [hɔld]. – Efter et naturnavn der skrives: B 1794, Jb 1794, K 1794–95 Holt, TM Holt, Neben Holt; I 1923 Holt.

18. †Holt gd. ● (Halk s. (Sjy 3016))

Adk nr. 21 2/3 1515 holte; Sk 1541–43 Holt; Jb 1542–43 Holte; Provstibog 1563 (17. årh.), Reg 1580 Holt.

19. Holt gde. ▲ (Gram s. (Sjy 3061))

L 1859 Landboelstedet Holt; Oldekop 1906 Westerlinneholt; PostAdr 1921 Holtet; PostAdr 1939 Holt. – Efter et naturnavn der skrives: Opt [hɔld]; U 1776 Linnet-Holder, Store Holter; U 1777 Holtet; U 1798 Holtet, Holt; Schröder 1837, TM Holt.

Navnene er simplicia af sb. *holt*, sv. *hult* (jf. fx DS XVII:553). I kan muligvis oprindeligt have haft formen *Holte*. 3 fremstår i en tostavet form i de yngste kilder, dette skyldes sandsynligvis enten påvirkning fra de mange omkringliggende lokaliteter som har efterleddet i denne form, eller det kan hænge sammen med tilføjelsen af det efterstillede epexegetiske led *-gård* der ses i slutningen af 1600-tallet. De ældste kildeformer af 4 tyder på at navnet oprindeligt er uden (bøjnings)endelse, og at *-e* således er tilføjet senere – måske ved påvirkning af omkringliggende stednavne med en lignende endelse. 6 har åbning af vokalen *o > a*. 1 har fået tilføjet det reciprokerende led *Stora-* for at adskille det fra det fra *Lillahult* i samme s. som tidligst skrives: Mandt 1606 Lille hollt. 8 har i 1600-tallet fået tilføjet det epexegetiske led *-gård*. 14 har i de yngste kilder ligeledes fået tilføjet det epexegetiske led *-gård*.

Holte (Hulta)

1. Hulta lb. ● (Svensköps s. (Sk 0418))

Adk nr. 587 26/8 1537 Hulta; Mandt 1606 Holt(t)e; Jb 1662 Holta; Jb 1690, Jb 1712, RK 1812, EK 1917 Hulta; Opt 1929 [hòlta]. – Landsbyen er en del af bebyggelsen i sognets nordligste dele som i fællesskab kaldes *Norrtorpen* [nɔrtóspen], den omfatter byerne Hulta, Högestad, Maa og Östensköp (SkO A:IV:304).

2. Hulta lb. ● (Väsby s. (Sk 1226))

KrabbesJb 1524 Hulthe; Jb 1601 Hultte; Mandt 1613 Holdt; LensR 1613 Holdte; Jb 1662 hólta; Jb 1713 Hulta, Hulte; RK 1812, EK 1917 Hulta; Opt 1948 [hòlta].

3. †Hulta bebyg. ● (Oderljunga s. (Sk 1305))

30/3 1342 (reg. DiplDan 3:I:208) Nilsz Holte; KancBr 13/7 1551 Holt; Mandt 1584 Holtt, hultt, Holdthe; Mandt 1596 Hoellt; LensR 1617 Hulte; LensR 1626 Holltt, Holdte; Jb 1661 Holtte.

4. Hulta lb. ● (Loshults s. (Sk 2309))

Gränsbeskr:32 1555 Nørraholta, Søndraholta, Søndraholltt; Mandt 1584 hultte; OHÅ 1963:123 1584 Nørre Hulte; KancBr 26/4 1594 Hiolt; LensR 1594 Nørholt, Nørre Holte; Mandt 1596 Holt, Hollte; Jb 1606 Holdt; Jb 1617 Norreholt; Mandt 1618 Holte, Sønndereholte; LensR 1630 Hulte; Jb 1631 Nørreholdtt; Mandt 1638 Nørrehollte; LensR 1657 Nørehulte; Lmh 1675 Hult; OHÅ 1974:60 1696 Norre Hulta; Jb 1712 Norre Hullta, S. Hullta; Gillberg 1767 Norra Hultan; Jb 1825 Hulta Norra; EK 1936 N. Hulta, S. Hulta; Opt 1948 ældre [nàrhòlta], [sònholta] eller [sønphòl-ta], yngre [narahòlta], [søndrahòlta].

5. Holte lb. ● (Søllerød s. (Sj 0124))

RJb 1370–80 Holtæ; DaMag 5:II:42 c. 1520 Holtthet; DaMag 5:II:42 c. 1520 Holltte; Jb 1612 Holdte; VSK 1768, Matr 1844 Holte, Nyholte Bryggergaard; Gst 1881–82 Nyholte Kro, Station (Holte); Opt 1918 [hòldæ]; Gst 1952 Gl. Holte; Trap⁵ 1960 Holte el. Ny Holte.

6. †Holte lb. ● (Freerslev s. (Sj 0412))

6/11 1355 Holtæ; 13/6 1414 (1546) Hoolth, Holth Mark, Holthe; Reg c. 1525 Holthe; KancBr 30/8 1606 Hólte; Matr 1664 Hollte; MB 1682 Holtug. – Landsbyen *Holte* blev nedlagt ved oprettelsen af hovedgården Arenfeldtsborg i 1665–66, men navnet er videreført i bebyggelsesnavnene *Holtegård* (tidligst skrevet: MK 1796 (1800) Holtegaardens Marker) og *Holtehuse* (Tidligst skrevet: KronSk III:679 juli? 1718 Holtehuset), sidstnævnte vist nok nær det sted hvor landsbyen lå (DS XXIII:130).

7. Holte gd. ● (Alslev s. (Sj 0542))

1403 (c. 1570 ÆDA III:320) Holthe; 22/4 1507 Holthegord; RigForf II:432 12/5 1541 Hultagegaardtt; SSL 1567 Holltthe Gaardt; KronSk 2/9 1581 Holthugaard; Matr 1664 Holtug gaard; Matr 1688, VSKOrig 1769, Matr 1844 Holtegaard; Opt 1914 [hòltægæ:]; Trap⁴ 1921 Holtegd.

8. Holte lb. ● (Køng s. (Fyn 1007))

ChrIIReg: 9 1514 Holtwm; Matr 1662, Matr 1688, VSKOrig 1774 Holte; DA17 1767 Holte Bye og Mølle, Holte; Matr 1844 Holte; Opt 1916 [holdə]; Gst 1970 Holte; Opt 1961 [haldə].

9. †Holte hs. ■ (Herringe s. (Fyn 1061))

Opt 1916 Holte [hå'ld]; her? PostAdr 1921 Holtehuse. – Opt 1916 oplyser at navnet denoterer et hus, og at navnet ikke benyttes længere.

10. Holte gd. ● (Dronninglund s. (Njy 1229))

Matr 1662 Wester Holte; her? MB 1683 Holte (EB: Hølte); DA17 1769 Holte; Matr 1844 Holt; Gst 1885 Holtegaard.

11. Holte lb. ● (Tolstrup s. (Njy 1253) og Serritslev s. (Njy 1258))

1466 (1542 ÆDA III:93) Hold; her? 28/8 1586 Holthe; Mandt 1606 Holtt; Matr 1662 Holt By; Matr 1688, DA17 1769, Matr 1844 Holte; Opt 1917 [hå'lt], [hå'lt]; PostAdr 1921 Holte; Gst 1947 Holt; Opt 1991–1994 [hå'lt]. – Sogneskillet går midt igennem bebyggelsen.

12. †Holte bebyg. ● (Skanderup s. (Øjy 2151))

VJb 1231 (c. 1300) Holte. □ – Lokaliteten nævnes sammen med landsbyen *Vrold* i Skanderup s. (Øjy 2151) og derfor har *Holte* muligvis også ligger her. Tidligere har Svend Aakjær (VJb II:57) identificeret *Holte* med *Holtskovgård* i Skanderup, men denne gård nævnes ikke i matriklerne fra det 17. årh., og den synes således at være forholdsvis ung. Anders Bjerrum mener imidlertid at *Holte* snarere bør indentificeres med et *Holte* der nævnes i MB 1683 under Skanderup Ladegård på Nørremosevang: Smaa blocher Wed holtte wey (DS XII:97).

13. Holte hse. ■ (Hejnsvig s. (Vjy 2654))

Gst 1870, Gst 1948 Holte; Opt 1966 [æ hɔ'lt].

14. Holte hse. ■ (Rødding s. (Sjy 3055))

TGst Holt; Oldekop 1906 Holte; I 1923 Holtegaard; Trap⁴ 1930 Holtegaarden.

Navnene er bøjningsformer af *holt*, sv. *hult* (SkO A:XII:425, DS XI:128). I 4 reciprokeres fra de ældste kilder mellem *Nørre Holte*, sv. *Norra Hultra*, og *Søndre Holte*, sv. *Södra Hultra*. I 5 reciprokeres fra første halvdel af 1800-tallet mellem *Gammel Holte* som er den oprindelige navnebærer, og *Ny Holte* der i dag almindeligvis blot kaldes *Holte*. 7 har tidligt fået tilføjet det epexegetiske led *-gård*, belæggene med *Holtug-* kan muligvis skyldes påvirkning fra det nærliggende sogne- og landsbynavn *Holtug* (Sj 0524). Også 10 har i de yngste kilder fået tilføjet det epexegetiske led *-gård*. 11 kan muligvis oprindeligt have været nominativformen *holt*, men de vekslende belæg gør at det ikke kan afgøres med sikkerhed.

Holten

bebyg. ● (Magleby s. (Sj 0458))

RigForf 4/7 1552 *Holtheth*; KronSk 11/7 1682 Holte Lav, Holten; Matr 1688 Holte; VSKOrig 1770 Holtens Gaarde; DA17 1774, Matr 1844 Holten; PostAdr 1921, Trap⁴ 1921 Holten; Opt 1977 [hɔ'l'dən].

Navnet er simpleks af sb. *holt*, og fremtræder i forskellige bøjningsformer. Den ældste form er singularis i bestemt form. Formerne på *-e* fra 1600-tallet er enten en svækket form heraf, en oprindelig dativ singularis eller en nyudviklet ubestemt pluralis. Formerne fra 1700-tallet og fremover må bedømmes som den oprindelige pluralis bestemthedsform på *-en*. Baggrunden for dette fremgår af *Rigens Forfølgningssbog* 1552 hvor der tales om 13 gårde på Nørregade på “*Holtheth*” og 3 gårde på Søndergade hvilket viser at *Holten* har været underopdelt. Den tidligere bebyggelse er i dag så godt som fuldstændigt erstattet af industrianlæg (DS XXIV:162).

Holter

bebyg. ▲ (Bjerning s. (Sjy 3022))

Opt [æ 'hɔl̥d̥ə]. Trap⁴ 1930 Holte. – Efter et naturnavn der skrives: K ca. 1717 Holteragger, Holter Haff; K 1789 Holteragger, Holteraggerhave; B 1789 Holteraggerhaue; Reg 1790, Reg 1795 Holteraggerave; TM, I 1922 Holter.

Navnet er plur. af *holt* (DS IV:213).

Holtes

gd. ▲ (Fabjerg s. (Vjy 2423))

MK 1808 (1812), Matr 1844 Holt; Gst 1882, Gst 1947 Holtes; PostAdr 1966 Holtesgård; Opt 1970 [hɔl̥'das]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Holt Tofft; MK 1818 Holt.

Navnet er oprindeligt simpleks af *holt*. Det er uvist hvad navnets nutidige form sigter til.

Holtet (Haltet, Horsted, Hultet)

1. Hultet lb. ● (V. Torups s. (Sk 2222))

DecbS 1651 Hultedt; Jb 1658 Halted; Friskytterulle:237 1679 i Hullt; Buhmann 1684 Hultet; Jb 1713 Hulltet; Jb 1783, Jb 1825, EK 1933 Hultet.

2. Hultet gd. ● (Glimåkra s. (Sk 2303))

Mandt 1596 Holttid; Mandt 1613 Holdtidtt; DecbS 1651 Hultet; Jb 1658 Haltedt; Jb 1754, Jb 1825 Hultet; Opt 1927 [hɔl̥tət]; EK 1936 Hultet.

3. Holtet hse. ▲ (Tikøb s. (Sj 0011))

Gst 1881 Holtet; Gst 1956 Holtet. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1681 Holt-sletten; MK 1790 Holtesletten.

4. Holtet gd. ▲ (Karlebo s. (Sj 0016))

PostAdr 1921 Holtet. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Holdt-Agre, Holdte Agre, Holte Agre; MK 1780 Holte; Gst 1899 Holtebakke.

5. †Horsted bebyg. ● (Damsholte s. (Sj 0626))

Viborg 1666–79 Halted; DAtl 1767 Horsted; Sandvig, Møn 1776:11 Horsted, som Wieland urettelig kalder Halted. – Det er rimeligvis samme bebyggelse der omtales i de tre kilder, og den har sandsynligvis ligget i Damsholte s. da de øvrige nedlagte landsbyer som den omtales sammen med i kilderne, har ligget her (DS XVI:255–56).

6. Holtet gd. ■ (Bindslev s. (Njy 1185))

PostAdr 1921 Holtet; Opt 1954 [hålye]. – Navnet kan være inspireret af at stedet tidligere hed *Trynholt*, skrevet: MK 1801 Trynhol[]t.

7. Holtet gd. ▲ (Hørmested s. (Njy 1188))

Matr 1844, PostAdr 1921, Gst 1965 Holtet; Opt 1917 [håly]. – Efter et naturnavn der skrives: Dok. til Justitsprot 16/6 1802 Holtet Eng.

8. Holtet gd. ● (Understed s. (Njy 1221))

Mandt 1610 holtet; Matr 1662 Plettisholt; KronSk 21/4 1670 Plettigholt; DAtl 1769 Plettisholt, her? Hollen; Matr 1844 Plettisholt; Mansa 1857–58 Pletholt; Gst 1885 Holtet; Opt 1917 [hɔl̥tə]; PostAdr 1921 Holtet.

9. Holtet gd. og hs. ▲ (Volstrup s. (Njy 1223))

Matr 1844, PostAdr 1921 Holtet; Opt 1960 [hålyə]. – Efter et skovnavn der skrives: MB 1683 Halted.

10. Holtet gd. ■ (Torslev s. (Njy 1225))

PostAdr 1921 Holtet; Opt 1976 [hålyə].

11. Holtet hse. ● (Skæve s. (Njy 1226))

her? MB 1683 Hallden; Matr 1688 Holtet; VSK 1795 Holved; Matr 1844 Holtet; Gst 1886 Holte; PostAdr 1921 Holtet; Opt 1976 [hålyə].

12. Holtet gd. ● (Albæk s. (Njy 1227))

KronSk 18/6 1578 Holt; Matr 1662 Holt; Matr 1688 Holte; Matr 1844 Holtet; Gst 1885 Holte.

13. Holtet hs. ▲ (Albæk s. (Njy 1227))

Matr 1844 Holtet. □ – Måske efter et naturnavn der skrives: MK 1805 (1809) Holtet.

14. †Holtet bebyg. ● (Voer s. (Njy 1228))
KronSk 18/6 1578 paa Holted.
15. Holtet gd. ● (Dronninglund s. (Njy 1229))
KronSk 6/5 1581 Høthet; Matr 1662 Holted; her? MB 1683 Halted; Matr 1688 Holteds Gaard; DATl 1769 Holted; Matr 1844, Gst 1885 Holtet; Opt 1917 [hølt]; PostAdr 1921 Holtet.
16. Holtet gd. ■ (Aså-Melholt s. (Njy 1229a))
Gst 1885, PostAdr 1921 Holtet; Opt 1949 [hålt].
17. Holtet hs. ■ (Hellum s. (Njy 1234))
PostAdr 1921 Holtet; Opt 1949 [hålt].
18. Holtet gd. og hse. ● (Jerslev s. (Njy 1259))
Mandt 1606 Holtedt; Matr 1662 holted; KronSk 27/4 1720, Matr 1844, PostAdr 1921 Holtet; Opt 1964 [hålt].
19. Holtet lb. og ml. ● (Øster Hassing s. (Njy 1473))
(her?) 1252–1332 (VitskølJb) Hedennsholt; KancBr 25/6 1587 Holthed; KronSk 31/7 1661 Holtet; Mandt 1611 Holttedt; Matr 1844, Gst 1880, PostAdr 1921 Holtet; Opt 1951 [hålt].
20. Holtet hse. ● (Visborg s. (Njy 1543))
VSK 1789 Holten; Gst 1879, PostAdr 1921 Holtet. – Efter et naturnavn der skrives: EB 1683 Holten.
21. Holtet gde. ● (Store Arden s. (Njy 1549))
VSK 1791 Holt Huusene; Matr 1844 Hollet [rettet til: Holtet]; Mansa 1866 Holtet; Trap² 1875 Holtet eller Holthuse; Gst 1879 og 80 Holthuse. – Efter et skovnavn der skrives: KronSk 18/9 1663 Holted (skov); Matr 1664 Halted; Matr 1688 Holted.
22. Haltet gd. ▲ (Virring s. (Øjy 1952))
PostAdr 1921 Holtet; PostAdr 1951 Haltet; Opt 1947 [haldet]. – MK 1792 Over Holtet, Neder Haltet.
Navnene fremstår i bestemt form sing. *holtet*, sv. *hultet*, af *holt*, sv. *hult*. Det i 4 til grund liggende naturnavn fremstår i en ubestemt bøjningsform. Hvis det ældste belæg til 5 har den rigtige form af navnet, er der tale om et *holt*-navn. 8 har i nogle af kildeformerne et forled som er gen. af sb. *plet* i bestemt form sing. som i den lokale dialekt udtales *plætti* (VendsOrdb), hvilket forklarer kildeformerne med *-i-* og det “manglende” bestemtheds-*n*. Ifølge Guide 1885 kendes navneformen *Pletholt* ikke længere, og siden fremstår navnet kun som simpleks i bestemt form sing. af sb. *holt*. 21 har i nogle af kilderne fået tilføjet det epexegetiske led *-huse*.

Horsholt

- gd. ▲ (Sindal s. (Njy 1204))
Matr 1844, PostAdr 1921 Horsholt. – Efter et naturnavn der skrives: Dok. til Justitsprot 4/12 1794 Horsholdt.
Forleddet er dyrebetegnelsen *hors* ‘hest’.

Horsted, se Holtet

Hovholt

- hs. ■ (Visborg s. (Njy 1543))
PostAdr 1921 Hovholt.
Forleddet er måske sb. *hov* som i den lokale dialekt kan betyde ‘ketsjer til fangst af rejer, aflangt kar hulet ud af træstamme til at salte hele flæskesider i, tragt over kværnen som kornet hældes i, mindre halmløb til at tage hakkelse med’ (VendsOrdb).

Huholt (Hult)

1. Hult gd. ● (Jerslev s. (Njy 1259))

KronSk 22/3 1662 Bolet Hvolt; Matr 1662 huolt; MB 1683 Hoelt; Matr 1688 Holt; DAtl 1769 Holte; VSK 1795 Hullet; Matr 1844 Huult; Guide 1884 Hulet; PostAdr 1921 Hult (Huelte); Gst 1886 Huolt; Opt 1964 [hu'lt].

2. Huholt gde. og hse. ▲ (Ulkebøl s. (Sjy 3255))

Oldekop 1906 Hüholt; Opt 1921 [hu:holt]; Postadr 1921 Huholt; Trap⁴ 1930 Huholthus. – Efter et naturnavn der skrives: Jb 1705 Huheholtz; Jb ældre end 1722, Jb 1722 Huhe Holtz; Jb c. 1730 Huheholtz; Jb 1795 Huughold, Hueholt, Hueholt; Opt 1936 [ˈhu:h0ld, ˈhuh0ld, ˈhu:xh0ld].

Forleddet er af sb. jy. *hug* ‘drøbelen, uvula’, mnty. *hûk* eller måske snarest mandsnavnet *glda. Hugh* (DS VII:256).

Hulshult

lb. ● (Röke s. (Sk 2213))

LensR 1579–80 holßholt; KancBr 31/8 1593 Holtsholt; Jb 1618 Huldsholt; KancBr 26/1 1628 Holdts Holdt; Mandt 1631 Holssholt; LensR 1631 Hulssolt; Buhrmann 1684 Hulshult; Jb 1713 Hunshullt [!]; Jb 1783 Hulshult; Jb 1825 Hultshult; Hfl 1831–35 Hulshult; EK 1933 Hultshult; Opt 1944 [hólsalt]; ES 1973 Hulshult.

Forleddet er vel gen. af sb. *hul*, sv. *håll*. Falkmann (1877:49) tolker forleddet til at være sb. *holt*.

Hult, se Holt

Hulta, se Holte

Hultet, se Holtet

Hundsholt

gd. ● (Lejrskov s. (Vjy 2663))

KronSk 13/3 1554 Hundsholt; Mandt 1610 Hundtzholt; Matr 1688 Hundsholdt; Matr 1688 Hunsholt; VSK 1804 Hunds Holt; DAtl 1769 Hundsholt; Matr 1844 Hundsholtgaard; Gst 1869 Hunsholt; Opt 1917 [høns-holt]; Guide 1949 Hundsholt (3 gde), Hundsholtgaard.

Forleddet er gen. af dyrebetegnelsen *hund*.

Hungerholt

† gd. ● (Skærum s. (Njy 1192))

Matr 1662, DAtl 1769, Matr 1844, Gst 1965 Hungerholt; PostAdr 1921 Hungeholt; Opt 1933 Hungerholt.

Forleddet er sb. *hunger* ‘sult’. Ifølge Guide 1965 er gården nedrevet.

Hunshult

lb. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))

Mandt 1596 Hunndtzholt; Jb 1618 Hundsholt; LensR 1622 Hundtz Holltt; LensR 1626 Hundssolt; Jb 1658 Huußholt; Lmh 1676 Hunshult; Jb 1712 Hunshullt; Jb 1825 Hunshult; Opt 1935 [hónsalt]; EK 1936 Hunshult.

Forleddet er fsk. **hūn* ‘ås, højdestrækning’. Landsbyen ligger på toppen af en kraftigt vælvet forhøjning i terrænet (Areskoung 1981:26, 29 og 33). Efterleddet er omdannet i en af de ældre kilder og i udtaleformen.

Hvedholt

† bebyg. ● (Brahetrolleborg s. (Fyn 1058))

Matr 1664 hvedholdt. □

Forleddet kan være plantebetegnelsen sb. *hvede*. I Horne s. (Fyn 1078) ligger et *Hvedholm* som i den ældste form skrives: u.d. 1451–19/6 1475 (17. årh. Rep 12853) Huedeholm, mens

det i Matr 1664 skrives huedholmb. Hvis forleddet i *Hvedholt* har haft samme udvikling som *Hvedholm* er det sb. gl. neu. eller fem. *hwēti* ‘hvede’ (se DS XIII:137). Forleddet kan måske også være sb. *hvætte* ‘strygespån til en le’ efter vb. *hvætte* (fynsk dial.) ‘hvæsse’ som også skrives *hvæd(d)e* og *hved(d)e*, jf. sb. *hvættesten* ‘hvæssesten’ som skrives *hvæt-*, *hvæd-* og *hved-* (ODS VIII:947–948), men denne mulighed er mindre sandsynlig. – Bebyggelsen var opført under landsbyen *Hågerup* i samme s. (DS XIII: 90).

Hvidsholt

† bebyg. ● (Lejrskov s. (Vjy 2663))

KronSk 27/3 1579 Huidtsholt.

Forleddet er muligvis gen. af adj. *hvid*, men hvad det sigter til er uvist. Da der kun findes et belæg på navnet, er en anden mulighed at der er tale om en fejlskrivning for *Hundsholt* i samme s., se dette ovenfor.

Hybholt

gd. ● (Volstrup s. (Njy 1223))

Matr 1662 Hyb Holt; Matr 1688, DAAtl 1769 Hybholt; Matr 1844 Hylholt; PostAdr 1921 Hybholt; Opt 1960 [*hyj̥bhålf̥*].

Forleddet er buskbetegnelsen *hyben* som i den lokale dialekt som første sammensætningsled bl.a. kan udtales [*hyj̥b-*] og [*hyb̥*] (Feilberg).

Hyholt

gd. ● (Jerslev s. (Njy 1259))

Matr 1662 Høholt; Matr 1688 Høholt; DAAtl 1769 Høholt; Matr 1844 Høholt; Gst 1886 Hyholt; PostAdr 1921 Høholt; Opt 1964 [*høhålf̥*].

Forleddet er sb. *hø* som i den lokale dialekt udtales [*hy'*, *hyj'*] (VendsOrdb).

Hyldeholt (Hylholt, Hylleholt)

1. Hylleholt s. og lb. ● (Hylleholt s. (Sj 0546))

15/11 1500 Hylholt; 15/6 1503 Hylloth; 1532 FriReg:452 Hyldolt; Matr 1664 Hyldolt; Matr 1688 Hylholte; DAAtl 1767 Hyltofte; VSKOrig 1769 Hylleholt; Matr 1844 Hylleholte; Opt 1914 [*hyl̥hålf̥*]; Gst 1955 Hylleholt.

2. Hyldeholt gd. ■ (Klemensker s. (Bo 0661))

PostAdr 1921, ThSaml Hyldeholt.

3. Hylholt hse. ■ (Dronninglund s. (Njy 1229))

Matr 1844 Hylholt; Guide 1884 Hyldholt; PostAdr 1921 Hylholt; Opt 1949 [*hyhlhålf̥*].

Forleddet er vækstbetegnelsen *hylv*, gl. fem. *hyll* eller gl. *hylli* eller *hylla* (jf. DS XVI:101 med henv.). Hvis der havde været en ældre overlevering til 1, ville man måske have kunnet se om det var sandsynligt at anføre mandnavnene *Hildir* og *Hildi* som tolkningsmuligheder til forleddet i dette navn, som i fx sognenavnet *Hyllested* (Sj 0452) (Kousgård Sørensen 1958:79), men med kildeformerne her ser disse muligheder ikke sandsynlige ud.

Hylhult

lb. ● (N. Sandby s. (Sk 2210))

Palteb:305 1514 Höllolt; KronSk 25/9 1567 Hyllet; KancBr 27/1 1603 Hyllede; KronSk 21/4 1615 Hyllold; ListKrigslev 1657 Hyllelt; VGHS 1973:61 1657 Hyllett; Jb 1658 Hylholt; Jb 1680 Högholt [!]; Buhrmann 1684 Hylhult; Jb 1713 Hylhullt; Gillberg 1767 Hylshult; VGHS 1978:18 1798 Hullhult; Jb 1825 Hylhult; Opt 1926 [*håj̥lælt̥*]; EK 1935 Hylhult; GHÅ 1948:17 Hylshult; Opt 1952 [*håj̥lælt̥*].

Forleddet er uvist, men det er af Ljunggren (1946–48:24) tolket til muligvis at kunne være sb. gl. **hillæ* der også findes som efterled i de sakrale stednavne *Onsild* og *Vonsild*. Af

Nordenskjöld (1948:17 f.) er forleddet tolket til at have topografisk sigte: et hul eller en sænkning i marken. Mindre sandsynlig er Falkmanns tolkning (1877:47) som går ud på at forleddet muligvis er sb. *hol* ‘skogsbacke’.

Hägghult

lb. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))

Mandt 1584 hegolt, Hegolt; Mandt 1596 Hegelt; Mandt 1613 Hegelt; LensR 1617 Hegeholdt; Jb 1618 Heolt; Jb 1621 Heggilt; Mandt 1626 Heggolt; Jb 1626 Heggeolt; LensR 1641 Hegholt; Jb 1671 Höghult; GHÅ 1980:81 1684 Hägholt; Jb 1712 Häghullt, Hägghult; Jb 1825 Hägghult; Opt 1935 [*hægelt*]; EK 1936 Hägghult.

Forleddet er træbetegnelsen *hæg*, sv. *hægg* ‘hægebærtræ’ (jf. Vide 1978:71). I en kilde fra 1596 optræder to navne, *Norra* og *Södra Hägghult*, som er sekundære til *Hägghult*, de skrives: Mandt 1596 Nørrehegelt, Sønnderhegolt □. Efterleddet ses i forskellige omdannede former i flere af de ældre kilder og i udtaleformen.

Häljalt

lb. ● (Oderl junga s. (Sk 1305))

KrabbesJb o. 1524 Hellyolt; Jb 1583 Helleolt; LensR 1618 Helleoldt, Hellielt, Hellieult; LensR 1620 Hiellalt; LensR 1622 Hellialt; LensR 1634 Helliolt, Heloldt; Jb 1636 Heoldt; Jb 1661 Helliarp (!); Jb 1675 Hälliolt; Jb 1713 Häljalt; Hällström 1812 Helgalt; Jb 1825 Hälljalt; Jb 1874 Heljält; EK 1929 Häljalt; Kb 1931 Heljalt; Opt 1932 [*hæljalt*].

Forleddet er sandsynligvis gen. glda. *Helgha* af mandsnavnet *Helge*, glda. *Helghi*, eller måske en svag bøjningsform af adj. glda. *helig* ‘hellig’. Efterleddet ses i forskellige omdannede former i alle kilderne, og navnets form i dag er med efterleddet i formen *-alt*.

Hässlehult, se Hesselholt

Hästhult

lb. ● (Vittsjö s. (Sk 2221))

LensR 1574 Hestollt; Mandt 1613 Hestoldt; Mandt 1646 Hestholt; VGHS 1973:58 1657 Hesthult; Friskytterulle:236 1679 i Hestelt; Buhrmann 1684 Heshult; PR 2:160 1691 Hästhult; Jb 1713 Hästhullt; Jb 1825 Hästhult; Opt 1926 [*hæstelt*]; EK 1933 Hästhult.

Forleddet er dyrebetegnelsen *hest*, sv. *häst* (se Ljunggren 1969:29). Efterleddet er omdannet i flere af de ældre kilder og i udtaleformen.

Højbjerg Holt

hse. ▲ (Helsing s. (Sj 0027))

[*hɔl'dæð*]. PostAdr 1921 Højbjerg Holt; PostAdr 1978 Høbjerg Holt. – Må formodes at være efter det naturnavn i Højbjerg landsbys ejerlav som skrives: MB 1682 Holte Agerne, Holte Bache, den Nederste holte Eeng, Holtegerde; MK 1807 Holte.

Forleddet er landsbynavnet *Højbjerg*. Forleddet kan opfattes som en slags foranstillet reciperende led som kan være tilføjet for at skelne dette *Holt* fra et andet, sandsynligvis landsbyen *Holt* i Græsted s. (Sj 0025), jf. at udtaleformen er uden forleddet.

Høgholt (Höghult, Højelt)

1. Höghult gd. ● (Välinge s. (Sk 1224))

Adk nr. 189 19/8 1529 Høgholth; KancBr 24/8 1623 Høyholt; Kullab 1979:35 1624 Høyholt; Jb 1670 Höghult; Buhrmann 1684 högiolt; Jb 1713, RK 1812, EK 1917 Höghult; Opt 1948 [*høgelt*].

2. Højelt lb. ● (Blistrup s. (Sj 0029))
13/8 1470 Hogholth; 3/5 1485 (Esrumb.) Høgholt, Høgolth; 9/5 1494 (Esrumb.) Høgylt; Adk nr. 45 16/7 1524 Høyolth; Reg. c. 1525 aff Høgilth; KancReg 23/6 1549 Høgelt; KancBr 22/3 1577 Høigildt; Jb 1588–89 Hogildt; KancBr 31/8 1644 Hungieldt; Jb 1660–61 Høgilt; Matr 1688 Høyelte; DAtl 1764 Høyelt; Matr 1844 Høielt; Mansa 1888 Høilt; Gst 1910 Højelt; Opt 1916 [*højelt*]. – Formen i KancBr 31/8 1644 må bero på en fejllæsning.
3. Høgholt hgd. og ml. ● (Hørmested s. (Njy 1188))
28/2–5/3 134[5] (Dyrskøt) Høgeholt; 1496 (1573 ÆDA III:33) Høøgholltt; 1499 (1573 ÆDA III:333) Høgholltt; her? LiberVivorum 1558 høgholldt; Matr 1662 Høg Holt; Matr 1688 Høegholdtz Hofuit Gaard; Matr 1844 Høgholt Hovedgaard; PostAdr 1921 Høgholt; Opt 1917 [*høqhålt*].
4. Høgholt hs. ■ (Dronninglund s. (Njy 1229))
Gst 1885, PostAdr 1921 Høgholt.
5. †Høgholt bebyg. ● (Hæstrup s. (Njy 1243))
MB 1683 Høgholt. □
6. Høgholt gd. ■ (Åby s. (Njy 1465))
Guide 1964 Høgholt. □ Ifølge Guide 1964 er gården oprindeligt opført af staten sammen med 14 andre, som staldgårde uden beboelse. De blev anvendt til isolering af kvægbesætninger som led i bekæmpelsen af kvægtuberkulosen. Nu drives de alle som selvstændige landbrug. Numrene der er anbragt på bygningerne, er almindeligt anvendt, også som postadresse, men nogle af ejerne kan ikke lide nummerbetegnelserne og forsøger at indføre navne i stedet. Disse kendes dog kun af de umiddelbart omkringboende naboer.
7. Høgholt gd. ■ (Sulsted s. (Njy 1467))
Gst 1885, PostAdr 1921 Høgholt; Opt 1951 [*høqhålt*].
8. Høgholt gd. ■ (Buderup s. (Njy 1508))
PostAdr 1921 Høgholt.
9. Høgholt gd. og hse. ■ (Sønderup s. (Njy 1512))
Gst 1880, PostAdr 1921 Høgholt; Opt 1977 [*høqhølt*].
10. Høgholt hs. ▲ (Lyngby s. (Njy 1527))
Gst 1879–80, PostAdr 1921 Høgholt. – Efter et naturnavn der skrives: Åstedsforretn. 22/8 1797 Høgholt.
11. Høgholt gd. ▲ (Visborg s. (Njy 1543))
I 1921–22 Nordre Høgholt, Søndre Høgholt; Opt 1958 [*høqhøld*]; Guide 1961 Høgholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Høgholt; MK u.å. Høgholt.
12. Høgholt gd. og hs. ● (Levring s. (Øjy 1797))
Jb 1586 Hønholt; (her?) Matr 1664 Hønholt; Matr 1844 Høgholthuus; PostAdr 1921 Høgholt; Opt 1944 [*høqhølt*]. – Skrivemåden i Matr 1664 kan skyldes forveksling med navnet *Hønholt* i Vinderslev s. (Øjy 1802) i samme h. (DS IX:195), se nedenfor.
13. Høgholt gd. ● (Vejle kbst. (Øjy 2252))
3/2 1489 (o. 1550) Høffholdtt; Sk 1524 Høgisholt i rubelligard; KancReg 9/12 1539 Hogholt; Gst 1887, PostAdr 1921 Høgholt.
14. Høgholt gd. ▲ (Barrit s. (Øjy 2268))
Guide 1950 Høgholdt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Høgholts mohl.
15. †Høgholt bebyg. ● (Engum s. (Øjy 2292))
KancReg 10/12 1539 Høgholt. – Navnet videreføres i et naturnavn der skrives: MB 1683 Høyholdt Aggere, Lille Høyholdt Aggere; Ravn 1916 Høgholt (en mark).
- Forleddet er fuglebetegnelsen *høg*, sv. *høk* (DS II:64, DS VIII:48). I den lokale dialekt ved 1 udtales ordet [*høq*] (både sb. og adj. *høj* udtales i den lokale dialekt [*høj*]) (SkO A:XII:398). Jf. *Högalt* og *Höghult* i Halland (SOH I:13, 77 og 141). Den ældste kildeform til 3 kan tyde på at forleddet oprindeligt er en pluralisform, *høge*. I 1 og 2 fremstår efterleddet i omdannet form i nogle af de yngre kildeformer.

Högahult, se Højholt
Höghult, se Høgholt og Højholt

Høgsholt (Højsholt)

1. Højsholt hs. ▲ (Tommerup s. (Fyn 0876))

VSKOrig 1775 Højsholt H, Højsholts H; Trap¹ 1858 Høisholt; PostAdr 1921 Højsholt. – Efter et skovnavn som skrives: 13/7 1484 Høgsholtz-, Høgsholstz Enemærke; Adk nr. 237 2/12 1550 Høgsolt; MB 1682 Høybell schouf; Opt 1916 [*høi'shåld*]; Opt 1953 [*hø'shåld 'sg'o'*]. – Egentlig to huse ved skoven *Høgsholt*, det ene hedder nu *Brøjtenborg* (DS XIV:75).

2. Høgsholt lb. ● (Hover s. (Øjy 2329))

22/8 1495 Høgesholt; samme dok. samtidig påskr. Høxholt; 17/3 1499 Høgsholt; 29/1 1502 Høgesholt; 12/5 1502 Høgis holth, Høgsholt, Hogsholt; 16/3 1503 Hyøxholth; 13/10 1503 Høxholt; u.d. 1451–1513 [c. 1500] Rep. 12852 Høghsholth; KancBr c. 13–24/9 1552 Høysholt; KronSk 28/2 1572 Høgsholt; KancBr 30/7 1578 Høgholt; Matr 1664 Hopholdt; Matr 1688 Hoxholt; Matr 1844 Høxholt; Gst 1887 Høgsholt; Ravn 1916 Høgsholt By; Opt 1916 [*høqshålt*]; Opt 1940–42 [*høqsåld*].

3. Høgsholt gde. ● (Rabsted s. (Sjy 3133))

Opt 1930 [*høqshøld*]; 28/6 1486 (LB) Høgssholt; 7/8 1493 (LB) Høxholte; 11/1 1496 (LB) Huxholte; 10/8 1504 Hoxholt; Jb 1613 Høckßholtz; Mejer 1648, Danckw 1652 Hogsholt; Reg 1685 Höchs Holtz; Reg 1712 Hoegsholt; DATl 1781, Gst 1857–58 Høgsholt; TGst Høxholt; Postadr 1921 Høgsholt.

Forleddet er gen. af mandsnavnet *Høg*, gl. *Høk*, eller af **Høkir* som muligt er overleveret i Vjb 1231 som *Høkær* (DgP). Alternativt kan forleddet være sb. gl. *høk* 'høg' (DS V:568, DS VIII:107).

Højalt, se Højholt

Højelt, se Høgholt

Højenholt

hs. ■ (Linå s. (Øjy 2172))

Gst 1876, PostAdr 1921 Højenholt.

Forleddet er sb. *høj* der enten fremstår som en nedertysk gen. eller i best. form sing.

Højerholt

gd. ● (Understed s. (Njy 1221))

KronSk 6/7 1560 Høgerholt; Matr 1662 Høyerholt; Matr 1688 Høy Holt; DATl 1769 Høirholt; Matr 1844 Hoierholt; PostAdr 1921 Højerholt; Opt 1917 [*høwaholt*].

Forleddet er måske adj. komp. *højere* med uvist sigte idet terrænet ikke synes at hæve sig væsentligt ved bebyggelsen.

Højholt (Højsholt, Høgahult, Høghult, Højalt, Høvelt, Høvelte)

1. Høghult gd. ● (Harlösa s. (Sk 0407))

1439 (1577 ÆDA 4:349) Høgeholt; LensR 1573 Høggildt; Mandt 1606 Høiholt; Jb 1662 Høgholt; Buhrmann 1684, Jb 1712, Jb 1825, EK 1917 Høghult; Opt 1935 [*højalt*]. – Navnet sigter til den oprindelige bebyggelses beliggenhed i et skovparti oppe på en markant højde lige nordøst for godset *Hjularöd* (SkO A:IV:138).

2. Høgahult hs. ● (Svensköps s. (Sk 0418))

DecbS 1651 Høyeholt (½ gård); GäHHÅ:85 1944 høgahult; Opt 1936 [*høja holt, højaholt*]. – Jf. RK 1812 †Høghultshus [eneste belæg] i samme s. (SkO A:IV:305).

3. Høghult lb. ● (Huaröd s. (Sk 0604))

10/4 1439 (u.d.) Høgaholt; 1439 (1577 ÆDA IV:349) Høgeholt; Ujb:502 1522 Høyolth; LensR 1623 Høgholddt; Jb 1626 Høigoltt; Mandt 1627 Høioltt, Høioltt; Jb 1649 Høyholt; Jb 1671 Høghult; Jb 1713, RK 1812, EK 1933 Høghult; Opt 1958 [*højalt*].

4. Højalt lb. ● (Skånes-Fagerhult s. (Sk 1309))

Gränsbeskr:30 1555 y hoghalt, y høghallt, Høghallt; Lb II:91 1569 y Høyaltt; Mandt 1584 høioltt; LensR 1630 Høgaltt; Jb 1636 Høaldt; LensR 1637 Høgilt; Kb 1680 Høyalt; Jb 1713 Høyaltt; Jb 1825 Høijalt; PO 1909 Høghult; EK 1933 Højalt; Opt 1949 [*højalt*].

5. †Højalt bebyg. ● (Vittsjö s. (Sk 2221))
Lb II:91:23 o. 1570 y Höalitt; Mandt 1626 Høigoltt; Mandt 1631 Høielt; Mandt 1646 høyolt; Jb 1658 Högalt; Jb 1680 Høyalt; Jb 1713 Høyallt; Jb 1783 Højalt; Jb 1825 Høijalt; Jb 1874 Højalt.
6. †Høghult bebyg. ● (Glimåkra s. (Sk 2303))
LensR 1641 Høgholt; Jb 1671 Høghullt. □
7. †Høghult gd. ● (Hjärsås s. (Sk 2305))
LensR 1648 Høiolt; Jb 1671 Høghollt. □ – *Høghult* kan muligvis være belæg med ukorrekt efterled på gårdsnavnet *Holm*, som i dag lyder *Holmagården*, (ældste belæg: 30/1 1464 folke *suensson* i holme) i samme s. hvortil der findes to belæg fra 1600-tallet med navnet *Høgholm*: DecbS 1651 Høieholumb; Jb 1658 Høye-holmb.
8. Høghult lb. ● (Loshults s. (Sk 2309))
Jb 1583 Høyollt; Mandt 1584 høgholtt, høigoltt, hølolt; OHÅ 1960:30 1584 Høiholt; LensR 1597 Høig-hold; Mandt 1618 Høiholt; Mandt 1621 Høgoltt; Mandt 1638 høioltt; LensR 1638 Høegoldt; OHÅ 1982:85 1643 Højholt; Mandt 1646 høgisholt; Jb 1671 Høgallt; Buhmann 1684 høghult; OHÅ 1974:58 1696 Høijholt; Jb 1712 Høghullt; Jb 1825 Høghult; Opt 1930 [*højelt*], ældre [*højlt*]; EK 1936 Høghult.
9. Høvelte gd. ● (Blavstrød s. (Sj 0017))
[*høw'aldā*]. 22/7 1346 Høholt; Adk nr. 30 18/6 1524 Høwelt; FriReg 10/9 1524 Howellt; SSL 1567:187–88 Høffuillth marck, Høelttz marck; LensR Jb 1588–89 Hoffuillt; KancBr 22/3 1597 Høfvildt; Mandt 1613 Høffuillt; Jb 1660–61 Høffuelddt; Matr 1688 Høffuilltgaard; Matr 1844 Høveltegaard; Gst 1945 Høvelte, Høvelte Avlsgaard; Trap^s 1953 Høvelte.
10. Højsholt hs. ■ (Blistrup s. (Sj 0029))
Matr 1844 Høisholt; Guide 1857 Høysholt; Gst 1899 Højsholt.
11. Høvelt gd. ● (Nørre Herlev s. (Sj 0062))
DaMag 5:II:41 c. 1520 Høffwilt; Adk nr. 179 18/10 1550 Holldt; KancReg 20/10 1550 Høvolt; KancBr 7/1 1552 Hoholt; KancBr 19/1 1558 Høgholt; KronSk 19/1 1558 Høgsholt; Matr 1688 Hafvel Skovs Vang; Stutterikort 1765 Høvels Skov; MK 1784 Høveltskovs vang; Guide 1949 Høveltskov (Bst).
12. Høvelt hse. ● (Uggeløse s. (Sj 0065))
(her?) 8/10 1502 Ødhæ Høyolth; Mandt 1555 Høffuillt; Mandt 1600 Høffuelltt; Jb 1662 Høffuillt; Matr 1688 Høffuelte; VSK 1768 Høvelts Huus; Matr 1844 Høvelsvang; Gst 1898 og 1901 Høveltsvang; Opt 1916 [*høb'eltsvan*]; Gst 1945 Høveltsvang.
13. Højsholt gd. ▲ (Fakse s. (Sj 0545))
Guide 1906 Høgsholt; Opt 1914 [*høj'shålt*]; PostAdr 1921 Højsholt. – Sandsynligvis efter et naturnavn der skrives: MB 1681 Høy Holtz Stumper, Høfeholdts Holmen; MK 1779 (1809) Høiholte.
14. Høvelte gd. ■ (Sandby s. (Sj 0573))
PostAdr 1921 Høvelte; Gst 1942 Høvelte Gd.
15. Højholt hs. ■ (Mern s. (Sj 0612))
PostAdr 1921 Højholt.
16. Højsholt gd. ■ (Ejby s. (Fyn 0972))
her? PostAdr 1921 Højsholt.
17. †Højholt hs. ● (Gamtofte s. (Fyn 0997))
MB 1682 Høv Holt; Matr 1688 Høyholtz Huuß. □
18. Højholt gd. og hs. ■ (Torslev s. (Njy 1225))
Gst 1887, PostAdr 1921 Højholt; Opt 1976 [*højhålt*]. – Ifølge Opt 1936 er der tale om et nyt navn.
19. Højholt gd. ■ (Balle s. (Øjy 1815))
PostAdr 1921, Guide 1952 Højholt.
20. Højholt gd. ■ (Gullev s. (Øjy 1832))
PostAdr 1921, Guide 1953 Højholt.
21. Højholt skovfogedbolig ● (Gjesing s. (Øjy 1958))
25/10 1512 Høwholtt; Matr 1688 Høyeholt; BeregnLøvenholm 1798 Høyholtgaard; Taksationer over jord-
ejendom 5/5 1804 Høiholt; Matr 1844 Høgholdt; Gst 1877 oh 78 Højholt; Opt 1916 [*høwhålt*]; PostAdr
1951 Højholt.
22. Højholt gd. ■ (Hvilsager s. (Øjy 1967))
Gst 1876 og 78, PostAdr 1951 Højholt.

23. Højholt gd. ■ (Fuglslev s. (Øjy 2011))
Guide 1953 Højholt.
24. Højholt gd. ▲ (Tulstrup s. (Øjy 2122))
PostAdr 1921 Høgholt; Guide 1951 Højholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 168[3] Houholts Backen, Høuholts backe; MK 1811 Høgholtsbak. – Ifølge Guide 1951 har gården været ejet af slægten Højsgaard.
25. Højholt hs. ■ (Voel s. (Øjy 2173))
Guide 1952 Højholt.
26. Højholt hs. ■ (Gjern s. (Øjy 2174))
Guide 1952 Højholt.
27. Højholt gd. ■ (Skibet (Øjy 2322))
PostAdr 1921 Højholt; her? Opt 1944 [*hiø,håld*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1898 Holdt Agre.
28. Højholt gd. ■ (Øster Starup s. (Øjy 2379))
Gst 1887 Højholt; Ravn u.å. Høgholt; PostAdr 1921 Højholt; Opt 1942 [*höjhåld*].
29. Højholt gd. ▲ (Felsted s. (Sjy 3224))
Opt [*hyholt*]; Gst 1949 Højholt Gd. – Efter et naturnavn der skrives: Opt [*hyhølt*]; Mejer 1648 Hoyholtz; Jb 1779 (Kok II:196) Hyholt; DAtl 1781 Høyholtz; Schröder 1837 Hoyholz (Hyholt); TM Hyholt. – Gården ligger på grænsen til Tumbøl (DS VI:430).
30. Højholt hs. ▲ (Notmark s. (Sjy 3259))
Gst 1948 Højholt. – Efter et naturnavn der skrives: Opt [*höjhøld*]. Reg 1604 Höyholt; U 1772 (ChrK XIV: 54) Høgholt; Jb 1772–79 Hoyet; K 1779 Höyet; Jb 1779 Hoyet; I 1912 Høiholt; Trap⁴ 1930 Høgholt.
Forleddet er adj. (eller sb.) *høj*, glda. *hōgh*, sv. *hög*, der i 2 og 5 fremstår i svag bøjning af adjektivet, som i den lokale dialekt udtales [*høj*] (Sjöstedt 1946:44f.). Den sjællandske udtale af adj. (og sb.) *høj* [*høw*] afspejler sig i skriveformerne til 9, 11 og 12 (jf. DS II:26, 104, 108). Da der ikke foreligger udtaleoptegnelser af det forsvundne navn 6, kan det ikke udelukkes at forleddet her er fuglebetegnelsen *høg*. Denne fuglebetegnelse kan alternativt også være forled i 28 hvis Ravns stavemåde af navnet er den rigtige. I 1, 3, 8 og 11 er efterleddet omdannet i flere af de ældre kilder og i nogle af udtaleformerne. Det samme er tilfældet med efterleddet i 4 og 5 som idag fremstår i formen *-alt*. I 12 fremstår efterleddet omdannet i alle kildeformerne. 14 er sandsynligvis inspireret af *holt*-navne der har fået efterleddet omdannet til *-elte*. Derfor betragtes endelsen *-elt(e)* som en variant af efterleddet *-holt(e)*. Efterleddet i 9 er blevet tostavet i de yngste kilder, dette skyldes sandsynligvis enten påvirkning fra de mange omkringliggende lokaliteter som har efterleddet i denne form. I 9 kan det dog også hænge sammen med tilføjelsen af det efterstillede epexegetiske led *-gård* der tidligst ses i slutningen af 1600-tallet. Tre andre af navnene har fået tilføjet epexegetiske led: 11 har i de yngre kilder fået tilføjet et epexegetisk led *-skov*, 12 har i de yngre kilder fået tilføjet det epexegetiske led *-vang* og 17 har fået tilføjet det epexegetiske led *-hus* i det yngste af navnets to belæg.

Hønholt

- gd. ● (Vinderslev s. (Øjy 1801))
KronSk 30/6 1579 Hønholt; Mandt 1608 Hønholltt; Matr 1664 Hønholt; Matr 1688 Hønholtgaarde; Matr 1844 Hønholtgaard; Opt 1916 [*hønhålt*]; PostAdr 1921 Hønholt.
Forleddet er fuglebetegnelsen *høne* (DS IX:198).

Hørkærholt

- hs. ■ (Hals s. (Njy 1303))
Guide 1964 Hørkærholt.
Forleddet er et stednavn *Hørkær*. Ifølge Guide 1964 har huset tidligere heddet *Hungerholt*, men det navn bruges ikke længere.

Høvelt(e), se Højholt

Hålhult

lb. ● (Tåssjö s. (Sk 1310))

KrabbesJb 1524 Hølholt; KancBr 18/12 1581 Holtzholt; Jb 1583 Holsholt; KancBr 4/4 1601 Holdsholt; Mandt 1613 Haldsholdt; PR 1:32 1624 Holsholt; LensR 1625 Hoedtzholt; Mandt 1650 Holtzholt; Jb 1661 Holtzhult; Jb 1680 Håltzhult; Buhrmann 1684 hulshult; Gillberg 1767 Hålhult; Jb 1783 Håltshult; RK 1812–20 Hulshult; Jb 1825 Hålhult; Opt 1933 [*hólsalt* eller *hólsølt*]; EK 1928 Hålhult.

Forleddet er usikkert, men en mulighed kunne være gen. af sb. *hold*, gl. *hald*, der i sammensætninger kan betyde ‘betroet’, fx *holdsfæ* ‘betroet gods, gods der kan tilbagekræves’ (Kalkar). Efterleddet er omdannet i udtaleformerne.

Inderstholt

† hs. ● (Solbjerg s. (Njy 1525))

EB 1683 Indest Holt it Eensted bollig; MB 1683 Inderstholt. □

Forleddet er adj. superlativ *inderst*.

Indholt

hse. ▲ (Flinterup s. (Sj 0382))

Gst 1895 Indholt; Opt 1977 Indholt, [*en,ɦnʰt*], [*en,ɦnʰld*]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Jnholdt Agerne.

Forleddet er vel adv. *ind*.

Ishult

lb. ● (Vedby s. (Sk 1312))

Jb 1583 Jsholt; Mandt 1584 Jsoldt; Mandt 1613 Jissholdt; PR 1:38 1624 Isholt; Jb 1661 Ishult; Jb 1713, RK 1812 Ishult; EK 1929 Ishult; Opt 1937 [*ise.lt*]; Opt 1953 [*ishult*].

Forleddet er gen. af træbetegnelsen *i*, vn. mask. *ýr*, ‘taks’ (Sahlgren 1912:63) (jf. Lange 1959-61 II: 693 og Lyttkens 1904-15:1564). Det kan dog ikke udelukkes at forleddet er mandsnavnet eller tilnavnet *Is* (se DgP I:681, II:512). Efterleddet er omdannet i en af de ældre kilder og i den ældste udtaleform.

Iversholt

hs. ■ (Linå s. (Øjy 2172))

PostAdr 1921 Iversholt.

Forleddet er gen. af mandsnavnet *Iver*.

Jernholt

† hs. ■ (Skarild s. (Vjy 2499))

Guide 1911 Jernholt.

Forleddet er sb. *jern*, hvad det sigter til er dog uvist. Ifølge Guide 1956 er gården revet ned.

Jægersholt

hs. ■ (Visborg s. (Njy 1543))

PostAdr 1921 Jægersholt.

Forleddet er gen. af stillingsbetegnelsen *jæger*.

Jørgensholt

gd. ▲ (Frørup s. (Sjy 3036))

Nissen 1840 Jørgensholt. – Efter et naturnavn der skrives: K 1716–18 Jürgens Holt, Jürge Sold; L 1717 Jürgens Holt, Jurgensholt; K 1790 (1854) Iorgenshold; B 1791 Iürgenshold; L 1793 Iörgensholt; I 1923 Jørgensholdt.

Forleddet er mandsnavnet *Jørgen*.

Kalhult

bebyg. ● (Osby s. (Sk 2311))

LensR 1582 Kallolt; Jb 1583 Kallolt, Wester kalolt; OHÅ 1963:123 1584 Vester Kulholt, Öster Kalholt; Mandt 1584 Kaololt, Kaloldt; Mandt 1613 Kalholdt; Jb 1621 Westerkalholt, Østerkalholt; Mandt 1631 Kaulolt, Kalolt; LensR 1632 Kallelt; LensR 1639 Kalhult; VGHS 1964: 92 1646 Ö. Karilt; Jb 1671 Sönd. Kullolt, Wästre Kullolt, Öst.^e Kullolt; OHÅ 1964:25 1820 Kalhult; BEK 1937 S. Kalhult, V. Kalhult, Ö. Kalhult; T 1990 Kalhult.

Forleddet er vel sb. *karl* eller måske det tilsvarende mandsnavn *Karl*. Efterleddet ses i forskellige omdannede former i flere af de ældre kilder. *Kalhult* er det oprindelige navn på de nuværende *Södra*, *Västra* og *Östra Kalhult*, men synes også at være brugt som “helhedsbetegnelse” for de tre landsbyer.

Kalundholt

gd. ● (Sest s. (Vjy 2668))

naturnavn? MB 1683 Callundsholt; Guide 1868 Kallundholt; Gst 1887 Kalundholt; PostAdr 1909 Kalundholt, Kalensholt; Guide 1949 Kalundholt.

Forleddet er sandsynligvis et stednavn **Kalund* som ikke er overleveret. Ifølge Guide 1949 er gården nedrevet og flyttet.

Karhult

lb. ● (Loshults s. (Sk 2309))

Jb 1583 Karilt; Mandt 1584–1613 Karolt; OHÅ 1960:30 1584 Karholt; Jb 1621 Karilt; LensR 1626 Karholt; Mandt 1639 Karoldt; DecbS 1651 Karrelt; Buhrmann 1684 Karhult; Jb 1712 Karhult; Jb 1825 Karhult; Opt 1930 [*kælt*]; EK 1936 Karhult.

Forleddet er muligvis sb. *kar* som kan sigte til en karformet fordybning. Ordet er ikke usædvanlig i stednavne (jf. Ohlsson 1939:94 m. henv.). Mindre sandsynligt, men dog muligt, er sb. *karl* eller det dertil dannede mandsnavn *Karl* (G. Hallberg DAL 1990–03–09/49–33). Efterleddet ses i forskellige omdannede former i flere af de ældre kilder og i udtaleformerne.

Karmisholt

1. gd. og hse. ● (Skæve s. (Njy 1226))

Matr 1662 Karmes Holt; MB 1683 Carmes holt; VSK 1795 Carmidsholt; Matr 1844 Lille Carmidsholt, Store Carmidsholt; Trap⁴ 1924 Karmisholt; Gst 1885 Karmesholt; Opt 1917 [*ka:masholt*]; Opt 1976 [*stwr 'karmæs-hålf*].

2. gde. og hse. ● (Tårs s. (Njy 1241))

her? 1463 (1542 ÆDA III:102) Karmensholt; KancBr 4/12 1574 Karuitzholt; KronSk 6/5 1605 Karmidsholt; Matr 1688 Krannisholt; DATl 1769 Krammisholt; VSK 1793, Matr 1844, PostAdr 1921 Karmisholt; Opt 1917 [*karmshålf*].

Forleddet kan være gen. plur. af sb. *karm*, måske i en gammel betydning der svarer til vn. *karmr* ‘brystværn’, om forsvarsvolde eller lign (se DS V:72f. og Aakjær 1931:175). En anden mulighed kunne være at forleddet er (gen. af) et stednavn der ikke umiddelbart kendes i overleveringen. Jf. naturnavnene *Karmessig*, *Karmessletting* i nærheden af bebyggelsen.

Karsholte

lb. ● (Terløse s. (Sj 0249))

o. 24/6 1296 (o. 1440 SRD IV:514) Calfsholte; 13/4 1346 Kalsholtæ; 3/2 1456 Kalsolstæ [!]; 4/10 1456 Kalsholtæ; 1468 (1607 ÆDA IV:145) Karszalt; 23/10 1493 Karsholtæ; Adk nr. 129 6/5 1540 kaarsholt; 20/7 1548 Karsholtt; ?her KronSk 25/7 1569 Kortsholt; Mandt 1610 Karssholt; Matr 1688 Karsholte; DAtl 1764 Korsholte; VSK 1771 Karsholt; Matr 1844 Karsholte; Opt 1916 [kå'ashåldə, (kå'lshålt)]; Trap⁵ 1954 Karsholte; Opt 1979 [ka'ns,hol'də].

Som det ses i de ældste kildeformer er forleddet gen. af dyrebetegnelsen sb. *kalv* eller det tilsvarende mandnavn *Kalv*.

Katholt

gde. ▲ (Sindbjerg s. (Øjy 2304))

Ravn 1916, PostAdr 1921 Katholt; Opt 1940–42 [ka'dhåld]. – Efter et agernavn der skrives: MB 1683 Katholt, Kat holdtaggere, Øster Kat Holt Fald, Mauer Kat Holt Fald, øster Katholt.

Forleddet er sandsynligvis dyrebetegnelsen *kat*.

Kialt

lb. ● (Vinslövs s. (Sk 2219))

30/4 [1377] (16. årh. DiplDan 4:I:225) Kettholt; Mandt 1584 Kiolt; Mandt 1627 Kieholtt; LensR 1643 Kialt; Mandt 1646 Kiolt; Jb 1658 Skiholt [!]; Buhrmann 1684 Kijhult; Jb 1713 Kjalt; Jb 1754 Kialt; RK 1812–20 Kialt; Opt 1926 [sjalt]; EK 1930 Kialt.

Forleddet er sandsynligvis dyrebetegnelsen *kid* 'gedeunge'. Efterleddet ses i forskellige omdannede former i mange af kilderne, og navnets form i dag er med efterleddet i formen *-alt*.

Killhult

1. lb. ● (Svensköps s. (Sk 0418))

Adk nr. 477 u.d. 1547 Kildholt; Lb II:153 o. 1570 Kildeholt; KronSk 28/7 1574 Kielolt; Mandt 1606 Kiilholt, Kijlhult; DecbS 1651 Kioldholdt; Buhrmann 1684 Killhult; Jb 1712 Killhult, Kijlhult; Gillberg 1765 Kylhult; Jb 1825 Kilhult, Killhult; EK 1917 Kilhult; Opt 1927 [sjalt]; KLS-beslut 17/1 1973 Killhult.

2. lb. ● (Skånes-Fagerhult s. (Sk 1309))

KrabbesJb 1524 Kyllolt; Gränsbeskr SOÅ 1982:30 1555 y Kylholt; Jb 1583 Kielleolt; Mandt 1584 Kioldoldt, Kioldtt, Kielleoldt; Jb 1615 Kioldt; Jb 1630 Kielloldtt; Mandt 1650 Killolt; LensR 1650 Killholt; Jb 1661 Killelt; Jb 1783 Killhult; Jb 1825 Kilhult; Hfl 1836–39 Killhult; BEK 1933 Kilhult, Killhult; Opt 1939 ældre [sjalt], yngre [sjholt].

Forleddet er sb. *kilde*, som i den lokale dialekt udtales [sjla] (Ljunggren 1948:38). Efterleddet er i både 1 og 2 omdannet i enkelte kilder og i udtaleformerne.

Kirkholt (Kirkeholt, Kirkelte, Kyrkhult)

1. Kyrkhult lb. ● (Bosjöklosters s. (Sk 0402))

LÄU V:286 9/11 1496 kirkolt; Mandt 1617 Kirckholdt; DecbS 1651 Kirckeholdt; Jb 1712 Kyrckhult; Gillberg:116 1765 Lilla Kyrckhult; RK 1812 L^a Kyrkhult; Jb 1825 Kyrkhult; EK 1917 Kyrkhult; GS 1921 L. Kyrkhult; Opt 1927 [sjønkalt]; ES 1973 Kyrkhult. – Byen er tidligere blevet kaldt †*Lilla Kyrkhult* (SkO A:IV:49).

2. Kyrkhult lb. ● (Högseröds s. (Sk 0410))

Mandt 1606 Kirckholt; Jb 1690, Jb 1712 Kyrckhult; Jb 1825, EK 1917 Kyrkhult; Opt 1936 [sjønkalt].

3. Kyrkhult gde. ● (Hörby s. (Sk 0411))

LÄU V:286 1496 Kirkolt; Lb I:169 o. 1570 Kirckholt; Mandt 1606 Kirckholt; DecbS 1651 Kirckeholdt; Jb 1662 Kyrckholt; Jb 1690 Kiörckhult; Jb 1754 Kyrckhult; RK 1812, EK 1917 Kyrkhult, Opt 1936 [sjønkalt].

4. Kirkelte lb. ● (Karlebo s. (Sj 0016))

13/7 1285 (16. årh.) Kirkiiholt; påskr. på 13/7 1285 (16. årh.) Kjrcholt; c. 1500 Kerckolth; KancBr 17/11 1553 Kierckildt Skov; KancBr 16/11 1557 Kirckeholdt; Mandt 1613 Kirckiltt; Jb 1660–61 Kirckelt; VSK

1768 Kirkholt; Matr 1844 Kirkehelte; Gst 1882–83 Kirkelte; Opt 1916 [*kirgelt*]; Gst 1945 Kirkelte. – Et gammel marknavn der skrives: MB 1682 Gamle Kierckilts Agre, Gamle Kierckilt Støckerne, kan tyde på at landsbyen kan være flyttet i ældre tid.

5. Kirkeholt hs. ■ (Torslev s. (Njy 1225))

Matr 1844, Gst 1886 Kirkeholt; PostAdr 1921 Kirkholt; Opt 1976 [*tærk'hålj*]. – I samme ejerlav har der ligget en gård ved navn *Kirketorp*, som senest skrives: Matr 1844 Kirketerp.

6. Kirkholt hse. ● (Jerslev s. (Njy 1259))

Matr 1662 Kierholt; Matr 1688 Kirck holt; DA11 1769 Kirkholt; Matr 1844 Kirkeholt; PostAdr 1921 Kirkholt.

7. Kirkeholt gd. ● (Skødstrup s. (Øjy 2046))

KancBr 4/12 1574 Kierckholt; Guide 1900, PostAdr 1951 Kirkeholt; Guide 1952 Kirkholt.

Forleddet sb. *kirke*, sv. *kyrka*. Det er uvist om det sigter til at kirkerne har haft besiddelser på lokaliteterne, om 4 vides dog at et alter i Frue Kirke i København har haft del i holtet (ifølge et dokument fra 1285) (DS II:24), og 6 skulle ifølge MB 1683 have været en bolig der tilhører Jerslev kirke. I 1, 2 og 3, er efterleddet omdannet i nogle af de ældste kildeformer og i udtaleformerne. Det samme er tilfældet for 4 som i dag fremstår med efterleddet i formen *-elte*.

Kistrupholt

gd. ● (Dronninglund s. (Njy 1229))

KronSk 6/5 1581 Kistrupholt; Matr 1662 Kistrup holt; DA11 1769 Kistrupholt; Matr 1844 Kidstrupholt; PostAdr 1921 Kistrupholt; Opt 1949 [*jistrop'hålj*].

Forleddet er et navn på en nu forsvundet bebyggelse †*Kistrup* hvis navn vist nok kun er overleveret i dette *holt*-navn.

Klavsholt

hs. ■ (Viskum s. (Øjy 1754))

Gst 1878 Klavsholt.

Forleddet er mandsnavnet *Klavs*.

Klemmsholt

hs. ■ (Hørby s. (Njy 1224))

PostAdr 1921 Klemmsholt.

Forleddet er gen. af skovnavnet *Klemmen* der skrives: MK 1803 Klemmens; MK 1823 Klemmen; I 1935 Klemmens Skov. Formelt muligt er også gen. af mandsnavnet *Klemen*.

Klittingholt

† gd. ● (Ulkebøl s. (Sjy 3255))

Danckw 1652 Klittingholt. – Efter et naturnavn der skrives: Mejer 1649 Klittingholt.

Forleddet er landsbynavnet *Klitting* i samme s. Som naturnavn blev *Klittingholt* tidligere benyttet som betegnelse på Sønderskov.

Klynholt

gd. ■ (Sønder-Felding s. (Vjy 2497))

PostAdr 1921 Klynholt; Opt 1961 [*klyn'hølj*].

Forleddet er sb. *klyne*.

Knagholt

gd. ▲ (Torslev s. (Njy 1225))

Matr 1844, PostAdr 1921 Knagholt; Opt 1976 [*'kna:q,hålf]*. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683, MK u.å. Knagholt.

Forleddet er sb. *knag* ‘knast, (træ)krog, tænderne på et tandhjul, håndtaget på et leskaft’ (Feilberg). Her nok brugt om topografiske forhold i betydningen ‘lille høj, tue’ som foreslået i landsbynavnet *Harknag* i Ballum s. (Sjy 3111) (se DS V:330 med henv.).

Knepholt

1. hs. ■ (Torslev s. (Njy 1225))

Matr 1844 Knepholt; Mansa 1857–58 Knæpholt; PostAdr 1921 Knepholt; Opt 1976 [*'knæphålf]*.

2. gde. og hse. ● (Vadum s. (Njy 1464))

Adk nr. 140 29/11 1519 Knyffueholth; (her?) KronSk 15/3 1582 Knippid; KronSk 4/8 1626 Knipholt; Matr 1664 Knep Holtt; KronSk 15/6 1665 Bolet Knepsholdt; MB 1683 j knepholt; KronSk 13/9 1723 Knephold; Gst 1885 Knepholt; Opt 1917 [*'kneph0li]*; PostAdr 1921 Knepholt.

Forleddet er sandsynligvis af sb. *knippe* ‘bundet’ med lydåbningen af *i > e* gengivet i skriftformerne. En anden mulighed er at forleddet kunne være det i vendelbomålet forekommende sb. dial. *knæp* ‘skure, indsnævring, indsnit i noget’ (Feilberg).

Knivholt

hgd. ● (Flade s. (Njy 1193))

2/7 1419 Knyfholtæ Gaard, Knyfholt; 3/5 1457 Knyffolt; 13/6 1473 (1552 EGøyesJb:282) Kniffholt; EGøyesJb:441 1552 Kniffzholt; KancBr 14/2 1571 Knifholt; Matr 1662 Kniffholdt; Matr 1688 Knifholtz H.gd.; DATl 1769 Knivholt Hovedgaard; Matr 1844 Knivholt Hgd.; Gst 1888 Knivholt; Opt 1917 [*'knyw-hålf]*; Trap⁵ 1960 Knivholt.

Forleddet er sandsynligvis sb. *knibe* ‘snævert, smalt sted’ (se DS XXIV:103 med henv. u. *Knivkær*).

Kobbersholt

gde. ● (Mygdal s. (Njy 1207))

1423 (1538 Hdbg I:730) Kobersholtz marck; DaMag 4:I:171 efter 1/2 1546 Kobbersholt; Matr 1662 Kobbers Holt; Matr 1688 Kobberholt; DATl 1769 Kobberholt; VSK 1795 Kobbholt Gde; Matr 1844 Kaerberholt, Kaaberholt; Gst 1888 L^e, St^e Kobberholt; Opt 1917 [*'kå'bashålf]*; PostAdr 1921 St. og L. Kobbersholt.

Forleddet er gen. af sb. *kobber*. Se også *Kopperholt* nedenfor.

Koholt (Koholte, Kovsholt)

1. Koholte gd. ▲ (Sværdborg s. (Sj 0592))

PostAdr 1921 Koholte; Gst 1945 Koholte Gd. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1770 Kåhalt.

2. Koholt hse. ▲ (Bandholm s. (Lo-Fa 0768))

Opt 1916 [*'kohåld]*; PostAdr 1921, Gst 1946 Koholt; Opt 1947 [*'kow,håld]*. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Koholt.

3. Kovsholt gde. ● (Aså-Melholt s. (Njy 1229a))

VSK 1793 Knøsholt; Matr 1844 Store Kausholt, Lille Kausholt; PostAdr 1921 St. og L. Kovsholt; Guide 1964 Kovsholt.

4. Kousholt hs. ■ (Hallund s. (Njy 1233))

Guide 1964 Kousholt.

5. Kousholt gd. ■ (Jerslev s. (Njy 1259))

PostAdr 1921 Kovsholt; Guide 1965 Kousholt.

Forleddet er dyrebetegnelse sb. *ko* (DS XI:112), som i 3–5 fremstår i genitiv. I Vendsyssel kan *ko* udtales [*'kow'*].

Kogshult

lb. ● (Blentarps s. (Sk 1902))

Rep 2 nr. 4242 9/7 1478 i Koxholth; Jb 1546/47 Kaawxholtt; KancBr 1/9 1564 Koxholt; Mandt 1583 Kogholdt; KancBr 1/2 1599 Kongsholdt [!]; KancBr 14/1 1628 Kousholt; KancBr 24/6 1629 Kouxholt; Mandt 1638 Kogsholtt, Kagsholtt; Mandt 1657 Kaugsholt; Jb 1662 Kaushult; Buhrmann 1684 Kogshult; Jb 1712 Kougshult; Jb 1784 Kogshult; RK 1812 Kongshult [!]; Jb 1825, EK 1917 Kogshult; Opt 1928 [kóusəlt]; Opt 1958–59 [káwshòlt].

Forleddet er uvist. Efterleddet er omdannet i den ældste udtaleform.

Kongeholt (Kungshult)

1. Kungshult lb. ● (Allerums s. (Sk 1201))

Rep 2 nr. 9814s 4/4 1503 i Kongsholtt; Ujb:530 1522 Koningsholt; Mandt 1596 Konngss Holt, Konnsholt; Kullab 1979:77 1614 Kongsholt, Konungsholt; Jb 1662 Kongzhult; Buhrmann 1684 Kungshult; Jb 1713 Kongzhult; HbgFödb 1753 Kungshullt; RK 1812 Kungshult; HbgVigselb 1848 Kongshult; EK 1917 Kungshult; Opt 1949 ældre [kógsəlt, kógsəlt], yngre [kógshòlt, kógshòlt].

2. Kongeholt hs. ■ (Øster Nykirke s. (Øjy 2311))

PostAdr 1921 Kongeholt.

Forleddet er sb. *konge*, sv. *kung*, som i 1 fremstår i gen. 1 kan også betragtes som enleddet dvs. det indeholder det sammensatte appellativ *kongsholt*, sv. *kungshult* '(lille) skov som tilhører kronen/staten' (SkO A:XXII:59) (jf. Sahlgren 1923:121). I 1 er efterleddet omdannet i de ældre udtaleformer.

Kopperholt

gd. ● (Løjt s. (Sjy 3211))

Opt [kɔbəhɔlt]. Adk nr. 198a efter 5/11 1545 Kupperholte; Mejer 1641, Schröder 1837 Kopperholt; Gst 1857–58, Trap' 1861 Kobberholt; TGst Kopperholt; Postadr 1921 Kobberholt; I 1924 Kopperholt.

Forleddet er sb. *kobber* eller muligvis samme personnavn som i *Kobbersted* i Aller s. (Sjy 3032) (Vjb 1231 (13. årh.) Kopærstath). Udtalen med [b] for ventet [f] skyldes antagelig påvirkning fra skriftformen (DS VI:174). Se også *Kobbersholt* ovenfor.

Kopsholt

gd. ● (Øster-Løgum s. (Sjy 3204))

Opt [kɔpsɔld]. Jb 1609 Kopsbholdtt; Mejer 1648 Köps holt; Danckw 1652 Kopsholt; Reg 1684–87 Kopsbholdt; DA1l 1781 Kopsholt; VSK 1805 Konholt; Gst 1857–58, Postadr 1921 Kopsholt.

Forleddet er låneordet sb. *kop* 'hoved', her brugt om en bakke som ligger lige ved gården (DS VI:97).

Korsagerholt

gd. ▲ (Hørby s. (Njy 1224))

Matr 1844, PostAdr 1921 Korsagerholt; Opt 1975 [kɔ'saqər'hålt]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Kaasaggers holdt; MK 1803 Kort Agerholt; Syns- og Taks 27/7 1804 Kaarsagreholt.

Forleddet er agernavnet *Korsager*. Ageren ligger på samme mark som *Korsagerholt*.

Korsholt

1. gd. ■ (Tversted s. (Njy 1183))

PostAdr 1921 Korsholt.

2. gd. ■ (Mosbjerg s. (Njy 1184))

Matr 1844, PostAdr 1921 Korsholt; Opt 1949 [kɔshålt].

3. † gd. ● (Elling s. (Njy 1186))

KronSk 6/5 1675 Korsholt; MB 1683 Kaarsholtt.

4. gd. ● (Hørmested s. (Njy 1188))

29/6 1484 Korsholth; KancBr 10/2 1561 Korsholt; Matr 1662 Karsholt; MB 1684 Korsholt; Matr 1688 Kaarsholt; DAtl 1769, Matr 1844, PostAdr 1921 Korsholt; Opt 1917 [*kåshålt*].

5. hs. ■ (Skæve s. (Njy 1226))

PostAdr 1921 Korsholt.

6. hse. ▲ (Vejlby s. (Øjy 1957))

Guide 1893 Korsholt; Opt 1916 [*kåshwølt*]; PostAdr 1921 Korsholt. – Efter et naturnavn der skrives: Adk nr. 19 9/2 1534 korsholth; MB 1683 Kaars Holtz wang, lycke (u/ Gjesing s. (Øjy 1958)); MK u.å. Kaarshuls Blokker; Guide 1878 Korsholt (areal).

Forleddet er sb. *kors* som i stednavne kan sigte til rejste kors, til religiøse tilhørsforhold eller til korslignende topografiske forhold (se Lumholt 1964:76ff og Hald 1964:187ff.). KronSk 6/5 1675 oplyser om 3 at to gårde var “tidligere kaldede Strandbyelund og Korsholt, nu Banner-slund”.

Kovsholt, se Koholt

Kragholt

1. gd. ▲ (Levring s. (Øjy 1797))

Guide 1914 Kragholt; Opt 1944 [*kræqhol*]. – Sandsynligvis efter et naturnavn der skrives: MK 1791 (1802) Kragholts Kjær, Kragholts Bak.

2. gd. og mejeri ■ (Gjern s. (Øjy 2174))

Guide 1893, PostAdr 1921 Kragholt.

Forleddet er fuglebetegnelsen *krage*.

Kratholt

gd. ■ (Horne s. (Fyn 1078))

Guide 1946 Kratholt.

Forleddet er sb. *krat*.

Kraverholt

hs. ■ (Als s. (Njy 1541))

PostAdr 1921 Kraverholt.

Forleddet er uvist.

Kringelholt

1. gd. og hse. ● (Hørmested s. (Njy 1188))

(?Matr 1662), MB 1684, Matr 1688, Matr 1844, PostAdr 1921, Gst 1965 Kringelholt.

2. † bebyg. ● (Asp s. (Vjy 2462))

KronSk 17/4 1661 Kringelholt.

Forleddet er adj. ænyda. *kringel* ‘krummet, bugtet’ (se ODS “Kringel-” og jf. fx DSÅ IV:188 “Kringelbæk”). En særlig betydning ‘lille haveplet, lille indelukket krog uden for huset’ er af Feilberg noteret i Viborg Amt (jf. Aakjær 1922:27). 2 kunne muligvis være en fejlskrivning for husnavnet *Kringeltoft* i samme s. (DS XVII:197).

Krogsholt (Krogsholte, Krogshult)

1. Krogshult gd. ● (Vånga s. (Sk 2114))

24/8 1336 (vid. 26/11 1482) Krocsholt; KronSk 8/1 1584 Kroghelt; LensR 1612 Krogesholdt; Jb 1616 Krogisholt, Krogsholldtt; LensR 1644 Krogsolt; Jb 1649 Kraagholdt; Jb 1671 Krogzhullt; Buhrmann 1684 krokshult; Jb 1713 Krogzhult; Jb 1754 Krogshult; Hfl 1819–23 Krokshult; Jb 1825 Krogshult; Opt 1929 [*krøsholt*]; EK 1931 Krogshult.

2. Krogsholte gd. ▲ (Damsholte s. (Sj 0626))

Guide 1901 Krogsholt; Opt 1916 [*kråwshåltə*]; PostAdr 1921 Krogsholte; Gst 1946 Krogsholt; Opt 1952 Krogsholt [*kråss, håldə*]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Kraags Holt, Kraagz Holtz Ender; MK 1798 (1807) Krogshotter [!].

3. Krogsholt hs. ■ (Tolne s. (Njy 1187))

PostAdr 1921 Krovsholt, Krogsholt.

4. Krogsholt gd. ● (Mygdal s. (Njy 1207))

Matr 1662 Krøgholt; Matr 1688 Krøgholt; DAtl 1769 Krogholt; Matr 1844 Krøgholt; Opt 1917 [*krøqhålf*]; PostAdr 1921 Krøgholt.

5. Krogsholt gd. og hs. ▲ (Torslev s. (Njy 1225))

PostAdr 1921 Krogsholt. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1812 Krogsholt.

6. Krogsholt hs. ■ (Tårs s. (Njy 1241))

Matr 1844, PostAdr 1921 Krogsholt; Opt 1961 [*krəwshålf*].

7. Krøgholt gd. ■ (Ingstrup s. (Njy 1271))

Guide 1965 Krøgholt.

Forleddet er sb. *krog* som i 1, 2, 3, 5 og 6 fremstår i gen. Forleddet sigter sandsynligvis til topografiske forhold. I enkelte af kildeformerne til 4 ses dial. *krøj* ‘krog’ (VendsOrdb), og Opt 1942 fortæller at *Krøgholt* er en modsætning til *Retholt* i samme s. I 5 kan forleddet skyldes det nærliggende *Krogen*. I 1 er efterleddet omdannet i flere af de ældre kildeformer.

Kromhult

lb. ● (Harlösa s. (Sk 0407))

SD 2:336 1301 (1494) opidem krumholt; Mandt 1606 Kromholt; Jb 1662 Krumbholt; Jb 1712 Kromhult; Db 1728 Krummelt; Gillberg:134 1765, RK 1812 Kronhult [!]; Jb 1825, EK 1917 Kromhult; Opt 1931 [*kròmelt*].

Forleddet enten adj. *krum* ‘bugtende (indad), krum’ eller sb. *krum* ‘(vej)sving’ som begge udtales [*kròm*] i den lokale dialekt (jf. Ljunggren 1948:38 som dog kun anfører adjektivet). I dag er det umuligt at afgøre om navnet sigter til den oprindelige bebyggelses beliggenhed i nordøstkanten af en lille rundet højde på vejen gennem byen, eller om det sigter til et sving i vanddraget umiddelbart nordøst for byen (SkO A:IV:139). Efterleddet ses i omdannet form i en af kilderne og i udtaleformen.

Krøgholt

hse. ■ (Ugilt s. (Njy 1203))

MK 1811 Krøgholt; Matr 1844 Krøgholt; Gst 1887 Krogholt; PostAdr 1291 Krøgholt; Opt 1980 [*krøqhålf*].

Forleddet er sb. jy. *krøg* ‘krog’.

Kulholt

gd. ● (Broager s. (Sjy 3245))

VSK 1783 Kulholt. ☐

Forleddet er enten sb. sønderjysk *kule* ‘gravet hul’ eller snarere sb. *kul* ‘trækul’ (DS VII:94).

Kulhult

1. gd. ● (Visseltofta s. (Sk 2220))

Rep II nr. 8957 6/12 1499 Kwillolt; KronSk 17/8 1614 Kuldholt; KancBr 25/4 1617 Kulolt; Mandt 1626 Kuololt, Kuelolt; LensR 1632 Kullilt; LensR 1635 Kylvoldt; DecbS 1651 Kullult; Jb 1713 Kullhult; Jb 1754 Kallhult [?]; Jb 1825, EK 1935 Kulhult; Opt 1948 [*kùælt, kəùælt, kəùlt*].

2. bebyg. ● (Osby s. (Sk 2311))

Jb 1583 Kullildt; OHÅ 1970:85 1584 Vestre Kulholt; Jb 1593 Kuloldt; LensR 1617 Kulholdt; Mandt 1621 Kuoldt, Øster Kulolt; OHÅ 1978:33 1621–22 Kulleollt; Mandt 1626 Kuololt; Mandt 1631 Kulolt, Kullolt; LensR 1639 Kulhult; DecbS 1651 Kulelt; VibLandstSkPanteb 1651 Wester Kulott, Øster Kulott; Jb 1783

Söd. Kulhult, Wäst. Kulhult, Öst. Kulhult; Hfl 1812–22 Västra Kulhult, Östra Kulhult; OHÅ 1868 Kulhult; EK 1936 V. Kulhult, Ö. Kulhult; T 1990 Kulhult.

Forleddet er sandsynligvis sb. glda. *kul(d)* ‘kule, dyng, næs, forbjerg’ (jf. Nordenskjöld 1948:16). 2 er det oprindelige navn på det nuværende *Västra* og *Östra Kulhult* (og på *Södra Kulhult* som kun optræder i et enkelt belæg fra 1783), men synes også at være brugt som “helhedsbetegnelse” for både landsbyen og gården. I både 1 og 2 er efterleddet omdannet i flere af de ældre kilder og i udtaleformerne.

Kungshult, se Kongeholt

Kvisselholt

lb. ● (Dronninglund s. (Njy 1229))

KronSk 6/5 1581 Qvissilholt; Matr 1662 Quiselholt; DA1l 1769 Qviselholt; VSK 1793 Qvisselholt; Matr 1844 Quisselholt; Gst 1885 Kvislholt; PostAdr 1921 Kvisselholt; Opt 1949 [*kvesæl, hålj*].

Forleddet er sb. *kvissel*, vn. fem. *kvísl*, ‘forgrening af vandløb eller fjord, sammenløb af to åer’ (DS XXIV:210f med henv.). *Kvisselholt* ligger netop hvor Kvisselholtbæk og Pulsbæk mødes. Bebyggelsen er i PostAdr 1921 angivet til at ligge med en gård i Dronninglund s. (Njy 1229) og med huse i Voer s. (Njy 1228), dette må skyldes at landsbyen ligger på/ved skellet mellem de to sogne.

Kværnholt

gd. ● (Burkal s. (Sjy 3135))

Opt [*kvæ.inh0ld*]. 28/8 1504 Quernholt; 19/9 1548 (LB) Quernholtt; Mejer 1648 Quernholtz; Reg 1712 Quernholt; VSK 1805 Qværnholth, Qværnheld; K 1799 Zwernholt; Gst 1857–58 Kværnholt; TGst Quernholt; PostAdr 1921 Kværnholt.

Forleddet er sb. *kværn* ‘møllekværn’ (DS V:615).

Kyrkhult, se Kirkholt

Kællingholt, Kärlingeholt

1. Kärlingeholt gd. ● (Hjärnarp s. (Sk 0305))

28/7 1470 i Kerlingeholt; Mandt 1584 kierlingholt; PR 1:29 1624 Kierlingeholt; Jrp 1670–71 Kierlingeholtt, Källingeholt; Jb 1674 Kerlingholt; Kb 1742 Kiärlingeholt; GIK 1875–80, EK 1928 Kärlingeholt; Opt 1959 [*s@rrigeholt*].

2. †Kællingholt ● (Albæk s. (Njy 1227))

Matr 1662 Kierling Holt; MB 1683 Kierling Holt 1 boel; Matr 1688 Kierling Holt; DA1l 1769 Kierlingholt. □

Forleddet er personbetegnelsen *kælling*, glda. fem. *kærling*, sv. *käring*, ‘kone, kælling’ (se Falkmann 1877:221), eventuelt anvendt som tilnavn (se DgP II:641) (SkO A:III:114).

Kærholt (Kærsholt)

1. Kærholt gd. ■ (Tversted s. (Njy 1183))

PostAdr 1921 Kærholt; Opt 1959 [*kjæ.rhålj*]; Guide 1966 Kjærholt.

2. Kærholt gd. ■ (Tise s. (Njy 1252))

PostAdr 1921 Kærholt.

3. Kærholt gd. ■ (Stenum s. (Njy 1254))

Guide 1964 Kærholt. □

4. Kærholt hse. ■ (Solbjerg s. (Njy 1525))

Gst 1879–80 Kjærholt; PostAdr 1921 Kærsholt.

5. Kærsholt hs. ■ (Skelund s. (Njy 1542))

PostAdr 1921 Kærsholt.

Forleddet er sb. *kær* som i 5 fremstår i gen.

Kärtingehult, se Kællingholt

Kærskovholt

hs. ■ (Albæk s. (Njy 1227))

Matr 1844 Kierskovholt; PostAdr 1921 Kærskovholt.

Forleddet er stednavnet *Kærskov* i samme s. som fx skrives: MK 1805 (1809) Kierskov.

Kølholt

1. gd. ● (Skibet (Øjy 2322))

1/10 1485 (1631) Kiøholdt; 9/2 1510 (1586–92 RigForfb) Kiøleholtt; Matr 1664 Kølholdt; MB 1683 Kølholdt; Matr 1688 Kølholdgaard; VSK 1787 Kiøholt; Matr 1844 Kjølholdgaard; Gst 1887 Kjølholt; Trap⁴ 1926 Kølholt; Opt 1916 [*kjøthålt*]; PostAdr 1921 Kølholt. – Gården ligger mellem store bakker.

2. gd. og hse. ▲ (Sønder-Felding s. (Vjy 2497))

Guide 1896 Kølholt Gd; PostAdr 1921 Kolholt; Gst 1947 Kjølholt; Opt 1961 [*kølhølt*]; PostAdr 1966 Kølholt (Kjølholt). – Efter et naturnavn som skrives: MK 1798 Kølholdt.

Forleddet forklares først som sb. *køl* ‘skibskøl’, vn. *kjøl*, som i norske stednavne kan anvendes overført om fjeldrygge (NG Forord og Indledning:60) og i tilsvarende danske stednavne om bakkekamme. Kristian Hald mener dog at denne forklaring næppe lader sig forene med udtalen med langt ø. Forleddet er da snarere adj. jy. *køl* ‘kølig’, der i Darum udtales [*køʔl*] (Feilberg). Jf. det svenske *Köljhult* i Håcksviks s., Kinds h., Älvsborgs län (SOÄ VII²:62) der tolkes af et ord svarende til sb. vn. *kylr* (gen. *kyljar*) ‘kulde’ (jf. DS VIII:91 og DS XVII:330). Samme forled indgår i flere jyske stednavne, fx *Køldige* i Bøvling s. (Vjy 2417) og *Kølvrå* i Grove s. (Vjy 2478). Se Lindberg 1950:71 ff. om ordet *køls* betydningsudvikling som terrænbetegnelse.

Langholt (Langelte, Langholte, Långalt, Långhult)

1. Långhult lb. ● (Tåssjö s. (Sk 1310))

KrabbesJb 1524 Longoltt; KancBr 20/7 1560 Langhilt; Jb 1583 Langolt; Jb 1593 Langholdt; Mandt 1613 Lanngholtt, Lanngoldtt; PR 1:32 1624 Longild; LensR 1630 Langalt, Langaltt; Jb 1661 Långhult; Fabricius III: 234 1679 i Loholt [?]; Jb 1680 Långalt; Jb 1713, RK 1812–20, EK 1928 Långhult; Opt 1933 [*lògholt*]; Opt 1943 [*làgalt*].

2. Långalt lb. ● (Örkelljunga s. (Sk 1313))

KrabbesJb 1524 Longoltt; LensR 1579–80 Lonngholtt; LensR 1618 Långgelt; LensR 1623 Langiltt, Langholtt; LensR 1646 Langolte; Mandt 1657 Langolt; Jb 1661 Långalt; Buhrmann 1684 longholt; Jb 1713 Långhult; Gillberg 1767 Långalt; Jb 1825, EK 13:1929 Långalt; Opt 1939 [*làgalt*].

3. Langelte gd. ● (Blovstrød s. (Sj 0017))

u.d. 1497 (Esrum.) Langolt; Jb 1561 Langilltt; LensR 1582–83 Lanngilt; Mandt 1613 Langilltt; Jb 1660–61 Langelte; Matr 1688 Langelte Torp; DATl 1764 Langelts Torp; Matr 1844 Langelte; Gst 1882–83 Langelte Gd.; Opt 1916 [*lanølsgøʔin*]; Trap⁵ 1953 Langelte. – *Langelte* er et modstykke til *Bredelte* i samme sogn, med forleddet adj. *bred*, se dette ovenfor. Ordet *torp* i Matr 1688 synes at optræde i betydningen ‘enkeltegård’ (DS II:27). Et marknavn der skrives: MK 1794 (1811) Gamle Lanolte, kan tyde på at bebyggelsen er blevet flyttet engang i ældre tid.

4. Langholte gd. ■ (Svinninge s. (Sj 0268))

PostAdr 1921 Langholte; Opt Langholtegård [*ʎabɦoldəgøʔn*], [*ʎanɦoldəgøʔn*].

5. Langholt gd. ● (Torslev s. (Njy 1225))

her? [eller: Horsens s. (Njy 1471)] Liber Vivorum 1540 langholtt; KronSk 30/7 1579, Matr 1662 Langholt; Matr 1688, DATl 1769 Langboet; Matr 1844, PostAdr 1921 Langholt; Opt 1976 [*ʎanɦålt*].

- 6. Langholt gd. og hse. ● (Skæve s. (Njy 1226))**
 Gilde- og Lavsskr I:690 1521 Langholth; FriReg 25/7 1524 Langollt Gaard; KancBr 2/10 1566 Longholt; Mandt 1610 Langh Hollt; Matr 1662 Langholt; MB 1683, DArl 1769, Matr 1844, PostAdr 1921 Langholt; Opt 1976 [lɔŋhålf].
- 7. Langholt hgd. ● (Horsens s. (Njy 1471))**
 4/4 1355 Longholt; 1355 (1476 ÆDA I:92) Longholt; Adk nr. 48 25/7 1524 Langollt; Liber Vivorum 1540 langholt; 1560 (1573 ÆDA III: 66) Langholt; 1560 (1573 ÆDA III:59) Langholt; KronSk 8/9 1578 Langholt; Matr 1688 Langholt Hovit Gaard; Matr 1844 Langholt Hovedgaard; Gst 1885 Langholt; Opt 1917 [lāŋh0lf]; Guide 1964 Langholt.
- 8. Langholt gd. ■ (Bælum s. (Njy 1524))**
 Gst 1879–80, PostAdr 1921 Langholt.
- 9. Langholt hs. ■ (Skanderup s. (Øjy 2151))**
 PostAdr 1921 Langholt.
- 10. Langholt gd. ▲ (Sønder Bjert s. (Øjy 2392))**
 Opt 1940 [lanhøld'gørə]. Schröder 1837 Langholtgaard; Kok II:250 Langholt; Trap⁴ 1926, PostAdr 1941 Langholt. – Efter et naturnavn der skrives: L 1716 Langholt, Klein Langholt; K 1716–18 Stoor, Schmå Langhold, langholt stücken; Kirkeinv 1777 Langholt, Langholt Have.
- 11. Langholt gd. ■ (Gjesten s. (Vjy 2666))**
 Gst 1960 Langholt.
- 12. Langholt gd. ● (Sest s. (Vjy 2668))**
 her? Matr 1688 Lamholt; Matr 1844 Langholtgaard; Gst 1887 Langholt G^d; Opt 1917 [lanholt'gør'r]; PostAdr 1921 Langholt; Gst 1953 Langholt Gd.
- 13. Langholt hs. ▲ (Skodborg s. (Sjy 3053))**
 I 1926 Langholdt. – Efter et naturnavn der skrives: K 1839 (1857), TM Langholdt.
 Forleddet er adj. *lang* (DS III:25 og 29), sv. *lång*, som i 2 er i svag bøjning. Jf. *Långhultsbygget* i Hishult s., Höks h., Halland (SOH I:14). Hvis Matr 1688 viser den oprindelige form på 12 er forleddet dyrebetegnelsen *lam* som siden er blevet opdannet til *lang*. Efterleddet i 1 er omdannet i flere af de ældste kilder og i udtaleformen. Det samme er til fældet for 2 som i dag fremstår i med efterleddet i formen *-alt*. Efterleddet 3 fremstår i omdannet form i alle kildeformerne. Dette efterled er blevet tostavet i de yngste kilder, og det skyldes sandsynligvis påvirkning fra de mange omkringliggende lokaliteter som har efterleddet i denne form, eller det kan hænge sammen med tilføjesen af de efterstillede epexegetiske led *-gård* (og *Torp*) der tidligst ses i slutningen af 1600-tallet. Efterleddet i 4 fremstår i tostavet form. 12 har i de yngre kilder fået tilføjet det epexegetiske led *-gård*.

Langmoseholt

- hs. ■ (Torslev s. (Njy 1225))
 Gst 1886, PostAdr 1921 Langmoseholt.
 Forleddet er naturnavnet *Langmose* i samme s.

Lapholt

- hs. ■ (Dronninglund s. (Njy 1229))
 Gst 1885, PostAdr 1921 Lepholt; Opt 1949 [læphålf].
 Forleddet er nok sb. *lap* 'stump' som i den lokale dialekt kan udtales [læp], måske brugt nedsættende.

Lehult

- lb. ● (Vittsjö s. (Sk 2221))
 Jb 1583 Leoollt; Mandt 1618 Leholt; Mandt 1631 Leolt; Mandt 1651 Leeholt, Leeolt; Buhrmann 1684 Leehult; Jb 1713 Lehullt; Jb 1754 Lerhult; Jb 1825 Lehult; Opt 1926 [lɛalt]; EK 1935 Lehult.

Forleddet er sandsynligvis et ældre sammensat navn **Lē* på den nærliggende *Lehultasjön* (DSÅ IV: 291). En anden mulighed er at forleddet er sb. *led*, sv. *led*, *le* (SAOB *led* sbst.³ bet. 2b) ‘led, låge’. Efterleddet er omdannet i flere af de ældre kilder og i udtaleformen.

Lengsholt

gd. ■ (Lendum s. (Njy 1189))

PostAdr 1921, Gst 1965 Lengsholt.

Forleddet er usikkert, men en mulighed er adj. *læns* ‘tom, bar’ som i den lokale dialekt udtales [*lengs*] (VendsOrdb).

Lemmeshult

lb. ● (Örkelljunga s. (Sk 1313))

KrabbesJb 1524 Lijmesholt; LensR 1574–75 Lemisholt; Jb 1583 Lemidzholt; Jb 1594 Lemedtzholt, Lemmesholt; Jb 1597 Lemnitzholt; LensR 1616 Lemmesoldt; LensR 1618 Lemmisholdt; PR 1:39 1624 Limmisholt; LensR 1632 Linnidzholdt [!]; Jb 1636 Lømmisholt; LensR 1646 Lummeridzholt; Mandt 1650 Lemmersholt; Jb 1661 Limesholt; Jb 1713 Linnesholt [!]; Gillberg 1767 Lemmeshult; Hfl 1810–11 Lemeshult, Lemmeshult; EK 1928 Lemmeshult; Opt 1933 [*lēmashölt*].

Forleddet kan være gen. af et af de dog svagt belagte navne: mandnavnet *Lemme* (se DgP I:840f.) eller tilnavnet *Lemming* (se DgP II:668). Jf. forleddet i *Lemmeströ* i Börringe s. (Sk 2001) (Pamp 1988:63). Efterleddet er omdannet i en enkelt kildeform.

Lerbäckshult

lb. ● (Hjärnarp s. (Sk 0305))

Pb:106 1510–19 (o. 1650) L(e)irebechsholt; KrabbesJb o. 1524 leerbecksholt; Jb 1611–12 Lerbecksholt; Jb 1662 Leerbackzhult, Leerbäckzhult, Leerbachshulth; Jb 1713 Lerbexholt; Jb 1754 Lerbäckshult; Jb 1825 Lerbeckshult; EK 1928 Lerbäckshult; Opt 1959 [*lärbas(h)ölt*].

Forleddet er gen. *Lerbäcks* af navnet på en større bæk, *Lerbäcken*, som løber gennem byen. Forbindelsen *-ks-* er i udtalen blevet assimileret til *s* (se B. Ejder i: SOÅ 1955–56:10, og K. G. Ljunggren ibid:23) (SkO A:III:100–101). Jf. *Lerbäckholt* nedenfor.

Lerbækholt

hse. ▲ (Skærup s. (Øjy 2363))

Gst 1887 Lerbækholt; Opt 1916 [*l̥j̥:äibæk'hålt*, *li'ärbæk'hålt*]. – Måske efter det marknavn der skrives: MB 1683 Labersholt.

Forleddet er et stednavn *Lerbæk* som på dette sted kun er overleveret i bebyggelsesnavnet og måske i det nævnte MB-belæg. Forleddet kan også være overført fra en anden lokalitet med dette navn eller være et tilnavn eller slægtsnavn (DSÅ IV: 309). Jf. *Lerbäckshult* ovenfor.

Lerholt (Lerelt, Lerelte, Lerhult)

1. Lerholt bebyg. ● (Blentarps s. (Sk 1902))

Mandt 1583 Lerilt; Mandt 1628 Lierholt; Mandt 1648 Lerildt; Mandt 1657 Lerrildt; Jb 1662 Leerholt; Jb 1712 Stora Lerholt; RK 1812 Lerholt; Jb 1825 Stora Lerholt; EK 1917 St. Lerholt. Opt 1928 [*stōra l̥èrəlt*]. – Ifølge SkKal 1878 II,1:380 er byen Lerholt gået op i den i 1872 dannede by Elsagården, og det er byens nuværende navn.

2. †Lerelte gd. ● (Karlebo s. (Sj 0016))

MB 1682 Lerittz-Ødegaards Jord, Lerelt, Lerildte Dam, Læridz Eng; Matr 1688 Lerilds øde Jord, Leirild. – Tilsvarende navne findes i de tilgrænsende sogne Bløvsrød (Sj 0017) med naturnavnet *Gamle Lerelte* og Lillerød (Sj 0063) med det forsvundne bebyggelsesnavn †*Lerelt* se nedenfor. Måske har en skovstrækning kaldet (*Lerholte* >) *Lerelte* strakt sig over grænserne mellem de tre sogne.

3. †Lerelt bebyg. ● (Lillerød s. (Sj 0063))

3/12 1284 (Esrum.), RJB c. 1370 Leerholtæ; 29/3 1495 Lerilth, Lerilthæ; 19/3 1507 Leroldt; Mandt 1555 Lerilltte; KronSk 20/4 1561 Lerolte; LensR 1582–83 Lerilt; Jb 1660 Lierrildt.

4. Lerholt gd. ▲ (Øster Snede s. (Øjy 2302))

Opt 1944 [*li·a·ihåld*]; Guide 1950 Lerholt. – Efter et naturnavn som skrives: MB 1683 Vester-, Øster Leerholt; Ravn 1916 Lerholt. – Gården hed ifølge Guide 1950 tidligere *Vestergård*.

5. Lerholt hs. ■ (Avlum s. (Vjy 2482))

PostAdr 1921 Lerholt.

Forleddet er sb. *ler* (DS II:24 og 106) sandsynligvis med sigte til jordbundsforhold. 1 har i nogle af kildeformerne det foranstillede reciprokerenede led sv. *stora* for at udskille navnet fra det noget yngre *Lilla Lerhult* (Jb. ca. 1670 L. Lerholt) i samme s. som er dannet sekundært til *Lerhult*. I 1 er efterleddet omdannet i nogle af de ældste kilder og i udtaleformen. Efterleddet i 2 og 3 fremstår i omdannet form i alle kildeformerne.

Letholt

1. † gd. ● (Råbjerg s. (Njy 1182))

VibLandstSkPanteb nr. 54 1647 Ledtholt; Matr 1662, Matr 1688, DA1 1769 Letholt.

2. gde. ● (Understed s. (Njy 1221))

Matr 1662 Let hold; Matr 1688 Leet Holt; DA1 1769 Letholt; Matr 1844 Sønder Letholt, Nørre Letholt; Gst 1887 Letholt.

Forleddet er usikkert. En mulighed er sb. *lette* ‘flåd, træ- eller korkstykke, der bærer garn oppe’, jf. fx vanddragsnavnet *Letbæk* i Værum s. (Øjy 1924) (DS XVIII,1:46, se også DSÅ IV:315 med henv.), eller måske adj. *let*, gl. *lēt*, ‘som ikke volder besvær, af ringe vægt’, jf. fx gårnavnet *Letager* i Dejbjerg s. (Vjy 2557) (DS XVII:515).

Lihult

gd. ● (Blentarps s. (Sk 1902))

Mandt 1618 Lioldt; Mandt 1648 Lielt; Jb 1662 Li(e)holt; Jb ca. 1670, Jb 1712 Lijholt; Gillberg 1765 Lyholt; Jb 1784 Lihult; RK 1812 Lyholt; Jb 1825 Lihult; SkKal II,1:382 1878, EK 1917 Lihult; Opt 1926 [*li·alt*].

Forleddet er sb. *li* ‘skrænt, bjergside’ hvilket stemmer med at Lihult ligger oven for en relativt stejl skrænt. Efterleddet er omdannet i de ældste kilder og i udtaleformen.

Lilholt (Lilleholt)

1. Lilleholt villa ■ (Gladsakse s. (Sj 0118))

PostAdr 1921 Lilleholt.

2. Lilholt villa ■ (Kongens Lyngby s. (Sj 0123))

PostAdr 1921 Lilholt.

3. Lilholt gd. ▲ (Hørmested s. (Njy 1188))

Matr 1844 Lilholt; Mansa 1857–58 Lilleholt; PostAdr 1921 Lilholt; Opt 1917 [*lelhålf*]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1684 Lild holds fald; Dok. til Justitsprot 7–9/9 1801 Lilleholts Bakke; Dok. til Justitsprot 24–25/2 1802 Lillholt.

4. †Lilholt bebyg. ● (Sindal s. (Njy 1204))

Matr 1662 Lildholt.

5. Lilholt gd. ● (Mygdal s. (Njy 1207))

Matr 1662 Lildholt [under Baggsvogn]; Matr 1688 Lilleholt; DA1 1769 Lildholt; Matr 1844 Lille Holtegaard; VSK 1795 Lildholt; Gst 1947 Lilleholt; Opt 1917 [*lelhålf*]; PostAdr 1921 Lilholt.

6. Lilleholt hs. ■ (Øster Brønderslev s. (Njy 1261))

PostAdr 1921 Lilleholt.

7. Lilholt gd. ■ (Lindeballe s. (Øjy 2325))

Guide 1904 Lildholt; Ravn 1916 Lilholtgaard; PostAdr 1921 Lilholt; Opt 1942 [*li·håldgo·i*].

8. Lilholt gd. ▲ (Gauerslund s. (Øjy 2361))

PostAdr 1921 Lilholt; Guide 1949 Lilholtgaard. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Stoere Lildholdtz Agr, Liden Lild Haldtz, Sønder Lild Holt agr; Store Lildholdtz Agre, Sønder Lilleholtzagre; MK 1771 Smaae lille holter, Store Lille holter, Minste Lille holter.

9. Lilholt gde. ■ (Lejrskov s. (Vjy 2663))

Guide 1868 Lilholt; Gst 1868 og 69 Lilleholt G^{de}; PostAdr 1921 Lilholt, (her?) Lilleholt; Guide 1949 Lilholt.

10. Lilholt gd. ● (Halk s. (Sjy 3016))

Adk nr. 328 u.d. 1535 Lilholdt; Sk 1541–43 Lylholt; Jb 1542–43, Provstibog 1564 Lilholt; Jb 1639–40 Lilholt; Mejer 1649 Lilholt; Jb 1672 Lielhold; DATl 1781Lillholt; Schröder 1837 Lilholt; Gst 1857–58 Lilleholt; Oldekop 1906 Lilholt; Opt 1920 [*lilholt*]; Opt 1937 [*lilhøld*]; PostAdr 1937 Lilholt.

11. Lilholt gde. og hs. ● (Skrydstrup s. (Sjy 3047))

Opt 1939 [*lilhøld*]. Jb 1604–05 Lildholdt; Jb 1639–40 Die alte Schäferey Lielhold; Mejer 1649 Lindholt; Danckw 1652 Lyldholtz; Rhode 1775 Lilholt; K 1799 Lilholt gde; DATl 1781 Lillholt; Schröder 1837, Nissen 1840, Gst 1857–58, Postadr 1939 Lilholt. – Jf. også kildeformerne til Lilholt Kirke som skrives: DATl 1781 Lindeholt-Kirke; Schröder 1837 Lindeholdtcapelle (Papstcapelle); Nissen 1840 Lindeholt- eller Pavens-Capel; Oldekop 1906 Lindeholt; PostAdr 1921 Lilholt; Trap⁴ 1930 Lilholt Kirke.

12. Lilholt gd. ▲ (Skrave s. (Sjy 3054))

TGst Lilholdtgaard; Trap⁴ 1930 Lilholtgd.; PostAdr 1939 Lilholt; Opt 1939 [*lilhøld*]. – Efter et naturnavn der skrives: U 1772–91 Lildholt Agger; Jb 1775 (I 1912) Lildholt; I 1912 Lille Holt.

Forleddet er adj. *lille*. Formerne til 11 med *Linde-* i forleddet går formodentlig tilbage til et **Liden-* (jf. *Lidenkær* i Bylderup s. (Sjy 3134)), og må opfattes som en sideform til *Lil-* i Lilholt (DS IV:463). 12 reciprokerer sandsynligvis med naturnavnet *Storholt* i samme ejerlav (se DS IV:552).

Lindholt (Lindhult)

1. †Lindhult gd. ● (Gudmuntorps s. (Sk 0404))

Mandt 1617 Lindhult; Jb 1662 Lindholt. □

2. Lindhult gd. ● (Villie s. (Sk 1106))

Mandt 1583 Lindoldt; Mandt 1628 St: Lindholldt, Storre Linnoldt, Stuore Linolt, L. Lindholldt, Lille Linnol(d)t, Lille Linholt; Buhrmann 1684 linhult; Jb 1712 Lindhullt; Lmh 1808 Lindehultet; Hfl 1827–36 Stora Lindhult, Lilla Lindhult; EK 1917 Lindhult; Opt 1934 [*støna linge-hølted*], [*lilla linge-hølted*]; GS 1943 (St:) Lindhult.

3. Lindhult lb. ● (Loshults s. (Sk 2309))

Grändbeskr:32 1555 lyndtholltt; OHÅ 1976:82 1568 Lijnhyldt; Mandt 1584 Lindoltt; LensR 1622 Nør Lindholt; LensR 1626 Lindild; Mandt 1626 Linnholte; Mandt 1627 Linneholt; Jb 1645 Lindolt; DecbS 1651 Lindholdt; Buhrmann 1684 linnhult; Jb 1712 Lindhullt; Jb 1825 Lindhult; PO 1909 Lindhult n.; Opt 1930 [*linelt*]; EK 1936 Lindhult; SOÅ 1992:28 Loshults-Lindhult.

4. Lindhult gd. ● (Osby s. (Sk 2311))

Jb 1583 Linolt; Jb 1617 Linoldtt; Jb 1618 Lindholt; Mandt 1639 Lindoldt; Jb 1712 Lindhullt; Jb 1825 Lindhult; Opt 1930 [*linelt* og *lindhult*]; EK 1936 Lindhult; SOÅ 1992:28 Osby-Lindhult.

5. Lindholt gd. ● (Skamstrup s. (Sj 0273))

?her KronSk 10/6 1539 Linholt; KronSk 18/8 1671 Lindholt Vang; Matr 1844 Lindholtsgaarden; A. Bulls Atlas 1856 Lindholte G.; Trap 1954 Lindholtgd.; Gst 1961 Lindholts Gd.; Opt 1981 Lindholtsgården [*lenholt's gøðann*]. – Der findes i samme ejerlav et naturnavn som skrives KronSk 16/10 1668 Lindalt; Gst 1961 Lindolt (Bakke); Opt 1981 Lindholt [*lenhol'd*], men der er ikke topografisk sammenhæng da *Lindholtsgård* og *Linolt* ligger på hver sin side af byen Skamstrup, se fx Gst 1961.

6. Lindholt hs. ■ (Ibsker s. (Bo 0674))

ThSaml, Guide 1946 Lindholt. – Huset er ifølge Guide 1946 opkaldt efter en tidligere ejer ved navn *Lind*.

7. †Lindholt bebyg. ● (Understed s. (Njy 1221))

Mandt 1610 Linholt. □

8. Lindholt gd. ● (Tårs s. (Njy 1241))

1415 (1573 ÆDA III:31) Linholtt; 1491 (1573 ÆDA III:32) Liinholltt; 1496 (1573 ÆDA III:31) Liinholltz [gen.]; 1515 (1573 ÆDA III:32) Liinholltt; KancBr 4/12 1574 Linholt; Mandt 1610 linhoellt; Matr 1688

Lindholtz Gaard; DAAtl 1769 Linholt Gaard; Matr 1844, PostAdr 1921 Lindholt; Opt 1917 [*linhålt*]; Opt 1961 [*lenhålt*].

9. Lindholt hs. ■ (Vadum s. (Njy 1464))

AfN jnr. 146/1961, Guide 1964 Lindholt. – Ifølge AfN jnr. 146/1961 er navnet *Lindholt* tillagt gården i 1961.

10. Lindholt gd. ■ (Sulsted s. (Njy 1467))

PostAdr 1921 Lindholt; I 1929–30 [*le'hålt*]. – Ifølge I 1929–30 er det oprindelige navn *Lilholt*, der således skulle være navnet på en kjærlod på stedet i 1790.

11. Lindholt gd. ■ (Kristrup s. (Øjy 1951))

PostAdr 1951, Guide 1953 Lindholt. – Ifølge Guide 1953 hed gården tidligere *Simonsminde*.

12. Lindholt hs. ■ (Alling s. (Øjy 2186))

Guide 1952 Lindholt. □

13. Lindholt hs. ■ (Handbjerg s. (Vjy 2454))

PostAdr 1921 Lindholt.

14. Lindholt hs. ■ (Hjerm s. (Vjy 2455))

PostAdr 1921 Lindholt.

15. Lindholt gde. og hse. ● (Sevel s. (Vjy 2476))

21/3 1510 Lindholtz lundh; 31/10 1511 Linholth, Lynholtz bech; 27/11 1511 (Grønlund) Vindholt; KronSk 6/3 1547 Linholt; PrI 1638 Linholt; MB 1683 Lindholdgaard; VSKOrig 1791 Lindholt; Matr 1844 Lindholtgaard, Lindholthus; Opt 1917 [*lenhålt*]; Opt 1926 [*lenhålt*]; PostAdr 1966 Lindholt.

16. Lindholt gde. ● (Tvis s. (Vjy 2481))

KronSk 3/1 1547, PrI 1638 Lindholt; Matr 1688 Lindholtgaard; VSKOrig 1793, Matr 1844, PostAdr 1921 Lindholt; Opt 1917 [*lenhålt*]; Opt 1924 [*lenhålt, gamøl- og nøj-*]; Opt 1948 [*lenhold*]; Gst 1963 Lindholt, Ør Lindholt; PostAdr 1966 Gl- og Ny- lindholt.

17. Lindholt hse. ■ (Avlum s. (Vjy 2482))

PostAdr 1921, Gst 1946 Lindholt; Opt 1948 [*lenhold*].

18. Lindholt hs. ■ (Vinding s. (Vjy 2519))

PostAdr 1921 Lindholt.

19. Lindholt gd. ■ (Vedersø s. (Vjy 2542))

Gst 1872, PostAdr 1921 Lindholt. □

20. Lindholt gd. ■ (Gjesten s. (Vjy 2666))

PostAdr 1921 Lindholt.

21. Lindholt gd. ▲ (Skodborg s. (Sjy 3053))

VSK 1804, Gst 1857–58, Gst 1953 Lindholt. – Efter et naturnavn der skrives: Jb ca. 1709 Lindholts Kier; B 1790 Lildholt, Lindholtskier; Jb 1790–91 Lindholt.

Forleddet er træbetegnelsen *lind* (DS XVII:260). Mindre sandsynligt som forled er adj. *lind* ‘fugtig’, som da skulle være brugt om topografiske forhold på de benævnte lokaliteter. I udtalen af 2 ses den af *lind* afledte kollektivform *linde* ‘samling af lindetræer’ som i den lokale dialekt udtales [*liŋe*] (SkO A:XI: 108–9). I 8 kan forleddet alternativt tolkes til sb. *lin* ‘hør’ da det dobbeltskrevne *ii* i flere af navnets ældre belæg kunne tyde på et langt *i* i forleddet. I 6 optræder træbetegnelsen *lind* som et efternavn. I 2, 3 og 4 er efterleddet omdannet i flere af de ældre kilder og i udtaleformerne. I 2 reciprokeres fra engang i 1600-tallet mellem *Store* og *Lille Lindholt* (*Stora* og *Lilla Lindhult*). I de yngste kilder til 3 og 4 er de respektive sogne- navne tilføjet som reciprokerende led for at skelne mellem de to enslydende navne. 3 har dog i to kilder, en fra 1622 og en fra 1909, det reciprokerende led *Nørre* (*Norra*) antageligvis for at adskille navnet fra 4. Det ældste, men dog usikre, belæg på 5 tyder på at *-gård* er et senere tilføjet epexegetisk led.

Lomholt

gd. ● (Vejlby s. (Øjy 2352))

Sk 1524 lwmmeholt; KancBr 5/12 1575 Lumholt; Matr 1664 Lomholdt; MB 1683 Lamholt, Lamholdt, Lamholt; Gst 1887 Lomholts Gd; Opt 1916 [*tomhålt*]; PostAdr 1921 Lomholtgaard.

Forleddet er sb. *lomme*, ænyda. *lumme* (Kalkar), no. dial. *lumma*, her vel om den vig som fra Rands Fjord nordfra skyder sig ind mellem bakkerne ved Egeskov hvor Lomholt ligger. Vigen som nu er engdrag, danner her en “lomme” idet den er lukket i den ene ende (jf. DS VIII: 124).

Lundholt

hs. ■ (Mejlby s. (Øjy 2051))

Guide 1952 Lundholt.

Forleddet er sb. *lund*.

Lyngholt

1. hs. ■ (Nylarsker s. (Bo 0654))

PostAdr 1921, ThSaml Lyngholt.

2. gd. ■ (Klemensker s. (Bo 0661))

Guide 1914, PostAdr 1943, Opt 1944 Lyngholt.

3. hs. ■ (Rutsker s. (Bo 0662))

PostAdr 1921, ThSaml Lyngholt.

4. hs. ■ (Øster-Larsker s. (Bo 0671))

PostAdr 1921 Lyngholt.

5. gd. ■ (Øster-Marie s. (Bo 0673))

ThSaml, Guide 1946 Lyngholt.

6. gd. ■ (Aaker s. (Bo 0684))

PostAdr 1943, ThSaml, Guide 1946 Lyngholt.

7. hs. ■ (Sønder Bork s. (Vjy 2571))

Guide 1956 Lyngholt. □

Forleddet er plantebetegnelsen *lyng*. Ifølge ThSaml ligger 3 ved Rutsker Højlyng. Angående 6 har Guide 1946 anført to bebyggelser i Åker s. der hedder *Lyngholt*, men det må bero på at den bebyggelse der er tale om ligger på grænsen mellem to kortdele, og derfor er anført på begge kort.

Lysholt

1. † gd. ● (Søllested s. (Fyn 1005))

13/7 1489 Lysollt; Adk. nr 102 14/12 1518 Lysholt; KaneBr 3/12 1562 Liusholt; Jb 1605 Liushollt; Mandt 1610 Liußholt; Matr 1662 Liußholdt; Matr 1688, VSKOrig 1774 Lyesholtgaard; DAtl 1767 Lysholtgaard, Lysholt; Matr 1844, Guide 1866 Lysholt.

2. gde. ■ (Håstrup s. (Fyn 1076))

Opt 1916 Lysholt [*ly'shåld*]. □

3. gd. ■ (Dronninglund s. (Njy 1229))

Guide 1964 Lysholt.

4. hs. ■ (Tårs s. (Njy 1241))

PostAdr 1921 Lysholt; Opt 1961 [*lyj'shålf*].

5. villa ■ (Nørre Tranders s. (Njy 1481))

PostAdr 1921 Lysholt. – Villaen ligger i Danmarksgade i Ålborg.

6. gd. ● (Visborg s. (Njy 1543))

VSK 1791, MK 1797 (1809), Matr 1844, PostAdr 1921 Lysholt.

7. hs. ■ (Vive s. (Njy 1544))

Gst 1879, PostAdr 1921 Lysholt; Opt 1958 [*ly'sholt*].

8. villa ■ (Borup s. (Øjy 1912))

PostAdr 1921 Lysholt.

9. gd. ● (Sønder Vissing s. (Øjy 2192))

KancBr 11/4 1560 Liusholt; MB 1683 Lus Holtz Balle Fald; MK 1817 Lysholt; Guide 1893 Lysholt Gd; PostAdr 1955 Lysholt; Opt 1938 [*ly:s,hɔlt*].

10. gde. ● (Hornstrup s. (Øjy 2301))

16/8 1323 Lyushosth; [efter 16/8 1323] Lyusholt; 18/8 1496 (17. årh.) Liusholt, Øster Liusholt; 30/1 1497 Østher Lysholt, Treelysholt; 23/11 1502 Wester Lysholt; KronSk 17/3 1546 Lisholt; KancBr 6/4 1562 Liusholt; Mandt 1610 Lyesholt; Matr 1664 Lybholdt; MB 1683 Storre Lysholdt, Lille Liusholt; Matr 1688 Store-, Lille Liusholt; Matr 1844 Store-, Lille Lysholt; Gst 1887 Ste-, Lile Lysholt; Opt 1940–42 [*li'ə lyj:səld*], [*sdu'ə lyjnsəld*], [*lyjsəld'go'ə.l*].

11. gd. ■ (Jerlev s. (Øjy 2342))

Gst 1887, PostAdr 1921 Lysholt.

12. hs. ■ (Måbjerg s. (Vjy 2451))

PostAdr 1921 Lysholt.

13. gd. ■ (Ikast s. (Vjy 2492))

Guide1913, PostAdr 1921, Gst 1969 Lysholt. □

14. gd. ■ (Hoven s. (Vjy 2581))

Guide 1911, PostAdr 1921 Lysholt; Opt 1956 [*ly:s,hɔlt*].

15. gd. ● (Jordrup s. (Vjy 2664))

VSK 1804 Lys Gd; Gst 1868 og 69, Gst 1953 Lysholt.

Forleddet er adj. *lys*. I forbindelse med 1 karakteriseres lokaliteten med belægget MB 1682 Lybholts Hauge i MB som “fuld groet af ofrschouf. Ege och Bøge ...”. Det er denne karakter af højskov (overskov) uden underskov som adj. *lys* i navnet sigter til (DS XIV:305). Et belæg på 10, 30/1 1497 Treelysholt, har snarest num. *tre* som første led. Talen er om et dige, som går om “Treelysholt” og så til Neder Hornstrup Markeskel; hvis Lysholt allerede på den tid har bestået af tre gårde, kan meningen være “de tre Lysholtgaarde”. – Gunnar Knudsen antager dog, at forleddet i *Trelysholt* er sb. *træde* ‘trætte, proces’, sigtende til, at den pågældende grænselokalitet har været omtvistet (DS VIII:52).

Länghult

lb. ● (Hallaröds s. (Sk 1405))

1510-20 (o. 1650 Pb:246 og 250) i Langholt, imellem Langolt och Ogerup; Ujb:494 1522 Lengolt; Mandt 1602 Lengholdt; LensR 1637 Langholt; Decb 1651 Længelt [ændret fra: Langolt], Langelt [ændret fra: Langolt]; Jb 1671 Långhålt; Kml 1684 Länghult; Jb 1713 Långhult; Gillberg:210 1765 Långshult [!]; Hfl 1813 Lenghult; RK 1820 Långhult; EK 1917 Länghult; Opt 1936 [*læ'gəlt*].

Forleddet kan være et sb. sv. fem. *länga* måske med betydningen ‘langstrakt agerområde’ (om dette navneelement se Hallberg 1976:151ff. med litt.). En anden mere sandsynlig mulighed er et bæknavn **Länga(n)*, i så fald en *iön*-afledning til et ældre navn **Lång(en)* på den langstrakte sø, som nu hedder *Dagstorpssjön* efter den nord derfor beliggende by *Dagstorp*. Søens udløb er en bæk, som danner Länghults grænse i øst. Jf. at en by lige syd for søen hedder *Långstorp* samt øvrige eksempler på byer med navnet *Långstorp* ved søer som hedder *Längen* (se Hellquist 1903–06 1:371ff.). *Dagstorpssjön* kaldes i et noget usikkert belæg: Buhrmann 1695 *Langstorp Siö* (ibid:373). Paralleller til en lignende navnedannelse **Länga(n)* er kendte fra Sanne s., Sörbygdens h., Göteborgs og Bohus len (OGB XVII:161 med litt.) og fra Örebro h., Närke (Sahlgren 1959: 25f.) (SkO A:XIV:115–16). Efterleddet er omdannet i nogle af de ældste kilder og i udtaleformen.

Länshult

† bebyg. ● (Loshults s. (Sk 2309))

LensR 1639 Lønsholdt; Jb 1825 Länshult. □

Forleddet er uvist.

Lærkeholt

1. gd. ■ (Them s. (Øjy 2211))
Guide 1951 Lærkeholt.
 2. lb. ● (Ansager s. (Vjy 2616))
16/12 1510 (vid. 1565) Lercheholdt; KancReg 26/5 1537 Lerckeholt; KancBr 17/12 1568 Lerkholt; KronSk 7/7 1578 Lerckeholdts Mark; Matr 1688 Lerckeholt; VSK 1806 Lerkeholt; Matr 1844 Lerkenholt; Opt 1917 [*lærgøholt*]; Gst 1948 Lærkeholt.
 3. gd. ■ (Fåborg s. (Vjy 2626))
Guide 1955 Lærkeholt.
 4. gd. ■ (Brøndum s. (Vjy 2633))
Guide 1954 Lærkeholt.
- Forleddet er fuglebetegnelsen *lærke*.

Løgholt

1. hs. ■ (Torslev s. (Njy 1225))
Guide 1885 Lygtholt; Gst 1886 Løgholt; PostAdr 1921 Lygtholt.
 2. gde. og hs. ● (Dronninglund s. (Njy 1229))
KronSk 6/5 1581 Løgholdt; Matr 1662 Loch Holt; MB 1683 Løt holt, Løtt Holt; Matr 1688 Løch holt; DAtl 1769 Løkholt; VSK 1793 Lokholts Holt; Matr 1844 Løgholt; Opt 1917 [*løjtholt*]; PostAdr 1921 Løgholt; Opt 1928 [*løjholt*].
- Forleddet er enten sb. *lygte* der i den lokale dialekt udtales [*lø(·)tj*], eller – måske mere sandsynligt – sb. *løkke* ‘løkke, indhegnet jordstykke’ der i den lokale dialekt udtales [*løtj*] (VendsOrdb). Udtalen af de to ord kan altså være sammenfaldende.

Løgholtsholt

- hs. ▲ (Dronninglund s. (Njy 1229))
Matr 1844 Løgholtsholter; Guide 1884 Løgholtsholt; PostAdr 1921 Løgholtsholt. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1811 (1818) Løgholtsholt.
- Forleddet er gen. af bebyggelsesnavnet *Løgholt*, se ovenfor. Ifølge Opt 1949 findes *Løgholtsholt* kun fra papiret.

Løgtvedholt

- gd. og hse. ■ (Dronninglund s. (Njy 1229))
Matr 1844, PostAdr 1921 Løgtvedholt; Opt 1949 [*løqtwe'hålf*].
- Forleddet er bebyggelsesnavnet *Løgtved* i samme s.

Lønholt (Lönhult, Lönshult)

1. Lönshult lb. ● (Andrarums s. (Sk 0101))
LÄU IV:116 1469 i Lønsholt; EGøyesJb:10 1552 Lønnolt; Mandt 1610 Lønnholt; Jrp 1671 Lönshult; Jb 1688 Lönholt; Jb 1713 Lön(s)hult; Jb 1754, Jb 1874, Kb 1925 Lönshult; Opt 1930 ældre [*lönsalt*], yngre [*lönsholt*]; Opt 1953–57 [*lönshult*].
2. Lönhult lb. ● (Brösarp s. (Sk 0102))
11/8 1398 (1494 Lundeb.) in Løneholt; Rep 2:IV nr. 6940 3/6 1491 Lønholt; EGøyesJb:10 1552 Lønnolt; Lb II:226 o. 1570 Løneholt; KronSk 28/2 1624 Lønholt; Jrp 1671 Lönshult; Db 1683 Lönnehållt, lönnehult, lönnholt; Kb 1701, Jb 1874, Kb 1917 Lönhult; Opt 1930 [*lönhólt*]; Opt 1943 [*lönhólt, lönhólta bý*]; Opt 1956 [*lönalt, lönhúlt, lön-*].
3. Lönshult gd. ● (Hammarlunda s. (Sk 0406))
KancBr 3/6 1605 Lønsholt; DecbS 1651 Laussholdt [*!*]; Jb 1662 Länsholt; Jb 1712 Lönshult; Gillberg 1765 Lönhult [*!*]; RK 1812, EK 1917 Lönshult; Opt 1929 [*lönshólt*].

4. Lönhult gde. ● (Villie s. (Sk 1106))

Mandt 1583 Store Lønoldt; Mandt 1628 Store Lønholdtt, Stoere Løenholt; Jb 1662 Londholt [!]; Jb 1671 Lönhullt; Hällström 1812 Lönhult; Jb 1825 Stora Lönhult; EK 1917 St. Lönhult; Opt 1934 [*støna løjnelt*]; GS 1943 Lönhult .

5. Lönhult gd. ● (Farhults s. (Sk 1206))

KrabbesJb 1524 Lønnolt; Lb I:523 1569 y Lönnelt; Jb 1593 Lønholdt; Jb 1601 Lønholdt; LensR 1614 Lønnolt; LensR 1621 Lønaltt, Lønnaltt; PR 1a:12 1624 Lönnilt; Mandt 1640 Lønnolt; Jb 1662 Lönhult; Jb 1713, RK 1812, EK 1917 Lönhult; Opt 1945 ældre [*lønelt*], yngre [*lønhålt*].

6. Lønholt lb. ● (Grønholt s. (Sj 0015))

26/9 1348 Lønholtæ; 1354 (o. 1570 ÆDA III: 350) Lønholdt; 1357 (o. 1580 ÆDA III:357) Lønholdthw; RJb c. 1370 Lønolt; 29/4 1456 Ly[n]olte; 19/1 1494 Lønalt; 28/6 1495 Lønolth; 27/9 1495 Lønåalthe; 27/11 1495 Lønolte; 3/4 1502 Lønnolth; Adk nr. 170 10/6 1539 Linholt; Mandt 1555 Lønilltte; KancBr 1/7 1560 Lønholt; KancBr 8/2 1561 Liønolt; Mandt 1611 Lønolt; Matr 1664, MK 1784, Matr 1844 Lønholt; Opt 1916 [*lønelt*]; Gst 1956 Lønholt.

7. Lønholt gd. ■ (Hals s. (Njy 1475))

PostAdr 1921 Lønholt; Opt 1951 [*tønhålj*].

Forleddet er træbetegnelsen *løn* ‘ahorn’, sv. *lönn*, vn. *hlynr* (DS II:21). Fries (1957:68f.) mener forleddet kan optræde i kollektiv anvendelse med betydningen ‘lille samling løn’. Forleddet i 2 kan desuden være kollektivformen *lønne* ‘bevoksning med løn’ som i den lokale dialekt udtales [*løjna*]. De fåtallige former af 2 med -s- i forleddet kan bero på forveksling med *Lønshult* i nabosognet Andrarums s. (Sk 0101) (SkO A:I:41). Træbetegnelsen *løn* udtales [*løjn*] i den lokale dialekt ved 4 (SkO A:XI: 109–10). Jf. *Lönnhult* flere steder i Älvsborgs Län i Sverige (SOÄ I²:37, VI:72, VII²: 124, IX¹:130 og XVI:82). I 1, 2 og 6 er efterleddet omdannet i flere af de ældre kildeformer og i udtaleformerne. 4 har det foranstillede reciperende led adj. *store* for at adskille det fra gårdnavnet *Lilla Lönhult* i samme s. som tidligst skrives: Mandt 1583 Lille Lønoldt.

Løvenholt

gd. ■ (Them s. (Øjy 2211))

Gst 1872 og 76 Løvenholt; Opt 1917 [*tøvønhålj*]; PostAdr 1921 Løvenholt.

Forleddet er sandsynligvis en tysk gen. af dyrebetegnelsen *løve*.

Långalt og Långhult, se Langholt

Låsholt

hse. ● (Gesten s. (Vjy 2666))

VSK 1804 Loosholt; Guide 1869 Laasholt; Gst 1869 Losholt; Gst 1953 Laasholt.

Forleddet er uvist.

Mager(s)holt

gd. ● (Lendum s. (Njy 1189))

MB 1683 Mauerholt [extr: Maursholt], Lille Mauerholt [extr: Vester Lille Maursholt]; Matr 1688 Maurholt, Lille Maurholt; DA1l 1769 Mavrholt, Lille Mavrholt; VSK 1795 Mauersholt; Matr 1844 Maversholt; Post-Adr 1921 Magersholt; Gst 1965 Magerholt.

Forleddet er – evt. gen. af – adj. *mager* sandsynligvis i betydningen ‘sandet, ufrugtbar’ (se DSÅ V:19).

Maglehult

1. lb. ● (Djurrød s. (Sk 0602))

GldaDipl 2:II:66 4/10 1419 Maglā[h]olt; Mandt 1613 Magleholdt; Mandt 1621 Magleolt; Mandt 1626 Malholt, Mallholt; LensR 1628 Maglolt; Jb 1671 Maglholt, Maglhult; Buhrmann 1684 maglult; Jb 1713, Hfl 1822–23 Maglehult; Opt 1929 ældre [*màgelt*], yngre [*maglahólt*]; EK 1931 Maglehult.

2. lb. ● (Matteröds s. (Sk 2208))

21/10 1471 (18. årh. Rep. 2 nr. 2986) Maglehult uthi Matterö sockn; FriReg:90 1525 Maglalt; DalbyKI:96 1530–31 magleolt; Jb 1546/47 Magillt; KancBr 6/6 1567 Magelit; Mandt 1584 Magelolt, Magolt; Jb 1601 Magelolt; Jb 1626 Maglolt; Mandt 1651 Magleolt; VGHS 1973:61 1657 Magholt; Jb 1658 Magleholt; Buhrmann 1684 Maghult; Jb 1713 Maglehult; RK 1812–20, EK 1930 Maglehult; Opt 1944 ældre [*maglehólt*], yngre [*maglehólt*]; SOÅ 1992: 27 Matteröds-Maglehult.

3. lb. ● (Nävlinge s. (Sk 2212))

DalbyKI:96 1530–31 magleolt; Lb II:59 1569 y Maglilt; Mandt 1584 Magolt, Mageloldt; Mandt 1618 Magleholt; Mandt 1627 Maglolt; Mandt 1638 Magleoldt; DecbS 1651 Magholdt; Jb 1680 Maglehult; Buhrmann 1684 Maglult; Jb 1713 Maglehult; RK 1812–20 Maglehult; Opt 1926 [*maglehólt*]; EK 1931 Maglehult; SOÅ 1992:27 Nävlinge-Maglehult.

Forleddet er svag bøjning af adj. glda. *mikil* ‘stor’ som i Østdanmark (inkl. Skåne) har *a*-vokal i første stavelse. Efterleddet er i alle navnene omdannet i nogle af de ældre kilder og udtalesformer. I de yngste kilder til 2 og 3 er de respektive sognenavne tilføjet som reciprokerende led for at skelne mellem de to enslydende navne.

Malshult

lb. ● (Osby s. (Sk 2311))

RAP 30/1 1464 manens jwl i malsholt; LÄU IV:35 1464 j Malshólt; 18?/1 1494 i Mansholth; her? Adk nr. 70 12/7 1516 Masstold; Mandt 1584 Malsoldt, Malsholdt; Mandt 1618 Malsolt; Jb 1618 Malsholt; DecbS 1651 Madholdt; Jb 1671 Malshult, Mahshult; GHÅ 1928:30 1675 Malselt; Hfl 1812–22, PO 1909 Malshult; Opt 1930 [*málsalt*].

Forleddet er snarest navnet på den nærliggende sø *Malsjön* (DSÅ V:28). Efterleddet ses i forskellige omdannede former i flere af de ældre kilder og i udtaleformen.

Marholt

gd. ▲ (Karlebo s. (Sj 0016))

Guide 1947 Marholt (ikke som kortet: Martoft). – Efter et forsvundet naturnavn der skrives: RJB c. 1370 Marholte; LensR 1582–83 Marillt; Mandt 1611 Marolt; KancBr 17/10 1612 Maroldt; MB (for Sj 0061) 1682 Marrelte Slett.

Forleddet er sandsynligvis sb. glda. **mar* ‘hoppe’ som fx findes i bynavnet *Marstal*. En anden mulighed er et ord der svarer til sv. dial. *mar* ‘kær, mose’, vn. *marr* ‘sø, hav’ (poetisk) (jf. DSÅ V:35, se også DS II:37). En landmand forhørte sig i januar 1922 hos Stednavneudvalget om der fandtes gamle stednavne på Karlebo Overdrev, som han kunne bruge til sin gård. Stednavneudvalget gjorde opmærksom på det gamle navn *Marholte* hvis præcise denotatum dog ikke kan fastsættes. Landmanden besluttede sig for *Marholt*, uden *-e*, som han fandt harmonerede godt med de omkringliggende *holt*-navne, *Grønholt*, *Lønholt*, *Stenholt* osv. (Stednavneudvalgets Breve 17–25/1 1922). Efterleddet fremstår i omdannet form i en del af de ældre kildeformer til naturnavnet.

Marienholt

gd. ■ (Skarresø s. (Øjy 2041))

Trap² 1875, Mansa u.å., Guide 1877 Marienholt; Gst 1875 og 77 Marieholt; PostAdr 1951 Marienholt.

Forleddet er en tysk gen. af kvindenavnet *Marie*.

Markkærsholt

gd. ■ (Sunds s. (Vjy 2488))

PostAdr 1921 Markkærsholt.

Forleddet er vel gen. af et stednavn *Markkær* som dog ikke synes at være overleveret uden for dette bebyggelsesnavn.

Medholt

gd. ■ (Ajstrup s. (Njy 1468))

Matr 1844 Medholt; Gst 1885 Midholt; PostAdr 1921 Medholt; Opt 1951 [*mæhålf*].

Forleddet er måske sb. *med* ‘mærke’ som i dialekten kan udtales [*me*] og [*mæ*] (VendsOrdb) (se også ODS). Mindre sandsynlig synes præp. og adv. *med*. Et tilsvarende *holt*-navn findes desuden i Kgs. Lyngby s. (Sj 0123) i navnet *Medholthuset* hvis ældste belæg er fra 1919, og i trænavnet *Medholtbøgen* som er sekundært til husnavnet (manus. til DS XXV).

Melholt (Meldholt)

1. Melholt lb. ● (Aså-Melholt s. (Njy 1229a))

1451 (1573 ÆDA III:17) Miellholttz enge; FrIReg 11/12 1531 Mellholt; KronSk 6/5 1581 Mielholt; Mandt 1610 Meill Holt; Matr 1662 Meelholt; Matr 1688, DA1 1769 Melholt Bye; VSK 1793 V Meelholts Gde; Matr 1844 Meelholt, Vester Meelholt; Trap¹ 1859 Vester Melholt; Gst 1885 V¹ Melholt; Ø¹ Melholt; Opt 1917 [*mjelhølf*]; PostAdr 1921 Meldholt, V. Meldholt; Guide 1964 Melholt.

2. Melholt lb. ● (Ulsted s. (Njy 1474))

Gilde- og Lavsskr. I:686 1514 Melholstgardh; VitskølJb 1552 Mielholt; KronSk 30/11 1579 Melholt, Melholt Skov; KancBr 10/8 1586 mølhold; KronSk 31/12 1590 Melholt; Matr 1664 Meelholt; Matr 1688 Melholt; VSK 1793 Ø¹ Meelholt; Matr 1844 Meelholt; Trap¹ 1859 Ø. Meelholt; Opt 1917 [*øsdæ mjelholft*]; PostAdr 1921 Ø. Meldholt.

3. Meldholt gd. ▲ (Sindbjerg s. (Øjy 2304))

Opt 1944 [*mæl:håld*]; Guide 1950 Meldholt. – Efter et marknavn der skrives: MK 1785 Melholdt; Ravn 1916 Meldholt (mark), Lille Meldholt.

Forleddet er adj. gl. *mæthal* ‘mellem, midt-’. 1 og 2 har begge fået tilføjet foranstillede reciperende led, *Vester* og *Øster*, i slutningen af 1700-tallet.

Melleholt

gd. ■ (Øster Brønderslev s. (Njy 1261))

PostAdr 1921 Melleholt.

Forleddet er adj. *mellem* der som første sammensætningsled i den lokale dialekt kan udtales [*mæl*] (VendsOrdb).

Menholt

1. gd. ● (Sindal s. (Njy 1204))

1459 (1578 ÆDA III:58) Meinholt; 18/6 1498 Meynholt; Matr 1662 Meenholt; Matr 1688 Meidholt, Mendholt; DA1 1769 Meidholt; VSK 1795 Meenholt; Matr 1844 Meenholtgaard; Gst 1887 Menholt; Opt 1917 [*mænhålf*].

2. gd. ■ (Tårs s. (Njy 1241))

Guide 1965 Menholt. – Ifølge Guide 1965 er *Menholt* et nyt navn på gården der tidligere hed *Fejrsholt*, jf. denne ovenfor.

Forleddet er måske sb. *men*, gl. *mēn*, ‘skade, fejl, mangel’ som i naturnavnet *Menhesle* i Værløse s. (Sj 0146) (se DS XX:233 med henv.).

Milholt

gd. og hse. ● (Dronninglund s. (Njy 1229))

(her?) KronSk 6/5 1581 Muelholt, Muelholtsgaard; Matr 1662 Mill Holt; Matr 1688 Miil holt; DATl 1769, Matr 1844 Miilholt; Gst 1885 Milholt; Opt 1917 [*miːlholt*]; Opt 1949 [*meiːlhålf*].

Forleddet er sb. *mile* ‘vandreklit, strækning med flyvesand’, eller den fra mnty. indlånte betydning ‘kulmile’. Udtaleformen fra 1917 antyder pga. stødet at der er tale om længdeangi-velsen *mil*, men det kunne være en sekundær udvikling. Hvis de to kildeformer i KronSk 6/5 1581 hører til her, skyldes *u*-vokalen sandsynligvis en fejllæsning i kildeudgaven af *ii* for *u*. Et **Mulholt* vides ikke overleveret andre steder.

Mjöhult

1. lb. ● (Allerums s. (Sk 1201))

6/12 1499 (?1531 Rep 2 nr 8957) Myolt; Ujb:531 1522 Myöholt; KancReg 25/3 1541 Miholt; Lb I:517 o. 1570 Miöolt; KancBr 5/6 1581 i Møiolt; KronSk 26/3 1582 Møholt; KancBr 26/4 1602 i Møioldt; Mandt 1613 Miöldtt; PR 1a:8 1624 Miöholt; Mandt 1636 Miolt; Jb 1670 Miöhult; Jb 1713 Miöhult; Jb 1782 Miöhlult; RK 1812, EK 1930 Mjöhult; Opt 1948 ældre [*mjøelt*] eller [*mjølt*], yngre [*mjøholt*].

2. lb. ● (Farhults s. (Sk 1206))

KancBr 18/5 1578 i Potmyöiolt; Jb 1593 Pudtmöldt; Jb 1611 Pudmöldt; LensR 1621 Pudtmölt; KancBr 27/7 1624 Potmölt; PR 1a:12 1624 Møyelt; LensR 1625 Pudtmöeldt; LensR 1635 Podmiolt; Mandt 1657 Potmölt; Jb 1662 Pottmöhl; Jb 1670 Pottmiöhult; Jb 1713 Pättmiöhult; Jb 1754 Pottmiöhult; Jb 1825, EK 1917 Pottmjöhult; Opt 1945 [*patmjöhult*]; Opt 1955 ældre [*mjøelt*], yngre [*mjøhult*]; T 1961 Mjöhult.

Forleddet er adj. gl. *miō(r)* ‘smal’ der udvikler sig til *miō* og *mō* som begge ses i kildefor-merne (jf. GG I²:175). Flere af belæggene på 1 viser svækkelse af *ø* og *h* således at navnet er blevet enstavet, *Mjolt*, dette kan have ført til (fejl)restitutionen der ses i DK 1541. Det foran-stillede led *Pott-* som optræder i en række af belæggene på 2, er sb. *potte* ‘lerskål, krukke’ sandsynligvis i nedsættende anvendelse eller sigtende til pottemageri (SkO A:XII:159). Efter-leddet i 2 er omdannet i alle kilderne før 1670 og i de ældre udtaleformer.

Monsholt

gd. ▲ (Øster Egede s. (Sj 0551))

Matr 1844 Monsholt Skov og Vænge; Mansa 1856 Mønsholt; I 1921–22 Monsholt, Monsholthuset; PostAdr 1921 Maansholte [hse.], Monsholte [gd.]. – Efter et naturnavn der skrives: KronSk 8/9 1670 et Indelukke kaldet Monsholt; Gst 1894 Monsholt (skov).

Forleddet er uvist.

Morsholt

lb. ● (Odder s. (Øjy 2135))

1427 (1611 ÆDA II:120), Reg 1520–31 Morsholt; u.d. 1535 (28/4 1544 HdDb II:345f.) Marsolt; Jb 1582 Morsholt; Morßholt; Mandt 1610 Morßholdt; Matr 1662 Moeshalt; Matr 1688 Mors holt; DATl 1768 Mosholt Bye; Matr 1844 Morsholt; Opt 1917 [*māshålf*]; Opt 1938 [*mōshålf*]; PostAdr 1958 Morsholt.

Forleddet kan måske være gen. af sb. neu. *mor* ‘tørveagtig masse’, jf. ODS I. *Mor*. Samme forled indgår muligvis i landsbynavnet *Morsbøl* i Grindsted s. (Vjy 2651), skrevet: KronSk 27/3 1579 Morsbøl (DS XII:78).

Mosholt

1. gd. ■ (Lem s. (Øjy 1915))

PostAdr 1921, Guide 1953 Mosholt.

2. hs. ■ (Laurbjerg s. (Øjy 1926))

PostAdr 1952 Mosholdt; Guide 1953 Mosholt.

Forleddet er vækstbetegnelsen *mos*.

Mulneholt

† bebyg. ● (Søborg s. (Sj 0023))

[efter 2/9 1178] (Esrum. DiplDan 1:III nr. 77), 2/11 1178 (Esrum. 1475–1500 DiplDan 1:III nr. 77), u.d. 1201 (Esrum.) Mulneholt.

Forleddet er identisk med glda. *mōlnæ*, *mylnæ* ‘mølle’ som i latinske dokumenter kan gengives som *mulnæ* da man ikke her bruger det gennemstrøgne *u* (*u*) som i ældre håndskrifter er den almindeligt forekommende betegnelse for *y*. Sandsynligvis har *Mulneholt* efter vedkommende dokumenters vidnesbyrd at dømme ligget ved det samme vandløb som Stenholt Vandmølle (jf. DS II:48).

Munkholt

1. gd. ● (Ugilt s. (Njy 1203))

KancBr 28/5 1586 Munckholt; Matr 1662 Munch holt; Matr 1688 Monch Holt; DA1 1769 Monkholt; Matr 1844 Munkholt; PostAdr 1291 Munkholt; Opt 1917 [*moŋhålt*]; Opt 1980 [*moŋkhålf*].

2. gd. ● (Hellum s. (Njy 1234))

Adk nr. 135 24/7 1544 mwnkeholt; Mandt 1610 munckholt; Matr 1688 Monchholt; DA1 1769 Monkholt; Matr 1844, PostAdr 1921 Munkholt; Opt 1917 [*moŋkholt*].

Forleddet er personbetegnelsen *munk*.

Mæridsholt

gd. ● (Vive s. (Njy 1544))

MB 1683 Meresholdt; DA1 1769 Mæritsholt; MK 1789 Merrilsholt; Matr 1844 Marrisholt; Guide 1879 Mæritsholt; Gst 1879 Mæridsholt; PostAdr 1921 Merisholt; Opt 1958 [*mæ.ri:sholt*].

Forleddet må være naturnavnet *Marislet* som kun er overleveret i middelalderen (tidligst skrevet: 3/5 1459 Marislææth).

Møgelholt

hse. ▲ (Als s. (Njy 1541))

PostAdr 1921 Møgelholt. – Efter et naturnavn der skrives: Adk nr. 326 8/9 1541 sønder Møgelholtth; EB 1683 Møgilholt, Møgildholt, Møgelholt.

Forleddet er adj. *møgel* ‘stor’.

Mølholt (Møholte, Mølleholt, Möllhult)

1. Möllhult lb. ● (Västra Karup s. (Sk 0309))

Rep 2:VII nr. 12925 [1489–94] i Møllth [!]; KrabbesJb o. 1524 Møllolt; Räk 1579–80 Möallt [!]; Jb 1611–12 Mølloldt; KancBr 10/2 1621 Mølleholt; PR 1:25 1624 Møllilt; KancBr 1632 Mølholt; Jb 1645–46 Moalt [!]; Jb 1662 Möllhult, Møllelt; Jrp 1670–71 Møllehulltt, Mølsshult [!]; Jb 1713 Mølhult; Gillberg 1767 Møllehult; Kb 1805 Myllhult; Jb 1874 Møllehult, Möllhult; EK 1928 Möllhult; Opt 1938 [*mylalt*].

2. Mølholt hse. ■ (Skæve s. (Njy 1226))

Matr 1844 Lille Mølholt, Store Mølholt; Gst 1885 St^e Mølholt; PostAdr 1921 St. og L. Mølholt.

3. Mølholt gd. ▲ (Albæk s. (Njy 1227))

Dok. til Justitsprot. 20–27/10 1838 Mølholt; Matr 1844, PostAdr 1921 Mølholt; Opt 1917 [*mølholt*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1812 Møholtet.

4. Mølholt gd. ■

Gst 1885, PostAdr 1921 Mølholt. – Gården ligger hvor MK 1802 (1903) har: Mørke Holt.

5. Mølholt gd. ■ (Øster Brønderslev s. (Njy 1261))

PostAdr 1921 Mølholt; Opt 1966 [*mølhålf*].

6. Mølholt gde. ● (Hals s. (Njy 1475))

Matr 1664 Mølholt; Matr 1844, Gst 1880, PostAdr 1921 Mølholt; Opt 1951 [*mølhålf*].

7. Møholte hs. ■ (Solbjerg s. (Njy 1525))

PostAdr 1921 Møholte.

8. Mølleholt gd. ■ (Skelund s. (Njy 1542))

PostAdr 1921 Mølleholt.

9. Mølholt hs. ■ (Ove s. (Njy 1546))

PostAdr 1921 Mølholt.

10. Mølholt gd. ■ (Lyne s. (Vjy 2577))

PostAdr 1921 Mølleholt; Guide 1956 Mølholt. □

Forleddet er sb. *mølle*. I 1 er betydningen sandsynligvis ‘vandmølle’ (se Falkman 1877:75) da der løber en å lige ved bebyggelsen. Ligeledes i 1 ses efterleddet i forskellige omdannede former i en del af kildeformerne.

Møholt

hse. ■ (Horsens s. (Njy 1471))

PostAdr 1921 Møholt; Opt 1952 [*møhålfj*].

Forleddet er måske sb. *mjød* som i den lokale dialekt udtales [*mø*] (VendsOrdb).

Mørkholt (Mørkahult, Mørkhult)

1. Mørkahult lb. ● (Örkelljunga s. (Sk 1313))

LensR 1619 Mørkeholdt; Jb 1675 Mørkhult; Friskytterulle:234 1679 i Mørchelt; Jb 1713 Mørckahult; Jb 1783 Mørkahult; Hfl 1810–11 Mørkahult, Mørckahult; EK 1928 Mørkahult; Opt 1939 [*mørkaholt*].

2. Mørkhult lb. ● (Vittsjö s. (Sk 2221))

Lb II:92:4 1569 aff Mørckilt; KronSk 10/2 1587 Mørkolt; Jb 1594 Mørckholt; Jb 1618 Mørkolt; Hoffmann 1657 Mørckelt; Jb 1680 Mørckholt, Mørkhult; Buhrmann 1684 Mørkhult; PR 2:160 1691 Mørckalt; Jb 1713 Mørkhult; Jb 1783 Mørckult; Jb 1825 Mørkhult; PO 1909 Mørckalt, Mørkhult; EK 1933 Mørkhult; Opt 1945 ældre [*mørk-alt*], yngre [*mørkhølt*].

3. Mørkhult lb. ● (Osby s. (Sk 2311))

Jb 1574 Møscokolt; OHÅ 1963:105 1576 Mørkholt; Mandt 1626 Mørckoltt; Mandt 1639 Mørckholt; Jb 1671 Mørckhålt; OHÅ 1963:205 1679 Mørkhult; OHÅ 1974:68 1688 mörckelt; Jb 1712 Mørkhult; Lmh 1721 Mørckhult; Jb 1825 Mørkhult; Opt 1930 [*mørkelt*]; EK 1936 Mørkhult; Opt 1938 [*mørkelt*].

4. Mørkholt gd. ■ (Sønder Dalby s. (Sj 0552))

PostAdr 1921 Mørkholt. □

5. †Mørkholt hs. ■ (Orte s. (Fyn 1003))

Gst 1892 Mørkholt. – Huset lå nord for Ladegårdsmark på skellet til Vissenbjerg s.

6. Mørkholt hs. ● (Gærum s. (Njy 1194))

her? DATl 1769 Myrholt; Gst 1887, PostAdr 1921 Mørkholt; Opt 1975 [*mørkhålt*].

7. Mørkholt hse. ■ (Aså-Melholt s. (Njy 1229a))

Matr 1844, Gst 1885 Mørkholt; PostAdr 1921 St. og L. Mørkholt; Opt 1949 [*mørkhålfj*].

8. Mørkholt ■ (Ørum s. (Øjy 1995))

PostAdr 1921 Mørkholt; Opt 1952 [*mø.igho'ld*]; Guide 1953 Mørkholt.

9. Mørkholt gd. ■ (Nørup s. (Øjy 2326))

Guide 1950 Mørkholt.

10. Mørkholt lb. ● (Gårslev s. (Øjy 2366))

2/3 1381 Myrkholt; 1400 (1553ff ÆDA V:367) Mørchholt; 11/4 1400 Myrkholt; GldaDipl 9/9 1434 Myrkeholt; 8/4 1483 Mørkholt; 8/4 1483 Mørkeholdt; 1483 (1553 ÆDA V:368) Mørcholt; 24/3 1500 Mørcholt; 27/4 1501 Mørkeholdt; Sk 1524 Mørholt; KancBr 25/8 1567 Mørcholt; KronSk 29/1 1575 Mørckholt; KancBr 25/10 1576 Mørreholdt; Matr 1664 Mørcholdt; Matr 1688 Mørckholt; Matr 1844 Mørkholt; Opt 1916 [*mørkhålfj*]; PostAdr 1921 Mørkholt.

11. Mørkholt gde. og hse. ▲ (Sønder Stenderup s. (Øjy 2391))

Nissen 1840 Mørkholt; Gst 1887 Mørkholt Hse; Opt c. 1930 [*mø.ikhølt*]; PostAdr 1941 Mørkholt. – Efter et naturnavn der skrives: [*mø.ighøld 'sgjv'*]; U u.å. Mørkholt; K 1780 Mørchold; B 1780 Mørckholt; Ravn 1920 Mørkholt.

12. Mørkholt gd. ■ (Jordrup s. (Vjy 2664))

Guide 1906, Gst 1953 Mørkholt; Opt 1965 [*mø.ighølt*].

13. Mørkholt gd. ▲ (Hoptrup s. (Sjy 3012))

Opt [*mø.ighold*]; Postadr 1921, Postadr 1937 Mørkholt. – Efter et naturnavn i samme sogn som skrives: Jb 1794 Mørkholtager; U 1794 Mørkholt; K 1794–95 Mørkholt, Mørkholt Ager; TM Mørkholt, Mørkholtager; I 1923 Mørkholt Ager [*mörghåld aggør*].

14. Mørkholt gd. ▲ (Frørup s. (Sjy 3036))

Opt [*mø.ighold*]. Schröder 1837 Mørkholt. – Efter et naturnavn der skrives: L 1716–18 Mürckeholtz; K 1716–18 Mürcke Holt; B 1791 Mørkhold; L 1793 Mørckholt; TM Mørkholdt; I 1912 Mørkholt, Mørkholdt.

15. Mørkholt gd. ▲ (Løjt s. (Sjy 3211))

Opt [*mø.ighold*]. – Efter et naturnavn der skrives: Jb 1704 Mørkold, Mørckholt, Morckholt; I 1924 Mørkholt. Forleddet er adj. *mørk*, sv. *mörk* (jf. DS IV:318 og DS VI:189) som i 1 fremstår i bøjningsformen *mørke*, sv. *mörka*. 12 er sandsynligvis givet som modsætning til *Lysholt* i samme s. I 1–3 ses efterleddet i omdannede former i nogle af de ældre belæg og i nogle af udtaleformerne.

Nonneholt

savværk og plantage. ■ (Mariager lands. (Øjy 1851))

PostAdr 1951 Nonneholdt.

Forleddet er personbetegnelsen *nonne*.

Nordholt

1. gd. ■ (Vester-Marie s. (Bo 0653))

Opt [*norrhålt*]. PostAdr 1934, PostAdr 1943, ThSaml, Guide 1945 Nordholt. – Nyt navn til Sønder Skrubbegård (DS X:205).

2. gd. ■ (Klemensker s. (Bo 0661))

PostAdr 1943 Nordholt; Opt 1944 [*norrhålt*]; ThSaml, Guide 1946 Nordholt. – Ifølge Opt 1944 hed gården tidligere *Sdr. Skrubberupgaard*.

3. gd. eller hs. ■ (Øster-Larsker s. (Bo 0671))

ThSaml Nordholt □

4. gd. ■ (Aaker s. (Bo 0684))

PostAdr 1921, ThSaml, PostAdr 1943 Nordholt.

5. hs. ▲ (Torsager s. (Øjy 2042))

PostAdr 1921 Nordholt. – Efter et naturnavn der skrives: Taks 22/10 1792 Klipperne østen for Nordholts Bank.

Forleddet er retningsangivelsen *nord*.

Nyholt

1. gd. ■ (Åkirkeby (Bo 0647))

PostAdr 1921 Nyholt; PostAdr 1943 Strøby-Nyholt; Guide 1946 Nyholt.

2. hs. ■ (Klemensker s. (Bo 0661))

PostAdr 1921, ThSaml, Guide 1945 Nyholt. – Ifølge Guide 1946 står der på huset: “Nyholt 1928; opkaldt efter tidl. Ejer”, og der er således tale om et slægtsnavn brugt som husnavn.

3. gd. eller hs. ■ (Øster-Larsker s. (Bo 0671))

PostAdr 1921 Nyholt. □ – Navnet er muligvis inspireret af den nærliggende *Nygård*.

4. hs. ■ (Dronninglund s. (Njy 1229))

Guide 1964 Nyholt.

5. gd. ■ (Ajstrup s. (Njy 1468))

Gst 1885, PostAdr 1921 Nyholt; Opt 1951 [*nøjhålf*].

6. hs. ■ (Hammer s. (Njy 1469))

PostAdr 1921 Nyholt.

7. gd. ■ (Horsens s. (Njy 1471))

PostAdr 1921 Nyholt.

8. hs. ■ (Svostrup s. (Øjy 1813))

Guide 1952 Nyholt.

Forleddet er adj. *ny*.

Næsholt

gd. ■ (Horne s. (Fyn 1078))

Gst 1868 Næsholt; Opt 1951 [*næs.hald*]; Gst 1953 Næsholt.

Forleddet er sb. *næs*, sandsynligvis efter *Horne Næs* som gården ligger på.

Næstholt

gde. og hse. ● (Snejbjerg s. (Vjy 2495))

Jb 1498, JyTingsv:25 f. 30/3 1532 Nestholt; Jb 1597 Nestholdt; Jb 1607 Niesthold; Jb 1608 Neshold; KronSk 17/4 1661 Gaarden Nestholdt; Matr 1688 Nest holt; DATl 1769 Næstholt; VSKOrig 1791 Næstholt, Næstholt H.; Matr 1844 Næstholt; Gst 1872 Næstholt Gd; Gst 1966 Næstholt, Næstholt Gd; Opt 1917 [*næ:sthålt*]; Opt 1948 [*næ:sdholt*].

Forleddet er muligvis superlativen gl. *næst* 'nærmest', af adj. gl. *nær*, som foreslået af Johan C. Sulkjær (1925:4), selvom den nuværende dialekt har kort vokal i dette ord. Samme forled indgår måske i naturnavnene *Næstø* ved Lolland og *Næstmark* i Sønderjylland (DS XI:121 og VI:12). Landsbynavnet *Næstild* i Oddense s. (Øjy 1636) antages ligeledes at være sammensat med *næst* (DS IX:19). Om brugen af superlativer i stednavne se Bent Jørgensen 1974:77ff. med note 1 og p. 87, hvor sidstnævnte tolkning betvivles. En anden forledsmulighed er sb. gl. *nest* '(fugle)rede' (lånt fra mnty.) (jf. DS XVII:321).

Nørholt

1. hs. ■ (Klemensker s. (Bo 0661))

Guide 1945 Nørholt. □

2. hs. ■ (Povlsker s. (Bo 0682))

PostAdr 1921, ThSaml, Guide 1946 Nørholt.

3. hs. ■ (Mygdal s. (Njy 1207))

Opt 1942 Nørholt. – Opt 1942 fortæller at der et tale om en ny ejendom og et nyt navn.

4. hs. ■ (Torslev s. (Njy 1225))

PostAdr 1921, Guide 1965 Nørholt; Opt 1976 [*nør:hålf*].

5. gd. ● (Voer s. (Njy 1228))

MB 1683, Matr 1688, DATl 1769, Matr 1844, PostAdr 1921 Nørholt; Opt 1949 [*nørhålf*].

6. gd. ■ (Hjortshøj s. (Øjy 2047))

Guide 1952 Nørholt.

7. hs. ■ (Skanderup s. (Øjy 2151))

Gst 1875 og 76 Nørholt.

8. gd. ■ (Gauerslund s. (Øjy 2361))

Guide 1949 Nørholt.

Forleddet er komp. *nør(re)* af retningsangivelsen *nord*.

Obenholt

hse. ● (Dronninglund s. (Njy 1229))

KronSk 6/5 1581 Aabenholt; Matr 1662 Ober Holt; MB 1683 Aabenholt, Obenholt; Matr 1688, DATl 1769 Obenholt; VSK 1793 Ovenholt; Matr 1844, Gst 1885 Obenholt; Opt 1917 [*o:banhålf*]; PostAdr 1921 Aabenholt (Obenholt); Opt 1949 [*o:banhålf*].

Forleddet er nok adj. *åben* som netop i Dronninglund herred kan udtales [*oben*] (VendsOrdb).

Oksholt (Yxenhult)

1. Yxenhult lb. ● (Skånes-Fagerhult s. (Sk 1309))

Lb II:92 1569 y Jsnolt; Mandt 1584 Øxennoldt, Øxenoldt, Øxnnoldt; Jb 1593 Øxnneholdt; Mandt 1618 Øx-sennholt; Mandt 1621 yssenoldt; Mandt 1631 Øxenolt; LensR 1643 Øxenholt, Öxenhult; Hoffmann 1657 Ysenholt; Lmh 1675 Ysnalt; Jb 1680 Yxenholt; Jb 1713 Yxenhult; Jb 1754 Yxenhult; Lmh 1776 Ysnahult; Jb 1825 Ysnalt; Jb 1874 Yxenhult; SkKal II,2:323 1878 Yxnehult; EK 1933 Yxenhult; Opt 1939 ældre [jysnalt], yngre [jksen-holt].

2. † Oksholt forsv. gd. ● (Sevel s. (Vjy 2476))

PrI 1638 Oxholt; MB 1683 Oxenholt Boel; Matr 1688 Oxenholtgaard.

Forleddet er dyrebetegnelsen sb. *okse* (DS XVII:240) som i 1 fremstår i gen. plur. glda. *yxna* (> glda. *øxna*). Efterleddet i 1 er omdannet i flere af de ældre kilder og i den ældre udtaleform.

Onsholt

gd. ▲ (Viby s. (Øjy 2111))

Opt 1932 Onsholt [*Onshøld*]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Unsholt (anført under Kolt s. (Øjy 2113)).

Forleddet er sandsynligvis gen. af sb. *avn* i betydningen ‘rad af høstede sammenstillede neg’ (Feilberg) som netop i denne del af Jylland kan udtales med *o*-vokal. Jf. vb. ænyda. *onne* ‘sætte neg sammen på marken’ (Kalkar). Det i stednavne forholdvis sjældent forekommende gudenavn *Odin* synes ikke sandsynligt her, og udtalen har da heller ikke det i så fald forventede [*wo*] i forlyd ligesom fx i ugedagsbetegnelsen *onsdag* (se Feilberg).

Ormholt

1. hgd. og ml. ● (Torslev s. (Njy 1225))

Efter 1441 (Langebek Gilde- og Lavskr I:704) Wormholt; 2/7 1455 Vormholt; 8/10 1456 Wormholtz Fang; Matr 1662 Worumholt; MB 1683 Orumholt; Matr 1688 Worumholts H.G.; DATl 1769, Matr 1844 Ormholt Hovedgaard; Opt 1917 [*w0rmhølt*]; PostAdr 1921 Ormholt; Opt 1976 [*wår-m,hålf*].

2. hs. ■ (Lyngby s. (Njy 1527))

Gst 1880 Ormholt.

Forleddet er sb. *orm*.

Ovenstrupholt

hs. ■ (Skæve s. (Njy 1226))

Matr 1844 Holtet eller Ounstrupholt; Gst 1885 Ovenstrupholt.

Forleddet er landsbynavnet *Ovenstrup*.

Pederholt (Petersholt)

1. Petersholt gd. ■ (Understed s. (Njy 1221))

PostAdr 1921 Petersholt.

2. Petersholt hse. ■ (Torslev s. (Njy 1225))

Gst 1886 Petersholt; Opt 1976 [*peð'ærs,hålt*], [*pi:s,hålf*].

3. † Pederholt bebyg. ● (Torning s. (Øjy 1802))

1485 (1558 ÆDA II:16) Peder holt. ☐

Forleddet er mandsnavnet *Peder/Peter* (DS IX:202) som i 1 og 2 fremstår i genitiv.

Pedholt

lb. ● (Malling s. (Øjy 2119))

KancBr 4/6 1565 Pedolt; Jb 1580 Pedolt; KancBr 3/2 1584 Peddolt; Jb 1599, Mandt 1610 Pedolt; Matr 1664 Pedholdt; Matr 1688, DATl 1768, Matr 1844 Pedholt; Opt 1917 [*pehålt*]; PostAdr 1921 Pedholt; Opt 1955–56 [*pehøld*].

Forleddet er formodentlig, som antaget af Kristian Hald (1948b:47), et sb. glda. **pit* beslægtet med sv. dial. fem. *pita* ‘trang dal’; en afledning til samme rod er vistnok det sv. landsbynavn *Penningby*, Länna s., Stockholms län, 1339 Pitingæby, se Sahlgren 1938:170ff. og Ståhle 1946:67. Byen ligger ved en kløft. Udtaleformen med stød må være urigtig (DS XII:65).

Petersholt, se Pederholt

Pindsholt

gd. ■ (Horslunde s. (Lo-Fa 0737))

PostAdr 1921 Pindsholt. □

Forleddet er gen. af sb. *pind*. Det er muligt at navnet har en sammenhæng med et gårdnavn i samme s. der skrives: Gst 1964 Pindshule Gd; Opt 1947 [*pejshybl̥g̊ːː*].

Pinholt

1. gd. ■ (Levring s. (Øjy 1797))

PostAdr 1921 Pinholt.

2. gd. ● (Tørring s. (Vjy 2413))

Kb 1665–66 paa Pinholt; Matr 1688 Piinholt Huuþ; Gst 1882 Pinholt; Opt 1958 [*pi-nhålt*]; PostAdr 1966 Pinholt.

Forleddet er antageligt sb. *pine*, måske med sigte på stedets dårlige eller udpinte bonitet; jf. vb. *pine* i betydningen 'udpine, udnytte til det yderste' (ODS under II pine (2)) (jf. DS XVII:37)

Plejelt

lb. ● (Tikøb s. (Sj 0011))

u.d. 1497 (Esrum.) Plegholt; 21/10 1499 (Esrum.) Plegiltt; LensR 1582–83 Plegilt; Mandt 1613 Pleigiltt; Matr 1688, Matr 1844 Pleielt; Gst 1881 Plejelt; Opt 1916 [*plejelt*]; Gst 1956 Plejelt.

Forleddet er muligvis et mandsnavn **Plæghi* der også må forudsættes i landsbynavnet *Plejerup*, Grevinge s. (Sj 0337) (c. 1370 Pleghethorp) og måske i gårdnavnet *Plejdrup*, Flade s. (Njy 1439) (1470 (1591) Plejdrup) (DS II:10). Efterleddet *-holt* fremstår i omdannet form i de fleste af kildeformerne, og navnets form er i dag med efterleddet i formen *-elt*.

Pocksholt

† bebyg? ● (Børglum h. (Njy 1240))

KancBr [ca. 8–29/9] 1553 Pocksholt. □

Forleddet er måske gen. af sb. *pok(ker)* ‘udslæt, kopper, syfilis og andre sygdomme’, ‘djævelen, den onde’ (Kalkar, ODS) som kan være brugt nedsættende. Jf. også appellativet *pok(ken)-holt* om en meget hårdt træsort ‘guajaktræ’, *dansk pokkenholt* er ‘ved af guldregntræet’ (ODS). *Pokkenholt* er indlånt fra mnty. Navnet er kun nævnt i den ene kilde, og en nærmere lokalisering er ikke mulig.

Popholt

gde. ● (Gudbjerg s. (Fyn 1103))

c. 1470 (16. årh. AdelBr:85) Popolt; 23/9 1477 Popholtegaard; u.d. (16. årh. AdelBr:90) Popolltt; u.d. (16. årh. AdelBr:88) Store Popholt; 1520–68 (16. årh. AdelBr:86) Lille Popholt; Adk nr. 42h 4/3 1529 Popolt; Gst 1965 St Popholt.

Forleddet er vel den fra mnty. lånte træbetegnelse sb. *poppel* i forkortet form. Af samme oprindelse er formodentlig det sydslesvigske landsbynavn *Popholt*, Siversted s. (SSI 3284), som skrives: Rep nr. 13093 u.d. 1505 Popholt (DS XII:170).

Porkenahult

lb. ● (Skånes-Fagerhult s. (Sk 1309))

KrabbesJb 1524 Portt Koneholt; Mandt 1584 Porckenolt, Porckensholt; Jb 1593 Porthekongsholdt; Jb 1594 Purckeneholt; Mandt 1596 Porckenolt; Jb 1611 Porckenholdt; LensR 1613 Puorckenholt; LensR 1615 Perckenholt; LensR 1616 Porckeneholdt; KancBr 11/6 1647 Purckenholt; Jb 1675 Porckenholdt; Jb 1713 Porckenhult; Jb 1754 Porckenhult; Gillberg 1767 Porkemahult; Jb 1825 Perkenahult, Porkenahult; Kb 1929 Porknahult; EK 1933 Porkenahult; Opt 1939 [*pørkenahølt*]; Opt 1950 [*pårkenahult*].

Forledder er sb. *portkone* 'skøge' eller måske 'forretningsdrivende kvinde som sælger sine varer i en port' (Ejder 1987:16ff.). Efterleddet er omdannet i flere af de ældre kilder.

Porsholt

hs. ■ (Sneum s. (Vjy 2699))

Gst 1869; PostAdr 1921 Porsholt.

Forleddet er plantebetegnelsen *pors*.

Purupholt

hs. ▲ (Yding s. (Øjy 2222))

PostAdr 1921 Purupholt. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1800 (1817) Porup Holdt Agre.

Forleddet er stednavnet *Purup* som betegner en landsby i nabosognet Østbirk (Øjy 2221). *Purupholt* og *Yding Holt* i samme s. synes at betegne det samme hus.

Påholte

gd. ■ (Musse s. (Lo-Fa 0794))

PostAdr 1921 Paaholte.

Forleddet er sandsynligvis fuglebetegnelsen *på* 'påfugl'. Det er muligt at navnet har en sammenhæng med et stednavn i samme s. der skrives: MK 1806 Paaholms Mark, Paa Holm; Opt 1947 Påholmsgd. [*po·ahålmgo·ai*].

Påhult

1. gd. ● (Genarps s. (Sk 0207))

PR 1:6 1624 Paaholt; Decb 1651 Parholt [!]; Jrp 1671:132 Påhult; Buhrmann 1684 N: Påalt [kun i Kungsbokseksemplaret]; Jb 1712 Påhult; Kb 1717 Nörre Påhult; RK 1820 N^a Påhult; Jb 1881 Påhult; BEK 1912 (Nora) Påhult; Opt 1944 [*påhølt*, *pålt*, *nøra pålt*]; T 1989 Påhult; ES 1989 Norra Påhult.

2. gd. ● (Veberöds s. (Sk 1925))

KancBr 7/4 1565 Polt; Mandt 1583 Paaholt; PR 1:53 1624 Paaholt; Jb 1626 Polt; Mandt 1629 Paalt; Mandt 1637 Pohallt; Mandt 1657 Paholt, Poeholt; Jb 1662 Pahuult; Jb ca. 1670 Påhult; Buhrmann 1684 Påalt; Jb 1712, Jb 1825, EK 1917 Påhult; Opt 1928 [*pålt*].

Forleddet i *Påhult* er snarest gen. *Pāa* af mands(til)navnet *Pā(i)* (se fx DgP I:1065ff. og II:791ff.), ligesom i det i Skåne flere steder forekommende *Pårup* (jf. SkO A:III:166f. og SkO A:XIV:267) (SkO A:II:139–40). I både 1 og 2 er efterleddet omdannet i nogle af de ældre kildeformer og i udtaleformerne. Bestemmelsen *Norra* som optræder i nogle af de yngre belæg på 1, angiver beliggenheden i forhold til 2 i nabosognet Veberöd (Sk 1925).

Ra....holt

bebyg? ● (Albæk s. (Njy 1227))

EB 1683 Rauf[fer]holdt.

Forleddet er uvist.

Ramsholt

hs. ■ (Volstrup s. (Njy 1223))

PostAdr 1921 Ramsholt.

Forleddet er måske plantebetegnelsen *rams* ‘ramsløg’. En anden mulighed er ordet *rams* der i den lokale dialekt betyder ‘rimtåge’ eller ‘havgus’ (VendsOrdb).

Ransholt

† bebyg. ● (Serritslev s. (Njy 1258))

her? Adk nr. 66 (Rettertingsdomme II:652f.) 10/3 1541 Ransholt. □

Forleddet er uvist, men en mulighed kunne være at forleddet er en fejlskrivning for gen. af fuglebetegnelsen *ravn* eller det tilsvarende mandsnavn *Ravn*. Det er uvist om navnet hører til her, men der kunne være en forbindelse med bebyggelsesnavnet †*Ransdal* i samme s. Det skrives: 1482 (1542 ÆDA III: 105) Ransdal.

Ravnholt (Ramhult)

1. Ramhult gd. ● (Slimminge s. (Sk 2012))

her? KancBr 18/5 1582 Raufholt; DecbS 1651 Raunildt; Jb 1661 Regn hulth [!]; Jb 1671 Ragensholt(h) [!]; Jb 1712 Rafnholt; Jb 1754 Ramhult; Jb 1784 Ramnhult; RK 1812 Ramhult; Hfl 1837–46 Ramnhult; PO 1909 Ramnhult; EK 1917 Ramhult.

2. † Ravnholt gd. ● (Herringe s. (Fyn 1061))

16/3 1471 Hans Magh i Raffnholt; 14/4 1472 Hans Mag i Raunolt; 4/4 1512 Raffnolt, Raffnolt; Adk nr. 284 29/9 1546 Rafvnolt. – Gården har ligget i Rudme hvis ene vang hedder: MB 1682 Raffnholte-, Rauffnholts Marck. På den anden side af herredsskellet i Boltinggaardsskov, Ringe s. (Fyn 1091) ligger *Ravnholthuset* (DS XIII:102).

3. Ravnholt hgd. ● (Herrested s. (Fyn 1126))

3/12 1365 Rafnholt; 30/10 1504 Raffnolth; 15/10 1510 Rawnolth; Adk nr. 135e 27/9 1525 Rawnsholt; KronSk 29/9 1546 Raufnolt; Mandt 1610 Rauffnholt; Matr 1688 Raunholt; DAtl 1767 Ravnholt Herregaard; VSKOrig 1774 Ravnholt; Matr 1844 Raunholt; Opt 1916 [*raunhåld*]; Gst 1949 Ravnholt; Opt 1951 [*raønhold*].

4. Ravnholt gde. ●

Matr 1662 Raffenholt, Liden Raffnholt; Matr 1688 Lille Raufnholt; DAtl 1769, Matr 1844 Lille Ravnholt; PostAdr 1921 L. Ravnholt; Opt 1949 [*lelæ 'raunhålf*].

5. Ravnholt gd. ● (Dronninglund s. (Njy 1229))

KronSk 6/5 1581 Rafnholt; Matr 1662 Raufuen Holt; Matr 1688 Raunholt; DAtl 1769, Matr 1844 Ravnholt; PostAdr 1921 St. Ravnholt; Opt 1949 [*stur 'raunhålf*].

6. Ravnholt gd. ■ (Øster Velling s. (Øjy 1782))

I 1921–22 Ravnholt; PostAdr 1921, Guide 1953 Ravnholt.

7. Ravnholt gd. ● (Højbjerg s. (Øjy 1794))

19/5 1511 (1552 EGøyesJb) Raffuennholt; u.d. (1524 ÆDA IV:408) Rawnholtt; FrIReg 11/1 1530 Raffnolt; EGøyesJb 1552 Raffuennholt; KancBr c. 5–15/3 1552 Rafnholt; MB 1683 Raufnholt Damme, Raufnholtbeck, Rafven Holtz ager; Matr 1844 Raunholt; Gst 1876 og 77 Ravnholt; Opt 1916 [*raøn'hålf*]; Opt 1944 [*raøn'hålf*].

8. Ravnholt gde. ● (Tørring s. (Øjy 1802))

1501 (1558 ÆDA II:27) Raffuennholt; Jb 1586 Raffnholtt; Mandt 1608 Raffnholtt; PrI 1623 Raffnholt; MB 1683 Raunholdt, Raufnholt; Matr 1688 Raunholtgaard; Matr 1844 Raunholtgaarde; Opt 1916 [*raøn'hålf*]; PostAdr 1921 Ravnholt.

9. Ravnholt gd. ■ (Sahl s. (Øjy 1831))

Gst 1876 og 77 Ravnholt. – Gården ligger der hvor marken på MK 1800 (1810) hedder “Ravnbjerg”.

10. Ravnholt bebyg. ▲ (Hørning s. (Øjy 1966))

Gst 1876 og 78 Ravnholt; Opt 1947 [*raøn'hålf*]; PostAdr 1951 Ravnholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 168. Bag skoufuen Raunholdt; MK 1785 Ravn holt.

11. Ravnholt gd. ■ (Vejlby s. (Øjy 2003))
PostAdr 1921 Ravnholt.
12. Ravnholt gd. ■ (Homå s. (Øjy 2004))
Gst 1877, PostAdr 1921 Ravnholt; Opt 1953 [*ˈraʊn,hɔld*].
13. Ravnholt gd. ■ (Rolsø s. (Øjy 2028))
PostAdr 1921, PostAdr 1951 Ravnholt.
14. Ravnholt lb. ● (Tiset s. (Øjy 2116))
her? 15/7 1327 (Hvitfeld) Roholt; u.d. 1507 (1537 HdDb) Raffnolt; LensR 1545 rauffenholt; KancBr 2/1 1573 Rafuenholt; Jb 1580 Raffenholt, Raffuenholdt; Jb 1599 Rauenholt; Mandt 1610 Raffnholt; Matr 1664 Rauffnholt; Matr 1688 Raffnholt; DATl 1768 Ravnholt Bye; VSKOrig 1777 Rafnholt; Matr 1844 Raunholt Bye; Opt 1917 [*ˈraunhålt*]; PostAdr 1921 Ravnholt; Opt 1955–56 [*ˈraʊən,hɔld*, *ˈgaməl ˈraʊən,hɔld*].
15. Ravnholt gd. ■ (Venge s. (Øjy 2161))
PostAdr 1921 Ravnholt.
16. † Ravnholt bebyg? ● (Voer h. (Øjy 2220))
LensR 1511 *raʊenholth*. □
17. Ravnholt lb. ● (Rårup s. (Øjy 2273))
1408 (c. 1570 ÆDA III:365) Raffnsholt; 21/8 1479 Rawenholt; 1497 (1624 ÆDA V:109) Raffnholt; 16/10 1500 Raffholt; 15/1 1502 Rauenholth; 21/1 1508 (o. 1550) Rawnholt; KancBr 11/1 1566 Rafnholt; KancBr 30/5 1573 Roholt; Matr 1664 Raffuenholt; Matr 1688 Raunholt, (her?) Raadenholt; Matr 1844 Ravnholt; Opt 1916 [*ˈraunhålt*].
18. Ravnholt gde. og hse. ● (Ejsing s. (Vjy 2474))
21/3 1510 Raffwensholthbergh; PrI 1638 Raffnholt; Matr 1688, VSKOrig 1791 Raunholt; Matr 1844 Ravnholt Gaard; Gst 1881 Ravnholt; Opt 1917 [*ˈræʃnhålt*]; Opt 1926 [*ˈraʊən,hålt*]; PostAdr 1966 Ravnholt.
19. Ravnholt gd. og hs. ■ (Sevel s. (Vjy 2476))
Gst 1881 Ravnholt; Opt 1926 [*ˈraʊmhålt*]; Gst 1937 Ravnholt.
20. Ravnholt lb. ● (Bording s. (Vjy 2491))
15/9 1496 Vester Ronholt; MB 1683 Raufnholt; Matr 1688 Rafuenholtgaarde; DATl 1769 Ravnholt Bye; VSKOrig 1794, Matr 1844 Ravnholt; Opt 1917 [*ˈraunhålt*]; Opt 1948 [*ˈraunhɔlt*]; PostAdr 1966 Ravnholt.
21. Ravnholt lb. ● (Gjesten s. (Vjy 2666))
før 24/6 1317 raelholth; u.d. (1553 ff. ÆDA V:358) Raffnholt; KronSk 27/3 1579 Rafnholt; Matr 1664 Raffnholt; Matr 1688 Raufnholt Bye; Matr 1844 Ravnholt; Trap² 1879 Ravsholt; Gst 1953 Ravnholt.
22. Ravnholt gd. ■ (Jels s. (Sjy 3052))
Opt [*ˈræʃnhɔld*]. Gst, PstAdr 1939 Ravnholt.
23. Ravnholt gd. ▲ (Skrave s. (Sjy 3054))
TGst Ravnholtgaard; Trap⁴ 1930 Ravnholtgd.; Opt 1920 [*ˈraunhåltgɔr*]; Gst 1949 Ravnholt Gd; PostAdr 1939 Ravnholt; Opt 1939 [*ˈræʃnhɔld*]. – Efter et naturnavn der skrives: Opt [*ˈræʃnhɔld*]; Jb 1706 ff. Rafnholt Wang; L 1771 Raunholdt; TM Raunhold.
24. Ravnholt gde. ▲ (Roager s. (Sjy 3084))
Opt 1929 [*ˈræʃnhɔld*]. PostAdr 1921, Trap⁴ 1930 Ravnholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Rafns salt Heede; U 1781 Ravn Holt; U 1784 Raunholt, Raunholt Heede; I 1912, I 1929 Ravnholt.

Forleddet er fuglebetegnelsen *ravn* (jf. DS V:117, VIII:29 samt DS IX:190 og 202), eller måske det tilsvarende mandsnavn *Ravn* (DS XVII:230). I 1 er forleddets udlydende *-n* svundet i nogle af kildeformerne som følge af konsonantophobningen *-mnh-* (*/-vnh-*). I 1 er efterleddet omdannet i en af de ældste kilder. Ifølge O. Nielsen (1895:566) blev 20 tidligere udtalt Rownholt. Denne udtale og skriveformen Ronholt i 1496 kunne alternativt tale for at sammeholde navnet med *Rovnborg* i Vejrum s. (Vjy 2458). *Rovnborg* tolkes til at indeholde mandsnavnet *Rune*, glda. *Runi*, men også sb. *rune*, glda. *rūn*, *rūna*, fem. kan være en mulighed. Om ordets forekomst i marknavne se Kousgård Sørensen 1964:91f. Der er ikke fundet runemindesmærker på stedet (DS XVII:299). I 4 og 5 er de reciprokerende led *Lille* og *Store* tilføjet i nogle af belæggene for at adskille de to nærliggende og enslydende navne.

Ravnsholt (Ravnsholte)

1. Ravnsholt skovfogedbolig ▲ (Bløvstrød s. (Sj 0017))
PostAdr 1921 Ravnsholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Rafns holtz Skouf, Raufnsholtz Sckouf; Matr 1844 Ravnholt; Guide 1858 Store Ravnsholte Skov; Guide 1898 Ravnsholte Skov; Gst 1898–1901 Ravnsholt.
2. Ravnsholt hse. ▲ (Farum s. (Sj 0087))
PostAdr 1921 Ravnsholt. – Efter et naturnavn der skrives: KbhAmtsÅrb 1918:43 1743 Ravnsholt Bek; MK 1798 (1815) Ravnholt Indhegning; Matr 1844 Ravnsholt Indhegning; Gst 1898–1901 Ravnsholt, L^{le} Ravnsholt.
3. Ravnsholte skovfogedbolig ● (Særløse s. (Sj 0174))
1397 (o. 1580 ÆDA III:329) Raffnholt; 1404 (o. 1580 ÆDA III:328) Raffuensholt; 19/9 1459 Raffnsholt-tæ, Raffnholtæ; RJB 1555–56 Raffns holt; RJB 1616 Raffunsholt; Matr 1664 Raffuensholdt Eeneste Gaard; Matr 1688 Raunsholt Gaard; Matr 1844 Raunholt Gaard; Gst 1898 Ravnsholte; Opt 1918 [*rawn'sholdæ*]; Gst 1945 Ravnsholte Skovfhs. – Skovfogedboligen *Ravnsholte* er rest af en landsby der sammen med Avnstrup og Ebberup o. 1400 tilskødedes Roskildebispen af væbner Anders Pedersen (Panter) til Svanholm (Trap⁵ II,3:1146).
4. † Ravn(s)holt bebyg. ● (Everdrup s. (Sj 0601))
(her?) 1356 (1476 DiplDan 3:IV:133) i Rafnsholt; MB 1682 Raufn Holtz Homper.
5. Ravnsholte gd. ■ (Stege Lands. (Sj 0621))
PostAdr 1921 Ravnsholte; Gst 1945 Ravnsholt; Opt 1952 [*raβnshåldæ*]. – Gården ligger på det sted der på MK 1800 (1900) hedder “Holte”.
6. Ravnsholt lb. ● (Horslunde s. (Lo-Fa 0737))
29/7 1509 Raffwensholt; Jb 1572 Raussholt; Mandt 1610 Rauffnsholdt; Jb c. 1610 Rauffnsholdt, Rauffns-holdt; Matr 1664 Rauffnsholdt; Matr 1688 Raunfholdt, Raunsholt; DAtl 1767 Ravnholt; VSK 1776, Matr 1844 Ravnsholt; Opt 1916 [*råwshåæt*], nu: [*låwshålt*]; PostAdr 1921 Ravnsholt; Opt 1929–30 [*råwshålt*]; Opt 1947 [*råwshålt*].
7. Ravnsholt gd. ● (Åsted s. (Njy 1191))
EGøyesJb:26,473,474 1552 Raffwensholt, Rauennsoltt, Raffuenholt; Mandt 1610 Raffnholt; Matr 1688 Raufns hol(d)t; DAtl 1769, Matr 1844, PostAdr 1921 Ravnsholt; I 1933 Ramsholt.
8. Ravnsholt hs. ■ (Volstrup s. (Njy 1223))
PostAdr 1921 Ravnsholt.
9. Ravnsholt gd. ● (Torslev s. (Njy 1225))
(her?) KancBr 2/10 1566 Rafnsholt; (her?) KancBr 23/5 1573 Store Rafnsholt; KronSk 30/7 1579 Ravnsholt; Matr 1662 Raufsholt; Matr 1688 Rafnholt; DAtl 1769, VSK 1795 Ravnholt; Matr 1844 Ravneholt; Gst 1886 N^{re} Ravnsholt; Opt 1917 [*ramsholt*]; PostAdr 1921 Ravnsholt; Guide 1965 Ramsholt.
10. Ravnsholt gd. ● (Skæve s. (Njy 1226))
Mandt 1610 Raffuensholt; Matr 1662 Raufns Holt; Matr 1688 Rafnsholt; DAtl 1769 Ravnsholt; Matr 1844 Sønder Raunholt; Gst 1886 Sr Ravnsholt; PostAdr 1921 S. Ravnsholt; Opt 1976 [*rams hålj*].
11. Ravnsholt gd. ■ (Rostrup s. (Øjy 1545))
PostAdr 1921 Ravnsholt.
12. † Ravnsholt gd. ● (Abild s. (Sjy 3121))
9/8 1489 Rawensholt; 3/3 1505 Rauensholt.

Forleddet er gen. af mandsnavnet *Ravn* (DS V:485) eller måske af fuglebetegnelsen sb. *ravn* (DS XI: 70, DS XVI:191). Efterleddet i 3 fremstår i tostavet form i de yngste kilder. I de yngste kildeformer har 9 og 10 tilføjet de reciprokerende led *Nørre* og *Sønder* for at adskille de enslydende navne som forekommer i to nabosogne.

Regnholt

gd. eller hs. ■ (Øster-Marie s. (Bo 0673))

PostAdr 1909, 1921 Regnholt.

Forleddet kan være nedbørbetegnelsen *regn*, men det er også muligt at navnet er inspireret af gårnavnet *Rejnholt* ○ i Allinge købstad (Bo 0643).

Rejsholt, se Risholt

Remholt

hs. ■ (Torrild s. (Øjy 2137))

PostAdr 1921 Remholt. – Måske efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Rim Holt; MK 1816 Riimholt. Forleddet er måske sb. *rem* muligvis i topografisk anvendelse.

Renholt

gd. ■ (Lillerød s. (Sj 0063))

Matr 1844 Reenholt; Gst 1883 Rævsholt; Gst 1910 Renholte G^d (6 th). Forleddet er vel adj. *ren*. Formen i Gst 1883 hvor forleddet er gengivet som gen. af dyrebetegnelsen *ræv*, må bero på en fejlskrivning.

Retholt

gd. og hs. ● (Mygdal s. (Njy 1207))

Matr 1662, DATl 1769, Matr 1844 Retholt; Opt 1917 [*ræthålt*]; PostAdr 1921 Retholt. Forleddet er sandsynligvis adj. *ret*, her nok i betydningen 'lige' benyttet til at beskrive det flade terræn bebyggelsen ligger på. Jf. appellativet *retholt* 'redskab til at rette noget af med' (VendsOrdb) hvor *-holt* har den fra middelnedertysk indlånte betydning 'træ (som stof)'.

Ribberholt

gde. og hse ● (Åsted s. (Njy 1191))

u.d. 1480 (1571) Rebeholtz marck; 13/7 eller 20/7 1484 Reholtz Mark; Adk nr. 167 22/8 1530 Ribbeholt; Mandt 1610 Reberholt; Matr 1662 Rebelholt; Matr 1688 Reberholdt Bye; DATl 1769 Reberholt Bye; Matr 1844 Øster Riberholt, Vester Riberholt; Mansa 1857–58 Ribberholt; Gst 1888 Riberholt; Opt 1917 [*reborhålt*]; PostAdr 1921 Reberholt (Ribberholt). Forleddet er måske et tilnavn *Riber* 'mand fra Ribe', jf. *Riberdam* i Hornborg s. (Øjy 2245) (DSÅ V: 347). En anden mulighed er plur. af sb. *ribbe* som i den lokale dialekt udtales [*re·b*] (VendsOrdb). De ældste kildeformer gør dog begge tolkninger usikre.

Ribbesholt

gd. ■ (Varnæs s. (Sjy 3225))

Opt [*ri:fæs,h0ld*]. – Jf. naturnavnet der skrives: Opt [*ri:fæs,h0ld*]; TM Reversholt. Forleddet er snarest et sammensat navn på *-bjerg*, hvilket stemmer med de topografiske forhold (DS VI:464).

Ringhult

gd. ● (Färingtofta s. (Sk 1301))

Jb 1583 Ringholt; Jb 1593 Rinholdt; Jb 1597 Rindholdt; Mandt 1613 Rindholt; LensR 1623 Rinholdt; LensR 1626 Rinnholdt; Jb 1661 Rindhult; Jb 1754, RK 1812–20, EK 1929 Ringhult. Forleddet er sb. *ring*. Kildeformerne med *-n* og *-nd* for *-ng* i forleddet skyldes den skånske overgang af *nn* > *ng* efter snævre vokaler (jf. GG F²:50).

Ringsholt

gde. ● (Lendum s. (Njy 1189))

12/10 1482 Ringsholt, Ringsholtz Mark, Ringsholt Bæk; Adk nr. 106 3 el. 8/7 1533 Ringsholt; Matr 1662 Ringholt; MB 1683 Rings Holt; DATl 1769 Ringholt; Matr 1844, PostAdr 1921 Ringsholt; Opt 1917 [*ri:ŋshålt*]; Gst 1965 V^r Ringsholt, Ø^r Ringsholt. Forleddet er gen. af mandsnavnet *Ring* eller måske af sb. *ring*.

Risholt

1. † hs. ● (Understed s. (Njy 1221))

MB 1683 Riesholt. □ – Navnet genfindes senere som et naturnavn der skrives: Syns- og Taks 17–26/9 1796 Rijsholt.

2. gd. ■ (Øster Starup s. (Øjy 2379))

Ravn Rejsholt Kobbøl; I 1922 Risholdt; Guide 1950 Rejsholt.

3. gd. ■ (Torstrup s. (Vjy 2611))

Guide 1955 Risholt.

Forleddet er vækstbetegnelsen *ris* ‘kratskov’. Udviklingen af forledsvokalen i 2 kan fx sammenholdes med naturnavnet *Rejsholm* i Uge s. (Sjy 3211) (se DS V:360).

Rodsholt

hs. ■ (Torslev s. (Njy 1225))

Guide 1885 Rodesholt; Gst 1886 Rodsholt.

Forleddet er vel gen. af sb. *rod*.

Roholte

s. og lb. ● (Roholte s. (Sj 0548))

VJb 1231 (13. årh.) Roholt; 25/1 1421 Roltæ; 30/11 1481 Roolte; u.d. 1510–25 Rep 2:VII:364 Rolthe; Adk nr. 121 24/7 1550 Roaltt; EGøyesJb 1552 Rowolltt; KancBr 29/9 1555 Roolte; SSL 1567 y Rogholltt, y Roghollthe; KancBr 12/5 1570 Ruolt; LR 1595 Roholt, Roeholt; Mandt 1596 Roult, Rouollt; Matr 1664 Roeholdte; Matr 1688 Ruholte; DAtl 1767 Roholte; VSKOrig 1769 Roeholt; Matr 1844 Roholte; Opt 1914 [*ro'hål'dæ*]; Gst 1941 Roholte.

Forleddet er muligvis sb. gl. fem. **rō* ‘stang, rå’ (< **ranhō*), en sideform til ordet *rå*, gl. fem. *rā* (< **rahō*) (DS XVI:110). Samme ord indgår antagelig i *Rold* i Himmerland (Nud.Ord-b. 1986), og i *Ronæs* på Ærø (jf. DS VIII:276). Efterleddet fremstår i omdannet form i en del af de ældre belæg.

Romholt (Romalt)

1. Romholt gd. ● (Ugilt s. (Njy 1203))

Adk nr. 402 u.d. 1540 Romholdt; Matr 1662 Rom Holt; MB 1683 Rombholt; DAtl 1769, Matr 1844 Romholt; Mansa 1857–58 Bromholt; PostAdr 1921 Romholt; Opt 1980 [*romhålf*].

2. Romalt lb. ● (Kristrup s. (Øjy 1951))

1461 (1558 ÆDA II:92) Romolt; 3/11 1493 (vid. 31/7 1596) Romholt; Adk nr. 140 2/7 1529 Ramolt; KancBr 26/2 1583 Raumholt; KronSk 12/1 1584 Romholt By; KronSk 19/2 1584 Roumholdt; KancBr 25/5 1586 Romolt; Mandt 1608 Romalt; KronSk 17/3 1642 Romhalt; KronSk 11/11 1684 Roemalt; KronSk u.d. 1717 Romalt; DAtl 1768 Romholt Bye; Matr 1844 Romalt el. Romholdt; Gst 1878 Romalt; Opt 1916 [*romält*].

Forleddet er sb. *rum* ‘rum, plads’, ‘åben plads, evt. skabt ved rydning’, ‘gårdstomt’. Samme forled findes i *Romvig Gårde* i Ørre s. (Vjy 2485) (DS XVII:280 med henv.) (jf. også Jørgensen 1994).

Romhult

1. lb. ● (Harlösa s. (Sk 0407))

[o. 15/4 1345] (reg. 1425) in Rumbæholt, in Rumholt; Mandt 1606 Romholt; Jb 1662 Rumbholt; Buhrmann 1684 Rummholt; Jb 1712 Romholt; Db 1728 Rummelt; Lmh 1740 Rombholt; Gillberg:134 1765 Rönhult [!]; RK 1812 Romhult; EK 1917 Romhult; Opt 1931 [*rdmält*].

Forleddet skal muligvis sammenholdes med det forsvundne områdenavn *Rumma* omkring Östra Sallerup s. (Sk 0421) i Frosta herreds østre, mere skovbevoksede dele (om dette se SkO A:IV:356). Under forudsætning at området også omfattede Romhult er forleddet snarest dette

stednavn. Hvis det ikke er tilfældet, er forleddet sb. *rum* ‘åben plads, rydning’ (Lindroth 1916:100, 102; Ljunggren 1948:33 f.) (SkO A:IV:140). Efterleddet ses i omdannet form i en af kilderne og i udtaleformen.

Rorholt

hs. ■ (Kirke Såby s. (Sj 0175))

Gst 1896 Rorholt.

Forleddet er vel sb. *ror*.

Rosenholt

1. villa ■ (Odense købstad (Fyn 853))

PostAdr 1921 Rosenholt.

2. villa ■ (Ødis s. (Øjy 2397))

PostAdr 1921 Rosenholt.

Forleddet er tysk gen. af plantebetegnelsen *rose*.

Rudbæksholt

hs. ■ (Torslev s. (Njy 1225))

PostAdr 1921 Rudbæksholt; Opt 1976 [*rubæks'hålj*].

Forleddet er gen. af vanddragsnavnet *Rudbæk*.

Rudholt

† hgd. ● (Herfølge s. (Sj 0506))

Matr 1664 Rudholt Hgd; MB 1682 Rudholdt Gaard, till Rudholt, Rudholdt Ladegaard; Matr 1688, DA1 1767 Rudholt Ladegaard.

Forleddet er familie- eller tilnavnet *Rud*. *Rudholt* var navn på det nuværende Billesborg. Birgitte Rud (død 1645) som var gift med den daværende ejer rigsråd Christian Skeel Albretsen, har lagt navn til gården (Trap⁵ IV:136).

Rumelt

† bebyg. ● (Vor Frue s. (Sj 0152))

20/2 1464 Rumeltz; 20/2 1464 (Afskr. specifikation 1693) Rummeltbool.

Forleddet er sb. *rum*. Efterleddet fremstår i omdannet form i begge kildeformer.

Rydholt

villa ■ (Søllerød s. (Sj 0124))

PostAdr 1921 Rydholt.

Forleddet er vel sb. *ryd* ‘rydning, ryddet område’.

Rydsholt

1. gd. og hse. ● (Gærum s. (Njy 1194))

7/9 1467 Rettzholt; 1510 (1584 ÆDA V:723) Reusholt; Reg. c. 1525 Rysholt; KronSk 30/7 1579 Rydtzholt; Mandt 1610 Ryßholt, Rytzholt; Matr 1662 Rydtzholt; Matr 1688, Matr 1844 Rydsholt; DA1 1769, PostAdr 1921 Rydsholt; Opt 1917 [*ryshålj*].

2. gd. og hs. ● (Hørby s. (Njy 1224))

her? 23/5 1487 Ryddymarek; MB 1683 Rysholt, Rydholt; Matr 1688 Ryds Holt; DA1 1769 Rydsholt; Matr 1844 Rysholdt; PostAdr 1921 Rydsholt, St. og L. Rysholt; Opt 1975 [*ryshålj*].

Forleddet kan være sb. *ryde*, gl. **ry̅thi*, oprindeligt med betydningen ‘rydning’, men i Vendsyssel med betydningen ‘et blødt, moradsigt engdrag med risbuske’ (Feilberg under ryde) (DSÅ V:399 og 400). De ældste kildeformer i 1 gør imidlertid denne tolkning usikker.

Rytterholt

hs. ■ (Alling s. (Øjy 2186))

Guide 1952 Rytterholt. ☐

Forleddet er sb. *rytter* ‘ridende person’.

Rækholt

hs. ■ (Torslev s. (Njy 1225))

Gst 1886, PostAdr 1921 Rækholt; Opt 1976 [*ræk,hålf*].

Forleddet er vel sb. *række*.

Rævholt

1. hs. ■ (Torslev s. (Njy 1225))

Matr 1844 Rævholtshuus; Guide 1885, PostAdr 1921 Rævholt; Gst 1887 Revholt; Opt 1976 [*röw,hålf*].

2. gd. ▲ (Ajstrup s. (Njy 1468))

Guide 1884 Rævholt; Gst 1885 Revholt; PostAdr 1909 Rævholt; Opt 1951 [*röwhålf*]. – Efter et naturnavn som skrives: MB 1683 Reff Holt.

3. gd. ■ (Hornslet s. (Øjy 2045))

Gst 1875–76 Rævholt; Opt 1948 [*ræb,håld*]; PostAdr 1951 Ræveholt.

Forleddet er dyrebetegnelsen *ræv* der i Vendsyssel (Njy) kan udtales [*rö'w*], [*rö:w*] (Vend-sOrdb). I 3 fremstår forleddet måske i en pluralisform.

Rødholt

villa ■ (Gentofte s. (Sj 0121))

PostAdr 1921 Rødholt. – Villaen ligger på A.N. Hansens Allé i Hellerup.

Forleddet er adj. *rød*.

Rønholt (Rönhult, Rønneholt)

1. Rönhult gd. ● (Välinge s. (Sk 1224))

KronSk 13/4 1564 Rønolth; KancBr 30/5 1583 Rønholt; PR 1a:10 1624 Rønnilt; Jb 1670 Rønholt; Jb 1713, RK 1812, EK 1917 Rönhult; Opt 1955 [*rønal*].

2. Rønneholt gd. ■ (Lillerød s. (Sj 0063))

Matr 1844 Rønneholt; Gst 1883 Rønneholt; PostAdr 1921 Rønneholt.

3. Rønholt gd. ■ (Horslunde s. (Lo-Fa 0737))

PostAdr 1921 Rønholt.

4. Rønholt gde. ■ (Vissenbjerg s. (Fyn 0878))

Matr 1844 Rønholdt; Gst 1892 Rønsholt; PostAdr 1921, Gst 1949 Rønholt.

5. Rønholt gd. ■ (Bindslev s. (Njy 1185))

PostAdr 1921 Rønholt; Opt 1954 [*rønhålt*].

6. Rønholt gd. ● (Volstrup s. (Njy 1223))

Matr 1662 Rennholt; Matr 1688 Rønholt; Matr 1844 Store Rønholt, Lille Rønholt; Gst 1886 Rønholt; Opt 1917 [*rønholt*]; PostAdr 1921 St. og L. Rønholt.

7. †Rønholt hs. ● (Hørby s. (Njy 1224))

MB 1683 Rønholtt. ☐

8. Rønholt gd. og hs. ■ (Skæve s. (Njy 1226))

Gst 1886, PostAdr 1921 Rønholt; I 1936 Lille Rønholt, Store Rønholt.

9. Rønholt hs. ■ (Øster Hassing s. (Njy 1473))

PostAdr 1921 Rønholt.

10. Rønholt hse. ■ (Ulsted s. (Njy 1474))

Gst 1880-84 Rønholt; PostAdr 1921 Rønholtshuse. ☐ – Navnet genfindes i flere bebyggelsesnavne i sognet: Rønholtshave (gd.), Rønholtsdal (hs.), Rønholtsløkke (hse.), Rønholtsminde (hse.).

11. Rønholt gde. ■ (Skelund s. (Njy 1542))

Gst 1879 Rønholt; Opt 1917 [*rønholt*]; PostAdr 1921 Rønholt; Guide 9161 Rønholtgård.

Forleddet er træbetegnelsen *røn*, sv. *rönn* (se DS XIV:92) som i 2 måske fremstår i en pluralisform. Den lange vokal i 1 der ses i Opt 1955, taler dog for at forleddet her kunne være et til sb. vn. *hraun* ‘stenet mark’ svarende ord (SkO A:XII:402). Det er uvist om forleddet i 4 er inspireret af et naturnavn i samme s. der skrives: MB 1683 Røns Lyche. Efterleddet i 1 er omdannet i flere af de ældre kilder og i udtaleformen.

Rønholt

gde. ● (Stouby s. (Øjy 2266))

MB 1683 Rønholt Skovhues; Trap⁴ 1926 Rønholt; Gst 1867–68 Over Rønholt, Neder Rønholt; Opt 1916 Rønholt Gde [*rønshålt*].

Forleddet kan være gen. af træbetegnelsen *røn*, men ifølge Gunnar Knudsen i DS VIII kunne en anden mulighed dog være at forleddet er **Rønnæs* – som også kan være forled i naturnavnet *Rønsodde* (22/12 1509 Rønss Odde[?]), der også er overleveret som *Rønsmade* (22/12 1509 Rønss maye). *Røn* i **Rønnæs* er sandsynligvis et i stednavne ofte forekommende ord med betydningen ‘stengrund’, vn. *hraun*, som sigter til stensamlinger i Vejle Fjord (DS VIII:19 og 35).

Rørholt

gd. ● (Dronninglund s. (Njy 1229))

Matr 1662, DAtl 1769, Matr 1844, PostAdr 1921 Rørholt; Opt 1949 [*rørhåly*].

Forleddet er vel plantebetegnelsen *rør* ‘tagrør’.

Rørkærholt

† bebyg. ● (Smidstrup s. (Øjy 2364))

25/8 1459 Rørkær; 17/3 1465 (vid. 1470) Rørkierholt; 15/7 1475 Rørkierholt. □

Det oprindelige navn *Rørkær*, hvor forleddet er plantebetegnelsen *rør*, har senere fået efterleddet *-holt*. Bebyggelsen lå i den del af sognet som tidligere hørte til Bruskh. (Øjy 2370), det vil sige ved Hastrup eller Tyvkær.

Röshult

lb. ● (Hörja s. (Sk 2206))

Lb II:100 o. 1570 y Rösholt; LensR 1609 Rössolt; KancBr 25/10 1610 Røsholt; LensR 1614 Rødtsholt; Mandt 1645 Rösolt; DecbS 1651 Ryrssholdt; Jb 1680 Rübholt, Rißholt; Buhrmann 1684 Röshult; Jb 1713 Rühullt; Jb 1754 Böshult, Röshult; Jb 1825, EK 1933 Röshult; Opt 1947 [*røsel*].

Forleddet er sb. *røse* ‘stendynge’ (se Falkmann 1877:84). Efterleddet er omdannet i nogle af de ældre kilder og i udtaleformerne.

Råholt

1. gd. ▲ (Flade s. (Njy 1193))

Matr 1844 Raaholt; Trap² 1875 Raadholt; Opt 1917 [*råhåly*]; PostAdr 1921 Raaholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Raaholt, Stoore Raaholt.

2. hs. ■ (Volstrup s. (Njy 1223))

PostAdr 1921 Raaholt.

3. gd. og hs. ▲ (Torslev s. (Njy 1225))

Matr 1844, PostAdr 1921 Raaholt; Guide 1965 Råholt; Opt 1976 [*råhåly*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1801 (1809) Nordre Roholtet, Sønden Roholtet.

4. gd. ● (Skæve s. (Njy 1226))

KronSk 30/7 1579 Roholt; Mandt 1610 Rahoelltt; Matr 1662 Raadholt; MB 1683 Raaholt; DA1l 1769, Matr 1844 Raaholt; Opt 1917 [*råh0lt*]; PostAdr 1921 Raaholt; Opt 1976 [*r:0hålt*].

5. gd. ▲ (Egvad s. (Sjy 3203))

Opt [*r:0h0ld*]; Trap⁴ 1930 Raaholt. – Efter et naturnavn der skrives: Mejer 1641 Ravenholt Ack.; Jb 1704 Raholt; Jb 1784 Rahold; TM Raaholdt; I 1912 Råholdt; I 1924 Raaskov [Råhåld].

Det er mest sandsynligt at forleddet er sb. *rå* ‘rådyr’ eller (i 1 og 3–5) måske sb. *rå* ‘stang, grænsepæl’, jf. fx *Råbjerg* i Eggeslevmagle s. (Sj 0441) (DS XXIV:117). En tredje mulighed (i 1 og 3–5) er adj. *rå* i en ældre betydning ‘fugtig’ (om dette ord i stednavne se DS XX:48f.). Jf. også *Roholte* s. (Sj 0548) ovenfor. 5 ligger på grænsen til Hellevad. På grund af beliggenheden kunne forleddet have betydningen ‘stang, pæl’, anvendt om et grænsemærke; snarest er dog dyrebetegnelsen sb. *rå* (DS VI: 92).

Salholt

gde. ● (Herning Købstad (Vjy 2494))

1423 (1584 ÆDA V:744) Salholt; Adk nr. 391 u.d. 1546 salholt; Mandt 1610 Salholt; MB 1683 Saalholdt; VSKOrig 1791 Salholt; Matr 1844 Sahlholt; Gst 1872 Salholt; Opt 1917 [*så:lhålt*]; Gst 1966 Salholt.

Forleddet er plur. af sb. *sal* (DS XVII:8). Betydningen af sb. *sal* i stednavne er usikker, og flere forskellige forslag er fremkommet, fx ‘hedensk helligdom’, ‘stormandsgård’ samt at ordet skulle være beslægtet med isl. neu. *sel* ‘sæterhus(e)’ (jf. under sognenavnet Sahl (Vjy 2473) i DS XVII:224).

Saltø

1. lb. og forsv. hgd. ● (Vallensved s. (Sj 0477))

1306 (1528 LibDonNestved DiplDan 2:VI nr. 43) Soltthe; 1351 (c. 1570 DiplDan 3:III nr. 516) Solttbye; 16/1 1387 Sooltæ; 31/12 1387 Soltæ; 10/12 eller 30/7 1494 Solte By; KhSaml 3:II:349 15/5 1544 Solte; Mandt 1613 Saldtebye; Jb 1614 Solltthe Bye; HBT 1618 Soltøe bye; KronSk 26/12 1661 Saltøe By; VSK-Orig 1770 Saltøe= bye; DA1l 1767 Saltebye; Matr 1844 Saltøe; Gst 1864 Saltø By; Opt 1916 [*saltø’, saltu’ø*]; Trap⁴ 1921 Saltøby; Gst 1943 Saltø By; Opt 1978 [*saldø’, sal’dby’, saldøby’*].

2. hgd. ● (Karrebæk s. (Sj 0483))

Enkelte af belæggene vedrører antagelig også *Saltø By* i Vallensved s. (Sj 0477), men de er søgt separeret. 1351 (DiplDan 3:III nr. 516, 517 c. 1570) Solt; 1386 (c. 1570 DiplDan 4:III nr. 155) Solt slott; 16/1 1387 Sooltæ; 2/2 1396 Soolt; påskrift på s.dok. Soolte; 27/8 1401 Soolt; 1456 (c. 1570 ÆDA III:317) Solt slott och leenn; 6/6 1460 Soltæ, Soltte; 19/3 1485 Soelthe; 15/7 1493 Saltæ; 30/3 1500 Soltæ; LibDonNestved SRD IV:358, 387, 403, 404 1528 Soltthe, Salthæ, Soltæ, Solttis (gen.); KancReg 12/11 1536 Salth; KancReg 24/11 1540 Solt; KancBr 24/2 1552 Solte Slot, Solt Slot; Jb 1614 Sollte Slott; HBT 1618 Soltø slott; HBT 1633 Saaltte slaatt; KronSk 26/12 1661 Saldtø Hovedgaard; Matr 1688 Saltøe; VSKOrig 1770, DA1l 1767 Saltøe=Slot; Matr 1844 Saltøe; Gst 1893 Saltø; Opt 1916 [*saltu’ø*]; Trap⁴ 1921 Saltø; Opt 1979 [*saldø’*].

Navnet *Saltø* tolkes af Bent Jørgensen (DS XXIV:219f.) som et sandsynligt *holt*-navn med dyrebetegnelsen sb. *so* som forled. Denne tolkning er første gang præsenteret af Aakjær (1924) og gentaget af Jørgensen (1994) som en alternativ tolkningsmulighed. Jørgensen afviser Kristian Halds tolkning af navnet som en *t*-afledning til roden i sb. glde. neu. **sol* ‘sump, søle’, jf. *Store* og *Lille Solt* i Angel (SSS VII:474). Argumentet er at *t*-afledningernes geografiske område hovedsageligt er det sydlige og midterste Østjylland, fra Angel til Randerseggen (Hald 1965:208), og typen er ukendt i Østdanmark (DS XXIV:219). – John Kousgård Sørensen foreslår i DSÅ VI at *Saltø* er det oprindelige navn på Harrested Å eller Saltø Å som således skulle komme af urnordisk **Sultōn*, en aflydsform *sult* af sb. *salt*. Denne aflydsform findes også i sb. fem. *sylt* ‘salthed, saltlage; strandeng’ der findes i danske stednavne som *Sylden* og *Syltbæk* (DSÅ VI:441f.). Navnet i denne betydning er en parallel til ånavnet *Salta* på Sjælland, dette navn betyder “åen med det salte vand”, og er et tidligere navn på Hove Å (jf. DSÅ VI:21f, 27). Samtidig med at Kousgård Sørensen fremsætter denne tolkningsmulighed, afviser han

Aakjærs tolkning af navnet som et *holt*-navn. En tolkning der er fremkommet på grund af de ældste originale kildeformers dobbeltskrevne *o*. Begrundelsen er at han tolker det dobbeltskrevne *o* som forlængelse foran *lt* og henviser til GG I²:370f., spc. 374 (DSÅ VI:26f.). Jørgensen tilbageviser Kousgård Sørensens argument imod tolkningen som et *holt*-navn med følgende ord: “Af det anførte i GG samt tilsvarende i Hansen 1962:357 fremgår imidlertid, at forlængelse foran *-lt* ikke kan belægges, idet /aa/ i eksemplet Gaalth ikke behøver vise forlængelse, men kan dække over kort /å/. Andre mulige gammeldanske belæg på forlængelse af vokal foran *-lt* er ikke noteret. Den dialektale forlængelse og rounding af /a/ foran *-lt* må være betydeligt yngre og spiller for S[altø] kun den rolle, at den kan forklare, at forleddet i løbet af 1600–1700-tallet skifter til /a/-vokal. Det må derfor fortsat betragtes som en mulighed, at S[altø] er en oprindelig sammensætning med *holt* som efterled og da snarest som foreslået af Jørgensen 1994 med sb. *so* som forled. Da det oprindelige sprogforhold er, at en vokal foran *-lt* er kort, kan dette uden videre begrunde, at en sekundært opstået lang vokal er blevet forkortet. Formerne med lang vokal må, såfremt de skal indarbejdes i tolkningen af S[altø] som et ånavn, da være udslag af tilfældige skriverafvigelse. Af de tre originaldokumenter med dobbelt *o* i S[altø] er de to fra 1396 og 1401 skrevet på dansk. De rummer begge en række eksempler på dobbeltskrevet vokal for oprindelig lang vokal samt i 1396 to eksempler på dobbeltskrevet vokal for oprindelig kort vokal, *maat* (mad) og *seethuane* (sædvane), i begge tilfælde er der tale om forlængelse foran enkelt konsonant. Der er således gode sproglige grunde til at foretrække den af Aakjær foreslåede tolkning” (DS XXIV:219f.). Der er altså to alternative tolkningsmuligheder, enten et oprindeligt ånavn, et urnordisk **Sultōn* eller et oprindeligt *Soholt(e)*. Det fysiske forhold mellem 1 og 2 som ligger med 2 km mellem hinanden i hvert sit sogn, er uafklaret. De to bebyggelser synes at have været som nu allerede på de ældste kilders tid. Idet hovedgårde normalt har fjernet sig fra fællesskab med landsbyer (jf. Pedersen 1915), må den oprindelige navnebærer være Saltø By. Bent Jørgensen fortsætter: “Dette implicerer, at Harrested Å må være den oprindelige navnebærer, hvis ånavnetolkningen fastholdes. Den antagne skov **Soholt* kan have dækket et større eller mindre område, der kan have omfattet både byen og hovedgården. I betragtning af at disse udgør hver sit ejerlav i hver sit sogn består endelig den mulighed, at de to lokaliteter ikke er opstået ved deling/flytning, men hver for sig er blevet navngivet efter samme naturlokalitet” (DS XXIV:220). Det udlydende *ø* i *Saltø*, må være fremkommet ved analogi med andre navnes epexegetiske artsled som fx i *Enø*, *Karrebæk s.*, *Øster-Flakkebjerg h.* (jf. DS XXIV:220). Hvis man vælger tolkningen *Soholt* må den toleddede efterledsform *-holte* have trængt den etleddede form i baggrunden og til sidst helt væk som det også ses i kildeformerne. Det udlydende *-e* har således ændret sig til *-ø*. Dette stemmer med at andre *holt*-navne har stor vekslen i efterleddets former med og uden det udlydende *-e*. Elementet *by* i 1 er en epexegetisk tilføjelse som skal gøre det muligt at skelne mellem landsbyen og hovedgården. Elementet findes formodentlig allerede i de to 1387-dokumenters formulering “uilla S.”, men det er ikke med så sent som i Opt 1916. Opt 1978 viser derimod en integration af leddet med trykfordeling og vokalkvalitet som i oprindeligt sammensatte stednavne med tostavet forled. At 1 i den nuværende autoriserede form er i to ord, er også et klart tegn på epexegese (DS XXIV:203). Oplysningen om en forsvundet hovedgård bygger alene på 1494-dokumentet, efter hvilket Jørgen Markmand afhænder en hovedgård i Saltø til Eskild Gøye. Der er muligvis tale om en fejl, jf. Petersen 1954:48, i forbindelse med Jørgen Markmands afhændelse af Hellerupgård, Førsløv s., til Eskild Gøye, jf. også EGøyesJb:171 (DS XXIV:202f.).

Sandholt (Sandhult)

1. Sandhult lb. ● (Skånes-Fagerhult s. (Sk 1309))
LensR 1579–80 Sanddholtt; Jb 1583 Sanolt; Mandt 1613 Sanddoldt; Mandt 1646 Sandholt; Mandt 1651 Sandolt; Jb 1713 Sandhullt; Jb 1825 Sandhult; EK 1933 Sandhult; Opt 1949 [*sānalt*, *sāunelt*].
2. †Sandholt gd. ● (Birkerød s. (Sj 0018))
FriReg 10/9 1524 Sandtholltt. □
3. Sandholt gd. ▲ (Skovby s. (Fyn 0941))
Gst 1872, Gst 1951 Sandholt; Opt 1955 [*sajhōld*]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Lange Sandholt, Stachet Sandholt; MK 1794 Storre Sandholt, Sandholds Mose, Sandhold Marken; I 1923 Sandholtmarkerne.
4. Sandholt hgd. ● (Sandholts-Lyndelse s. (Fyn 1074))
5/1 1423 (afskr.) de Santholte; 24/8 1429 (c. 1700) Sauholt; 18/10 1431 (afskr.) Sannolt; 11/10 1434 Santholt [mnty.]; 6/7 1441 Sandolt; 16/1 1507 Sandholth; 11/4 1509 Sandollt, Sandollte gard; KronSk 10/5 1560 Sannolt; Matr 1664 Sandholdt; DATl 1767 Sandholt Herregaard; VSKOrig 1775 Sandholt-Gaard; Matr 1844 Sandholdt; Opt 1916 [*sāhåld*]; Opt 1950 [*sajhōld*, *sanhōld*]; Gst 1969 Sandholt.
5. Sandholt gd. ■ (Gislev s. (Fyn 1093))
PostAdr 1921 Sandholt.
6. Sandholt gd. ■ (Mønsted s. (Øjy 1703))
Guide 1914 Sandholt Gd; PostAdr 1921 Sandholt.
7. Sandholt hs. ■ (Balle s. (Øjy 1815))
Guide 1913, PostAdr 1921 Sandholt.
8. Sandholt gd. ■ (Gellerup s. (Vjy 2489))
PostAdr 1921, I 1921–22 Sandholt.
9. Sandholt gd. ■ (Strellev s. (Vjy 2578))
Guide 1910, PostAdr 1921 Sandholt; Opt 1956 [*san:hōlt*].
10. Sandholt hs. ■ (Fjelstrup s. (Sjy 3031))
Nissen 1840 Sandholdt.

Forleddet er sb. *sand* (se DS XIII:127). I 1 er efterleddet omdannet i flere af de ældre kilder og i udtaleformerne.

Saunte

- lb. ● (Tikøb s. (Sj 0011))
her? 11/5 1501 Sanund; LensR 1519 sawenttgaar; DaMag 5:II:40 c. 1520 Saffwintthe; Reg c. 1525 sawenthe; KancBr 29/1 1577 Sandte; Jb 1588–89 Saffuente; Mandt 1613 Sauffinte; Matr 1688 Saunte; Rytterkort 1720 Sante; DATl 1764 Saunte; Guide 1857 Saunte, Sandte, Sante; Gst 1899 Savnte; Opt 1916 [*sandə*]; Gst 1956 Saunte.

Saunte er opført i DS II under formen *Sante* og foreslåes muligvis at indeholde et forled svarende til vn. *safn* ‘samling’ og efterleddet *-tved* ‘rydning’ (DS II:14). Mere sandsynligt synes dog det foreslag som først er blevet fremsat af Kristian Hald i Nudansk Ordbog (NudOrdb 1953 II:213). Her hedder det således: ”1. led kan være verb. middeld. *safnæ* samle, oldnord. *safna* d.s. – 2. led *-holte* ... med bortfald af *l* som i *Græsted*, s.d. Betydn. i så fald snarest ‘skoven, hvor kvæget bliver samlet ell. samler sig’.” Denne tolkning synes at være blevet accepteret af andre forskere, således Bent Jørgensen: “EL snarest som foreslået i Nudansk Ordbog subst. *holt*. “Den lille skov hvor kvæget samles” eller måske snarere “Den lille skov hvor der kan, må samles brændevod, bær o.l.”” (Jørgensen 1981:101f.).

Segalt

lb. ● (Skødstrup s. (Øjy 2046))

18/9 1336 (Bircherod) Sæghalt; 23/81427 (1428-c. 1450 Århusb. SRD VI:468) segalt; 21/8 1442 (Testrup) Sægaltgaard; Adk nr. 107 17/11 1534 Segelth; KancBr 8/6 1586 Nedre Seegalt, Over Seegalt; Mandt 1610 Seegalt; KancBr 5/10 1611 Seggetgaard; KronSk 28/4 1668 Segaldt; Matr 1844 Segalt; Gst 1875–76 Segalt; Opt 1916 [*sæqəlt*].

Forleddet er vækstbetegnelsen *sæg* ‘siv’.

Seksholt

hs. ■ (Ramme s. (Vjy 2438))

PostAdr 1921 Seksholt; Opt 1957 [*sækshålt*], [*sæj:shålt*].

Forleddet er sandsynligvis talordet *seks*.

Selholt

† hs. ● (Mygdal s. (Njy 1207))

MB 1683 Sellholt, Selholt, en Boel. □

Forleddet er sandsynligvis træbetegnelsen *selje* ‘seljepil’ (se DSÅ VI:51ff.). Jf. fx naturnavnet *Selskov* i Oppe-Sundby s. (Sj 0074) (DS II:120).

I Sindholt

1. † gd. ● (Ugilt s. (Njy 1203))

17/2 1452 (1682) Sinholtz høy; Matr 1662 Sind Holt; Matr 1688 Sindholt; DA1 1769 sindholt; Dok. til Justitsprot. 11–12/7 1798 Sinholdt Huuses Mark.

2. gd. ● (Ajstrup s. (Njy 1468))

1419 (1573 ÆDA III:44) Synnholtt; Mandt 1610 Seennholtt; Matr 1688 Sindholt Gaard; Matr 1844, Gst 1885 Sindholt; Opt 1917 [*sejh0lt*]; PostAdr 1921 Sindholt; Opt 1951 [*senhålj*].

3. hs. ● (Visborg s. (Njy 1543))

MB 1683 Singholt Huus; Matr 1688 Sindholt (Schoufhuus); Matr 1844, Gst 1879 Sindholt.

Forleddet er enten sb. gl. *sinn* ‘gang, vej’ som i *Sindbjerg* i Redsted s. (Njy 1422) på Mors (Jørgensen 1981–83 II:110), eller det samme som i sognavnet *Sindal* (Njy 1204) der tolkes som sb. gl. **sunna* ‘sol’ (se DS 17,2:285f. med henv.). En tredje, men mindre sandsynlig, mulighed er at forleddet er sb. *sinder* ‘slagge’ som forudsættes i naturnavnet *Sindholt* i Filskov s. (Øjy 2317b) og i sognavnet *Sindbjerg* (Øjy 2304) (DS VII:87 og 55).

II Sindholt

gd. ■ (Hadsund s. (Njy 1544a))

PostAdr 1921 Sindholt.

Forleddet er uvist. De muligheder der er nævnt under *Sindholt* i Ugilt s. (Njy 1203) ovenfor, er ældre ord som ikke synes sandsynlige til et yngre navn som der er tale om her.

Sivelt

villa ■ (Gårslev s. (Øjy 2366))

PostAdr 1921 Sivelt.

Forleddet er sandsynligvis plantebetegnelsen *siv*. Navnet er sandsynligvis inspireret af *holt*-navne der har fået efterleddet omdannet til *-elt*. Derfor betragtes endelsen *-elt* som en variant af efterleddet *-holte*.

Sjolute, se Søholt
Sjöalt og Sjöhult, se Søholt

Skaderholt

† gd. ● (Bølling s. (Vjy 2562))

Matr 1688, VSKOrig 1797 Skaderholt (En øde Biugsted).

Forleddet kan være fuglebetegnelsen sb. *skade*, vestjysk [*sgå:r*] eller måske en sammensætning med dette ord (DS XVII:529).

Skankhult

lb. ● (Färingtofta s. (Sk 1301))

Palteb 1514:253 Schanchholt; LensR 1579–80 Skannckolt; Jb 1583 Skanckoelt; Jb 1597 Skanneholt; Jb 1601 Skaneholt; KancBr 16/5 1605 Skenkholt; LensR 1614 Skannoldtt; LensR 1619 Sckonnolt; LensR 1623 Sckaaneholdt; PR 1:43 1624 Skanckalt; KancBr 18/8 1635 Skonkholt; KancBr 23/9 1635 Skanckholt; Jb 1713 Skanckhult; Lmh 1749–50 Skranckhultz (gen.); RK 1812–20, EK 1929 Skankhult; Opt 1936 [*skångholt*]; Opt 1967 [*skånghalt*].

Forleddet er sandsynligvis sb. *skank* ‘ben’ med uvist sigte. Efterleddet er omdannet i flere af de ældre kilder og i udtaleformen.

Skarhult

s., lb. og hgd. ● (Skarhults s. (Sk 0416))

10/2 1182 (reg. 1693) Scarholte; o. 5/8 1349 (reg. o. 1690 DiplDan 3:III:142 f.) Skarholt; 13/3 1352 de Skarholtæ; 7/5 1354 de Skaraltø [!]; 21/2 1355 de Skarholta; GldaDipl 1:II:139 1402 Jacob Skaroltæ; GldaDipl 2:II:99 1420 Nis Jecopsson aff Skarelthæ; LÄU III:5 17/6 1421 aff Skarolta; LÄU III:82 1428 aff Skarwltæ; GldaDipl 2:III:207 8/3 1430 i Skarholtha; LÄU III:109 19/4 1432 de Scarolt; 2/8 1473 Skarholt; Rep 2:II nr. 3607 20/4 1475 Scharalt; LÄU IV:262 1476 Skaarholt; 20/6 1478 Skarhulthe; LÄU V:15 1486 Skarelt; Rep 2:III nr. 6355 28/10 1488 Skarhwltha; Rep 2:IV nr. 7540 u.d. 1493 i Skarholte; 17/2 1502 Skarhulta; 1502 (samt. afskr. LÄU VI:60) Skaralthæ; LÄU VI:82 1502 Skarelthe; 2/5 1503 Skarolte; FrIReg:49 11/8 1524 Skarolth; FrIReg:76 19/8 1525 Skaretthe Sogn; VisLSt:66 o. 1620 Skarolt; DecbS 1651 Scharholte by, Skarholdt Sougenn; Jrp 1670–71 Scharhullt; Lmh 1675 Skaralt; Friskytterulle:240 1680 Scharelte sogn; Jb 1712 Skarhult (Sochn); RK 1812 Skarhult; EK 1917 Skarhult; Opt 1927 ældre [*skånalt*], yngre [*skånholt*].

Forleddet er en til vn. sb. *skør* ‘kant, rand’ svarende terrænbetegnelse *skår*, glda. **skar*, beslægtet med sb. og vb. sv. *skåra* og *skära*, her sigtende til den oprindelige navnebærers beliggenhed ved en skarpt udmejslet kløft ned mod et sving i Bråån (jf. fx SvU XXVI:158 og Pamp 1979:11). Samme forled findes også i det nu forsvundne *Skartofta* i Andrarums s. (Sk 0101) (se SkO A:I:29f.). Jf. også det flere steder forekommende vanddragsnavn *Skarbæk* (DSÅ VI:104). Mindre sandsynlig er det af Ljunggren (1948:38) foreslåede sb. *skarn* ‘gødning, møg’. Efterleddet er omdannet i flere af kildeformerne og i den ældste udtaleform.

Skarpholt

1. hs. ■ (Terslev s. (Sj 0408))

Gst 1894 Skarpholt; I 1921–22 Skarbholt.

2. hs. ■ (Torslev s. (Njy 1225))

Matr 1844, PostAdr 1921 Skarpholt; Opt 1976 [*skarphålf*].

3. gd. og ml. ● (Albæk s. (Njy 1227))

MB 1683 Skarpholdt; Matr 1688 Scharp Holt eller Stochbroe; DArl 1769 Skarpholt eller Stokbroe; Matr 1844 Skarpholt, Lille Skarpholt; PostAdr 1921 Skarpholt; Opt 1960 [*skarphålf*].

Forleddet er adj. *skarp*, nok i betydningen ‘sandet, ufrugtbar’.

Skerholt

gd. ■ (Randbøl s. (Øjy 2327))

PostAdr 1921 Skerholt.

Forleddet er uvist.

Skibeholt

hse. ▲ (Toreby s. (Lo-Fa 0789))

Gst 1889 Skibholt; Opt 1916 [*sgivhåldæn*]; PostAdr 1921 Skibholt; Gst 1947 Skibeholt. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1796 (1808) Skiveholdt.

Forleddet er sing. eller plur. af sb. neu. *skib*. Forleddet hentyder nok til at man har hentet tømmer til skibsbygning, eller at der har ligget skibe i sundet ved Skibeholt (se Holmberg 2001:100). – Bebyggelsen ligger i et skovområde helt ud til Guldborg Sund.

Skibsholt

hse. ▲ (Engum s. (Øjy 2292))

Ravn 1916 Skibsholt Huse; Opt 1940–42 [*sgivshåld*]; Guide 1950 Skibsholt. – Efter et naturnavn som skrives: MB 1683 (marknavn) Store-, Wester Skibs Holdt, Øster Schibs holdt; Ravn 1916 Skibsholt [Skiwshålt] (nogle marker).

Forleddet er gen. af sb. *skib*, sandsynligvis brug om det topografiske forhold at stedet ligger mellem store bakker på Assendrup Mark hvor den ene af bakkerne kunne minde om en skibstav. DS (VIII: 48) anfører at forleddet muligvis også kunne være sb. *skib* brugt som mandstilmavn som i *Skibstrup* i Hellebæk s. (Sj 0013) (se DS II:16). Denne mulighed må afvises idet forleddet i *Skibstrup* senere er blevet tolket som et appellativ af Michael Lerche Nielsen (1997 Bilag:73), og dermed er der – mig bekendt – ikke nogen sikre belæg på sb. *skib* brugt som mandstilmavn.

Skinderholt

Skinderholm gd. ● (Sunds s. (Vjy 2488))

Adk nr. 675 u.d. 1542 Skinderholt; Pri 1638 Skinderholdt; MB 1683 Skinder Holmb; Matr 1688 Schinderholm; VSKOrig 1791, Matr 1844, Gst Skinderholm; Opt 1917 [*sgenðhålm*]; Opt 1948 [*sdua 'sgenðhól'm, 'lela-*]; PostAdr 1966 Skinderholm.

Forleddet er muligvis sb. gl. *skinnari* ‘garver’. [*n*] for det i dialekten ventede [*n*] optræder også i et par andre forekomster af dette forled (se fx DS VI:73 og IX:100) (DS XVII:290). Det oprindelige efterled er *-holt* som siden er blevet omdannet til *-holm*.

Skjortholt

gde. ● (Åsted s. (Njy 1191))

2/7 1419 Skortholt; u.d. 1478 (LDipl Rep nr. 4360) Skiortholt; Matr 1688 Schiortholtz Hofued Gaard; DATl 1769 Skiørholt, Skørholt; VSK 1795 Skiørholt; Matr 1844 Skiørholt; Trap⁵ 1960 Skjortholt; Gst 1887 Skjørholt; Opt 1917 [*sgjövdhållt*]; PostAdr 1921 Skjortholt (Skjørholt).

Forleddet er sb. *skjorte* ‘skjorteformet’ som i den lokale dialekt kan udtales med *ø*-vokal (jf. VendsOrdb “skjorte”) hvilket afspejles i flere af de yngre kildeformer. Jf. *Skjorteeng* i Bodilsker s. (Bo 0681) (DS X:437, se også Knudsen 1934:93).

Skovholt (Skoghult)

1. Skoghult gd. ● (Blentarps s. (Sk 1902))

Mandt 1583 Skoolt; Mandt 1608 Skouhold, Skouholdt; DecbS 1651 Skoldt; Jb 1662 Skånholt; Jb ca. 1670 Skoughult; Jb 1712, RK 1812, BEK 1915 Skoghult; Opt 1928 [*skóuðlt*]; Opt 1958–59 [*skoghólt*].

2. Skovholt hs. ■ (Klemensker s. (Bo 0661))

Guide 1945 Skovholt.

3. Skovholt villa ■ (Bodilsker s. (Bo 0681))

PostAdr 1921, ThSaml, Guide 1946 Skovholt.

4. Skovholt gd. ■ (Pedersker s. (Bo 0683))

PostAdr 1943, ThSaml, Guide 1946 Skovholt. – Ifølge Guide 1946 hed gården tidligere *Brandsminde*.

5. Skovholt skovfogedbolig ▲ (Marie Magdalene s. (Øjy 1961))

PostAdr 1921 Skovholt; Opt 1948 [*sgas,hold*]. – Efter et skovnavn der skrives: Taks 25/6 1790 Skovholts Fald; Guide 1893 Skavholt.

6. Skovholt gd. ■ (Gylling s. (Øjy 2144))

PostAdr 1921, Guide 1951 Skovholt.

7. Skovholt gd. ■ (Hejls s. (Øjy 2394))

Opt 1940 [*sgas,hold*]; Ravn 1920 Skovholt.

8. Skovholt hs. ■ (Naur s. (Vjy 2463))

Guide 1958 Skovholt.

Forleddet er sb. *skov* (se fx DS III:63). En mulighed er også et der er tale om enleddede navne, dannet af det sammensatte appellativ *skovholt*, sv. *skoghult* ‘lille skov, skovbakke’. I 1 er efterleddet omdannet i nogle af de ældste kilder og i den ældste udtaleform.

Skorphult

lb. ● (Huaröd s. (Sk 0604))

Mandt 1610 Schorpult, Skarpuld; PR 1:66 1624 Skorpholt; LensR 1625 Skorpholldt; Mandt 1631 schorpolt; Jb 1671 Skarphult; Jb 1713 Skorphult; Jb 1754 Skarphult, Skårphult; RK 1812 Skorphult; Jb 1825 Skårphult; Opt 1929 [*skörpalt*]; EK 1933 Skorphult.

Forleddet er sandsynligvis sb. *skorpe* brugt om topografiske forhold. Det er fremført at sb. *skorpe* som forled i stednavne sigter til et nærliggende bjerg med afrundede former (Lindqvist 1926:282), her måske om et nærliggende højeddrag som dog ikke er tydeligt i nutiden. Efterleddet er omdannet i flere af de ældre kilder og i udtaleformen.

Skrokhult

hs. ■ (Vesterø s. (Njy 1302))

Guide 1964 Skrokhult. □

Forleddet er uvist. Navnet må være inspireret af svenske stednavne som har efterleddet i formen *-hult*.

Skrydsholt

gd. og hse. ● (Dronninglund s. (Njy 1229))

KronSk 6/5 1581 Skrydsholt; Matr 1662 Schritzholt; Matr 1688 Schruds holt; DAtl 1769 Skrudsholt; Matr 1844 Skrydsholt; Gst 1885 Skrødsholt; PostAdr 1921 Skrydsholt; Opt 1949 [*skryshålf*].

Forleddet er nok som foreslået i DS (IV:463) tilnavnet gl. *Skrut*.

Skrædderholt

1. hs. ● (Astrup s. (Njy 1205))

MB 1683, Matr 1688 Schreder holt; DAtl 1769 Skrederholt; Gst 1960 Skræderholt; PostAdr 1921 Skrædderholt; Opt 1980 [*skrærhålt*].

2. gde. ▲ (Dronninglund s. (Njy 1229))

Matr 1844 Skræderholt; PostAdr 1921, Guide 1964 Skrædderholt; Opt 1949 [*skrærhålf*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1789 Sk[r]æderholtet. – Guide 1964 fortæller at navnet *Skræderholt* kun bruges sjældent, men det er ifølge beboerne det oprindelige navn. Navnet *Asbækholt* (se dette ovenfor) har i stigende grad overtaget benævnelsen på bebyggelsen. På MK 1789 ligger agrene *Asbækholt* og *Skræderholt* side om side.

Forleddet er stillingsbetegnelsen *skrædder*.

Skæggesholt

gde. ● (Tårs s. (Njy 1241))

DAtl 1769 Store Skæggesholt, Lille Skæggesholt; PostAdr 1921 L. og St. Skæggesholt; Opt 1961 [*stwr 'skeqshålf* (*skæjshålf*)].

Forleddet er vel gen. af et mandnavn *Skægge*, og derfor må navnet være dannet efter den tid hvor den svage mask.-bøjning har fået gen.-s. Jf. fx naturnavnet *Skæggeskov* i Tulstrup s. (Øjy 2187) (DS XII: 130).

Skærenholt

† gd. ● (Bøvling s. (Vjy 2417))

VSKOrig 1791 Kærholt; Matr 1844 Skiernholt; Sogneprotokol 1844 Skierenholt; Gst 1882 Skærenholt; PostAdr 1921 Skernholt.

Med forbehold over for den spinkle overlevering synes forleddet at være af samme oprindelse som det hyppigt forekommende vandløbsnavn *Skern(e)* (DS XVII:57), jf. fx købstadsnavnet *Skern* (Vjy 2561) der tolkes til at være et oprindeligt ånavn (DS XVII:16). Der synes dog ikke umiddelbart at være noget vandløb i nærheden som kunne have givet anledning til forleddet.

Skøjsholt

gd. ▲ (Tyrstrup s. (Sjy 3033))

Opt [*sgöj'shøld*] eller [*sgöjshøld*]; Opt [*sgöjsølt*]; Schröder 1837 Sköisholt; Gst 1857–58 Skøjsholt; Oldekop 1906 Skoisholt; I 1912, PostAdr 1939 Skøjsholt. – Efter et naturnavn som skrives: 1599 (Jens A. Petersen, *Fra de otte Sogne* 1933:164) scholdens Holtz; K 1770 Suder-, Norder Schoys Holtz; I 1912 Skøjsholt, desuden findes Skøjsholt Krog som skrives B 1790 Skøysholtkrog; K 1794 Skoiholtkrog; L c. 1800 Skoysholtkrog; U 1813 Skoysholts Kroeg; U 1817 Skoysholdtkroeg; TM Skoisholtkroeg; Opt 1938 [*sojə 'sgöjsøld*].

Forleddet er uvist.

Skønholt

gd. ■ (Hoptrup s. (Sjy 3012))

Opt [*sgjönhøld*]; Schröder 1837 Schönholt; Ortschaftsverz 1890 Skjönholt; I 1923 Skjønholt; PostAdr 1937 Skønholt.

Forleddet er adj. *skøn*. Da navnet ikke forekommer som naturnavn, foreligger der rimeligvis en vilkårlig, poetisk navngivning, måske oprindeligt et ty. *Schönholz* (DS IV:45).

Sladolt

gd. ▲ (Tystrup s. (Sj 0471))

PostAdr 1869, Trap⁴ 1921 Sladolt; Opt 1980 [*sladøld*]; Gst 1997 Sladolt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Sletholt Agre, Slet Holt Aas; MK 1797–98 Bageste, Forreste Slet Oldt.

Forleddet kan være adj. *slet*, gl. *slæt* 'flad, jævn', men det er snarere sb. *slæt*, gl. fem. *slætt* 'slag, slåning' der i stednavne rimeligvis betyder 'rydning' (Hald 1965:174ff. med henvisninger). Navnets nuværende form med efterledstryk og deraf følgende ændring af forledsvokalen er påfaldende og kan ikke forklares. Gården ligger i et indhug i Kastrup Storskov (DS XXIV:174).

Sletholt (Sletelte, Slähult, Slätthult)

1. Slätthult lb. ● (Djurrød s. (Sk 0602))

GldaDipl 2:II:65 4/10 1419 Slaetholt; Rep 2:V nr. 8957 6/12 1499 Sletteholt; Rep 2:VI nr. 11126 5/11 1508 i Slethwt; Lb II:156 1569 y Sletholt; Mandt 1613 Sletholdt; Jb 1616 Schlettoldt; Mandt 1618 Sleiholt; Jb 1621 Sletteholt; LensR 1636 Sletelt; LensR 1648 Sleolt; Jb 1671 Släthult, Slätthult; Jb 1713 Slätthult, Släthult; RK 1812–20 Slätthult; Opt [1929] [*slætelt*]; EK 1932 Slätthult.

2. Slähult bebyg. ● (Verums s. (Sk 2218))

Jb 1658 Sleholt; PR 2:170 1691 Sclethultetorp [!]; Jb 1713 Slähultetorp; Jb 1754 Slätthultetorp; Gillberg 1767 Slätthultetorp; VGHS 1960:77 1774 Släthultetorp; Jb 1783 Slähults torp [!]; Hällström 1812 Slätthultetorp; Jb 1825, EK 1935 Slähultetorp; Opt 1944 [*slæhaltatörp*].

3. Slåhult lb. ● (Osby s. (Sk 2311))

OHÅ 1963:108 1499 Slettholt; Jb 1583 Sleöldt; Mandt 1584 Sleolt, Sletoldt; OHÅ 1970:75 1613 Slott; Mandt 1618 Slettolt; Jb 1618 Sleolt; Jb 1621 Slettholt; Mandt 1631 Sleholt; ListKrigslev 1657 Slæolt; Friskytterulle: 239 1679 i Slæelt; Buhrmann 1684 slehult; OHÅ 1976:146 1710 Slåhult; Jb 1712 Slehullt; Jb 1825, EK 1936 Slåhult; Opt 1930 [*slæelt*].

4. Sletelte lb. ● (Valby s. (Sj 0028))

8/8 1158 (Esrum.) Sletholte; u.d. 1211 (Esrum.) Slettholt; 7/9 1355 (Esrum.) Slæholt; 21/1 1493 (18. årh.) Slettolt; c. 1500 Slætilth; Jb 1660–61 Slettolt; Matr 1688 Slettelt; DATl 1764 Slettet; Matr 1844 Slettelte; Guide 1857 Sletelte; Opt 1916 [*slædelt*]; Gst 1956 Sletelte.

5. Sletholt gd. ■ (Ødis s. (Øjy 2397))

PostAdr 1921 Sletholt; Opt 1940 [*slædhøld*].

Forleddet er sb. *slette* 'jævnt, skovløst jordsmon' (Falkmann 1877:88 og DS II:63), jf. *Slåryd* i Svartrå s., Faurås h. Halland (SOH II: 294) og sb. sv. *slåbo* 'slettebo'. Efterleddet i 1, 3 og 4 er omdannet i nogle af de ældre kilder og i udtaleformen. Tostavelsesformen af efterleddet i 4 er kommet frem i de yngste kilder, dette skyldes sandsynligvis påvirkning fra de mange omkringliggende lokaliteter som har efterleddet i denne form. Det efterstillede *-torp* i 2 er et senere tilføjet epexegetisk led.

Smedholt (Smedhult)

1. Smedhult lb. ● (Skånes-Fagerhult s. (Sk 1309))

Gränsbeskr:30 1555 y Smæholt; Mandt 1584 Smeolt; Jb 1593 Smedeholdt; LensR 1620 Smedeholt, Smiolt; LensR 1624 Smæalt; LensR 1629 Smildt; LensR 1630 Smeolt, Smælt; Jb 1636 Smedieholt; KancBr 11/6 1647 Smedalt; LensR 1650 Smeholt; Jb 1680 Smæalt, Smælt; Jb 1754 Smehult, Smæalt; Jb 1783 Smedhult; Jb 1825 Smedhult; EK 1929 Smedhult; Opt 1939 ældre [*smæalt*], yngre [*smeholt*].

2. Smedholt gd. ■ (Gullev s. (Øjy 1832))

PostAdr 1921 Smedholt; Opt 1944 [*smæjhølt*].

Forleddet er stillingsbetegnelsen *smed*. I 1 er efterleddet omdannet i flere af de ældre kilder og i den ældre udtaleform.

Snagesholt

hs. ■ (Linå s. (Øjy 2172))

PostAdr 1921, I 1924 Snagesholt; Opt 1954 [*snegøshølt*].

Forleddet er uvist.

Snapholt

1. gd. ● (Ugilt s. (Njy 1203))

KancBr 28/5 1586 Snapholt; Mandt 1606 Snapholt; DATl 1769, Matr 1844, PostAdr 1921 Snapholt; Opt 1980 [*snaphålf*].

2. hs. ▲ (Tise s. (Njy 1252))

PostAdr 1921 Snapholt; Opt 1966 [*snaphålf*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1813 Snap . o . t.

Forleddet synes at være et oprindeligt sb. (eller adj.) **snapp* med uvis betydning, som også foreslås i naturnavnet *Snaphøj* i Pedersker s. (Bo 0683). En række nordiske navne med tilsvarende navneled er tolket på forskellig vis, fx menes det i sønderjyske naturnavne at være udviklet af sb. *snabe*, gl. *snapi*, i tryksvag stilling (se DS X:478 med diskussion og henv.). Her er der imidlertid tryk på forleddet, hvorfor man ville forvente en klusilsvækkelse af *p > b*. Det foreslåede **snapp* kunne være dannet til samme rod som sb. *snabe*, hvis oprindelige betydning synes at være 'fremspring' (jf. *ibid.*), og 1 ligger netop på et højdedrag med et sådan fremspring.

Snedkerholt

hs. ■ (Torslev s. (Njy 1225))

Gst 1886, PostAdr 1921 Snedkerholt.

Forleddet er stillingsbetegnelsen *snedker*.

Sneverholt

gd. ● (Hellum s. (Njy 1234))

1451 (1573 ÆDA III:17) Sneurholltt; 1488 (1573 ÆDA III:14) Sneffuerholltt; 1500 (1542 ÆDA III:106) Sneberholt; 1501 (1573) Sneuerholltt; Mandt 1610 Sneuerholt; Matr 1688 Snefverholt; KronSk 11/1 1724 Snevarholt; DATl 1769, Matr 1844 Sneverholt; PostAdr 1921 Sneverholt; Opt 1949 [*snöwærhålf*].

Forleddet er adj. *snæver* som i den lokale dialekt kan udtales [*snöw'wer*] (VendsOrdb).

Snärshult

lb. ● (Vittsjö s. (Sk 2221))

Mandt 1621 Snerssholdt; Hoffmann 1657 Schnersholt, Suerßholt; Friskytterulle:236 1679 i Snersolt; Jb 1680 Swersholt [!], Snärßholt; Buhrmann 1684 Snershult; Jb 1713 Snershullt; Jb 1754 Snärshult; Jb 1825 Snärshult; Opt 1926 [*snærsalt*]; EK 1935 Snärshult.

Forleddet er usikkert, men kan måske være gen. af sb. dial. neu. *snärje* 'buskads, krat'. Jf. *Snärsbäck* i Röke s. (Sk 2213) (DSÅ VI:255), det yngre *hult*-navn †*Snärjeshult* i Förslev s. (Sk 0303) (SkO A:III:65) og *Snärje(s)hus(et)* i Västra Sallerup s. (Sk 0714) (SkO A:VII:129). Efterleddet er omdannet i en enkelt af de ældre kilder og i udtaleformen.

Snäskhult

villa ■ (Helsingør købstad (Sj 0005))

PostAdr 1921 Snäskhult.

Forleddet har svensk *ä*, men et svensk ord med stavemåden *snäsk* synes ikke umiddelbart at forekomme. Efterleddet fremstår også i den svenske form *-hult*.

Snørholt

gd. og hse. ● (Aså-Melholt s. (Njy 1229a))

MB 1683, Matr 1688, Gst 1885, PostAdr 1921 Snørholt; Opt 1949 [*snørhålf*].

Forleddet er sb. *snøre* med uvist sigte.

Snøvholt

gd. ● (Ulsted s. (Njy 1474))

Uförr 16/10 1800 ... Gaard, Snøvholt kaldet. ☐

Forleddet er uvist, men kunne være identisk med det forsvundne og ligeledes utolkede gårdnavn †*Snøve* i Tørring s. (Vjy 2418) (se DS XVII:38).

Solholt

1. villa ■ (Hørsholm s. (Sj 0019))

PostAdr 1921 Solholt.

2. † gd. ● (Harritslev s. (Njy 1219))

Mandt 1606 Suolholt [anført under Jelstrup s. (Njy 1218)]; MB 1683 Saelholt; Matr 1688 Solholdt. – Det er uvist om gården har ligget i Jelstrup s. (Njy 1218) eller i Harritslev s. (Njy 1219), men det er sandsynligt at den har ligget på grænsen mellem de to sogne. Dog findes der under Jelstrup s. en optegnelse (1949) at et naturnavn [*swlhålf*] som i den lokale dialekt kan være enten *Sol-* eller *Svaleholt*. Denne lokalitet ligger dog ca. midt i Jelstrup s. , så det er uvist om den er identisk med gårdnavnet der kun er overleveret i 1600-tallet.

3. gd. ● (Skæve s. (Njy 1226))

1459 (1573 ÆDA III:14) Swoellholt; 1494 (1542 ÆDA III:106), KancBr 2/10 1566 Solholt; Mandt 1610 Suoll Holt; Matr 1662 Solholt; MB 1683 soell Holt, soll Holt; DATl 1769 Solholt; Matr 1844 Soelholt; Opt 1917 [*sol'holt*]; PostAdr 1921 Solholt.

4. gde. ● (Dronninglund s. (Njy 1229))

KronSk 6/5 1581 Suolholt; Matr 1662 Soelholt; Matr 1688 Solholt; DATl 1769 Solholt; Matr 1844 Soelholt; Opt 1917 [*sul'holt*]; PostAdr 1921 Solholt; Opt 1949 [*sol'holt*], [*swol'holt*].

5. gd. ■ (Hvilsager s. (Øjy 1967))

Guide 1953 Solholdt.

6. hs. ■ (Anholt s. (Øjy 1999))

Guide 1957 Solholt.

7. gd. ■ (Vester Nebel s. (Øjy 2381))

Gst 1887 Solholt; Opt 1916 [*swal'holt*]; PostAdr 1921 Solholt; Guide 1950 Solholtgaard.

8. hs. ■ (Lejrskov s. (Vjy 2663))

Guide 1949 Solholt.

Forleddet er sb. *sol*.

Sovbeholt

gd. ▲ (Ulkebøl s. (Sjy 3255))

Opt 1936 [*søvbøholt*]. – Efter et naturnavn der skrives: Stiftsbog 1690 Saadbyholt; I 1912 Sabeholt.

Forleddet er uvist. Samme gård som *Fiskebækgård* (DS VII:245).

Sponnelt

hs. ● (Nødebo s. (Sj 0022))

[1180–92] (Æbelholtb. DiplDan 1:III nr. 98) Sponholt; c. 1500 Sponolth; 8/10 1502 Sponholt; Mandt 1555 Spaanilt (under Tjæreby S.); Matr 1664 Sponnilds Huus; Matr 1688 Sponholtz Huus; Matr 1844 Spaanildshuset; Gst 1900 Spaanild Hs; Opt 1916 [*spanilds'hus*]; Trap⁵ 1953 Sponneltshus (også skrevet Spånildshus).

Forleddet er sb. *spån* 'affald ved træfældning, spån til tagtækning, strygespån, ske' (DS II:49). Efterleddet *-holt* fremstår i omdannet form i en del af de yngre kildeformer. Det efterstillede epexegetiske led *-hus* er tilføjet i 1600-tallet. Et marknavn i Bregninge s. (Sj 0313) som skrives: MB 1682 Spanilt, er af samme oprindelse.

Stabolt

gde. og hse. ▲ (Bjerreby s. (Fyn 1046))

Guide 1864 Stabolthusene; Gst 1869 Stavolt Hse; PostAdr 1921 Stavolt; Opt c. 1951 [*stabald*]; Gst 1952 Stabolt. – Efter et skovnavn der skrives: Jb 1572? Stuholt; UTåsinge 1784 Steebolts Vangen, Steebolts Venge; UTåsinge 1797 Stibolt, Stibolt Mark.

Forleddet er rimeligvis sb. gl. *stubb* 'stub'. Jf. det flere steder forekommende *Stub-(be)skov* i fx Krummerup s. (Sj 0473) og Østbirk s. (Øjy 2221) hvor *stub* måske har en i sjællandsk velkendt sekundær betydning 'krat, samling af lav og forkrøblet trævegetation' (DS II:140). På grund af efterledstrykket er forleddets vokal blevet ændret på forskellig måde (DS XIII:59–60).

Stallerhult

gd. ● (Blentarps s. (Sk 1902))

Mandt 1583 Stallereholdt; Mandt 1608 Stullerholdt; DecbS 1651 Stallerholtid; Jb 1662 Skallerholt (!); Jb ca. 1670 Stallerhult, Stallerholt; Jb 1712 Stallerhult; Jb 1754 Stållerhult; Jb 1825 Stallerhult; EK 1917 Stallarhult; Opt 1928 [*stålerhult*]; Opt 1929 [*stalorholt*].

Forleddet er sb. *staller*, gl. *stallari*, som i middelalderen betegnede den hofembedsmand der senere blev kaldt marsk, dvs. 'person der har opsyn med en stormands (kongens)

stald og heste (ofte også med ansvar for rejser, krigsmagten til lands og lign.)’ (se DSÅ VI:307 og SOL:291).

Starhult

gd. ● (Färingtofta s. (Sk 1301))

Jb 1583 Starolt; Jb 1597 Starholdt; LensR 1615 Staarholdt; LensR 1620 Starsholt, Starholt; LensR 1647 Starreholdt, Starreholdtt; LensR 1649 Starrholt, Starchholt; Jb 1661 Starhult; Jb 1754, RK 1812–20, EK 1929 Starhult; Opt 1967 [*stàrelt*].

Forleddet er enten fuglebetegnelsen glda. *star* ‘stær’ eller plantebetegnelsen glda. og fsv. *star* ‘stargræs’. Efterleddet er omdannet i den ældste kilde og i udtaleformen.

Stavershult

lb. ● (Tåssjö s. (Sk 1310))

KrabbesJb 1524 Stauersholt; Mandt 1584 Staffersholt, Stafferholt, Stauesholt, Staursholdt; KancBr 31/8 1593 Staversholt; PR 1:32 1624 Staurholt; LensR 1648 Staffrsholt; Mandt 1657 Staffuerssholt; Hoffmann 1657 Stawersholt; Jb 1661 Stafwershult; Jb 1713 Stafwers hult; RK 1812–20, Kb 1922 Stafvershult; EK 1928 Stavershult; Opt 1933 ældre [*stàselt*], yngre [*stàvresholt*]; Opt 1943 ældre [*stàrselt*], yngre [*stàvorsholt*].

Forleddet er sandsynligvis et ældre navn *Staversjö* på *Stavershultasjö* som *Stavershult* ligger ved (DSÅ VI:316).

Stavholt (Stavshult)

1. Stavshult gd. ● (Västerstad s. (Sk 0515))

Adk nr. 23 26/2 1520 Stawsholt; SOÅ 1999:90 Adk nr. 57 7/4 1538 staffs Haailt; Mandt 1611 Stausholdt; PR 1:54 1624 Staffsholt; Jb 1662 Stafwersholt; Buhrmann 1684 Stafshult; PR 2:85 1692 Staurshult; Jb 1712 Stafwershult; Jb 1754 Stafshult; RK 1812, EK 1917 Stafshult; Kb 1923 Stavshult; Opt 1951 [*stávsholt*, *stávsholtsgåren*].

2. Stavshult lb. ● (Verums s. (Sk 2218))

Palteb:308 1514 Staffsholt; KronSk 10/2 1576 Stafsholte; Mandt 1584 Staff. rsholt; Mandt 1596 Staffinnsholt; Mandt 1613 Staffholdt; Mandt 1631 staffuersholt; Jb 1658 Staurholt, Staursholt; Jb 1680 Stafzhult; Stafwerödh [!]; PR 2:170 1691 Stauffshult; Jb 1713 Stafshullt; Jb 1754, Jb 1825, EK 1935 Stavshult; Opt 1946 [*stàselt*, *stávsel*, *vèromastávsel*].

3. Stavshult lb. ● (Visseltofta s. (Sk 2220))

BagerBygge:84 1563 Stauisholt; Mandt 1596 Staffsholt, Staffinnsholt; Mandt 1626 Staffuersholt; Jb 1658 Stauerholt; Jb 1680 Stafwerödh [!]; Buhrmann 1684 Staafshult; PR 2:164 1691 Stauffshult; Jb 1713 Stafshullt; Gillberg 1767 Stafhult; Jb 1825 Stafshult; Opt 1926 [*stávsel*]; EK 1935 Stavshult.

4. Stavholt gd. ▲ (Hoptrup s. (Sjy 3012))

Opt [*sdashøld*]; Gst 1949 Stavholt. – Efter naturnavn der skrives: B 1791, K 1794–95 Stavholt; TM Stavholt, Stavkoldt; I 1912 Stavholt, Stavholdt; I 1923 Stavholdt. – Ifølge I 1923 har stedet tidligere været indhegnet med stave fra de daværende skove (DS IV:74).

Forleddet er sb. *stav* som ofte benyttes om grænse eller grænsemærke (Nordenskjöld 1948: 17). I 1–3 fremstår forleddet i gen. sing. I 2 og 3 er efterleddet omdannet i udtaleformerne.

Stavnsholt

lb. ● (Farum s. (Sj 0087))

RJb c. 1370 Stafnsholtæ; KansBr 17/6 1557 Stafuensholt; Mandt 1613 Stauffnsholdt; Matr 1668 Staunholt; Matr 1844 Staunholt; Gst 1881–82 Stavnsholt; Opt 1916 [*stävnsholt*]; Gst 1945 Stavnsholt.

Forleddet er gen. af mandsnavnet glda. *Stafn* eller *Stafnir* (DS II:129), eller gen. af sb. *stavn* benyttet i betydningen ‘fremspring’, fx ligger der ved landsbyen en *Højeklint* som godt kunne tænkes at have givet anledning til navnet. Jf. naturnavnene *Stavnsholt* i Fjeldstrup s. (Sjy

3031) som er navn på et stykke højtliggende agerjord (DS IV:246), og *Stavnsholt* ☉A i Blovstrød s. (Sj 0017) (se kap. 2.2.).

Stegholt

gd. ▲ (Åbenrå købstad (Sjy 3191))

TM, TGst, Postadr 1921 Stegholt. – Efter et engnavn der skrives: Jb 1609 Stegholtz; Mejer 1641 Stechholtz; Jb 1704 daß Stegholt, Stegholtz; K 1773 Steg Holtz; Beskr 1789 Stegholz.

Forleddet er sb. jysk *stege* ‘stage, pæl’ (DS VI:13).

Stenbjergholt

gd. og hse. ● (Gjesing s. (Øjy 1958))

VSKOrig 1783 Stenbækholt H; Taksationer over jordejendom 5/5 1804 Stenbergholt Huuset; Matr 1844 Steenbergholdt; Gst 1877 og 78 Stenbjergholt; Opt 1916 [*sdenberholt*]; PostAdr 1921 Stenbergholt. – Efter et naturnavn der skrives: 1/2 1479 Stenbæcks halth; 1494 (1558 ÆDA II:95) Stenbeck holt; 1501 (1558 ÆDA II:93) Stenbecksholt; 1501 (o. 1568 AdelBr:43) Stenberzholt; Adk nr. 162 u.d. 1519 Stenbergz-holt; AdelBr:39 28/11 1530 steenbeckis holth; Matr 1688 Steenberholt.

Forleddet er et stednavn som ser ud til oprindeligt at have været *Stenbæk(s)*, men som senere er ændret til *Stenbjerg*.

Stenholt (Stenalt)

1. Stenholt villa ■ (Nødebo s. (Sj 0022))

PostAdr 1921 Stenholt; Gst 1956 Stenholt Hs.

2. †Stenholt bebyg. ● (Nødebo s. (Sj 0022))

10/10 [1158–60] (Esrum. DiplDan 1:II nr. 130) Steinholt, Stenholt; 22/2 1228 (Esrum.) Stenholt; 23/9 1458 (Esrum.) Stenilte; 21/10 1492 (Esrum.) Stenolt; 25/1 1496 (Esrum.) Stennoltæ; Adk nr. 360 15/11 1540 Stenalt; KancReg 14/8 1541 Stennolt; KancBr 17/6 1560 Steenolthe Hgd; KancBr 19/7 1562 Stenolt-gaard; Matr 1664 Steenholds Huus; Matr 1688 Steenholds huuse; Matr 1844 Steenholtsvang og Indelukke; Opt 1916 [*sdenholt's van*].

3. Stenholt gd. ▲ (Frederiksborg slotss. (Sj 0061))

AfN Jnr 76/64 1964 Stenholt. – Sandsynligvis efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Steenholds Wang, Steenholds Slett.

4. Stenalt gde. ● (Verninge s. (Fyn 0875))

15/3 1383 Steensholth; 22/10 1472 (vid. 1480) Stensholt; DmR I:181 c. 1523, KronSk 19/4 1585 Stenolt; Mandt 1610 Stenholt; KronSk 15/9 1664 Stenold; Matr 1664 Stenoldt; VSKOrig 1775 Steenholt; Gst 1872 Stenolt; Opt 1916 [*sdenald*]; PostAdr 1921 Stenholt; Gst 1970 Stenalt; Opt 1953 [*sdenoldgo.må*].

5. Stenholt hs. ▲ (Tommerup s. (Fyn 0876))

Guide 1943 Stenholt. – Sandsynligvis efter et naturnavn der skrives: Jb 1572 Steenolth; MB 1682 Stenoldtz Holm.

6. † Stenholt bebyg. ● (Vrejlev s. (Njy 1242))

KronSk 25/1 1575 Stienholt. □

7. Stenholt gd. ■ (Vesterø s. (Njy 1302))

PostAdr 1921 Stenholt.

8. Stenholt hs. ■ (Øster Hassing s. (Njy 1473))

PostAdr 1921 Stenholt.

9. Stenholt lb. ● (Kragelund s. (Øjy 1818))

1524 (1558 ÆDA II 12) Stenolt, Stenols marck; KancBr 20/7 1587 Stienhalt; Mandt 1610 Stennholt; Matr 1664, Matr 1688 Steenholt; VSK 1800 Steinholt; Matr 1844 Steenholt; Opt 1916 [*sdjænhålt*]; PostAdr 1921 Stenholt.

10. Stenalt hgd. ● (Ørsted s. (Øjy 1945))

19/4 1375 (Anne Krabbe) Stienholt; 1414 (1558 ÆDA II:8) Stenolt; 25/3 1416 (Århusb.) Stenholt; 16/4 1423 (LDipl) Stienalt; 23/8 1425 (Anne Krabbe) Stenalt, Steinholt; u.d. 1433 (afskr. efter Dyrskøt) Steinolt, Stenoltis [gen.]; dag? 1483 (19. årh.) Steenhol; 30/11 1509 Stenalt, Stennalt; FriReg 1532 Stennolt;

KancReg 24/11 1540 Stenholt; Jb 1597 Stienholt; Matr 1664 Stenaldt; DATl 1768 Stenalt Hovedgaard; Matr 1844 Steenalt; Gst 1878 Stenalt; Opt 1916 [*sdjenalt*].

11. Stenholt gd. ■ (Astrup s. (Øjy 2121))

Gst 1874 og 75 Stenholt.

12. Stenholt gd. ▲ (Nørre Snede s. (Øjy 2214))

PostAdr 1921 Stenholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Steen holds agre.

13. Stenholt gd. og hse. ● (Sønder Stenderup s. (Øjy 2391))

Hdbg I:807 15/6 1539 Stenolt; Dok 1632 Stenholdt; Dörfer 1805 Steenholt; Guide 1901 Stenholt; Opt 1916 [*sdjenhålt*]; Opt c. 1930 [*sdjenhåld*]; PostAdr 1941 Stenholt; Opt 1940–42 [*sdænhålt*]. – Del af Sønder Stenderup By (jf. DS III:15 og DS VIII:158).

14. Stenholt gd. ▲ (Sønder Bjert s. (Øjy 2392))

Dörfer 1805 Steenholt; I 1942 Stenholtgaard. – Efter et naturnavn der skrives: L 1716 Stenholt schiff; K 1716–18 Steen Holt Schiff.

15. Stenholt gd. ■ (Assing s. (Vjy 2498))

PostAdr 1921 Stenholt.

16. Stenholt gd. ■ (Hoptrup s. (Sjy 3012))

I 1937 Stenhold. – Ifølge I 1937 ligger gården på Bræra Mark. Måske foreligger der en forveksling med *Stensbjerg* i samme sogn, der ligger ikke langt fra Bræra (DS IV:46).

17. Stenholt gde. ● (Ulkebøl s. (Sjy 3255))

Reg 1604 Steenholt; VSK 1783 Steenholt Hse; Schröder 1837 Steenholt; Gst 1857–58 Stenholt; Trap¹ 1861 Steenholt; PostAdr 1921 Stenholt; Opt 1936 [*sdænhåld*]; Gst 1949 Stenholt, Stenholt Hs.

Forleddet er sb. *sten* (DS II:49 og DS XVIII²:46). I 2, 4 og 10 fremstår efterleddet i omdannet form i nogle af de ældre kildeformer, og 4 og 10 fremstår i dag med efterleddet i formen *-alt*, formen med *a* i 4 må skyldes påvirkning fra 10 (DS XIV:72). I nogle af de yngre belæg på 2 ses forskellige epexegetiske led i kildeformerne.

Stensholt (Stenisholt, Stenshult)

1. Stenshult lb. ● (Djurröd s. (Sk 0602))

LÄU IV:116 1469 i Steensholt; 20/7 1548 TrollesJb 265 ij Stienoltth (Lillö); Jb 1613 Stiensoldt; PR 1:67 1624 Steensholt; Mandt 1651 Stensilt; DecbS 1651 Stehnsoldt (!); Jb 1671 Steenshult; Jb 1713, RK 1812–20 Stenshult; Opt 1929 [*stóinsalt*]; EK 1932 Stenshult.

2. Stenshult gd. ● (Maglehem s. (Sk 0609))

PR 1:65 1624 Holte, en Ringe bolig j schoffuen; Jb 1658 Stenckholt; Jb 1671 Steenshult; Jb 1713 Hultet; Jb 1874 Hultet eller Östra Stenshult; Opt 1930 [*östra sténsholt*]; BEK 1934 Hultet eller Östra Stenshult; T 1988 Ö. Stenshult.

3. Stenshult lb. ● (Slimminge s. (Sk 2012))

LensR 1573 Stienssholdh; Jb 1574 Stienholt; KronSk 7/5 1579 Stensholt; DecbS 1651 Steenssholdt; Jb 1661 Stenholth; Jb 1712 Stenshult; Gillberg 1765 Stenhult; Jb 1784 Stora Stenshult; RK 1812 Stenshult; Jb 1825 Stora Stenshult; Bruzelius:128 1840 Stenhult; EK 1917 St. Stenshult; Kb 1928 Stenshult.

4. Stenshult lb. ● (Häglinge s. (Sk 2205))

Mandt 1613 Steensidtt; LensR 1615 Steenoldtt; Mandt 1621 Stiensioe [!]; Mandt 1631 Steenssett; Mandt 1646 Steensilt; LensR 1651 Steensshult; DecbS 1651 Stehnsröcdt, Steensryedt; Jb 1658 Stenßholt; Jb 1713 Stenshullt; Gillberg 1767 Stenhult; RK 1812 Stenshult; Jb 1825 Stenseshult; EK 1932 Stenshult; Opt 1934 ældre [*stóinsalt*], yngre [*sténsalt*].

5. Stensholt hse. ■ (Skæve s. (Njy 1226))

Matr 1844 Steensholt; Opt 1917 [*sdjænsholt*]; PostAdr 1921 Stensholt.

6. Stenisholt gd. ■ (Øster Brønderslev s. (Njy 1261))

Gst 1885, PostAdr 1921 Stenisholt.

7. Stensholt gd. ■ (Øster Hassing s. (Njy 1473))

PostAdr 1921 Stensholt; her? Opt 1951 [*stænhålt*].

Forleddet er gen. af mandsnavnet *Sten* eller måske af det tilsvarende sb. *sten*. I 1 og 4 er efterleddet omdannet i nogle af de ældre kilder og i udtaleformerne. 2 har det foranstillede recipro-

kerende led *Östra* i nogle af de yngre belæg, sandsynligvis for at adskille navnet fra det yngre navn *Vestra Stenshult* i det nærliggende Hörröd s. (Sk 0605) hvis ældste overlevering er: Hfl 1832–37 *Wästra Stenshult*. 3 har det foranstillede reciprokerende led *Stora* i nogle af kildeformerne for at udskille navnet fra det sekundære bebyggelsesnavn †*Lilla Stenshult* i samme s. hvis eneste overlevering er: 1579 KrSk 1:201 Lille Stensholt; LensR 1607 Lille stenshold. 2 har sideformen *Hultet*.

Stevelt

lb. ● (Øsby s. (Sjy 3017))

Opt 1937 [*sdæwøld*]; SJb 1436 Steghold; u.d. (1524 ÆDA IV:388) Steffuildt; s.dok. (Kong Hans' tid ÆDA V:35) Stæwildh; Slesvig Biskops Gods 1523 Steuelt; Sk 1541–43 Stevelt; Sk 1542, Jb 1542–43, Sk 1543, Reg 1580 Steuelt; Jb 1604–05 Steuelt; Jb 1639–40 Steuelt; Mejer 1649 Steffvelt; Danckw 1652 Steffueldt; Jb 1672 Steffuld; DATl 1781 Stevelt, Steuelt; Rhode 1775 Steveld; Schröder 1837 Stevelt; Gst 1857–58 Stegholt; Trap¹ 1930 Stevelt (Stegholt); PostAdr 1921 Stevelt.

Udtalen med *-ld* viser, at efterleddet har oprindeligt *-lt* og ikke, som formen i SJb, *-ld*. Derfor er efterleddet sandsynligvis ordet *holt*. Hvis forleddet, således som formen i SJb kunne lade formode, var et gl. *Stægh-* eller lignende, ville vi vente en udtale med *-æj-* og ikke med *-æv-*. De øvrige former og udtalen i forening viser, at forleddet må være et gl. *Stæf-*, der synes at være identisk med sb. vn. neu. *stef* 'mellemrum af tid, frist; omkvæd', der er beslægtet med sb. *stav*. Det er muligt, at byen oprindeligt har ligget på arealet *Gammel-Stevelt* i Kvistrup, et højt bakkedrag, der på tre sider begrænses af to dybe kløfter og en høj, skovklædt skrænt ned mod fjorden (DS IV:137).

Stisholt (Stidsholt, Stigsholt)

1. †Stidsholt gd. ● (Lendum s. (Njy 1189))

Matr 1662 Stiisholt; MB 1683 Stitsholt; Matr 1688 Stidsholt; DATl 1769 Stidsholt.

2. Stidsholt lb. ● (Volstrup s. (Njy 1223))

Matr 1664 Stidzholt (et Stykke Fellig); MB 1683 Stisholt; Matr 1688 Stitz Holt; DATl 1769 Stidsholt; Matr 1844 Stedsholt; VSK 1793, Trap³ 1901, Gst 1886 Stisholt; Opt 1917 [*sdisholt*]; PostAdr 1921 Stidsholt, N. Stidsholt.

3. Stisholt gd. ● (Torslev s. (Njy 1225))

Matr 1662 Stys Holt; Matr 1688 Stids holt; DATl 1769, Matr 1844 Stidsholt; Mansa 1857–58 Stiesholt; Gst 1887 Stisholt; Opt 1976 [*stishålf*].

4. Stigsholt gd. ● (Ajstrup s. (Njy 1468))

Adk nr. 140 29/11 1519 stysholth; Gst 1885 Stigholt; PostAdr 1921 Stidsholt; Opt 1951 [*stishålf*].

5. Stidsholt hs. ● (Vester Hassing s. (Njy 1472))

KancBr 24/5 1589 Brandbore (el. Stisholdt); Gst 1885, PostAdr 1921 Stidsholt; Opt 1951–52 [*stishålf*].

Forleddet er gen. af sb. *sti* 'gangsti'. Ordet kan i Vensysselsk udtales [*stij*] (VendsOrdb).

Stjernholt

† gd. ● (Redsted s. (Njy 1422))

Matr 1688 Stjernholt. □

Forleddet er sb. *stjerne*.

Stokholt (Stockhult)

1. Stockhult lb. ● (Loshults s. (Sk 2309))

Gränsbeskr:32 1555 Starckholt; Jb 1574 Stockolt; Mandt 1584 Stockholt; Jb 1611 Stockholdt; Jb 1617 Stockolt; DecbS 1651 Stochelt; Buhrmann 1684 Stochult; GHÅ 1974:40 1694 Ståckhult; Jb 1712 Stååkhult; Jb 1754 Stora Stockhult (Stockhult); Gillberg 1767 Stora Ståckhult; Hfl 1813–23 Stockhult; Jb 1825 Stockhult Stora; PO 1909 Slackhult, st.; Opt 1930 ældre [*†støike.lt*], [*ståke.lt*], [*støra stakult*]; EK 1936 St. Stockhult.

2. Stokholt hse. ▲ (Bjernede s. (Sj 0377))

PostAdr 1921 Stokholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Storckholt, De store Agre som kaldis Storckholt; MK 1792 (1805) Stokholt; MK 1799 (1805) Stokholts Krogen, Stokholts Led; Opt 1980 [ˈsdɔghɔlˈdsmaˈɪgən].

Forleddet er sb. *stok*, sv. *stock*. De ældste kildeformer til 2 giver anledning til at forleddet her også kan tolkes som fuglebetegnelsen *stork*. I 1 er det foranstillede reciprokerende led adj. *store*, sv. *stora*, blevet tilføjet for at udskille navnet fra *Lilla Stockhult* i samme s. som tidligst skrives: Jb 1671 Lille Ståckholtt. Efterleddet i 1 ses i forskellige omdannede former i flere af de ældre kilder og i udtaleformerne.

Stolsholt

gde. og hse. ● (Albæk s. (Njy 1227))

her? KronSk 30/7 1579 Stodalsholt; Matr 1662 Stols Holt; MB 1683 Stoldtzholt 1 boel, Liden Stoldtzholt; Matr 1688 Stolds Holt, Lille Stoltz Holt; DATl 1769 Stoldsholt, Lille Stoldsholt; Matr 1844 Slotsholt, Store Slotsholt, Lille Slotsholt; Gst 1885 Stalsholt, L^e Stalsholt; PostAdr 1921 Stolsholt; Opt 1960 [ˈstɔlsˈhɔlf].

Hvis den ældste kildeform hører til her, kan forleddet være gen. af et stednavn *Stodal* der er blevet svækket betydeligt pga. efterledstrykket. Alternativ kunne forleddet måske være sb. *stal* ‘hoppens yver’ eller sb. *stol* ‘siddemøbel’ som begge i den lokale dialekt udtales [ˈstooˈl] (VendsOrdb).

Stormholt

† gd. og hs. ▲ (Borbjerg s. (Vjy 2453))

Gst 1881 Stormholt; Gst 1918 Stormholt Hs.; PostAdr 1921 Stormholt; Opt 1969 [ˈsdɔːimhɔld]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Storm Holt; MK 1793 (1816) [Stor]m Holdt. – Ifølge Guide 1959 er bebyggelsen nedrevet.

Forleddet er sb. *storm*.

Strandholt

1. gd. ■ (Stege Lands. (Sj 0621))

PostAdr 1921 Strandholt; Opt 1952 [ˈsdrandˈhɔld]. – Gården ligger tæt ved stranden på det sted der på MK 1794 (1809) hedder “Holdterne”.

2. gd. ■ (Lumby s. (Fyn 0927))

PostAdr 1921 Strandholt. □

3. hs. ■ (Vejlby s. (Fyn 0963))

Guide 1946 Strandholt.

4. gd. ■ (Skellerup s. (Fyn 1116))

PostAdr 1921 Strandholt.

5. gd. ▲ (Skjellerup s. (Øjy 1856))

Matr 1844 Strandholt; Opt 1917 [ˈsdranˈhɔld]; PostAdr 1951 Strandholt; Opt 1955 [ˈsdranˈhɔlt]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1793 Strandholt Mark. – Gården ligger ud til Mariager Fjord.

6. gd. ■ (Hansted s. (Øjy 2232))

Guide 1954 Strandholt. – Ifølge Guide 1954 hed gården tidligere *Fiskbæk Gård*.

Forleddet er sb. *strand*.

Strengsholt

gde. ● (Albæk s. (Njy 1227))

Matr 1662 Strengsholt; MB 1683 Nørstrengholt, Synder Strengsholdt; Matr 1688 Nørstrengs Holt; Matr 1844 Nørre Strengsholt, Sønder Strengsholt; PostAdr 1921 N. Strengsholt, S. Strengsholt.

Forleddet er sb. *streng* ‘snor, reb’ i betydningen ‘langstrak jordstykke’. En anden mulighed er at streng betyder ‘klokkestreng’, og at der er således er tale om gammel kirkejord (se fx DS

III: LVIII). Navnet har i slutningen af 1600-tallet fået tilføjet de reciprokerende led *Nørre* og *Sønder* for at skelne mellem de to gårde.

Strømholt

gd. ■ (Sønder Bjert s. (Øjy 2392))

Dörfer 1805 Strømholt; Gst 1887 Strømholt Gd.; Postadr 1941 Strømholt; Opt 1940 [*sdrömhøld*]. Forleddet synes at være sb. *strøm* ‘vandløb’, men naturforholdene på stedet synes dog at modsige dette (jf. DS III:26).

Strönhult

lb. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))

Mandt 1584 Strønolt; Jb 1597 Strønnaldtt; Jb 1611 Støenolt; Mandt 1618 Strønolt; LensR 1641 Strønnalt; Mandt 1646 Strønolt; KancBr 25/3 1647 Strømholt; Jb 1671 Strömshullt [!]; GHÅ 1961:25 1678 Strandhult; Jb 1712 Strönhult; Jb 1754 Brönhult [!]; Gillberg 1767 Strömshult [!]; Jb 1825 Strönhult; Opt 1928 ældre [*strønalt*] eller [*strønalt*], yngre [*strönholt*]; EK 1935 Strönhult.

Forleddet er sandsynligvis et sjældent forekommende (dialekt)ord, sb. *strøne* ‘strøm’, som findes i et digt af Olle Bernhoff i hans bog *Saunga frau maakena* (1950:16) hvor han skriver: “vanned flöd i ströna” og hvor rimordet er “döna” – så der er altså ikke tale om en trykfejl! (Vide 1978:71; se også DSÅ VI: 380). Efterleddet ses i forskellige omdannede former i flere af de ældre kilder og i de ældre udtaleformer.

Studsholt (Stueholt)

1. Studsholt gd. og ml. ● (Hørmested s. (Njy 1188))

Matr 1662 Studsholt; MB 1684 Stutßholt; DArl 1769, Matr 1844, PostAdr 1921 Studsholt; Opt 1917 [*sdushålt*].

2. † Stueholt hs. ● (Torslev s. (Njy 1225))

Guide 1885 Stueholt; Gst 1887 Studeholt; PostAdr 1921 Stueholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Stouholdt agre. – Ifølge Opt 1936 blev bebyggelsen nedlagt i c. 1912.

Forleddet er dyrebetegnelsen *stud*, glda. mask. *stūt*, ‘kastret tyr’ som i 1 fremstår i gen., jf. *Studsbæk* i Skærum s. (Njy 1192) (se DSÅ VI:387). En anden mulighed er at forleddet er sb. *stud*, vn. *stoð*, fsv. *studh*, *stodh*, ‘ydelse hvormed nogen støttes eller hjælpes’ især brugt om skat til kronen, i glda. også brugt i betydningen ‘støtte, stolpe’ (ODS “Stud” II). En mindre sandsynlig mulighed er at forleddet er et **stūt* der er etymologisk identisk med dyrebetegnelsen, men her med betydningen ‘noget afstumpet’ brugt om topografiske forhold, se *Styding* i Hammelev s. (Sjy 3045) (DS IV:408, se også Hald 1945–48:274ff.). Formelt muligt i 2 er også sb. *stue*.

Sunspjaldholt

† bebyg. ● (Grønholt s. (Sj 0015))

[efter 2/9 1178] (Esrum. DiplDan 1:III nr. 77) Sunspialholt; 2/11 1178 (Esrum.) Sunspialholt.

Forleddet *Sunspial-* er sandsynligvis et agernavn på *-spjæld*, ældre *-spjald*. Ordet (samme ord som sb. *spjæld* ‘firkantet stykke, der sættes under ærmegabet i en skjorte, kakkelovnstspjæld, hosebåndsvæv’) bruges meget om jordstykker, både i Danmark og i Sverige. *Sun-* kunne være sammentrasket af glda. *sunæn* (...), ‘som ligger mod syd’ (DS II:22).

Svangensholt

gde. ▲ (Hørby s. (Njy 1224))

Matr 1844 Svangenholt, Vester Svangenholt; PostAdr 1921 Svangensholt. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1803 Svangens Holt; I 1935 Svangensholt.

Forleddet er et naturnavn der skrives: MB 1683 Svungen; MK 1803 Svungen, som idag er et bebyggelsesnavn der fx skrives: Gst 1886 L^e Svungen, St^e Svungen. I 1935 oplyser at Svangensholt nu er det samme som Lindenberg.

I Svanshult

1. † bebyg. ● (V. Torups s. (Sk 2222))

LensR 1617 Suannholdt; Jb 1658 Suanßholt. □

2. † lb. ● (Osby s. (Sk 2311))

Mandt 1613 Suannsholdt; Mandt 1618 Suansolt, Swannholt; Mandt 1631 Suansholt, Suanddholt; GHÅ 1972:37 1657f. Suensholdt; Jb 1712 Swanshullt; Opt 1960 [*swánselt*].

Forleddet er sandsynligvis gen. af fuglebetegnelsen *svane*. 2 er muligvis sammenblandet eller forvekslet med landsbynavnet *Svanshals* som skrives: Mandt 1584 Suandtzhals; Mandt 1596 Suennsshalls; Mandt 1639 Suanshals; Jb 1754 Swanshals; Jb 1825 Swanshalls; Opt 1930 [*swánsihals*]; EK 1935 Svanshals; Opt 1947 [*swánsals*]. 2 og *Svanshals* denoterer således muligvis den samme landsby. Efterleddet i 2 er omdannet i en af de ældre kilder og i udtaleformen.

II Svanshult

lb. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))

Mandt 1584 Suansolt, Suansholdt; Jb 1615 Suannholdt; Mandt 1618 Swansolt; Jb 1621 Suaneholt; Mandt 1626 Suanssholt; Jb 1671 Swanshullt; Jb 1712 Swanshullt; Jb 1825 Swanshult; Opt 1928 [*swánsult*]; Opt 1935 [*swánselt*]; EK 1936 Svanshult.

Forleddet er sandsynligvis et nu forsvundet sønavn *Svansjö*. Der er ikke nogen sø i nærheden, men de nærliggende såkaldte *Dammarna* kan tidligere have været en sø (Vide 1978:71). En støtte for denne tolkning er en bæk som udgør en del af grænsen mellem Skåne og Småland, den ganske vist usikkert lokaliserede *Svansbäck* (< **Svansjöbäck*) der skrives: Gränsbeskr:34 1555 Suans Beck (DSÅ VI: 418). Efterleddet ses i forskellige omdannede former i nogle af de ældre kilder og i udtaleformerne.

Svinholt

1. † gd. ● (Krogsbæk s. (Øjy 1972))

Adk nr. 175 17/8 1545 swinholth; KancBr 7/4 1559 Suinholt; KronSk 7/4 1559 Svinholt.

2. lb. ● (Skærup s. (Øjy 2363))

u.d. 1542 (4/4 1543 HdDb II:305f.) Swinholt; KancReg 15/3 1549 Svinholt; KancBr 5/3 1572 Suinholt; Matr 1664 Suinholt; MB 1683 Suiin Holdt; Matr 1688 Suindholt; VSK 1780 Svinholt; Matr 1844 Svinholte; Opt 1916 [*swinhålt*]; PostAdr 1921 Svinholt.

Forleddet er dyrebetegnelsen sb. *svin*.

Sværdsholt (Sværdsholte)

1. Sværdsholte hse. ▲ (Stenlille s. (Sj 0251))

Matr 1844 Sversholt; Guide 1894, Gst 1944 Sværdsholte; Opt 1978 [*svæ'rs,hol't*]. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1682 Sværholts Wangen; MK u.å. Sversholt; Guide 1859 Sværsholt (Bakke).

2. † Sværdsholt bebyg. ● (Munke Bjergby s. (Sj 0378))

her? Jb 1609 Suertzhollt. □

Forleddet kan være gen. af sb. *sværd*, men mere sandsynlig er gen. af sb. *svær*, gl. *swærth* 'svær, jordoverflade', jf. sb. *grønsvær*.

Syrkhult

lb. ● (Norra Rörums s. (Sk 0415))

Jb 1559 Sørkyld; KronSk 10/1 1574 Syrcildt; Mandt 1606 Sörholt, Sörkyld [!]; DecbS 1651 Syrcheldt; Jb 1662 Syrcholdt; Buhrmann 1684 Sörkhult; Jb 1712 Syrcuult; SockenbeskrFrosta:116 1746–47 Syrcult; RK 1812, EK 1917 Syrcult, Opt 1962 [*sjrkult*].

Forleddet er dyrebetegnelse dial. *syrc*, sv. *sork*, ‘muldvarp, markmus’ (Ljunggren 1948:38f.). Efterleddet er omdannet i flere af kildeformerne og i udtaleformen.

Særslevholte

skovløberbolig ▲ (Horbelev s. (Lo-Fa 0842))

PostAdr 1921 Særslevholte. – Efter et naturnavn der skrives: Matr 1664 Serbløff Holt; Matr 1688 Særslevholt; Matr 1844 Seerslødholt; Gst 1891 Særslevholt (skov).

Forleddet er landsbynavnet *Særslev*.

Søholt (Sjølte, Sjøalt, Sjøhult)

1. Sjøhult(et) lb. ● (Örkelljunga s. (Sk 1313))

LensR 1613 Siøalt; Jb 1675, Jb 1713 Siøhult; Jb 1783 Sjøhult; Jb 1825 Sjøhultet; GS 1865 Sjøhult; Kb 1932 Sjøhult, Sjøhultet; Opt 1939 [*sjøholtet* eller *sjøholt*].

2. Sjøalt gd. ● (Visseltofta s. (Sk 2220))

KronSk 17/8 1614 Siøholt; Jb 1621 Siølt; Jb 1626 Siøldt; Mandt 1645 Sjøldt, paa Siølt; PR 2:165 1691, Jb 1713 Siøalt; Hfl 1805–11 Sjøhult; Jb 1825, EK 1935 Sjøalt; Opt 1947 [*sjøalt*]. – Der synes ikke umiddelbart at have været en sø ved bebyggelsen.

3. †Sjøhult bebyg. ● (Ö. Broby s. (Sk 2313))

KancBr 15/6 1614 Sjøholt; Jb 1615 Siøldt; Mandt 1618 Sjøholt; Mandt 1626 Siøholt; Jb 1754 Siøhult.

4. Søholt villa ■ (Tikøb s. (Sj 0011))

PostAdr 1921 Søholt.

5. Søholt villa ■ (Søllerød s. (Sj 0124))

PostAdr 1921 Søholt.

6. Søholt gd. ■ (Brøndbyvester s. (Sj 0131))

PostAdr 1921 Søholt.

7. Sjølte gd. ■ (Gyrstinge s. (Sj 0381))

PostAdr 1921 Sjølte; Opt 1973 Sjøltegården [*sjøldagørnæn*].

8. Sjølte lb. ● (Snesere s. (Sj 0602))

23/8 1320 (Anne Krabbe) Brytherup Siøholt; (her?) 11/8 1364 Syøholt; 25/7 1401 Syøholtæ; 2/6 1429 Siølte; 29/6 1429 Siølte; 9/7 1429 Siøhulte; Jb 1513 Siølte; KronSk 22/7 1561 Sølte; KancBr 13/1 1578 Søholt; KancBr 13/11 1581 Sjøholt; Mandt 1610 Søllte; Matr 1664 Siølte; Matr 1688 Siølte; DATl 1774 Siølte; VSK 1770 Siølte; Matr 1844 Siølte Bye; Gst 1943 Sjølte; Opt 1970 [*sjølda*]. – På MK 1780 ses et område vest for byen som hedder *Søen* (DS XVI:194). Det kunne være denne sø der er årsag til forleddet i navnet.

9. Søholt gd. eller hs. ■ (Vester-Marie s. (Bo 0653))

ThSaml Søholt.

10. Søholt hs. ■ (Nylarsker s. (Bo 0654))

Guide 1946 Søholt. □

11. Søholt gd. ■ (Klemensker s. (Bo 0661))

PostAdr 1921, ThSaml, Guide 1945 Søholt.

12. Søholt hs. ■ (Øster-Marie s. (Bo 0673))

PostAdr 1921 Søholt.

13. Søholt hgd. ● (Krønge s. (Lo-Fa 0757))

KancBr 8/9 1617 Siøholt; KancBr 28/6 1624 Sjøholt; Matr 1664 Sjøholtz Hoffuidgaard; Matr 1688 Sjøholt; KronSk 8/6 1689 Siøholt; DATl 1767 Sjøholt Herregaard; Matr 1844 Sjøholt; Opt 1946 [*søghald*]; Gst 1953 Sjøholt. – Gården er oprettet af Morten Venstermand på den 1575 erhvervede Krøngegårds og den 1576 nedlagte landsby Bregerups jorder (Haugner 1928:304 og 307). Endnu 1599 stod Krøngegårds hovedbyg-

ning; Søholt er da formodentlig opført i begyndelsen af 17. årh. på Bregerups jord. Gården ligger ved Søndersø (DS XI:97).

14. Søholt villa ■ (Nyborg lands. (Fyn 1111))
PostAdr 1921 Søholt. ☐
15. Søholt gde. ● (Torslev s. (Njy 1225))
Matr 1662 Siøholt; Matr 1688, DAtl 1769 Søeholt; Matr 1844 Vester Søeholt, Øster Søeholt; Gst 1886 Søholt; Opt 1917 [*søholt*]; PostAdr 1921 V. og Ø. Søholt; Opt 1976 [*søhålj*].
16. Søholt villa ■ (Torslev s. (Njy 1225))
PostAdr 1921 Søholt.
17. Søholt hs. ■ (Vester Vandet s. (Njy 1336))
PostAdr 1921; I 1923 Søholt. – Overklitfogedbolig beliggende ved en sø.
18. Søholt hse. ■ (Egholm s. (Njy 1461))
Guide 1963 Søholt. ☐
19. Søholt hs. ■ (Viborg Købstad (Øjy 1622))
Guide 1914, PostAdr 1921 Søholt.
20. Søholt gd eller villa ■ (Viborg Købstad (Øjy 1622))
PostAdr 1921 Søholt.
21. Søholt gd. og hse. ■ (Gødvad s. (Øjy 1814))
Gst 1876, PostAdr 1921 Søholt.
22. Søholt bebyg. ▲ (Gjesing s. (Øjy 1958))
Taksationer over jordejendom 5/5 1804 Søeholm; Matr 1813 Søeholms Skoven, Søeholt Skoven; Opt 1916 [*sjøhølm*]; PostAdr 1951 Søholt. – Efter et naturnavn der skrives: AdelBr:39 28/11 1530 Szøholt.
23. Søholt gd. og ejerlav ● (Fuglslev s. (Øjy 2011))
KronSk 15/3 1726 Søeholt; Matr 1844 Søeholtgaard; Gst 1875 og 77 Søholt; Opt 1954 [*sjehølt*], [*sjøhøld*];
PostAdr 1951 Søholt. – Gården ligger ved Stubbe Sø.
24. Søholt bebyg. [!] ■ (Silkeborg købstad (Øjy 2059))
Gst 1876, Postadr 1955 Søholt.
25. Søholt villa ■ (Vejlby s. (Øjy 2062))
PostAdr 1921 Søholt.
26. Søholt gd. ● (Framlev s. (Øjy 2097))
1236 (o. 1600 ÆDA I:235) Seholt (til Sabro H); MB 1683 (naturnavn) i Søholt schouf, Søeholts agre; Syns-
og Taks 21/4 1812 (naturnavn) Lille Søeholdt Agre, Søeholdt Engkr og Siig; Guide 1891, PostAdr 1921
Søholt.
27. Søholt hs. ■ (Klovborg s. (Øjy 2215))
Guide 1951 Søholdt. ☐
28. Søholt hs. ■ (Bording s. (Vjy 2491))
Guide 1951 Søholt. ☐
29. Søholt gd. ■ (Halk s. (Sjy 3016))
PostAdr 1921 Søholtgaard; Trap⁴ 1930 Søhavegd; Opt 1937 [*søhøldgå.æ*]; PostAdr 1939 Søholt. – Gården
ligger ved Grarup sø.

Forleddet er sb. *sø*, glda. *siō*, sv. *sjö* (se DS XII:14). I 1, 2 og 3 er efterleddet omdannet i flere af de ældre belæg og i udtaleformerne. Det samme er tilfældet med efterleddet i 8 som idag fremstår i formen *-(o)lte*. 7 er sandsynligvis inspireret af *holt*-navne der har fået efterleddet omdannet til *-elte*. Derfor betragtes endelsen *-elte* som en variant af efterleddet *-holte*. I kildeformerne til 22 veksler efterleddet mellem *-holm* og *-holt*, men det gamle belæg på naturnavnet tyder på at *-holt* er det oprindelige efterled.

Sønderholt (Söndrahult)

1. Söndrahult lb. ● (Oderljunga s. (Sk 1305))
LensR 1613 Sønderhult; PR 1:40 1624 Söndreholt; Mandt 1630 Söndreholt; Mandt 1650 Sönderholt; Jb 1680, Jb 1713, Hällström 1812 Söndrahult; Hfl 1831–35 Södrahult; PO 1909 Södrahult, Söndrahult; EK 1929 Söndrahult; Opt 1932 [*söndrahölt*]; Opt 1938 [*södraholt*].

2. Sønderholt hs. ▲ (Torslev s. (Njy 1225))

Matr 1844; PostAdr 1921 Sønderholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Sydholdts høy agre; Synsforretninger 27/9 1812 Sønderholt agre.

3. Sønderholt gd. og hse. ● (Solbjerg s. (Njy 1525))

MK 1814 Sønderholte Gaarde; Matr 1844 Sønderholtgaarde; Opt 1917 [*synørholt*]; PostAdr 1921 Sønderholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Sønder Holdts giøe.

4. Sønderholt gd. ■ (Hadbjerg s. (Øjy 1934))

Gst 1876, PostAdr 1921 Sønderholt; Opt 1945 eller 1946 [*sonəhold*]; PostAdr 1952 Sønderholt. – Måske et naturnavn på stedet (jf. DS XVIII¹:165).

Forleddet er retningsangivelsen komp. *sønder*. I sigter sandsynligvis til at Söndrahult ligger sydligst inden for gruppen Dalshult, Högahult, Söndrahult, Varshult og Örahult.

I Tamholt

lb. ● (Volstrup s. (Njy 1223))

1455 (1542 ÆDA III:83) Tamholt; KronSk 6/7 1560 Tramholt; KronSk 30/7 1579 Thamholt; Mandt 1610 thaembhoellt; Matr 1662 Tamholt, Tam Holt, Lille Tam holt; DAtl 1769 Tamholt; Matr 1844 Tamholtgde; Øster Tamholt; Gst 1886 Tamholt; Opt 1917 [*tamholt*]; Opt 1960 [*tamhålj*].

Forleddet er måske sb. gl. **thamb*, vn. fem. *þomb* ‘buestreng, udspændt mave’, benyttet sammenlignende om topografiske forhold. En anden mulighed er mandsnavnet gl. *Tumi* i en jysk form med *a*-vokal. Jf. bebyggelsesnavnet *Tambjerg Gårde* i Nysogn (Vjy 2543) og naturnavnet *Tamhøj* i Vesløse s. (Njy 1322) (DS XXI:274 med henv.).

II Tamholt

hs. ■ (Hellevad s. (Njy 1231))

Matr 1844 Tamholt eller Skioldoddingen. □

Forleddet er måske adj. *tam*. Pga. den unge overlevering synes det ikke sandsynligt at forleddet kunne være sb. gl. **thamb*, gln. fem. *þomb* ‘buestreng, udspændt mave’ eller mandsnavnet gl. *Tumi* med *u* > *a* som i I Tamholt, se dette ovenfor.

Tandholt

gde. og hse. ● (Sest s. (Vjy 2668))

u.d. (1553ff. ÆDA V:358) Tantholt, Tantholt; Matr 1664 Thandtholdt; Matr 1844 Tandholt; Gst 1887 Tandholt Gd; Opt 1917 [*tanholt*]; Gst 1953 Tandholt.

Forleddet er sandsynligvis et gl. sb. **tand*, nært beslægtet med sb. *tande* ‘den brændte del af væge på lys eller lampe’, og måske med betydningen ‘areal hvor træerne står som forkullede væger, areal ryddet ved afbrænding’ (jf. Jørgensen 1983:130 u. *Tandslet*; se også DSÅ VII:183ff. med henv.).

Tinsholt

gd. ▲ (Visborg s. (Njy 1543))

Guide 1961 Tinsholt. – Efter et naturnavn der skrives: MB 1683 Tindzholt (skov); MK 1797 (1809) Tindholt Mark..

Forleddet er nok gen. af sb. jy. *tind* ‘tand, spids på greb, rive, harve, gaffel, pen’ (Feilberg) brugt om topografiske forhold. Se også under *Landting* i Ejsing s. (Vjy 2474) (DS XVII:228f.). Jf. stednavnet *Tinskær* i samme s.

Tipholt

† hs. ■ (Balle s. (Øjy 1815))

Guide 1913 Tipholt.

Forleddet er sb. *tip* nok i betydningen ‘(lille) høj, bakke eller tue’ (ODS). Ifølge Guide 1952 er huset nedrevet.

Tidseholt (Tiselholt)

1. Tiselholt hgd. ● (Vejstrup s. (Fyn 1099))

14/5 1473 Tizelholth; FriReg:354, 358 1531 Tyszilholt, Tisszelholt; Mandt 1610 Tidzelholt; Matr 1664 Tisbelholdt; Matr 1688 Tidszelholt; DAtl 1767 Tidseholt Herregaard; VSKOrig 1772, Matr 1844 Tidseholt; Opt 1916 [*tishålt*]; Opt 1951 [*tjsehold*], ældre [*tjsehold*]; Gst 1967 Tiselholt.

2. Tidseholt gd. ■ (Kværs s. (Sjy 3228))

I 1922, Trap⁴ 1930 Tidseholt. – Jf. naturnavnet der skrives: Opt [*tjsehold*]; I 1922 Tidseholt.

Forleddet er plantebetegnelsen sb. *tidsel* (DS XIII:164). Et enslydende naturnavn findes i Dronninglund s. (Njy 1229), det skrives: EB 1683 Thiibelholdt.

Tisted Holter

hse. ■ (Astrup s. (Njy 1548))

Gst 1879–80 Tistedholter; PostAdr 1921 Tisted Holter.

Forleddet er landsbynavnet *Tisted*. Bebyggelsen ligger på det sted der på MK 1797 hedder “Holterne”.

Tjærholt

† gd. ● (Brenderup s. (Fyn 0981))

Pri 1623 Tierholt; Matr 1664 Tierwt; EB 1684 Tierholt som nu kaldes Hamborrig; Matr 1688, DAtl 1767 Tierholt eller Hamborggaard.

Forleddet er sandsynligvis et gammelt navn **Tjære* på Gremmeløkke Å der ligger nær sognegrænsen mod Harndrup s. (Fyn 0967). Ånavnet må være etymologisk identisk med det ofte forekommende norske elvenavn *Tjara* der af Rygh (1904:270f.) anses for at være sb. fem. *tjara* ‘tjære’ sigtende til “en Eiendommelighed ved Vandet” hvormed der formentlig menes at vandet er sort som tjære (DS XIV:244). I s. findes også *Tjærebros*, MB 1682 Thiærebros, der fører over Gremmeløkke Å, og i Harndrup s. (Fyn 0967) et tilsvarende naturnavn, *Tjærholt*, der skrives: MB 1682 Store Thiere, Lille Tierre med Tieresmose, alle liggende på vangen Tierids Marck, Tierholtz March. Gården hedder nu *Hamborg Gård*.

Toelt

lb. ● (Asminderød s. (Sj 0014))

[efter 2/9 1178] (Esrum. DiplDan 1:III nr. 77), u.d. 1211 (Esrum.) Totholt; 22/2 1228 (Esrum.) Totholt; 10/7 1314 (Æbelholtb.) Todholt; 1/3 1377 (Æbelholtb.) Thodolt; 1399 (o. 1580 ÆDA III:372) Thodelt; c. 1500 Toolth; Mandt 1555 Toillt; KaneBr 17/6 1560 Thouolt; Mandt 1613 Thoillt; Matr 1688 Toueltsgaarde; VSK 1768, Matr 1844 Tuelt; Gst 1899 Toelt; Opt 1916 [*tyøelt*]; Gst 1956 Toelt.

Forleddet er mandnavnet gl. *Toti*, *Tote*, fsv. *Tote* som også findes i det svenske navn *Totebo* i Ullasjö s., Kinds h. (se SOÄ VII,2:228). Efterleddet fremstår i omdannet form i mange af kildeformerne, og navnets form i dag er med efterleddet i formen *-elt*. Udtaleformen synes at give skriveform *Tuelt* (DS II:19).

Togeholt

hse. ▲ (Allerslev s. (Sj 0607))

Gst 1893 Togeholt; Trap⁴ 1921 Togeholt Huse; Trap⁵ 1955 Togeholt (Tågeholt); Opt 1970 [ˈtɔw̥hold, ˈtå-w̥hɔld]. – Efter et naturnavn der skrives: (her?) MB 1682 Towels aggere; MK 1796 Taageholt Agre.

Forleddet er muligvis mandsnavnet *Toke*, glda. *Tōki* (DS XVI:206).

Tommahult

lb. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))

Jb 1597 Themmeholt; OHÅ 1990:36 1597 Thormeholdt; Jb 1601 Temmeholt; Jb 1626 Thommaholt; LensR 1631 Thommesholt; LensR 1640 Tomeholt; Mandt 1645 Thommerholdt; Mandt 1646 Tombholt; Buhrmann 1684 tomaholt; Jb 1712 Tommehullt; Gillberg 1767 Tomahult; Jb 1825 Tommahult; Lmh 1868 Thomahult; Opt 1935 [ˈtɔmahólt]; EK 1936 Tommahult.

Forleddet er mandsnavnet *Tomme* (Vide 1978:70), sv. med gen.-formen *Tomma*.

Topholt

1. hse. ● (Hørnsted s. (Njy 1188))

MB 1684 Thopholt; Matr 1688, Matr 1844, Gst 1965 Topholt; Opt 1937 [ˈtåphɔlf].

2. gd. ● (Lendum s. (Njy 1189))

Matr 1662 Tapholt; Matr 1688 Topholdt; DATl 1769, Matr 1844, PostAdr 1921 Topholt.

Forleddet er sb. *top* ‘bakketop’ sandsynligvis sigtende til topografiske forhold. De to lokaliteter har ingen topografisk sammenhæng.

Tornholt (Tornhult)

1. Tornholt gd. ● (Allerums s. (Sk 1201))

Lb I:517 1569 Tornoltene; Mandt 1584 tornolt, tørnolt; Jb 1597 Tiörnoldt; PR 1a:8 1624 Tarmilt [!]; LensR 1631 Tornolt, Thornholt; Jb 1636 Thornalltd; Mandt 1640 Tornholt, Torenholt; Jb 1662, Jb 1713, RK 1812, BEK 1911 Tornholt; Opt 1948 [ˈtørnəlt].

2. Tornholt skovridderbolig ■ (Hem s. (Øjy 1853))

Guide 1879 Feddilhus el. Tornholt; PostAdr 1921 Tornholt (Fiddelhus); Opt 1951 [ˈtɔ.m̥hɔld].

3. Tornholt bebyg. ■ (Albæk s. (Øjy 1917))

PostAdr 1951 Tornholt.

Forleddet er vækstbetegnelsen *torn* ‘bevoksning med tornebuske’ (se SkO A:XXII:68). I 1 er efterleddet omdannet i flere af de ældre kilder og i udtaleformen. Om 2 ser det ud til at de to navne *Tornholt* og *Fiddelhus* benyttes sideløbende.

Torpenholt

hse. ● (Snesere s. (Sj 0602))

Adk nr. 185a 27/7 1549 i Terbenholt 1 peninghus; MB 1682 Thorpen Holtz Aggere (nat.); MK 1780 Torpen Holt (nat.); Gst 1893, Trap⁴ 1925 Torpenholt; Opt 1970 [ˈtɔ.pən.hɔld], [ˈtɔ.pən.hɔld].

Forleddet er måske bestemt form i pluralis af sb. *torp*, glda. neu. *thorp* ‘udflytterbebyggelse’ (DS XVI:197).

Torsholt (Torshult)

1. Torshult gd. ● (Allerums s. (Sk 1201))

TrollesJb:266 20/7 1548 Tordholt i Kollin; Lb I:517 1569 Torsholt; Jb 1615 Thoruoldt [!]; Jb 1621 Tornoldt [!]; LensR 1639 Thoershollt, Thøerholt; Jb 1670, Jb 1713, Jb 1825, EK 1930 Torshult.

2. †Torsholt gd. ● (Stepping s. (Sjy 3037))

Rhode 1775, DATl 1781, Schröder 1837, Trap¹ 1861, Kok II 1867:410 Torsholt. – Navnet føres videre som et naturnavn der skrives: Trap⁴ 1930 Voldstedet Herreshøj eller Torsholt; I 1927 Torsholt. – Ifølge Rhode 1775:429 “en adelig Gaard, beliggende i Skoven” (DS IV:325). I Trap¹ (1861:56) og Trap⁴ (1930:140)

anføres *Torsholt* under nabosognet Sommersted (Sjy 3041), men i Trap⁵ (1965:195) anføres at voldstedet tilhører Bjerndrupgård i Stepping s.

Forleddet er sandsynligvis gen. af mandnavnet *Thorth* (jf. DgP I:1406 ff.) (SkO A:XII:69 og DS IV: 334). Efterleddet i 1 er omdannet i nogle af de ældre kilder.

Torslehult

lb. ● (Visseltofta s. (Sk 2220))

Mandt 1584 Thorskolt; Jb 1593 Thorsholdt; Jb 1594 Thørsholt; Jb 1601 Torssholt; Jb 1615 Thørsholdt; Mandt 1621 Thorssolt; Jb 1629 Thoersholt; LensR 1636 Thorslet; Mandt 1638 Thorsleholt; LensR 1641 Toslet; DecbS 1651 Thorsslult; Jb 1680 Torßholt; Buhrmann 1684 Toshult [!]; PR 2:164 1691 Torshult; Jb 1783 Torslehult, Tarslehult; Jb 1825 Torslehult; Opt 1926 [*tøsel*]; EK 1935 Torslehult.

Forleddet er uvist. Efterleddet er omdannet i nogle af de ældre kilder og i udtaleformen.

Tosthult

lb. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))

OHÅ 1990:36 1584 Torsholdt; OHÅ 1990:36 1597 Thesholt; Jb 1618 Thesholt; Jb 1618 Thaesholt; Mandt 1631 Thostholt; Mandt 1645 tosteholt; Jb 1645 Thoersholdt; Jb 1712 Tåsthult; Jb 1825 Tåsthult; Opt 1928 [*tøstult*], yngre [*tøstult*]; BEK 1937 Tosthult, Tåsthult.

Forleddet er muligvis vækstbetegnelsen sv. *to(r)ste* ‘tørstetræ, vrietorn’ (se Lyttkens 1904-15:581). Tidligere er mandnavnet gl. *Tosti*, gen. *Tosta* foreslået som forled, men både de ældste kildeformer og udtaleformerne modsiger dette. Sandsynligvis har to nærliggende bebyggelses navne, *Tostaboda* og *Tostaholm*, påvirket navnets stavemåde (Vide 1978:71). Efterleddet er omdannet i udtaleformerne. Se også naturnavnet *Tostelt* ☉A i Grønholt s (Sj 0015) i kap. 2.2. nedenfor.

Transbjergholt

gd. ▲ (Visborg s. (Njy 1543))

Matr 1844 Transbergholt; Gst 1879 Transbjergholt. – Efter et naturnavn der skrives: Adk. nr. 70 2/10 1522 Trandbekholt; Matr 1688 Oddetrandbergholt; MK 1797 (1809) Transbergholt.

Forleddet er naturnavnet *Transbjerg*.

Trapholt

villa. ■ (Eltang s. (Øjy 2374))

Guide 1947 trapholt.

Forleddet er vel sb. *trappe*.

Travnholt

gd. ■ (Egtved s. (Øjy 2344))

Guide 1906 Travnholt (Gd); Ravn 1916 Travnholt (Mark ved Fuglsang Skov).

Forleddet er uvist.

Troldholt

† gd. ● (Bråby s. (Sj 0413))

Rasmussen Gisselfeld:462 21/5 1527 Trollholth; 30/4 1544 (RA.Adk.) Troldolt; 1/6 1554 (LAS.Adk.) Troldeholt.

Forleddet er sb. *trold*, gl. neu. *troll* ‘overnaturligt væsen’. – Ifølge Rasmussen Gisselfeld (p. 352) har gården formentlig ligget i skoven *Nygårdsvænge* hvor der ved *Holtsmose* findes rester af en bygning. Mosens navn (MK senest 1799 (1808) Holts Mose) antages da at indeholde en forkortet form af *Troldholt*, idet kompositionsformen med *-s-* tyder på et oprindeligt sammensat forled (DS XXIII:136).

Tromholt

hse. ● (Vinkel s. (Øjy 1771))

EB 1683 Tromholdt; Matr 1844 Tromholthuus; Opt 1916 [*trOmhål̥t*]; PostAdr 1921 Tromholt; Guide 1953 Tromholtgaard.

Hvis man tør antage (dissimilatorisk bestemt) bortfald af *l* i forleddet, kan navnet være af samme oprindelse om *Trommelholt* i Solbjerg s. (Njy 1525), Hellum h. (1453 (1540–49 ÆDA II:278) Trwmmeholt, Trommelholt), der er sammensat med sb. *tromle*. På samme måde kunne det nordsjællandske *Plejelt* (u.d. 1497 (Esrum.) Plegholt), der i DS II:10 tolkes af et mandsnavn **Plæghi*, tænkes at gå tilbage til et ældre **Plejholt*. I begge tilfælde ville navnet altså betegne en skov, hvor man har hentet materiale til redskaber. Betegner *Tromholt* fra først af et hus, kan forleddet være sb. *tromme* ligesom i gårdnavnet *Tromborg* (DS VIII:69) (jf. DS IX:168–69).

Trommelholt

gd. og skovfogedbolig ■ (Solbjerg s. (Njy 1525))

PostAdr 1921 Trommelholt; Opt 1959 [*trOmæl̥hḁ̊t*].

Forleddet er sb. *tromle* som i den lokale dialekt kan udtales [*trommel*] (VendsOrdb).

Tronholt

villa ■ (Kongens Lyngby s. (Sj 0123))

PostAdr 1921 Tronholt.

Forleddet er vel sb. *trone*.

Trudsholt

hs. ▲ (Hørby s. (Njy 1224))

Gst 1886 Trudsholt; PostAdr 1921 Trusholt. – MB 1683 Trude holt (bebyg?); Syns- og Taks 2/12 1818 Nør Trusholt Grønner, Nørre Trudholt, Østre Trudholt.

Forleddet er mandsnavnet gl. *Thrūgot* (se DS IV:159) ligesom i naturnavnet *Trudsholt* ☉D (Sjy 3017), se dette i kap. 2.2. nedenfor.

Trædholt (Træholt)

1. Træholt gde. ● (Mygdal s. (Njy 1207))

DaMag 4:I:171 efter 1/2 1546 Trædholt; KronSk 26/12 1661 Halvbolet Tredholt; Matr 1662 Træd Holt; DATl 1769 Trædholt; Matr 1844 Træholt; Gst 1947 Trædholt, L^e Trædholt; Opt 1917 [*træhḁ̊l̥t*]; PostAdr 1921 Ø. og V. Træholt.

2. †Træholt hse. ● (Hellevad s. (Njy 1231))

Matr 1662 Treholt; Matr 1688, DATl 1769 Trædholt; Matr 1844 Træholt; Gst 1885 Trædholt; PostAdr 1921 V. og Ø. Træholt; Opt 1949 [*træhḁ̊l̥t*]. – Ifølge Guide 1964 er husene blevet revet ned.

3. Trædholt gd. ● (Jerslev s. (Njy 1259))

Matr 1662 thredholt; Matr 1688 Træd holt; KronSk 12/9 1726 Tredholt; DATl 1769, Matr 1844 Trædholt; PostAdr 1921 Træholt; Gst 1886 Trædholt; Opt 1964 [*træhḁ̊l̥t*].

4. Træholt gde og hse. ● (Høbjerg s. (Øjy 1794))

1484 (1558 ÆDA II:20), 19/5 1511 (1558 EGøyesJb) Tredeholt; u.d. (1524 ÆDA IV:412) Tredholt; FriReg 11/1 1530 Tredeholt; KronSk 26/8 1578 Thredholt; Mandt 1608 Tredthollt; Matr 1664 Tredholt; Matr 1688 Trædholtgaard; Matr 1844 Treholt, Træholt; Gst 1876 og 77 Trædholt; Gst 1943 Træholt; Opt 1916 [*træhḁ̊l̥t*, *træhḁ̊l̥t*]; Opt 1944 [*træhḁ̊l̥t*].

5. Træholt gd. ● (Levring s. (Øjy 1797))

30/7 1579 Tredholt; Mandt 1608 Tredthollt; KronSk 3/5 1617; Matr 1664 Tredholt; MB 1683 Trædholt; Matr 1688 Trædholtgaard; KronSk 14/4 1727 Tredholt; Matr 1844 Treholt; Gst 1876 og 77 Trædholt; Gst 1943 Træholt; Opt 1916 [*træhḁ̊l̥t*];

6. †Trædholt gd. ■ (Mejrup s. (Vjy 2452))

Matr 1844 Trædholt; her? PostAdr 1921 Træholt.

7. Trædholt gd. ● (Handbjerg s. (Vjy 2454))

VibLandstSkPanteb:172 24/6 1632 Tredholdt; MB 1683 Tredholdshus; MB 1683 (Hjerm s.) Trædholtz *march*; VSKOrig 1791 Trædholt; Gst 1873 Træholt; Gst 1881 Trædholt; Opt 1917 [*træ'hålt*]; Gst 1937 Trædholt; PostAdr 1966 Træholt; Opt 1971 [*træ:hølt*].

Forleddet er sb. jy. *træde* 'trætte, proces' eller måske et tilsvarende verbum (se DS IX:191 og DS XVII:164). Jf. hos Feilberg de sammensatte ord *trædeager* og *trædeblok* om markstykker der har været trætte om, og navnet *Trætteskoven* i Landet s. (Lo-Fa 1045) (se DS XI:54) (DS XVII:164). De benævnte lokaliteter i 4 og 5 ligger tæt på hinanden på hver side af sogneskellet. Det kan således tænkes at den trætte forleddet sigter til i disse navne har foregået mellem de to ejendomme.

Træholt

1. † hs. ■ (Bjergby s. (Njy 1206))

PostAdr 1921 Træholt; Opt 1964 [*træ'håldhu's*]. – Opt 1964 angiver det som et ældre navn på det nuværende *Østermøllesig*.

2. † bebyg. ● (Volstrup s. (Njy 1223))

Mandt 1610 threholt.

3. hs. ■ (Skæve s. (Njy 1226))

Matr 1844, PostAdr 1921 Træholt; Opt 1976 [*træ'hålt*].

Forleddet er sb. *træ*.

Tusholt

1. gde. ● (Tvis s. (Vjy 2481))

KronSk 3/1 1547 Tuesholt; VibLandstSkPanteb:189 18/2 1633 Tuisholdt; Matr 1688 Tusholtgaard; DAtl 1769 Tuesholt; VSKOrig 1793, MK 1817 Tusholt; Matr 1844 Tiisholt; Gst 1963 Tusholt; Opt 1924 [*tu'shålt*, *gamal* og *nøj' tu'sålt*]; Opt 1948 [*tu'shøld*]; PostAdr 1966 Gl- og Ny- Tusholt.

2. gde. ● (Vinding s. (Vjy 2519))

Mandt 1610 thursholt, Tuersholt; KronSk 17/3 1634 Thudsholt; PrI 1638 Tuusholt; Matr 1664 Thusholdt; Matr 1688 Tousholtgaard; VSKOrig 1793 Tousholt; Matr 1844 Tusholt; Gst 1872 og 83 Tusholt Gde; Gst 1946 Tusholt; Opt 1917 [*tu'shålt*]; Opt 1926 [*tu's(h)ålt*]; Opt 1974 [*tu'shølt*].

Forleddet er sandsynligvis gen. af mandnavnet *Tue*, gl. *Tuvi* eller måske af sb. *tue*, gl. *thufa* (med sekundært -s) eller af sb. *tjørn* (Tvis s. ligger på grænsen til det område hvor gl. -rn- udvikles til -r-). Mindre sandsynlig er dyrebetegnelsen *tudse*, som snarest ville medføre kort vokal (DS XVII: 262 og 404).

Tveholt

gd. ■ (Vrensted s. (Njy 1251))

Guide 1964 Tveholt.

Forleddet er vel *tve-* der benyttes i appellativer som første sammensætningsled i betydningen 'to-'. Måske har navnet oprindeligt betegnet to gårde, eller også kan forleddet hentyde til to længer.

Tygesholt

gd. ■ (Vrads s. (Øjy 2212))

PostAdr 1921 Tygesholt.

Forleddet er gen. af mandnavnet *Tyge*.

Tømmerholt

gd. ● (Nørre-Broby s. (Fyn 1068))

Mandt 1610 Tømmerholt; Matr 1664 Tømmerholdt; Matr 1688 Tømmer Holtet; VSKOrig 1775 Tommerholt; DATl 1767 Tammerholt, Tomerholt; Matr 1844 Tømmerholtgaarden; PostAdr 1921 Tømmerholt; Opt 1949 [*tāmæhald*, *tømæhald*]; Gst 1950 Tømmerholt.

Det er usikkert, om formen "...weholt" i et medtaget pergament fra 17/2 1512 hører hertil som antaget af Børge L. Barløse i FynskeAarb. IV:337 (DS XIII:113). Hvis man ser bort fra denne usikre form, må forleddet være sb. *tømmer*.

Tørholt

gd. ▲ (Kristrup s. (Øjy 1951))

PostAdr 1921, PostAdr 1951 Tørholt; Opt 1948 [*ʔa:ɹhald*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK 1783 Tørhald Blokker.

Forleddet er adj. *tør*.

Tørringholt

hse. ■ (Tørring s. (Vjy 2413))

PostAdr 1921 Tørringholt.

Forleddet er sogne- og landsbynavnet *Tørring*.

Tågholt

gde. ● (Sindal s. (Njy 1204))

KancBr 25/3 1584 Thogholdt; Matr 1662 Togholt; Matr 1688 Toegholt; DATl 1769 Tøgholt; Matr 1844 Taagholtgaard; Mansa 1857–58 Taagholtgd.; Gst 1887 S' Togholt, N^{re} Togholt; Opt 1917 [*tåqhålt*].

Forleddet er vel sb. *tåge*.

Ubbalt

lb. ● (Vittsjö s. (Sk 2221))

LÄU VI:245 1/5 1508 vtj Vbalt; LensR 1579 Vbbellollt; Jb 1594 Wbaladt; Mandt 1613 Wbeholdt; Jb 1618 Wbalt; PR 2:161 1691 Vbbalt; Jb 1713 Ubbalt; Jb 1825, EK 1935 Ubbalt; Opt 1945 ældre [*ÿbalt*], [*ÿbalt*], yngre [*ÿbalt*].

Forleddet er sandsynligvis mandnavnet gl. *Ubbi*. (se Nordenskjöld 1948:6 f.). Efterleddet ses i forskellige omdannede former i mange af kilderne, og navnets form i dag er med efterleddet i formen *-alt*.

I Udsholt

lb. ● (Blistrup s. (Sj 0029))

29/6 1222 (Æbelholtb.) Wtsolt; 9/8 1400 Wtsolt; c. 1500 Udsolt; KancBr 10/11 1557 Udsolthe; Jb 1588–89 Edtzoldt; Mandt 1613 Wdtzolt; Matr 1688 Vdsholt; VSK 1768, Matr 1844 Udsholt; Opt 1916 [*us:holt*]. Gst 1952 Udsholt.

Forleddet er vistnok mandnavnet *Ugot* som allerede formodet af O. Nielsen (1883:102). Samme forled findes i landsbynavnet *Udstolpe* i Slemminge s. (Lo-Fa 0791) (se Kristensen 1922:23) (jf. DS II: 64) som fx skrives 1/7 1377 (c. 1488) Udstorph, men så sent som i Matr 1664 Wgidstrup. Den forkortede form af mandnavnet er overleveret relativt tidligt i EGøyes-Jb:319 14/9 1382 i gen. i patronymet Vdtss: (DgP I:1519). Jf. også naturnavnet *Usselt* ☪D i Hoptrup s. (Sjy 3012) (DS IV:75) formentligt med den samme etymologi. Efterleddet fremstår i omdannet form i de ældre kildeformer.

II Udsholt

gd. ■ (Galten s. (Øjy 2101))

PostAdr 1921 Usholt; I 1927 Udsholt; Opt 1955 [*u:sholt*].

Forleddet er uvist. Da navnet er så ungt kan forleddet ikke været det samme som i det ovennævnte landsbynavn *Udsholt* i Blistrup s. (Sj 0029).

Uggerholt

gd. og hse. ● (Volstrup s. (Njy 1223))

Adk nr. 528 u.d. 1541 vgelholth; KancBr 18/3 1567 Uggeholdt; KronSk 21/9 1567 Ugelholt; Matr 1662 Vgel Holt, Lille Vgel Holt; Matr 1688 Store ugerholt, Lille vgerholt; Matr 1844 Store Uggerholtshuse, Lille Uggerholt; VSK 1795 Ugelholt; Gst 1886 Ugerholt H^{se}, L^e Ugerholt; Opt 1917 [*uwəholt*]; PostAdr 1921 Ugerholt; SUR 2002 Uggerholt.

Forleddet er uvist. De ældste kildeformer (og VSK) kunne tyde på at forleddet er fuglebetegnelsen *ugle*, mens de yngre kildeformer peger i retning af at forleddet er en sideform til sb. glda. *wikær* ‘vidje, pil’ som i *Uggerholt* ○ i Råbjerg s. (Njy 1182) som dog ikke er et oprindeligt *holt*-navn (se dette i kap. 7.1. med henv.).

Ugleholt (Uggleholt)

1. Uggleholt lb. ● (Hjärnarp s. (Sk 0305))

28/7 1470 i Wgelolth; Rep 2:V nr. 8957 6/12 1499 (1531) Vgelont [!]; Mandt 1584 Wgeloldt; PR 1:29 1624 Wgelthorp [!]; Decb 1651 Wgelholdt; Mejer I:48 o. 1660 ululdh [!]; Jb 1661 Wegalt [!]; Jrp 1670–71 Uglehultt; Jb 1674, Jb 1713, Jb 1825 Uggleholt; Jb 1874 Ugglehuset [!]; EK 1928 Uggleholt; Opt 1959 [*ùlalt*].

2. † Ugleholt lb. ● (Stokkemærke s. (Lo-Fa 0725))

Mandt 1610 Wlleholdt; MB 1682 Ugle Holtt. – Navnet er siden overleveret i et naturnavn som skrives: [*ul-håld*, *øwla:håld*]; DrSKopib 8/1 1589 Ulleholdt Skov; DrSKopib 19/6 1607 Ulholdt Skov; MB 1682 Vleholdtz schou, Uleholdsz Schousz Ager; KronSk 30/10 1719 Uhleholdtz Skov; Matr 1844 Ugleholdt Skov; Gst 1858, Gst Ugleholt. – Landsbyens jorder blev i 1729 lagt under hovedgården *Knuthenlund*. Navnet genoptages til en skovfogedbolig i begyndelsen af 1900-tallet.

Forleddet er fuglebetegnelsen *ugle* der i den lokale dialekt ved 1 udtales [*ùla*] (Falkman 1877:206) (SkO A:III:116). I 2 kan forleddet alternativt være dyrebetegnelsen sb. *ulv* (DS XI:48). I 1 er efterleddet omdannet i flere af kildeformerne, og i to belæg er efterleddet ændret til henholdsvis *-torp* og *-huset*.

Uhrenholt

gd. ■ (Torup s. (Njy 1531))

Guide 1961 Uhrenholt. □

Forleddet er uvist.

Ulfolt, se Ulvshult

Ulmsholt

† gd. ● (Volstrup s. (Njy 1223))

Matr 1662 Wlmsholt; Matr 1688 Vlms Holm.

Forleddet er uvist.

Ulvshult (Ulfolt)

1. Ulvshult gd. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))

Mandt 1584 Wlsolt, Vlffsholdt; Jb 1597 Wldsholt, Wolsholdt; Jb 1615 Woldsholdt; Mandt 1618 Wlsolt; Jb 1629 Wsholt; LensR 1644 Vlffsholdt; Jb 1671 Vlfzhullt; Buhrmann 1684 ulshult; Jb 1712 Ullfshullt; Jb 1825, Kb 1921 Ulfshult; Opt 1928 [*ùlsalt*]; EK 1936 Ulvshult.

2. †Ulfolt lb. ● (Vindinge h. (Fyn 1110))

1405 (HofFund) Ulfolt; 18/3 1472 (HofFund) Ulfolt, Ulfoltsfang; s.dok. (1572 ÆDA V:1095) Wiffoltz fangh, Wloffitz fangh. – Landsbyen må have ligget i nærheden af Nyborg, men det er ikke muligt at bestemme hvilket sogn landsbyen har ligget i.

Forleddet er dyrebetegnelsen *ulv* (DS XIII:172) som i 1 pga. gen. måske er anvendt som mandsnavn (Vide 1978:71). Jf. også navnet på bækken *Ulsbæk* ved 1 (DSÅ VII:205f.). Da det samme forled også findes i vanddragsnavnet er det mest sandsynligt at det er dyrebetegnelsen der er forled. I 1 er efterleddet omdannet i nogle af de ældre kilder og i udtaleformen, og i 2 fremstår efterleddet i omdannet form i alle kildeformerne.

Unholt

hs. ▲ (Kregme s. (Sj 0047))

PostAdr 1921 Unholt; Opt 1983 [*ʰnɦɔl'd*]. – Efter et naturnavn der skrives: MK u.å. Undholts Bakke.

Forleddet er uvist.

Urenholt

gd. ● (Visborg s. (Njy 1543))

MB 1683 Wrenholt (en boel der ligger i schouen); Matr 1688 Uhrenholt; Matr 1844 Uhrenholtgaard; Opt 1917 [*uɔnhɔld*]; PostAdr 1921 Urenholt; Guide 1961 Urnholt.

Forleddet er måske den afledning *urne* til *ure*, *ore* ‘stenet jordbund’ som forudsættes i skovnavnet *Urne* i Lundtoft-Vis h. (Sjy 3220) (DS VI:349 med henv.). Udtaleformen viser den i nørrejysk forekommende udvikling af *-rən* > *-dn* (se Bennike og Kristensen 1898–1912:127 og kort nr. 66).

Vadsholt (Vasalt)

1. Vasalt lb. ● (Grevie s. (Sk 0304))

KrabbesJb o. 1524 Wassoltt; Lb 2:32 o. 1570 y vassalt; Räk 1574–1575 Waseholtt; Jb 1583–84 Wadtzholt; PR 1:27 1624 Waiszhold [!]; Jb 1645–46 Wassilt; Jb 1662 Waassallt; Jrp 1670–1671 Washolt, Baeshultt [!], Waesholt, Wasshult; Jb 1713, Jb 1825 Wasalt; GIK 1875–80, EK 1928 Vasalt; Opt 1947 [*vàsalt*].

2. Vadsholt gd. ● (Ulsted s. (Njy 1474))

VitskølJb 1552 Wadtzholt; KancBr 6/5 1561 Vadz holt; Mandt 1611 Wadtsholt; Matr 1664 wasz Holt; Matr 1688 Vadsholt, Øster Wadtsholt; Matr 1844 Wadsholt; Gst 1885 Vadsholt; Opt 1917 [*washɔlt*]; Guide 1964 Store Vadsholt; Opt 1951 [*washålt*], ældre [*wåshålt*].

Forleddet er sandsynligvis sb. mask. *vase* ‘risknippe, vej anlagt over sumpet terræn ved opfyldning (navnlig med risknipper eller grene)’ (se fx SkO A:I:34 og DS XIII:260 med henv.). Den sidste betydning kan næppe komme i betragtning i 1, eftersom Vasalt by ligger højt og tørt og ikke ligger ved nogen anden vej end byvejen. I jysk findes også betydningen ‘landevej, indgrøftet vej, lagt forhøjet over blød grund’ (se DS XVII:40 med henv.). Formelt muligt, men mindre sandsynlig, er det at forleddet er fsk. gen. **Vasa* af et nedsættende personnavn **Vase*, dannet til den dialektale appellativiske personbetegnelse *vase* ‘uordentlig (eller holdningsløs) person, stakkel’ (Rietz 1867) (SkO A:III:82). Jf. at området lige syd for 2 på MK 1799 (1809) hedder: Østen Vasen, Vesten Vasen. Efterleddet i 1 ses i forskellige omdannede former i en del af kilderne, og navnets form i dag er med efterleddet i formen *-alt*.

Vangholt

bebyg. ■ (Torslev s. (Njy 1225))

Matr 1844 Vangholt.

Forleddet er landsbynavnet *Vang*. Jf. også bebyggelsesnavnet *Vangskov* i samme ejerlav.

Varshult

lb. ● (Oderljunga s. (Sk 1305))

KrabbesJb 1524 Huarssholt; Jb 1594 Huarsholdt, Huersholt; LensR 1620 Huardtzholt; PR 1:40 1624 Huars-holt; LensR 1625 Huorsholt; LensR 1630 Huarsalt; LensR 1634 Huasholt; Jb 1636 Huadisholt; LensR 1648 Huarissholt; Jb 1661 Huarshult; Buhrmann 1684 warshuolt; Jb 1713 Hwarshult; Jb 1825 Warshult; Lmh 1840 Hvarshult; EK 1929 Varshult; Opt 1932 [*váselt*]; Opt 1938 [*vársholt*].

Forleddet er uvist, men kunne måske være gen. af pron. *hver* ‘enhver (som helst)’, som – sær- ligt i svensk – sammenblandes med pron. *hvar* (GG V:377f.), måske sigtende til at enhver har adgang til holtet. Efterleddet er omdannet i en af de ældre kilder og i den ældste udtaleform.

Vasalt, se Vadsholt

Vegalt

lb. ● (Västra Karup s. (Sk 0309))

Lb II:23 o. 1570 y Vegaalt; Jb 1583–84 Wegholt; Jb 1611–12 Wegholdt; PR 1:25 1624 Wegalt; Jb 1645–46 Wegolt; Jb 1662 Wägalt; Jrp 1670–71 Weghalt, Wigalt, Wighult, Weghult; Jb 1713 Wägalt; Jb 1754 Wegalt; Jb 1825 Wegalt; EK 1928 Vegalt; Opt 1947 [*vægalt*].

Forleddet er dialektordet sb. mask. *vege* ‘bugtning eller sving i å’. Byen ligger ved Möllhults bäck hvor den slår et sving (se Friesen 1913:114ff.) (SkO A:III:176). Efterleddet ses i for- skellige omdannede former i en del af kilderne, og navnets form i dag er med efterleddet i for- men *-alt*.

Vejnholt

hs. ■ (Torning s. (Øjy 1802))

Gst 1871–77 Hvejholt; Guide 1877 Veinholt; Gst 1877 Vejholt.

Forleddet er måske sb. *vegne* – dog med uvist sigte.

Vejrholt

gd. og hse. ● (Store Arden s. (Njy 1549))

1494? (1540–49 ÆDA III:299), KancBr 15/3 1581 Vederholt; Mandt 1611 Weier Holt; KronSk 18/9 1663 Veirhold; Matr 1688 Weirholtgaard; KronSk 3/6 1720 Wejerholt; DAtl 1769 Veirsholt; Matr 1844 Veier- holtgaard; Gst 1879–80 Vejrholt Gd.; Opt 1917 [*væjrholt*]; PostAdr 1921 Vejerholt.

Forleddet er snarest dyrebetegnelsen *vædder*, gl. mask. *wæther*, som i jysk udtales [*væjɹ*] (Feilberg). Mindre sandsynlig synes sb. *vejr*.

Vejrumholt

gd. ● (Vejrum s. (Øjy 1755))

DAtl 1768 Veirumholt; Matr 1844 Veirumholthus; Post Adr 1921 Vejrumholt; Opt 1916 [*væjrumhålt*]. – Jf. også agernavnet der skrives: MB 1683 Veyrumb holdt.

Forleddet er landsby- og sognenavnet *Vejrum* (se DS IX:154 f.).

Vejsenholtz

gd. ▲ (Vejlby s. (Øjy 2352))

PostAdr 1921 Vejsenholtz. – MK 1775 Veissenholt.

Forleddet er uvist. Navnet fremstår med efterleddet i en blanding mellem den danske form *-holt* og den højtyske form *-holz*.

Vejshult

lb. ● (Vittsjö s. (Sk 2221))

Mandt 1596 Wegss Holt; Mandt 1613 Wegsholdtt; Mandt 1618 Wegisholt; Mandt 1631 widtzholt; Friskytterulle:236 1679 i Veiselt; Jb 1680 Wißholt; Wiekzholt; Buhrmann 1684 Wexhult; PR 2:160 1691 Wixhult; Jb 1713 Weishult; Jb 1754 Wieshult; Gillberg 1767 Weckshult; Jb 1783 Weisthult; Hfl 1806–12 Wigshult; Jb 1825 Wejshult; Jb 1874 Vejshult; EK 1933 Vejshult; Opt 1945 ældre [*væ̂selt*], yngre [*væ̂lset*].

Forleddet er sandsynligvis et sønavn **Vägsjö* som sigter til søens beliggenhed ved en vej, sb. glda. *wægh* (DSÅ VII:274). Efterleddet er omdannet i en enkelt af de ældre kilder og i udta-leformerne.

Venholt

hse. ▲ (Mejlby s. (Øjy 2051))

Guide 1904 Venholt; Opt 1916 Venholt Huse [*venholt*]; PostAdr 1951 Venholt. – Efter et naturnavn der skrives: K 1797 store Venholdt, vinholdts Engen, Vindholdt; MK 1796 Stor Nør Venholt, Stor Sønder Venholt, Smaa Sønder Venholt.

Forleddet er uvist.

Vesterholt

1. gd. ▲ (Ajstrup s. (Njy 1468))

Gst 1885, PostAdr 1921 Vesterholt; Opt 1951 [*wæstørhålf*]. – Sandsynligvis efter et naturnavn der skrives: KronSk 4/8 1626 Vesterholt.

2. gd. ■ (Skelund s. (Njy 1542))

PostAdr 1921 Vesterholt.

Forleddet er retningsangivelsen komp. *vestre*.

Vestholt

hs. ■ (Mejlby s. (Øjy 2051))

Guide 1952 Vestholt.

Forleddet er retningsangivelsen *vest*.

Vibholt (Vibolt)

1. Vibolt gd. ■ (Horslunde s. (Lo-Fa 0737))

Matr 1844 Viboltgaarden; Guide 1890 Viboldtegaard; PostAdr 1921 Vibolt; Gst 1946 Viboltgaard.

2. Vibholt gd. ■ (Vester Hassing s. (Njy 1472))

Guide 1963 Vibholt. □

3. Vibholt gde. og hse. ● (Flynder s. (Vjy 2418))

U.d. 1501 (1541–43 HdDb) Viffholt; Matr 1664 Vibholdt, Lille Vibholt; Matr 1688 Wibholt, Lille Wibholt; VSKOrig 1790 Store-, Lille Viibholt; Matr 1844 Store-, Lille Vibholt; Opt 1963 [*vi-vholt*]; PostAdr 1966 L-, St- Vibholt.

Forleddet er fuglebetegnelsen sb. *vibe* (se DS XVII:63). I 1 er efterleddet omdannet i alle kildeformerne.

Vilholt

gde. og hse. ● (Sønder Vissing s. (Øjy 2192))

1524 (1606 ÆDA I:205) Wilholtz marck; Jb 1573 Wilholt; Mandt 1610 Wilholt; Matr 1688 Wilsholtgaard; DAtl 1768 Vilholt en eensted Gaard; Matr 1844 Wilholtgaarde; Opt 1917 [*våthålf*]; Opt 1938 [*vetholt*]; Postadr 1955 Vilholt.

Forleddet er muligvis et til vn. fem. *vil* ‘lyst, begær’ svarende sb., beslægtet med sb. *vilje* og oldeng. mask. *wela* ‘rigdom, lykke’. Dette ord indgår vistnok i en del norske gårdnavne (se

herom NG XII: 255 under *Vilnes* m. henv.). Navnet kunne betyde ‘lille skov, som giver rigt udbytte’ (DS XII:135).

Villersholt

gd. ▲ (Broager s. (Sjy 3245))

Schröder 1837 Willersholdt; Gst 1857–58 Hvilsholt; TGst Willesolt; Postadr 1921 Villersholt; Trap^d 1930 Villesholt; Opt 1932–34 [*vilsholt*]. – Efter et naturnavn der skrives: U 1777 Wildes Holt; B 1777 Villetsolt, Vester Villetsolt, Velletsolt; U 1778 Willershofft, Willersholdt; Jb 1778 Villersholt-Mark, Willersholts-Mark; B 1783 Willes holt stücker; TM Villerholt Lökke, Villersholt Mark; I 1922 Villersholtlykke, Villesholt.

Forleddet er gen. af mandsnavnet *Villads* eller *Viller* (Kok II:441) (DS VII:108).

Vindbyholt

lb. ● (Roholte s. (Sj 0548))

29/6 1387 (vid. 1400) Windebotholt; 8/3 1407 (1552 EGøyesJb:323) Windbyholt; EGøyesJb 1552 Windbyholt; SSL 1567 y Vindebehollt; KancBr 7/9 1584 Vindboholt; Matr 1664 Windbyholt; DAtl 1767, VSKOrig u.å. Vindbyholt; Matr 1844 Windbyholt; Gst 1943 Vindbyholt; Opt 1965 [*venbyhålt*].

Forleddet er af samme oprindelse som *Vindebo* i Skt. Jørgensbjerg s. (Sj 0154) der skrives: 15/4 1291 Windebothæ. Forleddet i *Vindebo* er gen. plur. af folkenavnet gl. *windir* ‘vender’ (jf. Hald 1965:155 og Hald 1962:32–33). *Holt*-navnets forled er således et stednavn, *Vindebothe*, oprindeligt en sammensætning af gen. plur. af folkenavnet *windir* ‘vender’ og plur. af sb. gl. fem. *both* ‘bod’ der senere er blevet omdannet til sb. *by* (jf. DS XVI:110).

Voldbyholt

hse. ▲ (Voldby s. (Øjy 2179))

Gst 1956 Voldbyholt; Opt 1938 [*wålbøholt*]; Postadr 1955 Voldbyholt. – Efter et skovnavn der skrives: MK 1786 Wolbyholt Skov; Matr 1844 Woldbyholt.

Forleddet er by- og sognenavnet *Voldby*.

Volsholt

gd. ● (Tårs s. (Njy 1241))

KronSk 8/5 1579 Volsholt; her? 11/3 1589 Vilsholt; Matr 1664 Wols holt; Matr 1688 Woldsholt; DAtl 1769 Voldsholt; Matr 1844, PostAdr 1921 Volsholt; Opt 1961 [*wålshålt*].

Forleddet er vel gen. af mandsnavnet *Ole* der i den lokale dialekt kan udtales [*Wolle*] (VendsOrdb), jf. naturnavnet *Volshøj* i Hjortsdal s. (Njy 1312) (DS XXI:182). Gården ligger ved *Volsbjerg*.

Vorholt

gd. ■ (Bindslev s. (Njy 1185))

PostAdr 1921 Vorholt; Opt 1954 [*wurhålt*].

Forleddet er måske det possessive pron. *vor* ‘vores’.

Värmanshult

lb. ● (Örkeneds s. (Sk 2312))

Gränsbeskr:34 1555 Warneshyltta; Mandt 1584 Wermashyllten; OHÅ 1990:36 1584 Wermehylten; Mandt 1596 Wermanntholt; Mandt 1613 Wermansholdt; Jb 1618 Wermisholt; Mandt 1626 Wermersholt; Mandt 1639 Wermesholt; LensR 1641 Wermensholt; Jb 1649 Werszmeszholt; DecbS 1651 Wermeshylte [!]; Jb 1671 Wermanshult; Jb 1712 Wermanshult; Jb 1754 Wärmanshult; Jb 1825 Wermanshult; Kb 1921 Vermanshult; Opt 1935 [*värmanshålt*]; EK 1936 Värmanshult.

Forleddet er gen. af sb. glda. *wærmēn* ‘fiskegård’ der er en betegnelse for et fast anlæg til fiskefangst (Vide 1978:71; se også Ödeen 1927–30:294 ff.). I de flere af de ældste kildeformer ses efterleddet i den afledte (bestemte) form *-hylte(n)*.

Værnholt

† gd. ■ (Græstrup s. (Øjy 2196))

Guide 1913 Værnholt. – Navnet videreføres i et husnavn der skrives: Guide 1951 Ny Værnholt.

Forleddet er enten sb. *værn* eller det tilsvarende vb. *værne*.

Vågholt

gd. ■ (Tversted s. (Njy 1183))

Gst 1946 Vaagholt; Opt 1917 [*våqhålt*]; PostAdr 1921 Vaagholt; Opt 1959 [*ʷå·qhålt*].

Forleddet synes at være sb. *våge*. Gården er udskilt fra Nørre Elkjær i 1869.

Yding Holt

hs. ■ (Yding s. (Øjy 2222))

Guide 1909, Guide 1910 Holt; Guide 1951, Gst 1955 Yding Holt; Opt 1957 Yding Holt [*y·əŋ ʰɔlt*].

Navnet er tilsynsladende oprindeligt simpleks af sb. *holt* som senere har fået tilføjet det foranstillede sogneavn *Yding*. Se også *Purupholt* i samme s.

Yxenhult, se Oksholt

Æbelholt

1. † kloster ● (Tjæreby s. (Sj 0041))

Ann 1178 (Hamsfort SRD III:629) Abelholt; 28/5 1185 (Æbelholtb.) Ebleholt; u.d. 1201–50 (Esrumb.) Eplaholt; 23/3 1261 Hæplæholt, Hæbbæholt; 4/3 1292 (Bartholin) Æplæholt; 13. årh. (Stefanius) Æp-pelholt; 14/4 1322 (Esrumb.) Æplæholt; RJB. c. 1370 Ebelholt, Eblolt, Eblolth; 17/12 1400 Eppelholt; 13/7 1408 (vid. 1414) Ebholt; 9/7 1423 (Bartholin) Æblholt; 14/10 1447 Æbelholtz kloster; 25/1 1449 Ebleholth; 3/8 1479 (Resen) Abbeholtz kloster; 11/9 1481 (Esrumb.) Eblols closter, Æblolth; 21/10 1482 Ebbholt; 28/6 1485 (Esrumb.) Æbloth; 31/1 1486 Eblolt; 27/1 1490 Æfflolss closter, Æfflolst closter; 26/6 1492 (Esrumb.) Eblotz closter, Ebbelolt; 1493 (1528 SRD IV:371) Æbbolt; 4/2 1494 (Løgumb.) Ebbyldholt; 12/8 1497 (Pav.Kopib.) Ebeolt; u.d. 1498 (Resen) Æfleholth; u.d. 1502 Eblolth; 4/4 1506 (LDipl.) Ebbholtz Closter, Æbbelholt; 4/11 1507 Ebleholt; Guide 1949 Æbelholt Kloster (Ruin).

– Klosters latinske navne skrives bla: u.d. [1150–1200] (Abbed Vilhelms Brevbog DiplDan 1:III:472) Para-clito; 28/5 1185 monasterii Sti Thome de Paraclito; 22/6 1241 (AM) Paraclito; 13/7 1272 (Æbelholtb.) Sancti Wilhelmi de Paraclito; 23/11 1345, 12/11 1419 Paraclito; 27/10 1464 (Æbelholtb.) Sancti Wilhelmi Closther; 10/1 1492 (PavKopib.) ecclesia monasterii s. Willelmi de Paraclito Ebbelholt; 4/2 1494 (Løgumb.) monasterii de paraclito; 21/12 1512 (Æbelholtb.) sancti Willelmi Closter. – Navnet føres videre i to bebyggelsesnavne: Æbelholtsdam (hse.) som tidligst skrives: Matr 1844 Eberholts Dam (Det første *l* i navnet kan ved dissimilation gå over til *r*), og Æbelholtsvang (hse.) som tidligst skrives: Matr 1688 Ebbholtz Vang (DS II:83).

2. hs. ■ (Vær s. (Øjy 2233))

Guide 1950 Æbelholt.

Forleddet er sb. *æble*, vn. neu. *epli*. I 1 svarer det i de latiniserede navne forekommende ord *paraclitus* til græsk *παράκλητος*. Det betyder egentlig ‘hjælper, trøster’ og er en almindelig betegnelse for Helligånden (DS II:83). I 1 er efterleddet omdannet i nogle af kildeformerne.

Älgalt

lb. ● (Röke s. (Sk 2213))

Palteb:314 1514 Ellieholt; KronSk 25/9 1567 Elliolt; Mandt 1584 Elolt, Elleolt; FortGeistIG ca. 1590 i Elliallt; Jb 1593 Elleholdt; Jb 1621 Elleholt; Mandt 1626 Elleolt; Mandt 1631 Elolt; Mandt 1638 Ellioldt; Mandt 1651 Ellieolt; DecbS 1651 Elelte, Ellelte; Friskytterulle:236 1679 i Ellielt; Jb 1680 Ellialt; Buhrmann

1684 elliult; Jb 1713 Elljalt; Lmh 1719 Ellialte by; Jb 1825 Elljalt; EK 1933 Eljalt; Opt 1943 [æljalt]; T 1963 Äljalt.

Forleddet er dyrebetegnelsen *elg*, sv. *älg*. Efterleddet ses i forskellige omdannede former i mange af kilderne, og navnets form i dag er med efterleddet i formen *-alt*.

Älmhult, se Elmholt

Äsphult

Äsphult s. og lb. ● (Äsphult s. (Sk 0616))

u.d. 1505 (u.d. Rep 2:VI nr. 10500) Espholt; ÅhusSlotsR 1532 In áspeholt; Adk nr. 96 efter 20/8 1536 Espælte len; Lb II:151 1569 Espolt sogn; LensR 1573 Espeld; KronSk 11/1 1574 Espildt; Jb 1610 Espuldt; Mandt 1618 Espolt, Espeholt; PR 1:67 f. 1624 Espholth, Espholt; Jb 1671 Eszphult, Espult Sochn; Friskytterulle:240–41 1680 af Espel sogn; Jb 1713 Eszphult, Espult Sochn; RK 1812 Espult; Kb 1927 Espult; Opt 1929 [æspalt], ældre [æspalt sǫin], yngre [æspalt sǫken]; EK 1932 Äsphult.

Forleddet er den kollektive træbetegnelse *espe* 'bevoksning med asp' (jf. fx Ståhl 1970:95 og SvU XXXII:645). Efterleddet er omdannet i flere af de ældste kilder og i udtaleformerne.

Øckenholt

villa ■ (Hellebæk s. (Sj 0013))

PostAdr 1921 Øckenholt.

Forleddet er uvist.

Øenholt

hs. ■ (Hårslev s. (Fyn 0948))

PostAdr 1921 Øenholt.

Forleddet er vel best. form af sb. *ø*.

Øksenholt

gd. ● (Vissing s. (Øjy 1929))

MB 1683 Øxen Holt; Matr 1688 Øxenholts Jord; Hb 1690, DATl 1768 Oxenholt; Hb 1772 Øxenholt; Matr 1844 Oxenholt; Gst 1876, 77 og 78 Øxenholt; Opt 1916 [åv:sænhålt]; Opt 1945 eller 1946 [Øsæn,hold]; PostAdr 1952 Øksenholt.

Forleddet er gen. plur. *øksne*, glda. *uxna*, af sb. *okse*, glda. *uxi* 'okse' (DS XVIII¹:112).

Örahult

lb. ● (Oderljunga s. (Sk 1305))

KrabbesJb 1524 Örholt; Jb 1583 Öffrehulte; Mandt 1596 Öffreholt; Jb 1611 Öffuerholldt; Mandt 1613 Öffuerholdt; PR 1:40 1624 Öffreholt; LensR 1629 Öreholdte, Orolt; LensR 1635 Örreholt; LensR 1648 Öraholt; Jb 1661 Örehult; Jb 1675 Öhrhult; Jb 1713 Örahult; Jb 1754, Jb 1825, EK 1929 Örahult; Opt 1932 [örahölt].

Forleddet er uvist, men kan muligvis være adv. *øvre*, dog med uvist sigte. Efterleddet er omdannet i en af de ældre kilder og i den ældste udtaleform.

Ørnholt (Örnalt)

1. Örnalt lb. ● (Skånes-Fagerhult s. (Sk 1309))

KrabbesJb 1524 Örnolt; Gränsbeskr:30 1555 y örnollt, örnalt; Mandt 1584 Örneoldt; Jb 1593 Örnoldt; Jb 1597 Örneholdt; Mandt 1613 Örnoldt; Jb 1621 Örneoldth; LensR 1630 Örnoltetorp; Jb 1630 Önoldtt; LensR 1633 Örenolt; Jb 1636 Örnaldt; LensR 1647 Örholt; DecbS 1651 Örnholt, Örenholdt; Buhrmann 1684 örnalt; Jb 1713 Öhrnalt; Jb 1783, Jb 1825, EK 1933 Örnalt; Opt 1939 [örnalt].

2. Örnholt gd. ■ (Albæk s. (Njy 1227))

PostAdr 1921 Örnholt.

3. Ørnholt gd. ■ (Ørum s. (Njy 1232))

Guide 1964 Ørnholt.

Forleddet er fuglebetegnelsen *ørn*. I 1 ses efterleddet i forskellige omdannede former i mange af kilderne, og navnets form i dag er med efterleddet i formen *-alt*.

Ørnsholt

lb. ● (Øster Nykirke s. (Øjy 2311))

PrI 1638 di nybygge, som kallis Ørnsholt; MB 1683 Ørnsholts Byes Marcher; Matr 1688 Ørensholt; DA1 1768 Ørnholt, Ørenholt; VSK 1787 Ornsholt; Matr 1844 Ørnsholt; Gst 1873 og 74 Ørnholt; Opt 1940–42 [*æw'nshålt*, *æw'n,såld*].

Forleddet er sandsynligvis gen. af mandnavnet *Ørn* eller måske af fuglebetegnelsen sb. *ørn*. Udtalen synes dog snarere af forudsætte et oprindeligt **Yrthins-*, idet *y* foran *rth* i denne del af Jylland i almindelighed bliver til [*æw*] (DS VIII:64).

Ørsholt

gd. ● (Tikøb s. (Sj 0011))

KancReg 19/8 1550 Ørsholther; Mandt 1555 Øerssholltt; LensR 1582–83 Ørsholt; Jb 1588–89 Osholt; Mandt 1613 Ørszholt; Jb 1661 Ørsholdt; Matr 1688, VSK 1768, Matr 1844 Ørsholt; Opt 1916 [*ørshølt*]; Gst 1956 Ørsholt.

Forleddet er snarest gen. af personnavnet *Øthær*, jf. de danske *Ørslev*'er og *Østrup*, eller muligvis gl. *ørs*, fsv. *örs*, mnty. *ors* 'stridshingst', i dansk væsentlig overleveret i poetisk sprog (DS II:12). Personnavnet *Øther* udvikler sig tidligt til *Ør* som i middelalderen er langt mere belagt end *Øther* (DgP I:1614f. og 1619).

Østerholt

1. gd. ▲ (Ajstrup s. (Njy 1468))

Opt 1951 Østerholt [*østørhålj*]. – Sandsynligvis efter et naturnavn der skrives: KronSk 4/8 1626 Østerholt.

2. gd. ■ (Skelund s. (Njy 1542))

PostAdr 1921 Østerholt.

3. gd. ■ (Øster-Løgum s. (Sjy 3204))

Guide 1968 Østerholt.

Forleddet er retningsangivelsen komp. *østre*.

Østholt

hs. ■ (Vamdrup s. (Vjy 2671))

Guide 1949, Gst 1953 Østholt.

Forleddet er retningsangivelsen *øst*.

Åbolt

gd. ● (Voer s. (Njy 1228))

her? KronSk 18/6 1578 Avbolid; Matr 1662 Aabolt; MB 1683 Aaboelt; EB 1683 Obolt; DA1 1769 Aabolt; Matr 1844 Aaboelt; Trap¹ 1859 Aaholt; Gst 1886 Aabolet.

Navnet har sandsynligvis efterleddet *-holt*, og da er forleddet et sammensat sb. *åbod* 'fæbod ved en å'. Efterleddet er omdannet i alle kildeformerne. Kildeformerne med vokal mellem efterleddets *l* og *t* kan måske skyldes en sammenblanding med bestemt form sing. af et sammensat sb. *åbol* 'bolig, bolsted, jordtilliggende ved en å'. Se også gårnavnet *Bolet* ● i Hørby s. (Njy 1224), se u. *Boholt* ovenfor.

Åholt

gd. ■ (Tårs s. (Njy 1241))

Gst 1886 Aaholt; PostAdr 1921 Orholt; I 1939 Aaholt; Opt 1961 [*o'rhåly*].
Forleddet er sb. *å*.

Åholt

hs. ■ (Ål s. (Vjy 2602))

PostAdr 1921 Aalholt.

Forleddet er sognenavnet *Ål*. Huset der bærer navnet, er ifølge PostAdr 1921 klitinspektørbo-
lig.

Århult

1. gde. ● (Hjärnarp s. (Sk 0305))

SDns I:559 1406 the tw torp Arolt hether; Adk nr. 684 6/11 1537 Øvre Orolt, Mellom Orolt; PR 1:29 1624
Arildthorp; Decb 1651 Aaerholdt; Jrp 1670–71 Åårhult, Åhrhult, Århult; Jb 1713 Åhrhult; Gillberg 1767
Århult; Jb 1825 Århult; GIK 1875–80 Öf. Århult; EK Århult, Öv(re) Århult; Opt 1949 [*ø'raå'rhult*]; Opt
1959 [*å'rhult*].

2. gd. ● (Tåssjö s. (Sk 1310))

Adk nr. 684 6/11 1537 Neder Orolt; PR 1:31 1624 Aarild; DecbS 1651 Arildt; Buhrmann 1684 århult; Lmh
1715 Åhrhult; RK 1812–20, EK 1928 Århult; Opt 1933 ældre [*å'rhult*], yngre [*å'rhølt*] eller [*å'rhult*].

Forleddet er sb. gen. sing. *år*, gl. *ār* af sb. *å*, gl. *ā* (Falkman 1877:98). Det reciprokerende
led *Övre* tilføjedes 1 i sidste halvdel af 1800–tallet for at skelne bebyggelsen fra 2 som i en
enkelt kilde fra 1537 har det reciprokerende led *Neder* (SkO A:III:121–22). I både 1 og 2 er
efterleddet omdannet i de ældste kilder og i den ældre udtaleform.

Årshult

1. villa ■ (Tikøb s. (Sj 0011))

PostAdr 1921 Aarshult.

2. villa ■ (Gørding s. (Vjy 2692))

PostAdr 1921 Aarshult.

Forleddet er uvist, men formelt muligt er gen af sb. *år*. Efterleddet fremstår i den svenske
form *-hult*.

2.2. Naturnavne på *-holt* fra seks stikprøver

Agerholt

☞F (Arrild s. (Sjy 3081))

U 1781 Agerholt; TM Agerholdt; I 1912 Agerholt.

Forleddet er sb. *ager* (DS V:67).

Avlholt

ager ☞A (Asminderød s. (Sj 0014))

MB 1682 Aufllholdts Aas; Matr 1688 Aufllholdts Aas; MK u.å. Avleholmene.

Navnet *Avlholt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har
forleddet sb. *avl*.

Bakholt

højtliggende agerjord ☼D (Øsby s. (Sjy 3017))

Opt [*baɣhøld*]; B 1788 Backholdt, Nörr-, Norder-, Sönder Backholt; K 1789 Nörr-Bac..., Synder-Backholt; TM Nörr-, Sönderbackholt; I 1912 Bakholt, Bakkholt.

Forleddet er sb. *bakke* (se DS IV:159).

Barkholt

☼D (Halk s. (Sjy 3016))

Opt [*baɣhøld*]; B 1789, B 1804 Barckholt; Kok II:73 Barkholt; TM Barkholdt, Lille Barkholdt; I 1912 Barkholdt.

Forleddet er sb. *bark* (DS IV:127).

Bejersholt

☼D (Øsby s. (Sjy 3017))

Opt [*ˈbæjsøld*]; B 1788 Beyersholt, Over-, Neder Beyersholt; K o. 1789 Beyersholt, Over & Neder-Beyersholt; TM Beyersholt; I 1912 Bejsholt.

Forleddet er muligvis efternavnet *Bejer*. Ifølge Opt 1937 har der været skov på lokaliteten i meddelelens faders tid (DS IV:148).

Bolt

agerjord ☼D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

B 1791, Jb 1794 Bolt; K 1794–95 Boll, Bolt; K u.å. Bolt; TM Bolt, Bölt; I 1912 Bolt; I 1923 Bolt [bøld].

Hvis der er tale om et *holt*-navn, er forleddet sandsynligvis sb. *bul* ‘træstamme’. Alternativt er navnet enleddet og bestående af sb. *bolt* (DS IV:61).

Borholt

☼B (Skæve s. (Njy 1226))

EB 1683 Borholdt.

Forleddet er måske plantebetegnelsen sb. *burre* som i den lokale dialekt har *o*-vokal (Vend-sOrdb). Jf. landsbynavnet †*Borelte* ● i Grønholt s. (Sj 0015) ovenfor (med diskussion og henv.).

Bredkærholt

☼B (Skæve s. (Njy 1226))

MK u.å. Bredkiers Holt.

Forleddet er gen. af vanddragsnavnet *Bredkær*.

Brente

☼A (Karlebo s. (Sj 0016))

MB 1682 Brendte aaf, Brente Styckerne, Brente aafen, Brente Kieret, Brendte Eng; i Avderød på Engbunden: MB 1682 Brendte Engen; MK 1786 Brente Agre, Brente Humper.

Navnet *Brente* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, er sandsynligvis oprindeligt et **Brændholt* der har gennemgået en udvikling som svarer til den der er sket i *Brændt* ● i Nørre Asminderup s. (Sj 0335). Forleddet er da sb. glda. fem. **brænna* ‘afbrændt areal’ eller snarere part. neu. *brænt* til vb. *brænna* ‘brænde’ (DS XIV:56). Desuden er der muligheden sb. glda. neu. *brænni* ‘brænde, brændeved’. Efterleddet er blevet omdannet så meget at det ikke længere er genkendeligt.

Brorholt

♣A (Karlebo s. (Sj 0016))

MB 1682 Broerholdts Eng, Broerholdts Aaß; MK 1785 Brorsholds Agre.

Navnet *Brorholt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har enten sb. *bror* eller plur. af sb. *bro* som forled.

Egelt

♣A (Karlebo s. (Sj 0016))

MB 1682 Egeholdtz Huset, Egeltz aas, Lille Egels aas, Eegelsmoeße, Stoere Eegels aas; MK 1785 Egel Dams Agre.

Navnet *Egelt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har træbetegnelsen koll. *ege* som forled. Efterleddet fremstår i omdannet form i de fleste af kildeformerne.

Elmelt

♣A (Karlebo s. (Sj 0016))

MB 1682 Ellemildt Engen, Ellemildt, Store Ellemildt Aasen, Lille Ellemildt Aasen, Ellemildtß renden; MK 1786 Elmels Agre.

Navnet *Elmelt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har træbetegnelsen *elm* som forled. Efterleddet fremstår i omdannet form i alle kildeformerne.

Føllesholt

♣A (Grønholt s. (Sj 0015))

MB 1682 Føllesholtz Aaß, Føelsholtz gierde.

Navnet *Føllesholt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har måske gen. af dyrebetegnelsen *føl* som forled.

Gandelsholt

høj bakke ♣D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

B 1791 Gandelsholt; K 1792 Gond...holt; TM Gondsholt, Gendsholdt, Gendsholt [?]; I 1912, I 1923 Gandelsholt.

Forleddet kan være et mandnavnet der er identisk med vn. *Gandálfr*. Det én gang i Skåne forekommende personnavn *Gannel* (DgP I:337) skal måske også henføres hertil (DS IV:48).

Gerolt

♣E (Stenstrup s. (Fyn 1039))

MK 1787 Gerult. □

Forleddet er sb. gl. *gēr*, vn. mask. *geirr* 'spyd' eller nok mere sandsynlig sb. gl. *gēri* 'flig, kile', vn. mask. *geiri* 'vinkel (Fritzner), jf. naturnavnet *Gereager* i Skårup s. (Fyn 1031) (se DS XV:4) (DS XV:123). Det formodede efterled *-holt* ses i omdannet form i kildeformen.

Gravholt

♣E (Nr. Løgum s. (Sjy 3117))

Opt [*gråv:h0ld*]. Jb 1704 Grauwelt; B 1797 Grauholdt, Gravholdt; TM Grawholdt; I 1912 Gravholt.

Forleddet er sb. *grav* (DS V:444).

Grimholt

♣A (Grønholt s. (Sj 0015))

MB 1682 Grimholts Agere, Grimholtzsagere, Grimholts holm, Grimholtz Holm, Grimeholtzsholm, Grimholtzs agerlodder; MK 1784 Grimmels Agre.

Navnet *Grimholt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har måske adj. *grim*, glda. *grimm* ‘grum, vild’ som forled, men mere sandsynlig er nok sb. *grime* i en af ordets betydninger, fx ‘skelmærke på træ’ (se DSÅ II:260 med henv.). Efterleddet fremstår i omdannet form i den yngste kildeform.

Grimsholt

☪D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

B 1791 Griimsholt; Jb 1794, K 1794–95, TM Grimsholt; I 1923 Grønsholdt.

Forleddets former i de ældre kilder kunne være fejl for **Grøns-* da Grimsholt støder op til Grønsmade i samme ejerlav. Det er dog mere sandsynligt at det er Grønsholdt i I 1923 der beror på påvirkning fra navnet *Grønsmade*. Således er forleddet sandsynligvis gen. af mandsnavnet glda. *Grim* (DS IV:70). Navnene *Grimsholt* og *Vognsholt* i samme s. (se dette nedenfor) kan have givet anledning til et sagn om at i Hoptrup s. “skal forhen have boet to Kæmper, navnlig Grim og Wogn, som levede i Uenighed med hverandre, og vises endnu deres Grave paa marken ved Præstegaarden, saavelsom og et par hedenske Altere” (DAI VII:143).

Grisholt

agerjord ☪D (Øsby s. (Sjy 3017))

Opt [*gr̥i:søld*]; B 1788, K o. 1789 Griesholt; I 1912 Grisholt.

Forleddet er dyrebetegnelsen *gris*. Ifølge B 1788 var denotatum på den tid agerjord, skov og eng.

Grydebæksholt

☪B (Torslev s. (Njy 1225))

MB 1683 Grydebechs Holt.

Forleddet er gen. af vanddragsnavnet *Grydebæk*.

Grønholt

enghave ☪A (Asminderød s. (Sj 0014))

MB 1682 Gammel Grønholdtz; EB 1682 Gamle Grønholdtzwang.

Navnet *Grønholt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har forleddet adj. *grøn* og det foranstillede reciprokerende led adj. *gammel*. Jf. navnet på nabosognet *Grønholt* ● (Sj 0015).

Græsholt

☪D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

B 1791 Nør-, Sönder Greisholt; K 1792 (1854) Greisholt, Norre-, Sönder Greisholt; TM Greisholt; I 1912 Greisholdt; I 1923 Græsholt.

Forleddet er plantebetegnelsen *græs*.

Harresholt

☪D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

B 1791 Harresholt; K 1794–95, TM Harresholt; I 1923 Harresholdt.

Forleddet er muligvis gen. af mandsnavnet *Harald*, jf. *Harresbjerg* i Tandslet, Tandslet s. (Sjy 3253). Alternativt kan forleddet tolkes som dyrebetegnelsen *hare*.

Haversholt

agerjord ☼D (Vilstrup s. (Sjy 3013))

Opt [*hɑ̄.vəsɔld*], [*hå̄.vəsɔld*], [*hå̄.qəsɔld*], [*hå̄.vəsɔld*]; L 1774 Habesholtmoos; L 1777 Hobets Hold; B 1792 Haabesholt; L 1794 Habesholt; K 1794–95 Haabeshol[t], Habesholt; TM Haabesholt, Hanesholt; I 1912 Haversholdt.

Forleddet er sandsynligvis gen. af mandnavnet gl. *Haghbarth* (DS IV:94).

Hedeholten

☼C (Tvis s. (Vjy 2481))

Syns og Taks 6–9/7 1803 Heedholdten.

Forleddet er sb. *hede*.

Hermansholt

1. ☼D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

Jb 1794 Herrmesholt; I 1912 Hermandsholt. ☐

2. ☼D (Vilstrup s. (Sjy 3013))

L 1777 Hermans hold, Hermans-Hold; B 1792, L 1794 Hermannsholt; K 1794–95, TM Hermansholt; I 1912 Hermandsholt; Opt [*hæ.iməsɔld*].

Forleddet er sandsynligvis gen. af mandnavnet *Herman*, men det kan alternativt være sb. *herremand*.

Hindholt

☼B (Torslev s. (Njy 1225))

MK 1813 Hinholt Agre.

Navnet *Hindholt* der er kommet frem ved reduktion af den ovenstående kildeform, har vel dyrebetegnelsen *hind* ‘hunhjort’ som forled.

Hofmandsholt

☼B (Skæve s. (Njy 1226))

MK u.å. Hofmands Holt.

Forleddet er gen. af personbetegnelsen *hofmand* måske i funktion som tilnavn eller efternavn.

Holt

1. ☼A (Grønholt s. (Sj 0015))

MB 1682 holtzs Aaßen, her? Holtzs Liung, Holds Aasen, Holds Engene, holdsagerne; MK 1784 Holts Agre.

2. ☼A (Karlebo s. (Sj 0016))

MB 1682 Holte Aaß, Holdtz aaßen.

3. ☼A (Blovstrød s. (Sj 0017))

MB 1682 holß Wang, Holds Wangen.

4. ☼B (Torslev s. (Njy 1225))

MB 1683 Holdts agre, Holtis agre.

5. ☼D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

B 1791, Jb 1794, K 1794–95 Holt; TM Holt, Nebenholt; I 1923 Holt.

6. ☼D (Halk s. (Sjy 3016))

B 1789 Holt; TM Holdt, Holten.

7. ☼D (Halk s. (Sjy 3016))

Opt [*ε.hɔld*]; B 1789, B 1804, TM, I 1912 Holt.

8. agerjord og eng ☼D (Øsby s. (Sjy 3017))

B 1788, K 1789 Holt; TM Holdt.

9. agerjord ☼D (Øsby s. (Sjy 3017))

B 1788, K 1789 Holt; TM Holdt.

Navnene er simplicia af sb. *holt* (se DS IV:63 og 132). I 1–4 er navnet fremkommet ved reduktion af de anførte kildeformer. Den ene kildeform til 5 der har fået tilføjet *Neben*, skal ses i sammenhæng med naturnavnet *Opholt* ☽D i samme ejerlav, jf. dette nedenfor.

Holte

1. ☽A (Asminderød s. (Sj 0014))
MB 1682 Holte Liung, Holdte Aaß, Holte høy; Matr 1688 Holdte Aas; MK 1787 Holte Agre, Holte Mose, Holte Stie Agre.
2. ☽A (Asminderød s. (Sj 0014))
MB 1682 Holte; MK 1783 Holt Agre.
3. ☽E (Stenstrup s. (Fyn 1039))
MB 1682 Holte Løchen.
4. ☽B (Torslev s. (Njy 1225))
MB 1683 Holte; Syns- og Taks 14/8 1805 holdt Agre.

Navnene er simplicia af sb. *holt* som fremstår i en bøjningsform. I 1 er navnet fremkommet ved reduktion af de anførte kildeformer.

Holtet

- ☽B (Torslev s. (Njy 1225))
MB 1683 Holtet

Navnet er bestemt form singularis af sb. *holt*.

Horselt

- ☽A (Grønholt s. (Sj 0015))
MB 1682 Horselts Aas, Hosholtzs Agere, Hors Holtzs Enge, HoBelts Krog; MK 1784 Hossels Agre, Smoe Hossels Agre, Stoere Hossels Agre, Hosselsmoese.

Navnet *Horselt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har sandsynligvis dyrebetegnelsen gl. *hors* ‘hest, hoppe’ som forled. Efterleddet fremstår i omdannet form i flere af kildeformerne.

Højholt (Højelt)

1. Højelt ☽A (Asminderød s. (Sj 0014))
MB 1682 Høyeltz Flede, Høyeltzschouf, Høyeltz Enng, Høyeltz Kratt; Matr 1688 Høyeltz Flede, Høyeltz Eng.
2. Højelt ☽A (Grønholt s. (Sj 0015))
MB 1682 Høyholt, Høyholts Aaß, Høyelts-Agere, Høyelts gierde, Høyelts-Liung, Høyelts Enge; MK 1784 Høyelts Agre, Høels Agre, Høelts Ange; Gst 1965 Højelsgaard.
3. Højholt ☽A (Karlebo s. (Sj 0016))
MB 1682 høye Holtes agre, Høys Holdtz Agre, Høys holt Booscher, Høyelts Aaß, Høyelts backe, Smaa Høyelts Agre Høyelts holms Agre, Lille Høyelt Høy; MK 1780 Høys Holts Stykkerne, Høys Holts Enge; MK 1786 Store Høyelt Agre, Smaa Høyelt Agre.

Forleddet er sb. eller adj. *høj*. I 1 og 3 er dette navn fremkommet ved reduktion af de anførte kildeformer. I 2 og 3 fremstår efterleddet i omdannet form i flere af kildeformerne, og i 1 er efterleddet omdannet i alle kildeformerne.

Inderholt

- ☽D (Halk s. (Sjy 3016))
B 1789 Inderholt; K 1790 Inder Holt; B 1804 Inderholt; TM Indreholt.
Forleddet er adv. komp. *indre*.

Koholt

♣A (Grønholt s. (Sj 0015))

MB 1682 Koeholt, Koeholtsstøckerne, Koeholts Aas (ligger ved siden af Koespiels Agere); MK 1784 Stoere Kols Agre, Lille Kols Agre; Gst 1965 Kulsgaard.

Forleddet er dyrebetegnelsen *ko*. Efterleddet fremstår i omdannet form i de yngste kildeformer. Navnet er i dag forled i et gårdsnavn, jf. det yngste belæg.

Krageholt

♣D (Halk s. (Sjy 3016))

K 1790 Krageholt.

Forleddet er fuglebetegnelsen *krage* (DS IV:129).

Kringelsigholt

♣B (Torslev s. (Njy 1225))

I 1936 Kringelsigholt.

Forleddet er naturnavnet *Kringelsig*.

Krogholt

♣B (Torslev s. (Njy 1225))

Syns og Taks 28/9 1812 Krogholts Fælle; Matr 1844 Krogholt Hede.

Navnet *Krogholt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har forleddet sb. *krog*.

Kulebækholt

♣D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

B 1791 Kullbeckholt; K 1792, TM Kuhlbeckholt; I 1912 Kurbeksholt; I 1923 Kulbækholt [*ku'lbæghold*].

Forleddet er vanddragsnavnet *Kulebæk* (se DSÅ IV:221).

Kærholt

♣B (Torslev s. (Njy 1225))

I 1936 Kærholt.

Forleddet er sb. *kær*.

Ledsholt

♣D (Øsby s. (Sjy 3017))

B 1788, K o. 1789 Leetzholt; TM Ledsholt.

Forleddet er uvist, men sb. *led* synes ikke at være en mulighed da de ældste skrivemåder tyder på en udtale med langt *e* (DS IV:149). Ligger på begge sider af ejerlavsskellet mellem Hajstrup og Råde.

Lerholt (Lerelte)

1. Lerelte, løvskov ♣A (Bløvstrød s. (Sj 0017))

EB 1682 Lerrilt, Leeriltzwang, Lerrilte wang; Skovkort 1933 Gamle Lerelte, Lerelte Mose, Lerelte Drag, Lereltehus; Guide 1947 Gamle Lerelte. – Formerne fra EB 1682 er i DS (II:106) opført under Lillerød s., dog uden tvingende grund.

2. Lerholt ♣E (Ollerup s. (Fyn 1037))

LandvProt VI 1797 Leerholts Hutte. – *Lerholtshutte* ligger ved *Lerbjerg* i samme ejerlav.

Forleddet er sb. *ler*. I 2 er navnet kommet frem ved reduktion af den ovenstående kildeform. I 1 fremstår efterleddet i omdannet form i alle kildeformerne.

Lilholt

♣D (Halk s. (Sjy 3016))

K 1790 Lildholt; TM Lillholdt; Oldekop Bilholt.

Forleddet er adj. *lille*.

Lommersholt

♣B (Skæve s. (Njy 1226))

MB 1683 Lommers holt, Lomisholt.

Forleddet er gen. af sing. eller plur. af sb. *lomme* sandsynligvis brugt sammenlignende om en 'vig'.

Lusholt

♣D (Øsby s. (Sjy 3017))

Opt [*lurshøld*].

Forleddet er insektbetegnelsen *lus* hvilket ifølge Opt 1937 skyldes at det ligger ved Skurveholt i samme ejerlav (DS IV:160), se dette nedenfor.

Løjelte

♣A (Karlebo s. (Sj 0016))

MB 1682 Løyelts Wang, Løyelts Aaß, Løyelts Slette Aas, Løyeltz schouf, Løyeltz Krat. – Navnet videreføres i et gårdsnavn der skrives: Gst 1882–83 Løvelte Gd; Opt 1916 [*løjelt g0-r*]; Gst 1945 Løjelte Gd.

Forleddet er enten plantebetegnelsen sb. *løg*, gl. mask. *lōk*, eller en dertil svarende kollektivform sb. gl. neu. *lōki* 'bevoksning af løgplanter'. En anden mulighed er sb. gl. fem. *lōgh*, vn. fem. *laug* 'vaskevand', her nok om en vandsamling, sump eller lignende. John Kousgård Sørensen (DSÅ IV:391) mener at "... ordet løg og et ord for skov synes mindre let forståeligt", her i forbindelse med efterleddet gl. *-with* 'skov'. Jeg ser dog ikke nogen grund til at der i ældre tid ikke skulle kunne have vokset en eller anden form for løgplanter i bunden af en skov ligesom tilfældet er i nutiden. Derfor er begge forklaringer af forleddet mulige. Efterleddet fremstår i omdannet form i alle kildeformerne.

Lønholt

♣A (Karlebo s. (Sj 0016))

MB 1682 Lønnelte Marckeschiel, Lønholte Bro Aaß; MK 1786 Lønholt Agre, Lønholt Bro Agre, Lønholte Agre.

Navnet *Lønholt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har træbetegnelsen *løn* som forled. Efterleddet fremstår i omdannet form i en af kildeformerne.

Melholt

♣E (Nr. Løgum s. (Sjy 3117))

Jb 1704 Mehlholt. ☐

Forleddet er antagelig adj. gl. *mæthæl* 'midterste' (DS V:542). Jf. forleddet i ennavnet *Melvad* i Arrild s. (Sjy 3081) (DS V:75).

Midtholt

♣D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

K 1792, I 1912 Midtholt. ☐ – Ved *Østerholt* i samme s.

Forleddet er adv. *midt*.

Mølleholt

☪D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

Opt [*ˈmølhøld*]; B 1791, K 1794–95 Möllholt; TM Möllholdt; I 1912 Mølholt, Møholdt; Gst 1929 Mølholt. Forleddet er sb. *mølle*.

Mørkelt

☪A (Karlebo s. (Sj 0016))

MB 1682 Mørcheltz agre, mørkelß Liung, Mørkelß Agre, mørcheltz ager, Mørkeltz Liung, Mørchilß Rende; MK 1780 Mørkelds Engen, Mørkelds Mose; MK 1786 Mørkelt Agre.

Navnet *Mørkelt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har adj. *mørk* som forled. Efterleddet fremstår i omdannet form i alle kildeformerne.

Opholt

☪D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

Opt [*ˈøbholld*]; B 1791 Ophold, Opholdt, Opholdskroeg, Opholdsmay; Jb 1794 Opholt, Opholtskrog, Opholtmay; K 1794–95 Obholt, Obholt May, Obholts Krog; TM Obholt; I 1923 Opholt.

Forleddet er adv. *op*, og skal nok ses i sammenhæng med *Holt* ☪D (Hoptrup s. (Sjy 3012)) i samme ejerlav der i en enkelt kilde hedder *Nebenholt*, jf. dette ovenfor.

Paveholt

☪D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

Opt [*ˈpashøld*]; B 1791, K 1792 (1854) Paverholt; TM Paverholt; I 1912 Paverholdt; I 1923 Parverholt [Pauholt].

Forleddet kan være tilnavnet gl. *Pave* (se DgP II:804), idet den moderne udtaleform kan tyde på at formen med *-r* ikke er oprindelig. Jf. *Pavhøj* i Vibøge, Lysabild s. (Sjy 3252) (DS IV:79).

Piesholt (Piersholt)

1. ☪B (Torslev s. (Njy 1225))

Syns- og Taks 3/5 1804 Piesholtet.

2. eng ☪B (Skæve s. (Njy 1226))

MB 1683 Pierßholt.

Forleddet er uvist.

Plejlholt

☪D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

Opt [*ˈplæjthøld*], [*ˈplæjhøld*]; B 1791 Pleielholt, Pleyholthull; Jb 1794, K 1794–95 Pleielholt, Pleielholthul; TM Pleilholdt, Pleilholz; I 1912 Plejholt, Plejlholt; I 1923 Plejholdt.

Forleddet er sb. *plejl* ‘redskab til tærskning’. En sydslesvigsk parallel er nty. *Flögelklappenholt* i Damp i Svans s. (Mensing II:161f.).

Pugholt

☪D (Halk s. (Sjy 3016))

4/8 1443 (Langebek) Pugheholt; K 1790 Pug Holt.

Forleddet er dyrebetegnelsen *pugge* ‘tudse’ (ODS) (DS IV:129).

Ravnsbjergsholt

☪A (Asminderød s. (Sj 0014))

MB 1682 Rafnsbieregßholt. ☐

Forleddet er gen. af naturnavnet *Ravnsbjerg*.

Ravnsholt

1. ☼B (Skæve s. (Njy 1226))

MB 1683 Rafns holdt.

2. ☼D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

Opt [*raønshølddam*]; K 1791–93 Ravnsholtdamm; TM Ravnsholt Damm; I 1923 Ravnsholdt Dam; Skovkort 1939 Ravnsholt.

Forleddet er gen. af mandsnavn *Ravn*, eller måske af sb. *ravn*.

Rodeholt

☼D (Halk s. (Sjy 3016))

L 1781 Raadeholdt; U 1781 Raadeholt.

Forleddet er sb. *rode* ‘rydning’ (DS IV:129).

Ruvelte

☼A (Karlebo s. (Sj 0016))

MB 1682 Ruvelte Holmß Aaß, Ruvelte Holmß Agre.

Navnet *Ruvelte* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har måske plantebetegnelsen *rug* som forled. Efterleddet fremstår i omdannet form i begge kildeformerne.

Ruvelteholt

☼A (Karlebo s. (Sj 0016))

MB 1682 Ruvelteholts agre, Ruvelteholts-aas; MK 1786 Rulteholt Agre.

Navnet *Ruvelteholt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har naturnavnet *Ruvelte* ☼A i samme s. som forled, se dette ovenfor.

Rækkerholt

☼D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

B 1791 Reckerholt; U 1794 Rækkerholt; Jb 1794 Reekkerholt; K 1794–95 Råkerholt; TM Rackerholdt; I 1912 Rækkeholt; I 1923 Rakkerholdt.

Forleddet er sandsynligvis et sammensat stednavn, formodentlig et **Rævekær*. Mellem *Rækkerholt* og et nærliggende *Rækkerdam* ligger *Rævesig* (DS IV:73).

Rævholt

☼B (Torslev s. (Njy 1225))

MB 1683 Refholtes fald.

Navnet *Rævholt* der er kommet frem ved reduktion af den ovenstående kildeform, har dyrebetegnelsen *ræv* som forled. Der synes ikke at være topografisk sammenhæng mellem dette *Rævholt* som ligger i Koldbro ejerlav, og bebyggelsen *Rævholt* ■ der ligger i det vestligste af Vangekærs ejerlav i samme s.

Rådholt

☼B (Skæve s. (Njy 1226))

MB 1683 Raadholtz fald.

Forleddet er nok sb. *råd* ‘råddenskab’ (se fx DS XII:197).

Sielt

☼A (Asminderød s. (Sj 0014))

MB 1682 Sielß Moßen, Sieltz Moße, Sieltz Kratt; Matr 1688 Sieltz Mosse.

Navnet *Sielt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har muligvis forleddet sb. *sig* ‘lavning i terrænet, hvor der i fugtigt vejr står vand’ (jf. DSÅ VI:60 med henv.). Efterleddet fremstår i omdannet form i alle kildeformerne.

Skovholt

☉B (Torslev s. (Njy 1225))

MB 1683 Skou Holdt Agre.

Navnet *Skovholt* der er kommet frem ved reduktion af den ovenstående kildeform, har forleddet sb. *skov*.

Skurveholt

1. ☉D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

Opt [*sgørəhøld*]; 1563 (1775 Rhode) Skorruffholt; B 1791, Jb 1794, K 1794–95 Skorreholt; TM Skoveholt; I 1912 Skurreholt; I 1923 Skorreholt; Gst 1929 Skurreholt.

2. agerjord ☉D (Øsby s. (Sjy 3017))

Opt [*sgørəhøld*]; B 1788, K 1789 Skorreholt; TM Skorreholdt; I 1912 Skurreholt.

Forleddet er sb. *skurv* eller adj. *skurvet* (DS IV:66) sandsynligvis brugt om ru jordoverflade. Jf Skurvekrog under Tørvekrog i Arrild s. (Sjy 3081) (DS V:81).

Stavnsholt

☉A (Blovstrød s. (Sj 0017))

MB 1682 Staufnsholt.

Forleddet er gen. af sb. *stavn* sandsynligvis brugt som mandstilnavn.

Sterkelsholt

☉D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

B 1791 Sterckelsholt; K 1792, TM Sterkelsholt; I 1912 Stærkelsholt; I 1923 Stærkesholt.

Forleddet kan være gen. af mandnavnet glda. **Stærkulf*, ohty. *Starculf*. En person ved med navnet *Stercolf*, *Stercolff* som omtales af Adam af Bremen (p. 85) er næppe af dansk oprindelse (DS IV:58).

Stevnelt

☉A (Karlebo s. (Sj 0016))

MB 1682 Steffnelds Aaes, Steffnelß Agere; MK 1786 Stevnel Agre, Stevnelt moese; Gst 1882–83 Stevnelt Bakke.

Navnet *Stevnelt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har sb. *stævn* som forled, sandsynligvis brugt om et fremspringende sted. Efterleddet fremstår i omdannet form i alle kildeformerne.

Stevneltholt

☉A (Karlebo s. (Sj 0016))

MB 1682 Stefnelt Holts Aas.

Navnet *Stevneltholt* der er kommet frem ved reduktion af den ovenstående kildeform, har naturnavnet *Stevnelt* ☉A som forled, se dette ovenfor.

Svedenholt

1. ☉D (Halk s. (Sjy 3016))

L 1781 Sveinholt, Svein-holdt; L 1784 Svein holt, Svein hold, Svein holdt; K 1790 Schweien Holt; Kok II:388 Svedenholt [Svejenholt]; TM Sveenholt, Oster-Sveenholt, Lille-, Wester Sveenholt; I 1912 Svenholt, svejnholt.

2. agerjord ☼D (Øsby s. (Sjy 3017))

B 1788 Schweinholt, Stoer, Lild Schweinholt; K 1789 Schwinholt, Stoer-Schwinholt, Lildschwinholt; TM Svedenholt, Neder Svedenholt; I 1912 Svejnholt, Svineholt. – Ligger i Flovt ejerlav.

3. ☼D (Øsby s. (Sjy 3017))

B 1788 Schweinholt; K 1789 Swinholt; TM Swinholdt. – Ligger i nærheden af *Svedenholt* i Flovt Forleddet er part. *sveden* af vb. *svide* og sigter til rydning ved hjælp af afbrænding (DS IV:130 og 147).

Svinelt

☼A (Grønholt s. (Sj 0015))

MB 1682 Svinnildz Kierhuller, Svinnildz Agere; MK 1784 Sw . . nels Agre.

Navnet *Svinelt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har dyrebetegnelsen *svin* som forled. Efterleddet fremstår i omdannet form i alle kildeformerne.

Sydholt

☼B (Torslev s. (Njy 1225))

MB 1683 Sydholdts høy agre.

Navnet *Sydholt* der er kommet frem ved reduktion af den ovenstående kildeform, har retningsangivelsen *syd* som forled.

Søholt

☼D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

Opt [æ sɔsgɔɐ] eller [sɔhɔɪd]; B 1791, K 1794–95 Söeholt; K u.å. Soeholt, Söeholt; TM Seeholt, Soeholt; I 1912, I 1923 Søholdt; Gst 1949 Søskov.

Forleddet er sb. *sø*, og lokaliteten ligger da også ved Pamhule Sø (DS IV:74).

Søvelt

☼A (Asminderød s. (Sj 0014))

MB 1682 Søfeltz Aaßen; MK 1780 Søvelt.

Forleddet er muligvis plantebetegnelsen *siv*, glda. *sæf*, labialiserede former med *ø* kendes fra ældre nydansk (Kalkar) (se DSÅ VI:469). Efterleddet fremstår i omdannet form i alle kildeformerne.

Tjørnholt

☼A (Grønholt s. (Sj 0015))

MB 1682 Tiørenholtz Aaß, Tiørrendz agerne.

Navnet *Tjørnholt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har den kollektive vækstbetegnelse *tjørn* som forled.

Topperholt

☼B (Skæve s. (Njy 1226))

Gst 1885 Topperholt Bakke.

Navnet *Topperholt* der er kommet frem ved reduktion af den ovenstående kildeform, har vel plur. af sb. *top* som forled.

Tostelt

☼A (Grønholt s. (Sj 0015))

MB 1682 Tostildz Stycker, Tostels Engene.

Navnet *Tostelt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har vel vækstbetegnelsen *to(r)ste* ‘tøstetræ, vrietorn’ som forled. Se også bebyggelsesnavnet *Tosthult* ● (Sk 2312) ovenfor. Efterleddet fremstår i omdannet form i alle kildeformerne.

Trudsholt

☉D (Øsby s. (Sjy 3017))

B 1788 Trudsholt; TM Trudsholdt.

Forleddet er mandsnavnet gl. *Thrūgot* (DS IV:159), se også bebyggelsesnavnet *Trudsholt* ▲ (Njy 1224) ovenfor.

Tverelt

☉A (Blovstrød s. (Sj 0017))

MB 1682 Tverelts Agre; MK u.å. Tverte Agre.

Navnet *Tverelt* der er kommet frem ved reduktion af de ovenstående kildeformer, har adj. *tvær* som forled. Efterleddet fremstår i omdannet form i begge kildeformerne.

Tøsselholt

☉E (Kirkeby s. (Fyn 1038))

MK 1802 Tøsselholdt Agre. ☐

Navnet *Tøsselholt* der er kommet frem ved reduktion af den ovenstående kildeform, kan have et forled der er afledt af vb. fynsk *tøsse* ‘omtrent = rinde. *Tøsse* er mere end *pible*, mindre end *tylle*. Det har et Bibegreb af en hørlig Bevægelse i Vædsken, som i en ganske lille Bæk” (Jensen) (DS XV:109).

Uderholt

☉D (Halk s. (Sjy 3016))

B 1789 Uderholt; K 1790 uder Holt; B 1804 Uderholt.

Forleddet er komp. dial. *uder* ‘ydre’ (DS IV:131).

Ugleholt

skovjord ☉B (Torslev s. (Njy 1225))

MB 1683 Ugelholt; Syns- og Taks 14/8 1805 Ugerholdt Agre.

Forleddet er fuglebetegnelsen *ugle*.

Usselt

skov og agerjord ☉D (Hoptrup s. (Sjy 3012))

Opt [r^usøld]; B 1791 Usholt, Ußholt; K 1794–95, TM Usholt; I 1912 Usult; I 1923 Usselt; Gst 1949 Usholt Skov; I 1937 Usselt.

Forleddet er snarest gen. af mandsnavnet gl. *Ugot* (DS IV:75), jf. *Udsholt* ● i Blistrup s. (Sj 0029).

Vejerholt

☉C (Ørre s. (Vjy 2485))

MB 1683 Wejer Holt Agre; MK ca. 1800 Veierholt, Nørre Veierholt, Søndre Veierholt.

Forleddet er snarest dyrebetegnelsen *vædder*, gl. mask. *wæther*, som i jysk udtales [væj^r] (Feilberg). Mindre sandsynlig synes sb. *vej^r*.

Verholt

♣A (Karlebo s. (Sj 0016))
her? 28/1 1497 (D. G. Zwergius) Werholth.
Forleddet er uvist.

Vesterholt

♣B (Skæve s. (Njy 1226))
MB 1683 Westen Holved.
Forleddet er retningsangivelsen *vester*.

Vintrumholt

ager ♣D (Hoptrup s. (Sjy 3012))
Opt [*vintramhold*]; B 1791 Wintrumholt; K 1792 (1854) Winterumholt; TM Winterumholt; I 1912
Vintromhold, Vintromholtfort; I 1923 Vinterumsholt.
Forleddet er usikkert, men en mulighed er at *Vintrum-* er et sammensat stednavn på *-rum*.
Denotatum er en højtliggende agerjord i nærheden af kysten (DS IV:81).

Vognsholt

♣D (Hoptrup s. (Sjy 3012))
B 1791 Vognsholt; Jb 1794 Vogensholt; K 1794–95, TM Wuhnsholt; I 1912 Vognsholdt; I 1923 Vogens-
holdt.
Forleddet er gen. af mandsnavnet glde. *Waghn* (DS IV:75). Se også under *Grimsholt* ovenfor.

Østerholt

1. ♣B (Skæve s. (Njy 1226))
MB 1683 Øster Holdts Agre.
2. ♣D (Hoptrup s. (Sjy 3012))
K 1792, TM Osterholt; I 1923 Østerholt [*øsdar-håld*].
Forleddet er retningsangivelsen *øster*.

3. EFTERLEDDET

3.1. Semantik

Appellativet *holt* er et germansk arveord, og må således have eksisteret i nordisk og i dansk lige så længe som disse sprog har været talt. Ordets betydninger i de gamle germanske sprog ligger tæt på hinanden, og betydningen '(lille) skov' er gennemgående i alle de gamle vest- og nordgermanske sprog. Der er dog nogle enkelte forskelle. For eksempel betyder ordet *holt* i middelnedertysk også 'træ (som stof)', og i norrønt kan *holt* også betyde 'stenet bakke'. I dansk rigsmål er ordet uddødt, men i ældre tid har ordet haft betydningen '(lille) skov'. Den ovenfor nævnte betydning 'træ (som stof)' som bl.a. findes i middelnedertysk, er først blevet indlånt i dansk i løbet af middelalderen.

3.1.1. Etymologi

Det fællesgermanske ord *holt* kommer af urgermansk **hulta-*. At det er en *a*-stamme, ses af det udlydende *a* som i tidlig urnordisk bevirker *a*-omlyd af *u* til *o* i den foranstående stavelse. Dette udlydende *a* forsvandt ved den urnordiske synkope i tiden 400–800 (900) (jf. GG I²: 191), og tilbage stod neutrumsordet *holt*. Der er ikke noget der tyder på at appellativet *holt* har været udsat for flere lydlige ændringer i dansk.

I urgermansk har neutrumsordet *holt* som nævnt formen **hulta-*. Herfra har ordet udviklet sig lidt forskelligt i de gamle vest- og nordgermanske sprog. Således hedder det i norrønt, oldfrisisk, middelnedertysk og middelengelsk *holt*, i fornsvensk *holt* eller *hult* og i oldhøjtysk *holz* (Bjorvand og Lindeman 2000:395f.). Ifølge den svenske navneforsker Jan Paul Strid tilskrives det urgermanske **hulta-* normalt betydningen 'afhugget træstykke' (Strid 1993:70–71). Den tyske sprogforsker Jost Trier går dog lidt videre i sin forklaring af ordet. Han anser det for at være en urgammel kulturlandskabsterm der har hørt hjemme i skovbrugets specielle arbejdsmiljø, og han mener at **hulta-* har betegnet både skoven og dens produkter (Trier 1952:43–51).

3.1.2. Betydning som appellativ i dansk, nordisk og (vest)germansk

3.1.2.1. Betydning af *holt* som appellativ i dansk

I ordbøger over det danske middelaldersprog findes *holt* forklaret på flere måder. I Kalkars ordbog er ordets betydning blot angivet som 'skov'. Kalkar mener endvidere at efterledet i sammensætninger som *bresilieholt* 'bresilietræ' (Kalkar I:271), *ebenholt* 'ibentræ' (ibid.

I:425), *klapholt* ‘mindre (ege- og bøge-) planker’ (ibid. II:521) og *strugholt* ‘strygetræ (til afstrygning af sæd ved måling)’ (ibid. IV:167) snarest er indlånt fra middelnedertysk (ibid. II:263). I *Gammeldansk Ordbogs* samlinger findes der kun syv citater som indeholder ordet *holt*. Man kan derfor med god ret sige at det er et sjældent benyttet ord i middeldansk. Citaterne er følgende:

1. “thet gothz som ær ... i K. sogn liggende, oc G. oc G. holt i H. sogn.” (29/1 1404 (Sparres afskr.-samling SD I:316))
2. “Først “wortte” han ... og saa Marchschielsbech rent ud af Fjorden til Dupußholdst ... og særdeles tagmarken til frit enemærke; og saa fremdeles Dupudhost op” (Rep nr. 2369 21/1 1468 (vid. 26/9 1655))
3. “item Weringh Kirke med alt Weringh S. undtagen et Stykke Skov, som Laghæ har i Weringh halth, ... og Eng, Ejersmænd har i Halsænghy.” (Rep nr. 4392 1/2 1479)
4. “item Weringh kirke med alt Weringh S. undtagen 1 stykke skov, som Lage har i Wering holt ... og Eng, Ejersmænd har i Halsænghi” (Rep nr. 7060 19/1 1492)
5. “een øde tofft met fellig j Volgiertz holt, oc j Lidell skoff, ...” (DiplRosenkr:190 2/7 1496)
6. “... at de aldrig har hørt, at “nogræ” har givet Kære paa Kyllingskær Eng ell. Kyllingskiærs Holt eller har kendt sig Del i fornævnte Holt eller Eng, siden P.U. den Eng og Holt fik i Haand eller Hævd” (Rep nr. 8669 29/10 1498 (1761 LDipl))
7. “... og bør P.V. at have en fuld fjerdepart over Bendstrup mark, Lintingis kier, “holt” og Eng derforuden.” (Rep nr. 11090 4/9 1508 (1761 LDipl)).

Som man kan se, er *holt* i nogle af disse citater brugt i en propriallignende funktion eller måske som et egentligt stednavneled. Ligesom Kalkar har *Gammeldansk Ordbogs* seddelsamling også komposita med ordet *holt*. I mange af disse komposita har *holt* den fra middelnedertysk indlånte betydning ‘træ (som stof)’, fx sb. *klapholt* (se ovenfor). Dog må ordet *bokeholt* som optræder i de to efterfølgende citater, betyde ‘(lille) bøgeskov’:

1. “Item ind skoffsløth i bøgehøthet nordhen gardhen, som kallis Oldemar skow, ...” (DiplRosenkr:195 16/5 1497)
2. “... inden den “Stenhoff”, som ligger norden bøggeltene, og ...” (Rep. nr. 6742 17/6 1490 (efter vid. fra 17. årh.)).

De ældste danske ordbøger, som stammer fra det 16. århundrede, er skrevet af Christiern Pedersen (1510), Jon Tursen (1561), Henrik Smith (1563) og Mads Pors (1594). Desuden findes der en ordbog fra 1576 som er skrevet af en ukendt forfatter. Det er alle ordbøger der oversætter fra latin til dansk. Her bliver ord for skov, træ og lignende, fx *lucus*, *nemus*, *saltus* og *silva*, ingen steder oversat med ordet *holt*, men derimod med ordene *lund* og *skov* eventuelt med forskellige præciseringer (*tyk skov*, *fredskov* og lignende). Det eneste *holt* der bliver nævnt i disse ordbøger, er ordet *ibenholt*. Det nævnes af Jon Tursen og i ordbogen fra 1576

som oversættelse af det latinske *taxus*. Henrik Smith derimod oversætter det latinske ord *taxus* med det danske *ibentræ*. Man kunne af den grund foranlediges til at konkludere at *træ* og *holt* er synonyme i dansk i det 16. århundrede.

I *Moths ordbog* som er udfærdiget i tidsrummet 1680–1719 er opslagsordet *Holt/et/* karakteriseret som et tysk ord der betyder ‘lund’ (lat. *nemus*) og ‘ved’ (lat. *lignum*). Hvorvidt der menes et germansk ord eller et fra tysk indlånt ord, er ikke til at sige. Det nævnes at ordet bruges i sammensætninger som *Brisselholt* (se *bresilieholt* ovenfor), *Ibenholt* (se *ebenholt* ovenfor), *Klapholt* ‘træ, som er kløved og tilhuggen, til at gøre vinfade af’ (Moth:K130), *Pokkenholt* (betydning ikke angivet; ODS har ‘guajaktræ’) og *Strygholt* (jf. ovenfor). Desuden benyttes ordet også i *Indholt* der bruges om ribberne i et skib, og i betegnelsen *Holtförster* som sigter til den person der holder opsigt med skovene (Moth:H256). Verner Dahlerup mener at ordet *holt* blev brugt i skriftsproget endnu i det 17. århundrede i betydningerne ‘skov’ og ‘tømmer’ (Dahlerup 1921:679). I andet bind af *Videnskabernes Selskabs Ordbog* (VSO) fra 1802 hedder det at *Holt* er kommet af germansk *Holz*. Ordet betyder *træ*, og det anføres at ordet “Bruges allene i Sammensætning, saasom: Strygholt, Klapholt, Krumholt, Ibenholt” (*krumholt* ‘krumgroet stykke træ (tømmer)’ (ODS), for betydninger af de øvrige af disse komposita, se ovenfor). Desuden nævnes: *Holtsförster* ‘En Mand, som har Opsigt over de kongelige Skove, og har Skovridere, Skovfogder og andre under sin Befaling’, *Holtshakker* “Det samme som Hakspette” og *Holtssneppe* ‘Et Slags store og velmagende Snepper, som opholde sig i Skove’ (VSO). Her er betydningen ‘(lille) skov’ altså ikke nævnt. Den betydning er således ikke kendt af ordbogens redaktører, eller også har de anset den for at være forældet. I Molbechs ordbog fra 1833 står der således: “Holt, n. s. Et forældet Ord, som tilforn (ogsaa i det Isl[andske]) brugtes for: Skov (hvoraf nogle Skove og Landsbyer endnu have deres Navne, f. Ex. Nøddebo-Holt, Grønholt) og endnu bruges i nogle Sammensætninger for: Træ; f. Ex. Ibenholt, Klapholt, Krumholt, Pokkenholt o. fl.” (MolbOrdb) (for betydninger af disse komposita, se ovenfor).

I afhandlinger om stednavne fra 1800-tallet er *holt*, som nævnt i kapitel 1.2.1., behandlet flere gange. N.M. Petersen ytrer sig ikke om ordets betydning, men ordet *holt* er nævnt i hans behandling af skovnavne. Den mere specifikke betydning af ordet må man gætte sig til (Petersen 1833: 151). Emil Madsen er mere eksplicit, og siger at *holt* synes at have betegnet *skov* allevegne (Madsen 1863:211). Johannes Steenstrup derimod mener at ordet betyder en ‘lille skov’ (Steenstrup 1894:341).

Som det fremgår af det ovennævnte er ordet *holt* uddødt i det danske rigsmål omkring år 1800, i hvert fald i skriften. Derfor er ordet ikke altid at finde i ordbøger over moderne dansk, og oftest findes det kun som efterled i komposita i den indlånte betydning fra middelnedertysk. Dog synes ordet at leve videre i poetisk sprog. Således nævner ODS flere forfattere som bruger ordet i den “gamle” ikke-indlånte betydning, fx “et mørkt Grønholt, hvor med Skoven ... endte.” Henrik Pontoppidan *Spøgelser* 1888:64 og “Vi var ... kommen ind i et tæt ... Granholt.” Henrik Pontoppidan *Natur* 1890:61 (jf. ODS VIII:428–29).

3.1.2.2. Betydning af *holt* som appellativ i danske dialekter

Ordet *holt* har i dialekterne som hovedregel den samme betydning som i rigsmålet. Om betydningen af *holt* på Sjælland har historikeren H. Knudsen (som nævnt i kapitel 1.2.1.) skrevet således i 1834: “ved Holt forstaar den sjællandske Bonde – om jeg ikke feiler – dog nok især en lav Skov, altsaa enten en Underskov eller en Ungskov” (Knudsen 1834:37). Denne betydning afvises dog senere af Johannes Steenstrup (Steenstrup 1894:342). I *Ømålsordbogen* (ØMO) over de østdanske dialekter nævnes der to hovedbetydninger af ordet *holt*. Den første betydning som er optegnet i Nordsjælland, på Møn og på Lolland-Falster, er ‘mindre område med lav skov eller krat’ (ofte med overgang til propriel funktion). Der er to underbetydninger til den første hovedbetydning. Den ene er ‘mindre område med stubbe’ i forbindelsen “et holt stubbe”. Denne underbetydning er optegnet i Nordvestsjælland. Den anden underbetydning er ‘mindre jordstykke eller strækning’ (fx det stykke som behandles ad gangen ved markarbejde). Denne underbetydning er optegnet i Nordvestsjælland, på Vestfyn og på Ærø med omkringliggende øer. Den anden hovedbetydning er ‘tildannet træstykke, træstok’ og lignende. Denne betydning svarer til den der er nævnt ovenfor som indlånt fra middelnedertysk. Den anden hovedbetydning er optegnet på Sjælland, Møn og Lolland. Ordet *holt* forekommer altså i de danske ømålsdialekter. Og her har det forskelligt udviklede betydninger i de forskellige områder.

I ordbøger over de forskellige dialekter i Jylland er ordet *holt* i almindelighed beskrevet som i rigsmålet. Således for eksempel i *Ordbog over den danske dialekt i Angel* (OrdbAngel) som faktisk blot citerer Hagerups bog *Om det danske Sprog i Angel* fra 1867. Her hedder det: “Holte, et, lille Samling af (større) Træer, Levning af Skov”. I *Ordbog over Fjoldemålet* (OrdbFjælde) synes *holt* kun at optræde som forled eller efterled i komposita, fx *holtsko* ‘træsko’, *løsholt* ‘kort vandret stykke mellem to lodrette stolper i bindingsværk’. I visse dialekter i

Jylland har ordet dog en anden betydning. Således beskriver allerede Christian Molbech i *Dansk Dialekt-Lexicon* (MolbDial) fra 1841 en særlig betydning i vendsysselsk på denne måde: ‘Sted i Marker og Heder, hvor der tilforn har været Skov’. I Feilbergs *Jysk Ordbog* (Feilberg) fra 1886–1893 er der ved opslagsordet “-holt” henvist til “holte”. Feilberg opfatter tilsyneladende *holte* som den jyske form af ordet *holt* selvom det kun er vestjyske udtale-eksempler der indikerer den form. Hvad betydningen angår så anfører Feilberg at ordet i Løgstør og Hammerum har betydningen ‘en forhøjning i en eng, en stor holm’, og at det i Hindsted Herred bruges om ‘en åben plads i en skov’. Under “-holt” henviser han i øvrigt til nogle af de nævnte komposita med *-holt* som efterled hvor det er den fra nedertysk indlånte betydning af ordet som indgår i sammensætningerne (Feilberg). I *Et Hardsysselmål* beskriver Peter Skautrup *holter* (plur.) som “faste engjorder med grøfter omkring” (Skautrup 1927: 96), og i *Vendsysselsk Ordbog* (VendsOrdb) beskriver Arne Espegaard ordets betydning som en “lille banke”, og han tilføjer: “Til hver eng og hvert tørveskifte i Råbjerg mose hørte der et holt, hvor arbejdsvognen stod, når man arbejdede derude. ... Andre steder har *holt* haft betydningen “højereliggende, stenet og træbevokset sted” ...”. Endelig kan jeg oplyse at Kristian Hald mener at ordet *holt* har levet i jysk dialekt i betydningerne ‘åben plads i skov’ og ‘lille samling af træer’ (Hald 1975:103). De optegnelser der findes i *Jysk Ordbogs* kartotek, bekræfter de forskellige betydninger i jysk. Således er betydningerne ‘lille samling træer’ og ‘åben plads i skov’ dominerende i Østjylland og Sønderjylland, mens betydningen ‘forhøjning i eng’ kun sjældent er belagt der. I Vestjylland er det netop betydningen ‘forhøjning i eng’ der er dominerende, mens ‘lille samling træer’ og ‘åben plads i skov’ kun sjældent er belagt der. I Nordjylland er kun betydningen ‘forhøjning i eng’ belagt. På baggrund af kartotekssedlerne synes også *Jysk Ordbog* at regne *holte* som en vestjysk form, men *holt* benyttes som opslagsform.

3.1.2.3. Betydning af *holt* som appellativ i de øvrige nordiske sprog

I norrønt betyder neutrumsordet *holt* ifølge Fritzner (1891) ‘tør, ufrugtbar Stengrund som hæver sig op over den omliggende Jordoverflade og gjerne er bevoxet med Træer’. Dog vidner en talemåde som findes i norrøne tekster, om en anden og mere oprindelig betydning af ordet. Talemåden forekommer bl.a. i Grettis den stærkes saga hvor det hedder: “Hér fór, sem mælt er, at opt er í holti heyrandi nær” (Grettis saga:189). Ordet *holt* må her have betydningen ‘skov’. Hvis *holt* i dette udtryk betød ‘stenet bakke’, ville man nok kunne se den person der

stod i nærheden og lyttede! Den samme konklusion når Arne Brekke frem til i sin afhandling *HOLT as an appellative and a farm-name element in Icelandic* fra 1964. Her skriver Brekke at den ældste islandske litteratur, især Den ældre Edda, synes at bruge ordet *holt* i betydningen ‘lille skov’, og at en del af de islandske *holt*-navnes forled indikerer en sammenhæng med træer. Desuden viser Brekke i afhandlingen at Island ikke alene var bevokset med skov i store områder ved landnamstidens begyndelse, men at der også var skov de steder hvor de ældste *holt*-navne er fundet. Brekke mener desuden at den semantiske udvikling i islandsk skyldes den islandske topografi. De små skove som blev kaldt *holt*, fandtes på forhøjninger i våde sumpede områder således at *holt* kom til at betegne forhøjningen efter at skoven var forsvundet. Dertil kommer at overgræsning har medført erosion således at *holt* især associeres med en bar og stenet forhøjning (Brekke 1964:255–56). I moderne islandsk har neutrumsordet *holt* således normalt betydningen ‘stenet bakke’. I moderne norsk er forholdene mere komplicerede. Ordet *holt* findes både i maskulinum og i neutrum. Betydningen af ordet i maskulinum er ‘(trelaus, ujamn, steinet, rundvoren) høgd i lendet; bakke; (liten) åsrygg, bergnakke’ (NorskOrdb), mens det samme ord i neutrum har betydningen ‘skog; (serl:) liten skog, (tett) skogstykke, skogkrull, lund’ m.m. En tredje betydningsvariant kan i norsk optræde både i maskulinum og i neutrum. Det er betydningen ‘stykke, stong av tre (seinare metall)’. Denne betydning findes dog kun som andet sammensætningsled i komposita og repræsenterer dermed den betydning der også i de øvrige skandinaviske sprog er indlånt fra middelnedertysk.

I fornsvensk (1200–1525, jf. Kock 1906:I) findes det ord der svarer til det danske *holt* i formerne *hult* og *holt*. Söderwall giver følgende beskrivelse af ordet: ‘hult, liten skog, skogsdunge’ (Söderwall 1844–1918:519). Der er flere svenske navneforskere der har berørt betydningen af det svenske *hult*. Jeg vil i denne sammenhæng fremhæve Lars Hellberg og Hugo Karlsson som begge giver interessante bud på mere specifikke betydninger af ordet. Lars Hellberg mener at *hult* sandsynligvis engang i de germanske sprog har betegnet skov i egenskab af kulturterræn, og han henviser til en udredning af etymologen Jost Trier (1952: 43ff.) som når frem til at det urgermanske **hulta-* hører hjemme i det gamle dyrknings- og arbejdsmiljø som repræsenteres af stævningsskoven. Ordet skal således betegne selve stævningsskoven og dens forskellige produkter. Det stemmer, påpeger Hellberg, godt overens med de betydninger ordet har i de forskellige ældre og yngre germanske sprog (Hellberg 1967:103 og note 35). Hugo Karlsson fremhæver at *holt* også er indlånt fra middelnedertysk i betydningen ‘trä el. ved av visse (i sht utländska) trädslag’ og ‘virke, trä(varor)’. Det er en betydning

som med sikkerhed er belagt i 1500-tallet i svensk (Karlsson 1999:107–08). Karlsson opregner de forskellige nuancer der kan iagttages i den ikke-indlånte betydning af ordet *holt/hult* som findes i både maskulinum og i neutrum i de svenske dialekter, og han når frem til fire hovedbetydninger: “1. ‘skog’ (stor eller liten, hög eller låg, på torr eller fuktig mark, ofte men ej alltid lövskog); 2. ‘hygge, uthuggning i skog’; 3. ‘myrslått, slätteräng’ ...; 4. ‘(skogklädd) förhöjning i terrängen, backe, höjd, stenig och mager mark’. Belägg med neutralt genus pekar oftast mot betydelsen ‘skog’, sådana med maskulint mot betydelsen ‘höjd’” (Karlsson 1999: 111–12). Det ser altså ud til at betydning og genus følger samme mønster som i norsk, jf. ovenfor. I moderne svensk findes ordet både i formen *holt* og i formen *hult*. *Holt* som kun bruges i sammensætninger, repræsenterer betydningen ‘træ ... av vissa ... träslag, virke, trä- (varor)’ m.m. som er indlånt fra middelnedertysk. Den anden form *hult* bruges nu kun dialektalt eller poetisk, og har betydningen ‘liten (tät) skog, (skogs)dunge; hög, tät skog’ og til tider ‘skogsbacke’ (SAOB).

Ordet *hult* er belagt to gange i gutnisk, én gang i Guta saga: “Firir þan tima ok lengi eptir siþan troþu menn a hult ok a hauga ...” (p. 4) og én gang i Guta lag: “Engin ma haita a huathci a hult eþa hauga. eþa ha þin guþ. huatki a vi e[t]þa stafgarþa.” (p. 7). Det er ikke til at sige hvilken betydning ordet har i disse citater, både ‘skov’ og ‘bakke’ er mulige. I *Gotländsk Ordbog* optræder opslagsordet *holt* i betydningen ‘træ som materiale’ idet der kun henvises til sammensatte appellativer hvor *holt* optræder med denne betydning. Det er den betydning der i de øvrige skandinaviske sprog er indlånt fra middelnedertysk.

3.1.2.4. Betydning af ordet *holt* som appellativ i de øvrige germanske sprog

Det oldhøjtyiske neutrumsord *holz, holt*, betyder ifølge J.C. Wells’ *Althochdeutsches Glossenwörterbuch* ‘Holz, Wald, Gehölz’ (Wells 1990:283), og i *Althochdeutscher Sprachschatz* fra 1838 oversætter E.G. Graff *Holz* med de latinske ord *silva* og *lignum*, men han nævner også ordene *arbor* ‘et Træ’, *callis* ‘Gangsti igennem Skov eller over Bjærge, især for Kvæget’, *nemus* ‘Skov med Græsgange og aabne Steder, en Lund’, *novalis* ‘Brakmark’ og *saltus* ‘en for det meste bjergrig Egn med Skovpartier, såvel om hele Højdedraget som om dets enkelte Dele, derfor snart = Skovegn, Skovstrækning, snart = Bjergegn, Pas’ (oversættelserne er fra Goldschmidt 1920). Desuden findes ordet i adskillige komposita, både som forled og som efterled (Graff 1838:930–32). I middelnedertysk er ordet *holt* ligeledes et neutrumsord. Her bruges det betydningen ‘Holz als Stoff des Baumes’, ‘aus Holz hergestelltes Stück’ og ‘Baum-

bestand, Gehölz, Wald, Waldstück, Hochwald, gehegter Wald' (Lasch og Borchling 1956ff. II:342). I oldfrisisk har *holt* betydningerne 'holz' og 'stock, knittel'. Desuden forekommer der her et sammensat ord, *holtfot* 'holzfuss', og ordet *holten* som betyder 'hölzern, aus holz' (v. Richthofen 1840:823).

Også i middelengelsk er ordet *holt* et neutrumsord, og det optræder med stavemåderne *hold*, *halt* og *hout*. Her betyder det 'a wood, grove, copse' og 'a wooded hill'. Ordet indgår desuden i forskellige talemåder, fx "on holt and heth" som betyder 'everywhere' (*Middle English Dictionary*). *The Oxford English Dictionary* (OED) nævner desuden to andre betydninger som er uddøde i moderne engelsk. Det er betydningen 'wood, timber' og den betydning som er beskrevet i følgende citat: "a Hoult, or little Isle cut out of the land of purpose to be ouerflowed euerie tyde by the sea; that of the froth thereof ... salt may be made." Det vil sige en lille holm eller forhøjning.

I det germanske sprogområde uden for Norden ser det ud til at det er begrænset hvor meget ordet *holt/hout/Holz* benyttes i de nutidige sprog. I en engelsk-dansk ordbog betegnes *holt* 'lund, skovklædt bakke' således som arkaisk eller poetisk (Eng-Da), mens ordet *hout* i nederlandsk og *Holz* i tysk kun anføres i betydningen 'træ (som stof)' (Holl-Da og Ty-Da).

3.1.3. Betydning af *holt* som efterled i danske stednavne

Der er almindelig enighed om at når ordet *holt* er brugt som led i stednavne i Danmark, har det betydningen '(lille) skov'. Således nævner ingen af de i kapitel 1.2.1. nævnte forskere fra 1800-tallet at betydningen kan være en anden. Steenstrup afviser endda at betydningen i ældre vestnordisk som ifølge Fritzner er 'tør, ufrugtbar stengrund, som hæver sig op over den omliggende Jordoverflade og gjerne er bevoxet med Træer', kan findes i danske stednavne (Steenstrup 1894:341). Ordets betydning i rigsmålet beskrives ofte med ordene 'skov, lund', og andre betydninger synes kun at forekomme i dialekterne (jf. ovenfor). Det er således karakteristisk at Kristian Hald i *Vore Stednavne* behandler *holt*-navnene under det afsnit som handler om (oprindelige) skovnavne. Desuden synes navnene altid at blive behandlet som oprindelige naturnavne uden at der stilles spørgsmål til dette. Den første der nævner muligheden for at der kan foreligge en anden betydning er Skautrup. Han siger at bebyggelsesnavnene på *-holt* (og på *-tved*, *-slet(te)*, *-rød* samt *-skov*) er udtryk for en nyrydning i perioden 800–1100 (DSH I:116–18). Muligvis er det Skautrups udtalelse der er årsag til at Gyldendals Tibinds Leksikon skriver at *-holt* findes i stednavne fra ca. 800–1100 med betydning 'rydning i skov'. Det kan

ikke være rigtigt da det ikke kan sandsynliggøres at *holt*-navnene kun er dannet i denne periode, og hvis betydningen 'rydning i skov' eksisterer, er den i hvert fald sekundær. Endelig har John Kousgård Sørensen nævnt at efterleddet *-holt* kan have fået en ny betydning, nemlig 'bebyggelse ved lille skov' (Kousgård Sørensen 1997:578). Når det gælder de yngre bebyggelsesnavne på *-holt*, er der ikke sagt meget om betydningen af efterleddet i netop den gruppe navne. Men i et bind af DS nævnes det at det ikke kan udelukkes at enkelte, især nyere, navne på *-holt* er analogidannelser uden topografisk grundlag for efterleddet (DS XVII:XXXI).

Som en parallel til de danske navne på *-holt* skal de svenske navne på *-hult* nævnes. De tillægges almindeligvis betydningen 'lille skov', men under tiden tillægges navnene også andre betydninger. Hugo Karlsson som senest har beskæftiget sig med navneleddet, mener efter en gennemgang af ordets betydning i forskellige svenske dialekter og dets forekomst i norske og islandske stednavne at der i virkeligheden er tale om to homonyme ord. Det ene (i neutrum) skulle i så fald betyde '(lille) skov', og det andet (i maskulinum) skulle betyde 'højde, bakke' (jf. også kapitel 3.1.2.3. ovenfor).

Spørgsmålet er nu om der findes indikatorer på betydningerne '(lille) skov', 'rydning i skov', 'højde, bakke' og 'bebyggelse ved lille skov' i materialets navne. Det kan forleddene i de toleddede navne fortælle os en del om. Forleddene i materialets navne er gennemgået i kapitel 4 nedenfor, for information om hvilke navne der indeholder de forskellige forled, se bilag 2.

En stor gruppe af de danske *holt*-navne har træbetegnelser og træbetegnelser i kollektivform i forleddene (se kapitel 4.1.1.1. med bilag), og det er et tungtvejende argument for betydning '(lille) skov', men de udelukker dog ikke en betydning som 'rydning', jf. navne som *Birkerød* og *Allerød* der har efterleddet *-rød* 'rydning'. Et andet indicium på betydningen '(lille) skov' er de forled som vidner om arbejde med træ eller anden forekomst af træ end den som træbetegnelserne sigter til. Det gælder navne med forled som sb. *bark*, sb. *bjælke*, sb. *brand* 'bjælke, sb. *bulbro* 'bro af tømrestokke', sb. *ffjel* 'bræt', sb. *spån*, sb. *stub*, sb. *stok* 'tømmerstok, bjælke' og sb. *tømmer*. Der findes dog nogle få forled i materialets navne som synes at vidne om lokaliteter uden træer. Det drejer sig om navne med forled som adj. *bar*, sb. glda. *fiäll* 'udmark, udyrket areal', sb. *hed* 'hede', sb. *hede*, sb. *mile* 'vandreklit', sb. *sand*, sb. *slette* og sb. *strand* som ikke umiddelbart vidner om skovbevoksning, men derimod om arealer der normalt ikke har nogen bevoksning af betydning. Men lokaliteter som disse kan dog godt tænkes at have en mindre kratbevoksning.

Nogle få forled i materialets ældre navne kan muligvis indicere betydningen 'rydning'. Det gælder fx forled som består af adjektiverne *lys* og *åben*. Det samme er tilfældet med forled som sb. *rum* 'ryddet plads, rydning', sb. *ryd* 'rydning'. Desuden ligger fx gården *Sladolt* ▲ (Sj 0471), med forleddet sb. *slæt* 'slag, slåning', i et indhug i Kastrup Storskov, og dette forhold udgør endnu en grund til at sætte navnet i forbindelse med en rydning. Forleddet part. neu. *brænt* der er dannet til vb. *brænna* 'brænde', har betydningen 'afbrændt areal', og det giver også anledning til at formode at navnene med dette forled denoterer lokaliteter som kan være ryddet ved afbrænding.

En række navne har forled som indikerer at efterleddet kan indeholde betydningen 'bakke'. Det drejer sig om alle de forled som betegner højder og fremspring, fx sb. *hammer* der kan betyde 'høj eller stenet bakke', sb. *hjelms* der sandsynligvis er brugt om en lav hjelmformet bakke, og adj. (eller sb.) *høj* som findes i en række af de danske *holt*-navne. Se desuden kap. 4.1.1.3. med bilag.

Nogle få navne i materialet har forled som kan indicere betydningen 'bebyggelse ved lille skov'. Det er forleddene sb. *bod* 'fæbod', sb. *borg*, sb. *bur* 'lille hus, skur, bod', sb. *gård* samt måske sb. *kirke* og sb. *mølle*. Det er altså ikke umuligt at betydningen af efterleddet kan have udviklet sig til at være bebyggelsesbetegnende i nogle af de ældre *holt*-navne.

Det kan altså ikke afvises at de betydninger af efterleddet *-holt* som hidtil er fremført som sandsynlige, kan forekomme blandt materialets ældre navne. Dog må det fastholdes at den hyppigst forekommende betydning er '(lille) skov'.

Når det gælder de yngre bebyggelsesnavne, kan det ikke afvises at de nævnte betydninger af efterleddet også optræder her. Forleddene i de yngre bebyggelsesnavne har nemlig stor lighed med forleddene i de ældre *holt*-navne (jf. kapitel 4 nedenfor). Men ordet *holt* findes ikke i rigssproget efter 1800, hvor de yngre bebyggelsesnavne er dannet. Derfor er det efter min mening mere sandsynligt at efterleddet i de unge navne har mistet sin oprindelige betydning og er blevet til et relativt betydningsløst led der bruges som efterled i navne på huse og gårde. Betydningen af dette led må være 'bebyggelse' eller måske 'beboelse'. I disse navne har efterleddet således ingen relation til omgivelserne på stedet, og det har forleddet heller ikke nødvendigvis. Der er for eksempel sjældent en sø eller en skov i nærheden af en lokalitet med det hyppigt forekommende unge navn *Søholt*.

3.2. Morfologi

Appellativet *holt* følger den samme udvikling som andre neutrale *a*-stammer. Ordet udvikler sig således mod en forenkling i gammeldansk, og det fremstår ved slutningen af middelalderen med genitiv i singularis og pluralis på *-s* (dog ses genitiv pluralis på *-æ* stadig), mens de øvrige kasusformer er uden endelse. Dog optræder der også en pluralisendelse på *-æ/-e* som er dannet ved analogi efter andre substantivbøjninger.

Som efterled i stednavne kan *-holt* fremstå i forskellige morfologiske former, fx på *-e*, *-et*, *-en* og *-er*. Langt størstedelen af de danske *holt*-navne fremstår dog med efterledet i grundformen *-holt*. Da denne grundform er uden endelse, kan den ikke bidrage til belysningen af morfologien i de enkeltstående navnebelæg, og derfor berøres denne form ikke i det følgende. *Holt*-navne som har belæg med *s*-genitiv, vil heller ikke blive berørt i det følgende.

3.2.1. Appellativet *holt* og dets udvikling

I gammeldansk har *holt* fulgt samme udvikling som andre neutrale *a*-stammer. Denne stammebøjning har i nominativ og akkusativ singularis den, i urnordisk, synkoperede form *holt* uden endelse. I begyndelsen af den gammeldanske periode var endelsen i dativ singularis *-i* som senere udviklede sig til *-æ/-e* ved infortissvækkelse. Dativ singularis ses også uden endelse, især i vestdansk i slutningen af den gammeldanske periode og uden for faste præpositionsforbindelser som fx *fra borde*, *i live* og lignende. Genitiv singularis har endelsen *-s*. Nominativ og akkusativ pluralis har, som i singularis, ingen endelse mens dativ pluralis ender på *-um*. Genitiv pluralis har endelsen *-a*, senere *-æ/-e* ved infortissvækkelse, men ses også uden endelse. Ved siden af denne endelse trænger den, fra genitiv singularis, analogiske endelse *-s* frem, men den ældre endelse ses endnu ved middelalderens slutning. Det ser dog ud til at der er sket en sammenblanding af dativ pluralis med dativ singularis og genitiv pluralis muligvis fordi der i løbet af middelalderen opstår en ny pluralisendelse (se nedenfor). I jysk kan der være opstået usikkerhed på grund af apokopen (GG III:42f.).

Den neutrale *a*-stammebøjning udvikler sig mod en forenkling i gammeldansk. Først falder dativformerne væk således at bøjningen for *holt* bliver: nom. akk. dat. sing. *holt*; gen. sing. *holts*; nom. akk. dat. plur. *holt*; gen. plur. *holtæ*, senere *holts*. Men i den senere del af middelalderen kan man, især i jysk, i nogle ord se en pluralisendelse på *-æ/-e* som er en analogisk dannelse efter andre substantivbøjninger. Pluralisendelsen optræder dog sporadisk allerede i periodens ældste håndskrifter. Den nye pluralisendelse ses især ved enstavelsesord der har

konsonantisk udlyd, og som betegner konkrete enkeltgenstande (som i reglen ikke optræder kollektivt) (jf. GG III:49f.). *Holt* tilhører denne gruppe af neutrumsord og kan derfor godt tænkes at have pluralisformer på *-æ/-e*.

3.2.2. Appellativet *holt* som stednavneled

De fleste danske stednavne fremstår i ubestemt form. Det er også tilfældet for *holt*-navnene. Således ender hovedparten af de danske *holt*-navne slet og ret på *-holt* som ved middelalderens begyndelse er den ubestemte form i nominativ og akkusativ i både singularis og pluralis. Som nævnt ovenfor breder denne form sig senere i middelalderen også til dativ i både singularis og pluralis. Et relativt stort antal danske *holt*-navne ender imidlertid på bøjningsformen *-holte* (*-olte* og *-elte*). Det er en bøjningsform som ikke er entydig. Formelt set kan der være tale om dativ singularis, en sekundær pluralisform eller genitiv pluralis. Denne form findes i navne som fx *Holte* og *Roholte* (jf. kap. 3.2.2.1.), men der findes også *holt*-navne med analogisk dannede *e*-former, fx *Agelte* og *Sværdsholte* (jf. kap. 3.2.2.1.). En række af de danske *holt*-navne ender på bøjningsformer i bestemt form, fx *Holtet* og *Holten* (jf. kap. 3.2.2.2. og 3.2.2.3.), og nogle få navne fremstår i ubestemte pluralisformer, fx *Tisted Holter* (jf. kap. 3.2.2.4.).

3.2.2.1. *-holte*

Som nævnt antages den tostavede form *-holte* (*-olte*, *-elte* osv.) almindeligvis at gå tilbage til enten en dativ singularisform eller en sekundær pluralisform af ordet *holt*. Formelt mulig er også genitiv pluralis, men det er en bøjningsform som ikke er videre sandsynlig i stednavne. Som en mulighed skal det også nævnes at det tostavede efterled kan skyldes analogi efter andre navne med udlydende *-e*.

Gunnar Knudsen skriver at når stednavnene har den toleddede form, kan der være tale om en overgang til en feminin pluralisform som i nogle norske *holt*-navne. Dette skulle imidlertid kun gælde for simpleksformer hvorimod de toleddede *holt*-navne skulle have fået det udlydende *-e* senere ved analogi med andre stednavne på *-e*. Knudsen mener desuden ikke at pluralis i oprindeligt naturbetegnende stednavne som *holt*-navnene er lige så sandsynligt som i primære bebyggelsesnavne hvor pluralis skulle sigte til et flertal af boliger eller indbyggere (Knudsen 1939:113). Måske mener Gunnar Knudsen, uden at udtrykke det klart, at de enleddede navne er ældre end de toleddede navne. Jeg mener dog ikke at der er sagligt grund-

lag for at antage at det kun er simpleksformer som kan forekomme i pluralis, og at dette ikke skulle være tilfældet for komposita. Mere sandsynlig er John Kousgård Sørensen's idé om at neutrale *a*-stammer brugt i pluralis som efterled i stednavne tidligt har fået en pluralisendelse da der i navnene ikke var mulighed for at se forskel på singularis og pluralis, i modsætning til forholdene i det almindelige sprog hvor appellativets numerus vil fremgå af konteksten. Kousgård Sørensen mener at denne pluralisendelse er *-a* i analogi med maskuline *a*-stammer som er meget hyppige i stednavnefterled. Denne pluralisendelse findes desuden i de feminine *o*-stammer og i de maskuline *an*-stammer (Kousgård Sørensen 1958:163).

I forhold til antallet af danske *holt*-navne der findes i de bøjningsformer der gennemgås i de følgende kapitlerne, er der mange navne som har efterledet i den tostavede form der ender på *-e*. Der findes flest af disse navne i Skåne og især på Sjælland, mens der kun er få forekomster i de øvrige dele af undersøgelsesområdet. Det er dog ikke alle navnene på *-e* der reelt afspejler en bøjningsform. Således er der en række navne som kun har *e*-formen sent i overleveringen, og de må derfor være resultat af en påvirkning fra andre navne med lignende endelse. Det aktuelle materiale kan ses i bilag 1.

En række af materialets navne har ældre belæg med efterledet i den tostavede form på *-e*. Disse navne har alle belæg med *-e* fra før 1700, men de fleste af navnene har *e*-formen belagt meget tidligere end det. Flere af disse navne fremstår også med efterledet i den tostavede form i deres nutidige skrivemåde. Andre navne har flere kildeformer med *-e* i deres overlevering, men fremstår uden *-e* i den nutidige form. Nogle navne har kun et enkelt belæg med *e*-formen.

Navnene og deres kildeformer viser at den tostavede form af efterledet har været til stede allerede i de ældste kilder. I enkelte af kildeformerne – hovedsageligt i de skånske – ender det tostavede efterled på *-a*. De navne der først har *-a* i den yngre del af overleveringen, har været udsat for en forsvenskning af det danske *-e* i tiden efter 1658 lige som det danske *-holt* er blevet forsvensket til *-hult*. Men de ældre belæg med *-a* kunne være tegn på en sekundær pluralisdannelse som den bla. Kousgård Sørensen har omtalt (jf. ovenfor). Fx har *Græsted* ● (Sj 0025) et belæg på *-a* så tidligt som c. 1370. Disse navne med *-a* betegner altså med stor sandsynlighed pluralis. Men når det gælder resten af navnene, er det ikke muligt at afgøre om der er tale om en dativ singularisform eller en pluralisdannelse. I og for sig er der intet til hinder for at begge muligheder er til stede.

I de fleste tilfælde er det således ikke muligt at konstatere hvad den tostavede form, *-holte*, afspejler. Det tostavede efterled kan således både betegne en dativ singularisform og en nominativ/akkusativ pluralisform. Som nævnt kan begge dele sagtens tænkes at forekomme side om side. Faktisk kan også den enleddede form af efterleddet – ud over at betegne nominativ og akkusativ singularis – også betegne både dativ singularis og nominativ/akkusativ pluralis idet begge former forekommer uden endelse i middelalderen.

En række navne har som nævnt først *e*-formen overleveret relativt sent. Således er det antaget at navne der først har *e*-formen overleveret efter 1700, afspejler en analogisk dannet form. Det skyldes at en afspejling af kasus ikke er sandsynlig på den tid. Disse unge *e*-former ses især på Sjælland, og de betragtes som dannede ved påvirkning fra andre navne med samme endelse på grund af den sene overlevering af netop denne form. Det er interessant at mange af disse navne tilhører det yngre lag af *holt*-navne som for en stor del kan betragtes som analogidannelser i sig selv.

3.2.2.2. *-holtet*

Bestemt form singularis på *-et* er den hyppigst forekommende bestemthedsform blandt de danske *holt*-navne. 40 navne i materialet har belæg med netop denne bestemthedsendelse. Heraf har omtrent halvdelen bevaret bestemthedsendelsen i den nutidige skrivemåde. Bestemt form singularis forekommer i hele undersøgelsesområdet. Mange af disse navne findes i Nordjylland, men her er der jo også mange *holt*-navne (se udbredelseskort i kap. 6.2.2.), så fordelingen af disse navne ser ud til at være proportional med fordelingen af *holt*-navnene i almindelighed.

De fleste af navnene har belæg både med og uden bestemthedsendelsen *-et*. Det ældste eksempel på denne bestemthedsform findes i et belæg fra ca. 1525 på det nordsjællandske navn *Holt* ● (Sj 0025). I alt fem af navnene har ligeledes bestemthedsendelsen overleveret i 1500-tallet. To af disse fem navne har en ældre overlevering som ikke har denne endelse. Det gælder det ovennævnte *Holt* ● (Sj 0025) og sandsynligvis også *Holtet* ● (Njy 1473). De resterende navne har først bestemthedsendelsen *-et* overleveret efter 1600, i flere tilfælde først i 1700-, 1800- og 1900-tallet. Det er desuden bemærkelsesværdigt at mange af navnene med bestemthedsendelsen *-et* er usammensatte og relativt unge. Det kan betyde at ordet *holt* har været levende langt op i tiden.

Enkelte af navnene har ved siden af belæg i bestemt form singularis også belæg med efterleddet i formen *-holte*. Det gælder *Stenshult* ● (Sk 0609), *Holt* ● (Sj 0025) og *Holtet* ● (Njy 1227). Da formerne på *-et* kun kan betegne singularis, er det nærliggende at antage at formerne på *-e* i disse tre navne også er singularis. Det er således sandsynligt at *e*-formerne i disse navne dækker over dativ singularis. Det skal understreges at jyske udtaleformer på [-håltə] afspejler skrivemåden *-holtet*.

3.2.2.3. *-holten*

Den oprindelige endelse i bestemt form pluralis er i neutrumsord *-en* (< *-in*). Denne endelse falder imidlertid sammen med bestemt form singularis af ord i såvel femininum (*-en* < *-in*) som maskulinum (*-en* < *-inn*), og derfor fremstår bestemt form pluralis af neutrumsordene ofte i sekundære former som fx *-erne* eller *-ene* (se kap. 3.2.2.4. nedenfor). I mit materiale forekommer endelsen på *-en* kun i otte navne, hvoraf ét træffes på Sjælland og syv i Jylland. Fire navne på Sjælland og i Nordjylland er ved siden af former på *-en* også overleveret med former på *-et*, og det er derfor muligt at kildeformerne med *-en* også repræsenterer en singularisform. Fire navne fra Øst-, Vest- og Sønderjylland har først endelsen *-en* belagt efter 1800, og en bestemt form i pluralis er derfor ikke sandsynlig i disse tilfælde. På den baggrund betegner bestemthedsendelsen *-en* rimeligvis oftest singularis i de danske *holt*-navne. Jf. dog *Holt* ▲ (Øjy 1929) umiddelbart nedenfor som har flere belæg i pluralis ved siden af en form med endelsen *-en*.

3.2.2.4. *-holter* og *-holterne*

Det er kun nogle få danske *holt*-navne som har belæg der med sikkerhed er pluralisformer. Det er former med endelserne *-er* og *-e(r)ne* som er sekundære pluralisformer. Spredt i undersøgelsesområdet er der otte navne som har kildeformer med endelsen *-er*, og to navne har endelsen *-e(r)ne*. Det er dog kun det unge navn *Tisted Holter* ■ (Njy 1548) som har pluralisendelsen *-er* i den nutidige skrivemåde. Fælles for de ti navne er at pluralisendelsen er overleveret ret sent. *Ørsholt* ● (Sj 0011) har den tidligste forekomst af endelsen, og den er fra midten af 1500-tallet. Alle de jyske forekomster er fra slutningen af 1600-tallet eller senere. Det sønderjyske *Holt* ▲ (Sjy 3061) har – bemærkelsesværdigt nok – belæg i både pluralis og singularis.

3.3. Lydlig form og udvikling

Som appellativ har ordet *holt* ikke været udsat for lydlig ændringer siden den urnordiske synkope i tiden 400–800 (900). En stor del af stednavnene med *-holt* som efterled fremstår da også med uændret efterled. Det er tilfældet med navne som fx *Tiselholt* ● (Fyn 1099) og *Højerholt* ● (Njy 1221). Men som efterled i stednavne kan ordet *holt* dog ændre sig en del. I nogle tilfælde bliver efterleddet svækket til *-olt(e)*. Det gælder fx i navnene *Sjolte* ● (Sj 0602) og *Stabolt* ▲ (Fyn 1046). I en række navne bliver *-holt* yderligere svækket til *-elt(e)*. Det gælder for eksempel navnene *Toelt* ● (Sj 0014) og *Kirkelte* ● (Sj 0016). I andre tilfælde omdannes *-holt* til *-alt*. Det er en omdannelse som især ses i Skåne og i et område i Randers Amt i Østjylland. Det drejer sig om navne som *Örnalt* ● (Sk 1309) og *Romalt* ● (Øjy 1951). Nogle få navne har et stærkt omdannet udseende forårsaget af svækkelse til *-lt(e)*, *-t(e)*, *-l(e)* m.m. Det gælder for eksempel navnene *Brændt* ● (Sj 0335) og *Saltø* ● (Sj 0483).

3.3.1. Navne med uforandret efterled

Selv om der er omfattende omdannelser i form af svind, svækkelser og andre efterledsudviklinger i de danske *holt*-navne, er den største gruppe af navne dog dem der har bevaret efterleddet i uforandret form. Nogle af disse navne forekommer i områder hvor omdannelserne ikke synes at have vundet indpas i samme grad som i andre områder. Andre navne har ikke været i brug mens omdannelserne var virksomme (ca. 1400–1700). Således er alle de navne der tilhører det yngre lag (■), dannet efter at omdannelserne var virksomme. Det uforandrede efterled er således normen i undersøgelsesområdet som helhed. Men der er dog områder hvor omdannelser er det mest almindelige. Det drejer sig om Skåne og Nordsjælland. Derfor er det interessant at undersøge hvorfor nogle navne beholder efterleddet uforandret netop her. Da omdannelser af efterleddet må betegnes som normen i Skåne og i Nordsjælland, må der være en grund til at nogle navne ikke får omdannelse af efterleddet i de områder. Ved at se nærmere på disse navne er det måske muligt at sige noget om grundene til at netop disse navne ikke har været udsat for nogen omdannelser. Se de aktuelle navne i bilag 1.

Mange af de skånske og nordsjællandske navne som fremstår med uforandrede efterled gennem det meste af deres overlevering, har forled på mere end én stavelse, fx *Kärlinge-hult* ● (Sk 0305) og *Hammersholt* ● (Sj 0062). Andre af disse navne har forled der er enstavede, og som ender på mere end én konsonant, fx *Ravnsholt* ▲ (Sj 0017) og *Ringhult* ● (Sk 1301). Endelig har nogle af navnene forled som er enstavede, og som (umiddelbart) ender på

én konsonant, fx *Flathult* ● (Sk 2012) og †*Höghult* ● (Sk 2303)⁴. På baggrund af disse navne kan der ikke opstilles regler for hvornår efterleddet i et *holt*-navn bevares. Derimod kan der peges på et par forhold som kan have haft indflydelse på at efterleddet er bevaret. Således kan forled som enten er flerstavede, eller som ender på mere end én konsonant måske “holde på” efterleddet. Der er dog nogle navne med forled der kun slutter på én konsonant, som heller ikke har nogen form for omdannelse af efterleddet. Der er desuden en række navne i Nordsjælland der hører til gruppen af yngre *holt*-navne, som er dannet i tiden efter 1800. Disse navne er således dannet efter den tid hvor omdannelserne var virksomme. Tre af de ældre navne med flerstavede forled er desuden forsvundet allerede ca. 1200, og de er derfor forsvundet før den tid hvor omdannelserne synes at havde vundet indpas.

Uden for Skåne og Nordsjælland er det som nævnt mest almindeligt at efterleddet bevares i uforandret form. Derfor giver det ikke mening at undersøge hvorfor efterleddet i disse navne er uforandret. Derimod er det interessant at undersøge forholdene i forbindelse med de mange omdannelser der sker i *holt*-navnenes efterled. Det er det de næste kapitler handler om.

3.3.2. Navne med svind af *h* i efterleddet

Mange navne med *-holt* som efterled har svind af *h*. Det er et svind som har en række paralleller i det danske sprog. Lyden *h* er en hæmmelyd (spirant) (jf. fx Fischer-Jørgensen 1962: 66–67) som i talen kun findes i forlyd, og den kan ikke artikuleres hvis trykket på den aktuelle stavelse bliver for svagt (Hansen 1971:469). Mange danske dialekter og det danske rigssprog har svind af *h* foran konsonant, mens det i svagtryksstilling også kan forsvinde foran vokal. Således er der ofte svind af *h* når det står som forlyd i andet sammensætningsled i sammensatte ord, fx i hundebetegnelsen *mynde* som kommer af glda. *miøhund*, vn. *miøhundr* (ibid: 470 og GG II:332–334). Det er en udvikling der særligt ofte ses i proprier. Ud over stednavne på *-holt* er der også ofte svind af *h* i stednavne på fx *-høj*. Disse navne har ofte yderligere svækkelser end svind af *h*. Det gælder fx *Vedersø* (< *Withershøgh*) og *Aversi* (< *Auershøgh*). Stednavne med efterled som *-hals*, *-holm* og *-hus* kan også have *h*-svind – somme tider fulgt af yderligere svækkelse, fx *Longelse* (< *Liungehals*), *Middelsomherred* (< *Mæ*

⁴ To skånske navne, *Brägnahult* ● (Sk 0505) og *Stavshult* ● (Sk 0515), har efterleddet skrevet i formen *Haaiilt* i en kilde fra 1538. Der er sandsynligvis tale om en afvigende skrivemåde, som ikke afspejler nogen form for svækkelse. Derfor er de to navne taget med i dette kapitel.

-thælsholmheret) og *Tejls* (< *Tegllhus*) (Hansen 1971:471–472; om navne på *-høj* se også Christensen (Dalberg) 1971).

Mange af de danske *holt*-navne som har svind af *h* i efterleddet, er blevet restituerede. Således er det ofte kun i den ældre overlevering at man kan se efterleddet fremstå i formen *-olt(e)*. I andre tilfælde er *h*-svindet kun synligt i udtaleformerne. Svind af *h* i efterleddet ses i hele det undersøgte område. Derimod er der ingen eksempler på *h*-svind i simpleks. Den oplagte forklaring på det er at *h* der optræder i forlyd, og at simpleks altid vil stå relativt trykstærkt.

De sikre *holt*-navne med *h*-svind fordeler sig på tre grupper. Den første gruppe består af de navne som har kildeformer der viser *h*-svind, men hvor navnene er restituerede og fremstår med *-holt* i sin fulde form i dag. Den anden gruppe består af navne hvor *h*-svindet er overleveret og bevaret i navnets nutidige form. Den tredje gruppe består af navne som kun har *h*-svindet synligt i udtaleformer der er optegnet i 1900-tallet.

Restituerede navne med *h*-svind i et eller flere af de ældre belæg findes i hele det undersøgte område. Der synes dog at være flest navne af denne art i Skåne og på Sjælland. I Nordjylland hvor der er en høj koncentration af *holt*-navne, er der derimod relativt få navne med *h*-svind. Kun nogle få danske *holt*-navne fremstår med *h*-svind i deres nutidige form. Der er tale om 4 navne, 2 på Sjælland og 2 på Fyn. En række navne viser kun *h*-svindet i udtaleoptegnelser fra 1900-tallet. Disse navne giver ikke belæg for at beskrive det svind der sker i ældre tid, men de viser at der har fundet et svind sted som trods alt har sat sig spor i navnenes udtale. Der er to eksempler på dette fra Skåne, men de fleste af disse navne er fra Jylland.

Materialet viser at *h*-svindet har størst udbredelse i slutningen af 1400-tallet samt i 1500- og 1600-tallet. Mange navne har dog ikke en overlevering der er ældre end dette, og derfor kan det ikke udelukkes at svindet i nogle tilfælde forekommer tidligere. En række navne med ældre overlevering leverer dog et indicium for at svindet kun undtagelsesvis er ældre. Således har de fleste af materialets belæg fra før ca. 1450, ikke *h*-svind. Et *h*-svind fra før ca. 1450 ses kun i to sjællandske navne, nemlig *Udsholt* ● (Sj 0029) der har *h*-svind allerede i 1200-tallet, og *Sjолte* ● (Sj 0602) der har *h*-svind i første halvdel af 1400-tallet. Hvor efterleddet restitueres, synes dette almindeligvis at være gennemført i 1600-tallet. På Fyn og i Jylland er *h*-svindet mindre udbredt end i Skåne og på Sjælland. De fleste jyske navne med *h*-svind har desuden fået efterleddet restitueret allerede i 1500-tallet. Det gælder fx *Langholt* ●

(Njy 1471) og *Ravnholt* ● (Øjy 1794). I Vestjylland er der ingen forekomster af *h*-svind, mens det i Sønderjylland kun er svagt belagt. Der er kun to sønderjyske navne som har *h*-svind uden for udtaleformerne. Det drejer sig om navnene *Mørkholt* ▲ (Sjy 3211) og *Villersholt* ▲ (Sjy 3245), og her viser svindet sig først i 1700-tallet, som dog også er navnenes ældste overlevering.

Der er kun fire navne der fremstår med *h*-svind i deres nutidige form, og derfor er det svært at sige noget om hvorfor de ikke er blevet restitueret. Det ene af de fire navne, *Sjolte* ● (Sj 0602), er et ældre bebyggelsesnavn hvor *h*-svindet har medført at forleddets og efterledets vokaler er “smeltet sammen”. I enkelte af belæggene er det oven i købet kun *-lte* der står tilbage af efterleddet, om svækkelsen til denne form af efterleddet se nedenfor i kap. 3.3.5. Måske har den yderligere svækkelse medført at forleddet ikke har været genneskueligt, og at en restitution dermed ikke har været mulig. De tre øvrige navne er oprindelige naturnavne der er blevet bebyggelsesnavne i tiden efter 1800, fx *Sladolt* ▲ (Sj 0471).

To skånske og otte jyske navne viser kun *h*-svind i udtaleformer fra 1900-tallet. To af de jyske navne er fra Nordjylland. Det er *Barkholt* ● (Njy 1185) og *Borresholt* ● (Njy 1205) – det sidste har oven i købet trykstærkt efterled. Også to navne fra Østjylland viser udelukkende *h*-svind i udtaleformer optegnet i 1900-tallet. Det er *Annikholt* ■ (Øjy 2172) og *Ørnsholt* ● (Øjy 2311). Det er bemærkelsesværdigt at *Annikholt* har *h*-svind da det tilhører gruppen af yngre *holt*-navne, og da det har tryk på den sidste stavelse. De sidste fire navne som kun viser *h*-svindet i udtaleoptegnelser, er fra Sønderjylland. Det gælder et bebyggelsesnavn og tre naturnavne.

I tre bebyggelsesnavne og i et naturnavn fra stikprøverne optræder efterleddet *-holt* ikke i sin fulde form i den ældre overlevering. Herved adskiller navnene sig fra de ovennævnte *holt*-navne, men de formodes at være *holt*-navne fordi de har et lydligt udviklingsmønster som svarer til de dokumenterede *holt*-navne. To yngre navne fra Sjælland, *Sjolte* ■ (Sj 0381) og *Vibolt* ■ (Lo-Fa 0737), har endelserne *-olte* og *-olt* som har en stor lighed med de *holt*-navne der har fået svind af *h* i efterleddet. Derfor er det nærliggende at antage at der er tale *holt*-navne, jf. *Sjolte* ● (Sj 0602). Derfor regnes disse to navne for at høre til den store gruppe af yngre navne der er dannet med forbillede i ældre *holt*-navne. Navnet *Stenholt* ▲ (Fyn 0876) har først fået restitueret efterleddet meget sent, men restitutionen ser ud til at være berettiget da de ældre former med svind stemmer fint overens med udviklingen i de ovennævnte sikre

holt-navne. Mere usikkert er navnet *Bolt* ☉ (Sjy 3012) som kun er overleveret i enstavet form, men der er dog en vis sandsynlighed for at også dette navn er et *holt*-navn.

Der findes altså *holt*-navne med *h*-svind fra det meste af undersøgelsesområdet. Den største forekomst findes i Skåne, mens der er relativt få i Nordjylland specielt i betragtning af den store nordjyske koncentration af *holt*-navne. *H*-svindet viser sig i perioden ca. 1450 – ca. 1700. Der er dog et par tidligere eksempler og nogle navne der har svind senere end 1700. De fleste af navnene får restitueret efterleddet i løbet af 1600-tallet således at det igen fremstår som *-holt(e)*. En række navne – især jyske – får dog efterleddet restitueret allerede i 1500-tallet. I alt otte navne fremstår dog med *h*-svind i deres nutidige form. Fire af disse navne er sikre *holt*-navne, mens de fire andre ikke har *-holt* belagt i den ældre overlevering. Det er interessant at også to yngre bebyggelsesnavne (■) er repræsenteret her.

3.3.3. Navne med svækkelse af efterleddet til *-elt(e)*

En del af de danske *holt*-navne har ikke blot svind af *h*, men også en yderligere svækkelse af efterleddet. Her er efterleddets vokal også blevet svækket. Det ses i kildeformer med endelser på *-elt(e)* som desuden i nogle tilfælde kan udvikle sig til *-ilt(e)*. Om udviklingen af *-holt(e)* til *-elt(e)* i stednavne skriver Gustaf Billing i afhandlingen *Åsbomålets ljudlära* (1889:118) at *hult*-navnenes efterled i Åsbo (i det nordvestlige Skåne) kunne udvikle sig til *-elt* hvis forleddet var enstavet og sluttede på konsonant. Denne udvikling skete – siger han – fordi efterleddet kom til at stå i trykløs stavelse. En række af de navne der viser svækkelse af efterleddet til *-elt(e)*, har fået restitueret efterleddet, men mange af navnene fremstår endnu i dag med svækket efterled, og kan således ikke umiddelbart genkendes som *holt*-navne. De svækkede efterled der viser udvikling til *-ilt(e)*, kan bero på en (i østdansk) forekommende lydglukning af ($\text{æ} >$) $e > i$ foran palatalt l + konsonant (som her) eller ved gemination. Denne udvikling er især foregået i semifortis og infortis (jf. GG I²:247).

Sikre *holt*-navne med svækkelse af efterleddet til *-elt(e)* kan inddeles i tre grupper. Den første gruppe er de navne der har kildeformer som viser svækkelse til *-elt(e)*, men som er restituerede og fremstår med *-holt(e)* i sin fulde form i dag. Det er navne som viser at der er tale om en svækkelse der er særlig karakteristisk for visse egne af det undersøgte område. Således er svækkelsen særlig koncentreret i Skåne. Den anden gruppe består af navne der fremstår med

svækkelse af efterleddet til *-elt(e)* i den form navnet har i dag. Her er kun tale om få navne som hovedsageligt er fra Nordsjælland, nogle enkelte er dog fra Sønderjylland. To af navnene fra Nordsjælland er forsvundet i 1500- og 1600-tallet, og de er derfor forsvundet mens svækkelsen har været virksom, jf. nedenfor. Den tredje og sidste gruppe består af en række navne som kun viser svækkelse til *-elt(e)* i udtaleoptegnelser fra 1900-tallet. Disse navne giver ikke belæg for at beskrive den svækkelse der sker i ældre tid, men de viser at der har fundet en svækkelse sted som har været så gennemgribende at den har sat sig spor i udtalen af navnene. Langt de fleste af disse navne er skånske, men der er dog enkelte eksempler fra Sjælland og Jylland. Se det aktuelle materiale i bilag 1.

Materialet viser at svækkelsen af *-holt(e)* til *-elt(e)* er mest udbredt i 1500- og 1600-tallet. Et enkelt af de navne der har beholdt svækkelsen frem til nutiden, viser dog svækkelse allerede ca. 1400. Det er *Toelt* ● (Sj 0014). I andre navne viser svækkelsen sig først i 1700-tallet. Det gælder *Kromhult* ● (Sk 0407), *Romhult* ● (Sk 0407) og naturnavnet *Gravholt* ☉E (Sjy 3117). Og et enkelt navn viser først svækkelse af vokalen i 1800-tallet, dog med bevarelse af efterleddets *h*. Det er *Kværnholt* ● (Sjy 3135). Et naturnavn hvis ældste overlevering er fra 1700-tallet, viser først svækkelsen i 1900-tallet. Det er *Usselt* ☉D (Sjy 3012). De nordsjællandske navne der har beholdt svækkelsen til *-elt(e)* i den nutidige form, viser gennemgående svækkelsen lidt tidligere end de navne der har fået restitueret efterleddet.

Blandt de navne der er blevet restitueret, er der enkelte forekomster af *h*-svind uden yderligere svækkelser fra den sidste halvdel af 1400-tallet og nogle forekomster fra tiden efter 1600, men langt de fleste forekomster stammer fra 1500-tallet. Den yderligere svækkelse af efterleddet til *-elt(e)* synes at være lidt yngre end *h*-svindet. Således er der nogle belæg med svækkelse fra 1500-tallet, men hovedparten af kildeformerne med svækkelse er fra 1600-tallet. Svækkelsen af efterleddet synes dog at være lidt ældre når det gælder de navne der har beholdt svækkelsen frem til nutiden, jf. *Toelt* som nævnt ovenfor. Måske er den tidlige svækkelse i disse navne årsagen til at svækkelsen er fastholdt frem til nutiden. Størstedelen af de – især skånske – navne der kun har svækkelsen belagt i en udtaleform fra 1900-tallet har *h*-svind i kildeformer fra 1500- og 1600-tallet. Derfor kan svækkelsen i de navne være en yngre udvikling dannet i analogi med de mange andre navne som har svækkelsen belagt i de ældre kildeformer og i udtaleformerne. En anden mulighed er at det afspejler den svækkelse der er sket i ældre tid, men som ikke er belagt i den ældre overlevering – kun i udtalen. De jyske eksempler på svækkelse i udtaleformerne kan ikke forklares på anden måde end som resultatet

af den almindelige svækkelse i infortisstavelse. Det gælder fx *Borholt* ● (Njy 1241) med udtaleformen [barəlt]. To skånske navne har belæg med *ø*-vokal i efterleddet. Det er *Malshult* ● (Sk 2311) med kildeformen: 1464 Malshølt, og *Röshult* ● (Sk 2206) med kildeformen: 1609 Rössøltt. Denne *ø*-vokal kan enten betegne den svækkede vokal [ə], eller den kan betegne en åbning af *y*-vokalen i diminutiven *-hylt(e)* eller (med *h*-svind) *-ylt(e)* der kan veksle med former på *-holt(e)*, jf. fx *Lindhult* ● (Sk 2309) som skrives: 1555 lyndtholltt; 1568 Lijnhyldt; 1930 [lɪnəlt].

De fleste belæg med svækkelse af efterleddet har også svind af *h*, jf. kap. 3.3.2. ovenfor. Der er dog nogle få navne der har belæg med svækkelse af efterleddets vokal, men som har bevaret *h*. Det er *Eleshult* ● (Sk 1221), *Krogshult* ● (Sk 2114), *Syrkhult* ● (Sk 0415), *Kværnholt* ● (Sjy 3135) og *Kirkelte* ● (Sj 0016). De fire første navne har svækkelse af vokalen uden *h*-svind i 1500- og 1600-tallet. Det sidste har først det svækkede efterled belagt i 1800-tallet. Selvom svækkelse og *h*-svind følges ad i hovedparten af navnene med svækkelse, kan den ene udvikling altså godt optræde uden den anden. To navne har kildeformer hvor det er uvist om *h* er en del af efterleddet, eller om det sammen med bogstavet *c* betegner en *k*-lyd i forleddet. Det drejer sig om *Mörkahult* ● (Sk 1313) med kildeformen: 1679 i Mørchelt, og *Stockhult* ● (Sk 2309) med kildeformen: 1651 Stochelt.

I Nordsjælland og i Skåne har mange af de svækkede navne fået omdannet efterleddets (første) vokal til *i*. Omdannelsen optræder hovedsageligt i 1500- og 1600-tallet i den enstavede variant af efterleddet. Det er en omdannelse som har sin rod i skriftnormen på den tid. Her var det almindeligt i skriftsproget, især i kancellisproget, at det trykssvage *e* blev skrevet *i*. Denne skriftnorm vandt også indpas i de danske områder Skåne, Halland og Blekinge. I en række hallandske *hult*-navne findes skrivemåden med endelsen *-ilt* desuden i navnenes nutidige form (jf. fx Hallberg 1985:92–93). I Halland blev efterleddet *-holt* (og *-elt*, *-ilt*) ellers forsvensket til *-hult* efter 1658 ligesom tilfældet var i Skåne, men i en jordebog fra 1876 gik man tilbage til ældre skrivemåder på *-ilt* af en række navne som ellers havde efterleddet i formen *-hult* i en jordebog fra 1825 (Ejder 1949–51:75–77). Bengt Pamp (1988:51) mener også at former med *i*-vokal i efterleddet af skånske *hult*-navne er skriftformer fra den danske tid, som derfor ikke har nogen modsvarighed i udtalen. Peter Skautrup mener dog at skriftformer med *i* for trykssvagt *e* må forudsætte en “almindelig lyd lukning” (DSH II:194). I det 17. århundrede ændres *i*-vokalerne i efterleddet igen til *e* i næsten alle de pågældende navne i

materialet. Den eneste undtagelse er nordsjællandske *Spønnelt* ● (Sj 0022) der har sideformen *Spånild*.

Efter at Skåne blev svensk i 1658 blev de mange skånske navne med svækkelse restitueret i løbet af kort tid. Navnene fik efterleddet restitueret til den svenske form af efterleddet og fremstår i dag alle med efterleddet i formen *-hult*. Kun ganske få af de nordsjællandske navne med svækkelse bliver restitueret. Den overleverede svækkelse i udtalen tyder på at nogle af de skånske navne måske kunne have bevaret svækkelsen i skriftformen også, hvis de havde fået lov.

Hovedparten af de navne som har svækkelse af efterleddet til *-elt(e)* (og evt. *-ilt(e)*) har et forled som er enstavet, og som slutter på én konsonant, jf. Gustaf Billings karakteristik af *hult*-navnene i Åsbo i det nordvestlige Skåne (Billing 1889:118). Enkelte af navnene falder dog uden for denne kategori. To skånske navne har enstavede forled som ender på vokal. Det er *Frihult* ● (Sk 0510) og *Lihult* ● (Sk 1902). Nogle få navne har (eller forudsættes at have) oprindeligt tostavet forled som ender på vokal. Det drejer sig om følgende navne fra Skåne og fra Nordsjælland: *Applehult* ● (Sk 2220), *Mörkahult* ● (Sk 1313), *Maglehult* ● (Sk 2212), *Slätthult* ● (Sk 0602), *Kirkelte* ● (Sj 0016), *Plejelt* ● (Sj 0011), *Sletelte* ● (Sj 0028) og *Toelt* ● (Sj 0014). Enkelte andre navne med svækkelse af efterleddet har forled der ender på flere end én konsonant. Det er *Angshult* ● (Sk 2311), *Björkhult* ● (Sk 2312), *Krogshult* ● (Sk 2114), *Lindhult* ● (Sk 2309), *Länghult* ● (Sk 1405), *Malshult* ● (Sk 2311), *Mörkhult* ● (Sk 2311), *Stenshult* ● (Sk 0602), *Stockhult* ● (Sk 2309), *Syrkhult* ● (Sk 0415), *Vejshult* ● (Sk 2221) og *Kværnholt* ● (Sjy 3135). Desuden er det bemærkelsesværdigt at mange af de navne der kun viser svækkelsen i udtaleformer fra 1900-tallet, har enstavede forled som ender på flere end én konsonant. Måske har navne med et forled af den art fået svækkelsen senere, evt. ved påvirkning fra de navne som allerede havde fået svækkelsen. I hvert fald er det påfaldende at de fleste af navnene der her er tale om, ligger i den nordøstre del af Skåne hvor der er en stor koncentration af *hult*-navne.

I nogle enkelte navne optræder efterleddet *-holt* ikke i sin fulde form i den ældre overlevering (jf. materiale i bilag 1). Herved adskiller navnene sig fra de ovennævnte stednavne, men de følger det samme lydlig udviklingsmønster. De gamle bebyggelsesnavne (●) og naturnavnene (☉) som ikke er overleveret med efterleddet *-holt* i sin fulde form, har udviklingsmønstre der ligner de sikre *hult*-navne med svækkelse af efterleddet til *-elt(e)*. Derfor er der efter al rimelig sandsynlighed tale om navne som oprindeligt er dannet med efterleddet

-holt. Fem yngre bebyggelsesnavne (■) med endelsen *-elt(e)* har en betydelig lighed med de *holt*-navne der har fået svækket efterleddet til *-elt(e)* som påvist ovenfor. Derfor synes de at være dannet med forbillede i andre navne med tilsvarende endelser som oprindeligt er dannet med efterleddet *-holt*, jf. de yngre navne med endelsen *-olt(e)* ovenfor i kap. 3.3.2. Derfor regnes disse navne for at høre til den store gruppe af yngre bebyggelsesnavne der er dannet med forbillede i ældre *holt*-navne.

Holt-navne med svækkelse af efterleddet til *-elt(e)* er med få undtagelser et fænomen der findes i Skåne og i Nordsjælland. For at efterleddet kan blive svækket på den måde der er beskrevet ovenfor, må det stå tryksvagt. I slutningen af den ældre middeldanske periode (1100–1350) får den trykstærke stavelse yderligere tryk, og den tryksvage stavelse bliver yderligere svækket, først og fremmest i tostavellesord (jf. DSH I:225). Denne trykforskydning finder altså sted kort tid før at det ældste eksempel på svækkelse af vokalen dukker op ca. 1400. Svækkelsen er dog mest udbredt i perioden 1500–1700, men altså med enkelte eksempler før 1500 og med nogle eksempler efter 1700. Med få undtagelser har alle navnene med svækkelse også svind af *h* i efterleddet. Dette *h*-svind fremtræder i perioden ca. 1450 – ca. 1700 ligesom tilfældet er med de navne der har *h*-svind uden yderligere svækkelser. En dansk skriveform har forårsaget at en række skånske og nordsjællandske navne har belæg hvor efterleddet i 1500-tallet fremstår i formen *-ilt(e)*. Flertallet af navnene med svækkelse af efterleddet til *-elt(e)* har et forled som er enstavet, og som slutter på én konsonant. Det kunne derfor se ud til at visse typer af forled kan være medvirkende til at efterleddet svækkes.

3.3.4. Navne med omdannelse af efterleddet til *-alt(e)*

En række af undersøgelsens navne får omdannet efterleddet til *-alt(e)*. Denne omdannelse har centrum to forskellige steder. Det ene sted er i Skåne, og her er der tale om en udvikling som ifølge svenske navneforskere kan ske i stednavne hvor forleddet har haft et udlydende *-a*. Lydforbindelsen *-ahult* har således udviklet sig til *-alt*. – En lignende udvikling ses i svenske *torp*-navne hvor lydforbindelsen *-aþorp* er blevet til *-arp* (se fx Pamp 1988:51). Det andet sted er i Østjylland i Randers Amt (Øjy 1846 – Øjy 2051) hvor der sker en delabialisering af efterleddets korte *å*-lyd til *a*. I Randers Amt er der en udpræget tendens til delabialisering, dog er der ikke en regelmæssig delabialisering af kort *å* til *a*, men lydudviklingen har altså vundet indpas

i dette efterled (Knudsen 1926:143f.). Der findes ud over de skånske og de østjyske navne enkelte andre eksempler på udviklingen i det øvrige Jylland samt på Fyn og Sjælland.

De sikre *holt*-navne som viser udvikling til *-alt* i overleveringen fordeler sig på tre grupper. Den første gruppe består af de navne som har kildeformer der viser omdannelse til *a*-vokal, men navnene er restituerede og fremstår med *-holt* (*-hult*) i sin fulde form i dag. Den anden gruppe består af navne som fremstår med endelsen *-(h)alt* i den nutidige form. Det er navne som netop findes i de to områder der er centrum for omdannelsen af *-holt(e)* til *-alt(e)*. Kun to af de sikre *holt*-navne der i dag fremstår med *a*-vokal i efterledet, ligger uden for de to centre. Ét af disse navne findes på Fyn og ét i Nordjylland. Den tredje gruppe består af navne som kun viser omdannelsen til *a*-vokal i efterledet i udtaleformer der er optegnet i 1900-tallet. Disse navne giver ikke belæg for at beskrive den omdannelse der er sket i ældre tid, men de viser at der har fundet en omdannelse sted som har været så gennemgribende at den har sat sig spor i udtalen af navnene. Kun et af disse navne ligger uden for Skåne. Se det aktuelle materiale i bilag 1.

I materialet fra Skåne ses det at de fleste navne som viser omdannelse af efterledet til *-alt* også har belæg med svækkelse til *-elt(e)*. Ligesom det var tilfældet med *h*-svind og svækkelse af efterledet til *-elt(e)*, ses også udviklingen til *-alt* i belæg fra 1500- og 1600-tallet, oftest i belæg fra 1600-tallet. Et af de skånske navne har dog udvikling til *-alt* allerede i 1354. Det er *Skarhult* ● (Sk 0416). Kun to kildeformer kan påvise at forledet har endt på den *a*-vokal som kan medføre udviklingen af efterledet til *-alt*. Det er *Farhult* ● (Sk 0505) som har kildeformen: 1351 Faugrahult; og det er *Smedhult* ● (Sk 1309) der har kildeformen: 1555 Smæahollt. Det er forventeligt at der har været en vis analogipåvirkning således at navne som måske ikke havde de gunstige forhold, alligevel har fået ændret efterledet til *-alt* ved påvirkning fra omgivelsernes navne med samme endelse. På Sjælland er der nogle navne som også har belæg med *a*-vokal i efterledet. Da der kun er tale om enkelte navne, kan det se ud som en skriftpåvirkning fra de skånske navne. Men da flere af de sjællandske eksempler er ældre end hovedparten af de skånske eksempler, er en lydlig udvikling som ligner den skånske, også en mulighed. Det skal også nævnes at det ikke kan udelukkes at nogle af *a*-vokalerne i efterleddene kunne betegne en *å*-lyd, dvs. en variation af efterleddets oprindelige *o*-vokal, men det er ikke muligt at påvise hvor det måtte være tilfældet. I Skåne og på Sjælland er der to navne

som har bevaret *h* i belæg med omdannelse til *a*-vokal i efterleddet. Det er *Koholte* ▲ (Sj 0592) og *Vegalt* ● (Sk 0309).

Antallet af *holt*-navne i Randers Amt med omdannelse af *-holt* til *-alt* er betydeligt mindre end antallet af skånske navne som resulterer i den samme form af efterleddet, men det samlede antal *holt*-navne er også betydeligt mindre i Randers Amt. I Randers Amt (Øjy 1846 – Øjy 2051) viser i alt seks navne delabialisering af efterleddets *o*-vokal til *a*-vokal. Fire af disse navne har beholdt delabialiseringen frem til nutiden. De to andre navne har fået restitueret efterleddet til *-holt* i skriften, det ene af disse har dog beholdt delabialiseringen i udtaleop-tegningerne. I Randers Amt ses udviklingen til *a*-vokal også i et simpleks, og de fleste af de østjyske navne med lydåbning af efterleddets vokal fra *o* til *a* har bevaret *h* i et eller flere af de ældre belæg. Det drejer sig om *Haltet* ▲ (Øjy 1952), *Romalt* ● (Øjy 1951), *Segalt* ● (Øjy 2046), *Stenbjergholt* ● (Øjy 1958) og *Tørholt* ▲ (Øjy 1951). Lydåbningen af efterleddets vokal er altså ikke afhængig af *h*-svind. I udtalen har *Romalt* ● (Øjy 1951), *Segalt* ● (Øjy 2046) og *Stenalt* ● (Øjy 1945) fået efterleddet svækket til [-*alt*].

Enkelte navne fra det øvrige Jylland og to navne fra Fyn viser også udvikling til *a*-vokal i efterleddet. I disse navne kan *a*-vokalen afspejle en *å*-lyd, eller der kan muligvis være tale om påvirkning fra andre navne med samme endelse. Således kan de fynske navne *Brændolt* ▲ (Fyn 0869) og *Stenalt* ● (Fyn 0875) – som først viser *a*-vokalen sent i 1900-tallet – muligvis være påvirket af fx herregårdsnavnet *Stenalt* ● (Øjy 1945) i Randers Amt, men det kan også være spontane udviklinger. Nogle få navne i Nord-, Øst- og Vestjylland har bevaret efterleddets *h* i de belæg der viser udvikling til *a*-vokal i efterleddet. I Nordjylland er der kun to navne med udvikling til *a*-vokal. Det gælder *Holt* ● (Njy 1549) og †*Halt* ● (Njy 1244). De er begge simplicia, og derfor er *h* bevaret da det står i forlyd. I Østjylland uden for Randers Amt forekommer der to navne der har bevaret *h* i de belæg hvor efterleddet har *a*-vokal. Det gælder *Lilholt* ▲ (Øjy 2361) og det eneste navn uden for Skåne som kun viser udvikling til *a*-vokal i efterleddet i udtalen, nemlig *Bavnholt* ■ (Øjy 2341). I Vestjylland er der to navne med udvikling til *a*-vokal i efterleddet, og de har begge bevaret efterleddets *h*. Det er *Bodholt* ● (Vjy 2491) og *Favrholt* ● (Vjy 2707).

I fem gamle skånske bebyggelsesnavne (●) med endelsen *-alt* optræder efterleddet *-holt* ikke i sin fulde form i den ældre overlevering. Herved adskiller de sig fra navnene der er omtalt ovenfor, men de følger det samme lydlig udviklingsmønster som navnene der er

beskrevet i det foregående, i en sådan grad at der efter al rimelig sandsynlighed er tale om navne der oprindeligt er dannet med efterleddet *-holt*.

Der findes altså belæg med *a*-vokal i efterleddet flere steder i undersøgelsesområdet. Dog er der centrum for denne omdannelse til *-alt* i Skåne og i et område i Randers Amt i Østjylland. I Skåne har udviklingen af efterleddet til *-alt* sandsynligvis været forårsaget af lydforbindelsen *-aholt*. De fleste skånske navne med udvikling af efterleddet til *-alt* er også udsat for *h*-svind og andre omdannelser. De få sjællandske navne som har belæg med udvikling til *-alt*, kan være udviklet under de samme omstændigheder som gør sig gældende i Skåne eller ved skriftpåvirkning fra de skånske navne. I Randers Amt ser lydåbningen af efterleddets *o*-vokal til *a* ikke ud til at være afhængig af andre forhold i efterleddet. Dog er der *h*-svind og enkelte eksempler på andre omdannelser i de navne der har *-alt* bevaret i deres nutidige skrivemåde. Nogle få navne andre steder i Jylland og på Fyn viser også udvikling til *-alt* i enkelte belæg, men det er uklart hvad *a*-vokalen skyldes i disse tilfælde.

3.3.5. Navne med svækkelse af efterleddet til *-lt(e)*

Svækkelsen af efterleddet *-holt(e)* til *-lt(e)* ses i tre navne fra Skåne og et enkelt navn fra Sjælland som har efterleddet *-holt* belagt i sin fulde form i den ældre overlevering. Fælles for de fire navne er at de har omdannelser af efterleddet i deres ældre overlevering. Disse omdannelser består både af *h*-svind og svækkelse til *-lt(e)*. *Gyhult* • (Sk 1228), *Mjöhult* • (Sk 1201) og *Sjolte* • (Sj 0602) har det til fælles at de har forled der siden middelalderen fremstår som enstavede og som ender på vokal. *Skoghult* • (Sk 1902) adskiller sig herfra ved at have et forled der ender på konsonant. For *Skoghults* vedkommende er hele forleddet (plus *-s*) bevaret i den udtaleform der har efterleddet i formen *-lt*. Svækkelserne i de tre skånske navne sker tilsyneladende i 1500- og 1600-tallet ligesom det er tilfældet med de øvrige omdannelser der er beskrevet i det foregående. Men i det ovennævnte sjællandske navn *Sjolte* ses svækkelsen allerede i 1400-tallet.

To sydvestsjællandske navne som begge har den nutidige form *Saltø*, har ikke efterleddet *-holt(e)* overleveret i sin fulde form i den ældre overlevering. Dette har givet anledning til alternative tolkninger af navnene. Navnenes form og udvikling ligner imidlertid den som er beskrevet for de fire navne ovenfor. Derfor kan de to navne med stor sandsynlighed medregnes til *holt*-navnene som der også argumenteres for under behandlingen af *Saltø* i kapitel 2.1.

Omdannelsen af disse to enslydende navne er noget ældre og meget mere gennemgribende end det er tilfældet for de fire navne der er beskrevet ovenfor. Måske har forekomsten af den samme vokal på begge sider af *h*'et i navnenes efterled bevirket en tidlig svækkelse af efterleddets *h*. Dette kunne også tjene som forklaring på at der optræder et så tidligt eksempel på *h*-svind. Hvorfor *Saltø*'ernes vokal i første stavelse har ændret sig til *a* er uvist.

3.3.6. Navne med svind af *l* i efterleddet

En række navne får, ved siden af andre omdannelser, også svind af efterleddets *l*. Det er et svind der resulterer i at det oprindelige efterled *-holt(e)* kommer til at fremstå i formerne *-et(e)*, *-ot(e)* eller blot *-t(e)*. Svindet af efterleddets *l* er hyppigst i Skåne og på Sjælland, men det ses også et par steder i Jylland. Alle de belæg som har svind af *l* i efterleddet har også *h*-svind. En del af kildeformerne har desuden svækkelse eller svind af efterleddets *o*-vokal. Kun to af navnene har beholdt dette svind af *-hol-* i deres nutidige skriveformer. Det er *Brændt* ● (Sj 0335) og *Græsted* ● (Sj 0025). I det sidste tilfælde har omdannelsen oven i købet medført en misforståelse af efterleddet, så det i dag fremstår som et navn med efterleddet *-sted*. De ældre bebyggelsesnavne viser *l*-svindet i 1500- og 1600-tallet, men de to navne, *Krogsholt* ▲ (Sj 0626) og *Højholt* ▲ (Sjy 3259), der er blevet bebyggelsesnavne i tiden efter 1800 på baggrund af ældre naturnavne, viser først svindet i slutningen af 1700-tallet, mens *-holt* er bevaret i 1600-talsformerne. Dette kunne indicere at omdannelserne kan bevares længere i naturnavne end i bebyggelsesnavne. Det skal nævnes at denne redegørelse af *l*-svind har en vis usikkerhed idet nogle af de belæg der har dobbeltskrivning af *t* teoretisk set kan være fejlskrivninger for *lt* hvor strengen over *t* er blevet for lang. Dog dokumenterer de belæg der har enkeltskrevet *t*, udviklingen.

I nogle få navne optræder efterleddet *-holt* ikke i sin fulde form i den ældre overlevering. Herved adskiller navnene sig fra de ovennævnte stednavne, men navnene følger det samme lydlige udviklingsmønster. Med de sikre eksempler på at efterleddet kan svækkes til *-ot(e)*, *-et(e)* og *-t(e)* er der god grund til at henregne disse navne fra henholdsvis Sjælland og Jylland til *holt*-navnene, på trods af den manglende overlevering af efterleddet i sin fulde form. Belæggenes former og de forskellige omdannelser der ses i navnenes overlevering, ligner de sikre *holt*-navne med *l*-svind.

3.3.7. Navne med svind af *t* i efterleddet

En række navne får svind af *t* i efterleddet. Det er et svind der resulterer i at det oprindelige efterled *-holt(e)* kommer til at fremstå i formerne *-el(e)*, *-ol(e)* eller *-l(e)*. Svindet af efterleddets *t* er hyppigst i Skåne og i Nordsjælland, men det ses også enkelte andre steder. Flertallet af de navne som har belæg med svind af efterleddets *t*, indgår som led i andre navne eller navnelignende forbindelser i netop de belæg hvor *t*-svindet forekommer. Det gælder for eksempel *Åsphult* ● (Sk 0616) hvor belægget med *t*-svind er “af Espel sogn”. I tilfælde som disse er der tilsyneladende opstået en trekonsonantgruppe (*-lts-*) hvori den midterste konsonant almindeligvis forsvinder (jf. GG II:48f.). Der er imidlertid tre navne med *t*-svind der ikke kan forklares på denne måde. Det er *Applahult* ● (Sk 2312), *Mjöhult* ● (Sk 1206) og †*Ankersholt* ● (Vjy 2485). Belæggene med *t*-svind i de to skånske navne *Applahult* og *Mjöhult* giver en svag antydning af at *t*-svindet kan være forårsaget af en kraftig svækkelse af *-holt(e)* som efterled. *Ankersholt* har først svind af efterleddets *t* i en kildeform fra 1900-tallet, og det må betragtes som uforklarligt.

I enkelte navne optræder efterleddet *-holt* ikke i sin fulde form i den ældre overlevering. Herved adskiller navnene sig fra de ovennævnte stednavne, men navnene følger det samme lydige udviklingsmønster. Navnenes overlevering ligner den der gør sig gældende for de ovennævnte sikre *holt*-navne med svind af *t* i efterleddet. Derfor er det rimeligt at antage at også disse navne er *holt*-navne. Også her indgår navnene som led i andre navne eller i navnelignende forbindelser netop i de belæg hvor *t*-svind forekommer. Det understreger blot at konsonantophobningen må være den væsentligste årsag til *t*-svind i efterleddet. Det nordjyske navn *Hejselt* ● (Njy 1225) er den eneste undtagelse herfra og kan ikke forklares bedre end at *t*-svindet her må være forårsaget af en kraftig svækkelse af *-holt(e)* som efterled.

3.3.8. Forvanskede *holt*-navne

Nogle enkelte navne fra forskellige dele af undersøgelsesområdet har en række belæg med efterledsformer der er svære at forklare. Mange af disse navne har omdannelser af den slags der er gennemgået i det foregående, men nogle belæg kan ikke umiddelbart henføres til nogen af de udviklinger som ovenfor er blevet påvist i *holt*-navne. Fx har †*Æbelholt Kloster* ● (Sj 0041) svind af både *l* og *t* i forskellige kildeformer, mens den understregede form fra 1490 med *-olst* er svær at forklare. Enkelte af de uforklarlige efterledsudviklinger skyldes antagelig fejlskrivninger i håndskrifterne.

3.3.9. Sammenfatning

Redegørelsen for efterleddets lydige form og udvikling i de danske *holt*-navne, viser at efterleddet varierer meget i forskellige dele af det undersøgte område. Samlet set er bevarelse af efterleddet i formen *-holt(e)* dog det hyppigste. Den østlige del af undersøgelsesområdet skiller sig væsentligt ud fra resten af landet. Det er Skåne og Nordsjælland. Her sker der en række svækkelser og andre omdannelser – især i 1500- og 1600-tallet. I Skåne og i Nordsjælland er svækkelse af efterleddet således mere almindeligt end bevarelse af efterleddet. Derfor kunne de relativt få skånske og nordsjællandske navne med bevaret efterled, måske fortælle om særlige forhold gør sig gældende i netop disse navne. Der er imidlertid ingen entydig forklaring på hvorfor disse *holt*-navne ikke har fået svækkelse af efterleddet ligesom flertallet af navnene i dette område. Dog ser det ud til at det ofte er navne med flerstavede forled eller med enstavete forled som ender på mere end én konsonant, der har bevaret efterleddet i uændret form.

I hele undersøgelsesområdet – men især i Skåne – har en række navne fået svind af *h* i efterleddet. Svind af *h* i efterleddet sker i perioden ca. 1450 – ca. 1700. Der er dog et par tidligere eksempler og nogle navne der har svind senere end 1700. Nogle få navne har beholdt svækkelsen i deres nutidige skrivemåde. De fleste af navnene får restitueret efterleddet i løbet af 1600-tallet således at det igen fremstår som *-holt(e)*. En række navne – især de jyske – får dog efterleddet restitueret allerede i 1500-tallet. Ganske få navne har en nutidig skrivemåde uden *h* i efterleddet. Som nævnt sker der i Skåne og i Nordsjælland en større og mere omfattende svækkelse af efterleddet. Det er en svækkelse der også findes eksempler på i Sønderjylland, og som medfører at efterleddet kommer til at fremstå i formen *-elt(e)*. De fleste skånske navne med denne svækkelse er blevet restitueret efter at landsdelen blev svensk i 1658, mens de fleste af de nordsjællandske og de sønderjyske navne fremstår med efterleddet i den svækkede form frem til nutiden. Med få undtagelser har alle navnene med svækkelse også svind af *h* i efterleddet. Dette *h*-svind sker i perioden ca. 1450 – ca. 1700 ligesom det er tilfældet med de navne der har *h*-svind uden yderligere svækkelser. Flertallet af navnene med svækkelse af efterleddet til *-elt(e)* har et forled som er enstavet, og som slutter på én konsonant. Det ser således ud til at visse typer af forled kan være medvirkende til at efterleddet svækkes.

I Skåne og i Randers Amt i Østjylland sker der en udvikling af efterleddets *o* til *a*. Desuden er der i hele undersøgelsesområdet spredte eksempler på *a*-vokal i efterleddet. I Skåne er lydforbindelsen *-aholt* blevet omdannet til *-alt*. De fleste skånske navne med udvik-

ling af efterleddet til *-alt* har også været udsat for *h*-svind og andre omdannelser. De få sjællandske navne som har belæg med udvikling til *-alt*, kan være udviklet under de samme omstændigheder som gør sig gældende i Skåne. I Randers Amt er lydåbningen af efterleddets *o*-vokal til *a* ikke umiddelbart afhængig af andre udviklinger i efterleddet. Der er dog *h*-svind og enkelte andre eksempler på omdannelser i de navne der har beholdt efterleddet i formen *-alt* i deres nutidige skrivemåde. Det er uklart hvad *a*-vokalen skyldes i de få eksempler der forekommer på Fyn og i Jylland (uden for Randers Amt).

Nogle få danske *holt*-navne fremstår med meget kraftige svækkelser af efterleddet. Således kan resterne af efterleddet i nogle tilfælde ende med at være *-lt(e)*. Der kan endda være svind af *l* eller *t*. Det er udviklinger der gør det vanskeligt at identificere de omdannede former som *holt*-navne. De ældste belæg med disse omdannelser er især fra 1500- og 1600-tallet, men enkelte er fra 1700-tallet eller senere. Der er kun få eksempler på svækkelsen til *-lt(e)*. Det tyder på at det er tilfældigt hvor den finder sted. Svækkelsen til *-lt(e)* og svindet af *l* må skyldes den almindelige danske svækkelse i tryksvage stavelser. Men svind af efterleddets *t* skyldes i de fleste tilfælde en konsonantophobning der opstår fordi navnene indgår som led i andre navne eller navnelignende forbindelser i netop de belæg hvor *t*-svindet forekommer.

Fælles for de forskellige udviklinger der er gennemgået i dette kapitel, er at de fleste af navnene er blevet restitueret i løbet af 1600-tallet. Det kan hænge sammen med den udvikling der sker i karakteren af de kilder hvori vi finder belæg på stednavnene. Efter reformationen i 1536 blev meget af det gejstlige gods inddraget under kronen. De jordebøger og -regnskaber der findes efter den tid, omfatter således også kirkegodset, og fra slutningen af 1500-tallet er jordebøgerne som blev indsendt årligt, næsten komplette (Christensen (Dalberg) og Kousgård Sørensen 1972:51f.). Kilderne fra middelalderen består derimod hovedsageligt af diplomer af forskellig art. Indholdet i diplomerne er begrænset til afgrænsede områder og ejerskabsforhold. Der findes også nogle jordebøger og (dertil hørende) regnskaber fra middelalderen, men de er ikke så fyldestgørende som de yngre jordebøger (jf. fx DSH II:13–18). I 1600-tallet bliver der udført landsdækkende matrikler. Den vigtigste er matriklen fra 1688 som opregner alle matrikulerede bebyggelser (DSH II:274–275). Måske har disse landsdækkende arbejder medført en ensretning af navnene. Således er det faktisk ofte i en matrikel fra 1600-tallet at navnenes restitution forekommer. Navne der har beholdt omdannelserne frem til nutiden, har et så forandret udseende at man sandsynligvis ikke har kunnet identificere dem som *holt*-navne. Det forklarer hvorfor mange navne med svækkelse til *-elt(e)* ikke er blevet

restitueret, mens de fleste navne med *h*-svind er blevet restitueret. I Skåne er det ikke bare en restitution der har været på spil, men også en forsvenskning. Således fremstår flertallet af de skånske *holt*-navne med efterleddet i den svenske form *-hult* ganske kort tid efter Roskildefreden i 1658. Kun de skånske navne på *-alt* fremstår med efterleddet i den svækkede form frem til nutiden. Det kan skyldes at de svenske magthavere har anset denne endelse som en særlig skånsk/svensk form som ikke kunne forveksles med en dansk form – de har formentlig ikke været opmærksomme på de få østjyske navne med samme endelse. Mange af omdannelserne der er gennemgået ovenfor, er beholdt i udtalen frem til 1900-tallet selvom skriveformerne har efterleddet i usvækket form. Det er således meget sandsynligt at der både for Skånes og for Danmarks vedkommende er tale om en administrativ ensretning der er foregået “på papiret”, og som ikke har påvirket udtalen i nogen særlig grad. Mange af de skånske navne har således også beholdt formen på *-elt(e)* i udtalen.

4. FORLEDDENE

4.1. Identifikation af forleddene i materialets navne

Der er 1169 bebyggelsesnavne på *-holt* i mit materiale. Af dem er 1111 sammensatte navne (95%), mens 58 er usammensatte (5%). Dertil kommer 111 naturnavne som findes i de seks stikprøver der er foretaget forskellige steder i undersøgelsesområdet (jf. kap. 1.3.2.). Blandt naturnavnene er der 97 sammensatte navne (88%) og 14 usammensatte (12%). Det er hensigten med dette kapitel at gennemgå forleddene i de sammensatte bebyggelsesnavne og inddele dem i semantisk ordnede kategorier dels for at se hvilke ord der indgår som forled i naturnavnene, dels for at se om de ældre *holt*-navne er sammensat med de samme ord som de yngre, endvidere for at se om forleddene kan tilføje nogle betydningsnuancer til efterleddet (jf. kap. 3.1.3.).

Flere navneforskere har givet en summarisk beskrivelse af forleddene i de danske såvel som de svenske *holt*-navne. Således siger Kristian Hald at forleddene i de danske *holt*-navne undertiden er personnavne. Det gælder bl.a. de nordsjællandske navne *Udsholt* og *Toelt*. Han nævner endvidere at der indgår trænavne bl.a. i *Lønholt* og *Æbelholt* som også ligger i Nordsjælland. Dyr- og fuglenavne er forled bl.a. i *Basseholt* (*basse* 'vildsvin') i Viborg Amt og i det meget almindelige *Ravnholt* (Hald 1962:39). På baggrund af de svenske navnes forled konstaterer Harry Ståhl at *hult* har betegnet både nåleskov og løvskov, dog oftest det sidste. Blandt forleddene nævner han at der ofte er træbetegnelser, og blandt de øvrige forled er adjektiver, personnavne, dyrebetegnelser og forskellige menneskeskabte objekter almindelige (Ståhl 1939:37f.).

I det følgende er forleddene i de danske *holt*-navne inddelt i ordklasser og dernæst i forskellige semantiske kategorier. Blandt materialets komposita findes iøvrigt 53 bebyggelsesnavne med forled som det ikke har været muligt at tolke. Det samme gælder fire naturnavne fra stikprøverne. Disse navne og deres forled berøres ikke nærmere i det følgende, men navnene er opført sidst i bilag 2.

De fleste af de sammensatte navne i materialet kan tolkes med sikkerhed, men en del af navnene har dog alternative tolkningsmuligheder. Det giver problemer i en fremstilling som denne. Hvert forled bør nemlig kun optræde én gang for at undersøgelsen kan give et billede af forleddenes fordeling. Hvis et forled optræder mere end én gang, vil der være flere forekomster af forled end der er navne, og dermed vil billedet af *holt*-navnenes forled blive skævt. Man kan dog med god ret sige at billedet også bliver skævt når én alternativ tolkning bliver

foretrukket frem for en anden. Dog er det for mig at se den rigtige måde at gøre det på. Derfor vil jeg i det følgende vælge den tolkning af forleddet som jeg finder mest sandsynlig, men det vil selvfølgelig blive påpeget når der er alternative tolkningsmuligheder. Dog vil mindre sandsynlige tolkningsmuligheder i reglen ikke blive nævnt. Se iøvrigt bilag 2 hvor alle forled er anført med angivelse af hvilke navne de forekommer i.

4.1.1. Appellativiske forled

692 (62%) af de 1111 sammensatte bebyggelsesnavne i materialet har forled som består af appellativer. De fleste af disse appellativer fordeler sig på fem semantiske hovedkategorier. Det er vækstbetegnelser, dyrebetegnelser, naturbetegnelser, kulturbetegnelser og personbetegnelser. Dertil kommer en række appellativer som ikke lader sig indføjede i en af de fem semantiske kategorier.

En række af de appellativiske forled har alternative tolkningsmuligheder. Nogle af disse består af appellativer der også kan optræde som personnavne. I den slags tilfælde kan det være svært at afgøre hvilken tolkningsmulighed der er den mest sandsynlige. Appellativer der også kan optræde som personnavne, beskriver oftest dyr, fugle og forskellige topografiske forhold, fx *bjørn*, *ravn* og *tue*. Der har længe været en tendens til at forklare navne som disse af appellativer hvis forleddene ikke står i genitiv, og af personnavne hvis forleddene står i genitiv. Det er dog ikke problemløst at tolke på den måde, da flere af materialets navne med forled af denne art har en overlevering hvor former med og uden genitiv afløser hinanden. Det gælder fx *Ravnsholte* ● (Sj 0174). I den forbindelse vil jeg henlede opmærksomheden på Sigurd Fries der mener at appellativer i genitiv singularis som forled i stednavne sagtens kan være kollektive betegnelser, og at de kan have en almen eller generel betydning (Fries 1986:19; se også Andersson 1979:123ff.). Det er imidlertid sådan at begge tolkninger efter al sandsynlighed findes i materialets navne, og derfor er det nødvendigt at dele de pågældende forled i appellativer og proprier. Da det således er nødvendigt at foretage et valg, har jeg valgt at følge den traditionelle tankegang da det er den eneste måde at dele forleddene på med mindre det skal ske ved tilfældig deling. Det vil sige at jeg i det følgende vil lade genitivsmærket være styrende for om der er tale om et appellativ eller et appellativ i funktion som personnavn. Hvis forleddet står i genitiv, betragtes det altså som et personnavn, og hvis forleddet ikke står i genitiv, betragtes det som et appellativ.

4.1.1.1. Vækstbetegnelser

I mit materialet er der 53 forskellige vækstbetegnelser, fordelt på 179 bebyggelsesnavne. Hertil kommer ti naturnavne fra stikprøverne, og blandt forleddene i disse naturnavne findes yderligere to vækstbetegnelser som ikke findes i bebyggelsesnavnenes forled. Det er især træbetegnelser og kollektivformer af træbetegnelser som er repræsenteret, men en del af forleddene betegner også andre former for bevoksning.

I materialet findes 19 forskellige træbetegnelser, fordelt på 85 bebyggelsesnavne. Antallet af navne med træbetegnelser som forled er følgende: *lind* 20, *røn* 12, *eg* 9, *løn* 7, *abild* 7, *birk* 7, *gran* 7, *hyld* 3, *hassel* 2, *æble* 2, *ask* 1, ty. *Bock* 'bøg' 1, *el* 1, *hæg* 'hægebærtræ' 1, *i* 'taks' 1, *poppel* 1, *selje* 'seljepil' 1, *to(r)ste* 'tyrstetræ, vrietorn' 1 og *ær* 'ahorn' 1. Fire af forleddene kan tolkes alternativt. Forleddet i navnet *Lindholt* ● (Njy 1241) er her opfattet som træbetegnelsen *lind*, men da vokalen i forleddet muligvis har været lang, kan en alternativ tolkning være sb. *lin* 'hør'. Forleddet i navnene *Egholt* ▲ (Øjy 1832) og *Lönhult* ● (Sk 0102) er tolket som træbetegnelserne *eg* og *løn*, men på grund af vekslende former i overleveringen kan de alternativt tolkes som de tilsvarende kollektiver. Endelig er forleddet i navnet *Rønsholt* ● (Øjy 2266) tolket som træbetegnelsen *røn*, men på grund af s'et kan det alternativt tolkes som et stednavn **Rønnæs*.

Nogle af de træbetegnende forled optræder i bøjningsformer. Hovedparten af disse bøjningsformer er genitiv singularisformer på -s, men der er også et i bestemt form og et i pluralis. Forled med genitivs-s forekommer i fire navne: Navnene er følgende: *Ishult* ● (Sk 1312), *Lönshult* ● (Sk 0101), *Lönshult* ● (Sk 0406) og *Ersholt* ● (Øjy 2185). *Eg* findes i bestemt form singularis i navnet *Egenholt* ▲ (Øjy 2092), og *røn* findes i pluralis i navnet *Rønneholt* ■ (Sj 0063).

Navnene findes i hele det undersøgte område. Antallet af forskellige træbetegnelser er færre i de yngre bebyggelsesnavne som først er overleveret efter 1800, end i de ældre bebyggelsesnavne som er direkte eller inddirekte overleveret før 1800. Der er 40 yngre bebyggelsesnavne som har forled der består af træbetegnelser. 35 af disse unge navne har forled som er fordelt på kun fem forskellige træbetegnelser. Det drejer sig om forleddene *birk*, *eg*, *gran*, *lind* og *røn*. Heraf findes *gran* udelukkende i yngre bebyggelsesnavne, mens *birk* kun i ét tilfælde kan findes uden for denne navnegruppe. Tre naturnavne fra stikprøve A (Sj) har også

træbetegnelser som forled. Det drejer sig om *løn* og *to(r)ste* der også findes i bebyggelsesnavnene, og om *tjørn* som ikke kendes fra bebyggelsesnavnene.

Foruden de allerede nævnte træbetegnelser findes der blandt bebyggelsesnavnene syv forskellige kollektive træbetegnelser, fordelt på 35 bebyggelsesnavne. Antallet af navne med kollektive træbetegnelser som forled er følgende: *hesle* 15, *bøge* 8, *elme* 5, *eske* 3, *espe* 2, *birke* 1 og *ege* 1. Navnene findes i hele undersøgelsesområdet med undtagelse af Bornholm. Kollektiverne er dannet i urnordisk tid som *ia*-afledninger til træbetegnelserne. I urnordisk tid var *i*-omlyden virksom, og derfor fremstår en del af kollektiverne med omlydt vokal (*a* > *æ* (> *e*) og *o* > *ø*). For materialet her gælder det *bøge* (< gl. *bōk*), *elme* (< *alm*), *eske* (< *ask*), *espe* (< *asp*) og *hesle* (< *hassel*). Flere af de træbetegnelser som kollektiverne er dannet til, har i dag en omlydt vokal. Det gælder træbetegnelserne *bøg*, *elm*, *esp* som er en sideform til *asp*, og *hessel* som er en jysk form. Disse betegnelser er opstået en gang i middelalderen i analogi med de kollektive træbetegnelser (og/eller andre bøjnings- og afledningsformer) (se fx om *bøg* i Etym:137), og det er derfor usikkert om forleddene i *holt*-navnene er kollektive træbetegnelser eller træbetegnelser med en analogisk omlydsvokal. I navnet *Bøgsholt* ■ (Fyn 0966) er forleddet i genitiv, og i navnet *Espenholt* ▲ (Øjy 2195) er forleddet efter overleveringen at dømme, muligvis bestemt form singularis eller pluralis. To naturnavne fra stikprøve A (Sj) har også kollektive træbetegnelser som forled. Det drejer sig om *ege* og *elme*.

Der findes også andre vækstbetegnelser end træbetegnelser som forled i den danske *holt*-navne. Der er således 27 forskellige betegnelser for anden bevoksning fordelt på 59 bebyggelsesnavne. Antallet af navne med forled der sigter til anden bevoksning er følgende: *skov* 8, *lyng* 7, *bregne* 6, *græs* 3, *ris* 3, *torn* 3, *træ* 3, *burre* 2, fsv. **færghin* 'padderok' 2, *mos* 2, *rose* 2, *ryde* 'engdrag med risbuske' 2, *tidsel* 2, *bragen* 'bregne' 1, *brem* 'brombær' 1, *børste* 'krat eller stift græs til børstebinding' 1, *hvede* 1, *hyben* 1, *hø* 1, *krat* 1, *lund* 1, *pors* 1, *rams* 'ramsløg' 1, *rør* 'tagrør' 1, *siv* 1, sv. *snärje* 'buskads' 1, *sæg* 'siv' 1. Navne af denne art findes i hele undersøgelsesområdet. Et enkelt af de nævnte forled har en alternativ tolkningsmulighed. Det forled der her er tolket til *burre*, kan alternativt tolkes som **byrghi* 'voldsted' i de to navne det forekommer. Nogle få af de nævnte betegnelser for anden bevoksning fremstår i forskellige bøjningsformer. Forled med genitivs-s forekommer i fire navne: Navnene er følgende: *Bremsholt* ● (Njy 1187), *Färjeshult* ● (Sk 2303), †*Färjeshult* ● (Sk 2312) og *Snärs-hult* ● (Sk 2221). Forled i en tysk genitiv på *-en* findes i to navne. Det drejer sig om forleddet *rose* i *Rosenholt* ■ (Fyn 0853) og *Rosenholt* ■ (Øjy 2397). Fordelingen af de forled der sigter

til anden bevoksning viser at visse forled fortrinsvis findes i de yngre bebyggelsesnavne. Således tilhører de fleste af forekomsterne af forleddet *skov* og alle forekomster af forleddet *lyng* gruppen af yngre bebyggelsesnavne. Fem naturnavne fra stikprøverne A (Sj), B (Njy) og D (Sjy) har ligeledes vækstbetegnelser som forled. Det drejer sig om *burre*, *græs*, *siv* og *skov* som alle også findes i bebyggelsesnavnene, samt om *rug* som ikke kendes fra bebyggelsesnavnene. Det skal nævnes at flere af forleddene i denne gruppe er semantisk beslægtede med forleddene i de to første grupper af vækstbetegnelser. Det gælder ord som *lund*, *skov*, *ris*, *torn* og *træ*.

4.1.1.2. Dyrebetegnelser

En stor del af de appellativiske forled i *holt*-navnene er dyrebetegnelser. Det gælder 42 forskellige betegnelser fordelt på i alt 115 bebyggelsesnavne og 12 naturnavne fra stikprøverne. Blandt forleddene i naturnavnene findes yderligere fem dyrebetegnelser som ikke findes i bebyggelsesnavnene. Dyrebetegnelserne fordeler sig på husdyr, vilde pattedyr, vilde fugle samt insekter og krybdyr.

Der findes i mit materiale 16 forskellige husdyrbetegnelser, fordelt på 25 bebyggelsesnavne. Antallet af navne med husdyrbetegnelser som forled er følgende: *ko* 5, *okse* 3, *stud* 2, *so* 2, *svin* 2, *and* 1, *fæ* 1, *galt* 1, *hest* 1, *hors* 1, *hund* 1, *høne* 1, *kat* 1, *kid* 'gedeunge' 1, glda. **mar* 'hoppe' 1 og *vædder* 1. Navnene med disse forled findes i hele undersøgelsesområdet med undtagelse af Bornholm og Fyn. Seks navne har forled der fremstår i en bøjningsform. Forled med genitivs-*s* forekommer i fire navne. Navnene er følgende: *Kovsholt* ● (Njy 1229a), *Kousholt* ■ (Njy 1233), *Kousholt* ■ (Njy 1259) og *Studsholt* ● (Njy 1188). Husdyrbetegnelsen *okse* fremstår i genitiv pluralisformen glda. *yxna* (> *øxna*) i to navne. Der drejer sig om *Yxenhult* ● (Sk 1309) og *Øksenholt* ● (Øjy 1929). Endnu et af forleddene i denne kategori fremstår i en pluralisform. Det er *stud* i navnet *Stu(d)eholt* ▲ (Njy 1225). Navnene med husdyrbetegnende forled findes især blandt de ældre bebyggelsesnavne, og det gælder både de navne som er overleveret som bebyggelsesnavne i tiden før 1800, og de navne som er dannet på baggrund af ældre naturnavne. Seks naturnavne fra stikprøverne A (Sj), C (Vjy) og D (Sjy) har ligeledes husdyrbetegnelser i forleddene. Det gælder *hors*, *ko*, *svin* og *vædder* som alle også findes i bebyggelsesnavnene, og det gælder *føl* og *gris* som ikke kendes fra bebyggelsesnavnene. Blandt disse forled optræder *føl* i genitiv på -*s* i navnet *Føllesholt* ☉A (Sj 0015).

Ved siden af husdyrene er der også en del vilde pattedyr som er repræsenteret i *holt*-navnenes forled. Det gælder 11 dyrebetegnelser som er fordelt på 23 bebyggelsesnavne. Det drejer sig om: *bjørn* 5, *rå* 5, *ræv* 3, glda. *biur* ‘bæver’ 2, *ulv* 2, *buk* 1, *egern* 1, *elg* 1, *hjort* 1, *løve* 1 og *syrk* ‘muldvarpe’ 1. Det er ikke alle dele af undersøgelsesområdet som har forled af denne type. Således er der ingen betegnelser for vilde pattedyr i *holt*-navne fra Bornholm, Lolland-Falster og Vestjylland, og der er kun en enkelt på Fyn. Enkelte af forleddene kan have alternative tolkninger. De forled der er tolket som dyrebetegnelsen *bjørn*, kan alternativt tolkes som mandsnavnet *Bjørn*. Den alternative tolkning er foretrukket i fire navne hvor forleddet optræder i genitiv, jf. nedenfor i kap. 4.1.2.1. Ordet *ulv* kan også optræde som mandsnavn. Det ene navn, *Ulvshult* ● (Sk 2312), som har en genitivsform af dette ord som forled, er imidlertid ikke tolket som et mandsnavn. Det skyldes at samme bøjningsform af forleddet genfindes i navnet på en nærliggende bæk, *Ulsbäck*. Det er ikke sandsynligt at personnavnet indgår i bæknavnet (jf. DSA VII:205f.), og derfor heller ikke i *holt*-navnet. De fem forled der er tolket som dyrebetegnelsen *rå*, bl.a. i navnet *Råholt* ▲ (Njy 1193), kan alternativt tolkes som en ‘stang’ eller ‘grænsepæl’. Dyrebetegnelsen *løve* fremstår i en tysk genitiv i navnet *Løvenholt* ■ (Øjy 2211). Lige som tilfældet er for husdyrbetegnelserne, er de vilde pattedyr ikke en type forled som er populær i de yngre bebyggelsesnavne. Derimod er disse forled jævnt repræsenteret blandt de to øvrige grupper af bebyggelsesnavne. To naturnavne fra stikprøve B (Njy) har også forled som tilhører denne kategori. Det drejer sig om *ræv* som også findes i bebyggelsesnavnene, og om *hind* som ikke kendes fra bebyggelsesnavnene.

I mit materiale findes 13 forskellige betegnelser for vilde fugle, fordelt på 64 bebyggelsesnavne. Antallet af navne med fuglebetegnelser som forled er følgende: *ravn* 24, *høg* 15, *ørn* 5, *fugl* 3, *lærke* 3, *vibe* 3, *due* 2, *krage* 2, *svane* 2, *ugle* 2, *på* ‘påfugl’ 1, *skade* 1 og *star* ‘stær’ 1. Der er ingen betegnelser for vilde fugle i de unge bornholmske *holt*-navne, men ellers findes de i resten af det undersøgte område. Flere af forleddene har alternative tolkningsmuligheder. Tre af dem har siden førkristen tid også været i brug som mandsnavne. Det gælder fuglebetegnelserne *høg*, *ravn* og *ørn*, og det er, som nævnt ovenfor, ikke muligt med sikkerhed at afgøre hvilke forekomster af disse forled som er appellatiske, og hvilke der er propriale. Som det også er nævnt ovenfor, har jeg valgt at tolke forled som disse som propriale når de optræder med genitivs-s, og som appellativer i øvrige tilfælde. Således skal tre forled med formen *Høgs-*, 14 forled med formen *Ravns-* og et forled med formen *Ørns-* findes nedenfor i kap. 4.1.2.1. under mandsnavne. Det forled der er tolket som fuglebetegnelsen *star*

‘stær’ i navnet *Starhult* ● (Sk 1301), kan alternativt tolkes som plantebetegnelsen *star* ‘stargræs’, og det forled der er tolket som fuglebetegnelsen *ugle* i †*Ugleholt* ● (Lo-Fa 0725), kan på grund af vekslende former i overleveringen alternativt tolkes til dyrebetegnelsen *ulv*. To betegnelser for vilde fugle forekommer i gentivsformer. Det gælder *svane* der optræder i genitiv singularis på -s i navnene †*Svanshult* ● (Sk 2222) og †*Svanshult* ● (Sk 2311), og det gælder *ørn* som optræder i genitiv pluralisformen *arna* i navnet *Anholt* ▲ (Øjy 2397) og genitiv pluralisformen *arna* eller genitiv singularisformen *arnar* i navnet *Arnholt* ● (Sjy 3259). Også inden for denne betydningskategori skal hovedparten af forleddene i de yngre bebyggelsesnavne findes inden for nogle få forskellige betegnelser. Således har 16 af de 23 yngre bebyggelsesnavne i denne kategori forleddene *lærke* (2), *vibe* (2), *ravn* (9) og *høg* (5). To naturnavne fra stikprøve B (Njy) og D (Sjy) har ligeledes forled inden for denne betydningskategori. Det drejer sig om *krage* og *ugle* som også findes i bebyggelsesnavnene.

Der findes enkelte andre dyrebetegnelser som forled i de danske *holt*-navne. Disse forled kan kategoriseres som insekter og krybdyr. Det gælder to forskellige forled som er fordelt på tre bebyggelsesnavne der alle er lokaliseret i Jylland. Det er insektbetegnelsen *bi* 1 samt krybdyrsbetegnelsen *orm* 2. Dertil kommer desuden to naturnavne fra stikprøve D (Sjy) som også har forled der hører til her. Det gælder ordene *lus* og *pugge* ‘tudse’ som ikke kendes fra bebyggelsesnavnene.

4.1.1.3. Naturbetegnelser

I mit materiale findes 66 forskellige naturbetegnende forled, fordelt på 137 bebyggelsesnavne. Hertil kommer 12 naturnavne fra stikprøverne, og blandt forleddene i disse navne findes yderligere fire naturbetegnende appellativer som ikke findes i bebyggelsesnavnene. Forleddene i denne betydningskategori fordeler sig på betegnelser for højder og fremspring, andre terrænformationer, vanddrag samt øvrige betegnelser for topografi. Flere af disse forled har overført betydning. Det vil sige at forleddet betegner en terrænformation der ligner den genstand som ordet egentlig betegner i sproget.

Der findes 17 forskellige betegnelser for højder og fremspring i mit materiale. De er fordelt på 28 bebyggelsesnavne. Antallet af navne med forled i denne kategori er følgende: *høj* 4, *hammer* 3, *bakke* 2, *bjerg* 2, *hjelms* 2, glda. *kul(d)* ‘kule, forbjerg’ 2, glda. **snapp* ‘fremspring’ 2, *top* ‘bakketop’ 2, glda. **hargh/* glda. **har* ‘sten, klippe’ 1, *hat* 1, **hūn* ‘ås’ 1, *knag* ‘lille høj,

tue' 1, *kop* 'hoved' 1, *li* 1, *skib* 'bakke' 1, *tind* 'tand, spids' 1 og *tip* '(lille) høj, bakke, tue' 1. Ingen af disse betegnelser for højder og fremspring findes i bornholmske og fynske *holt*-navne, men ellers findes de i hele undersøgelsesområdet. To af forleddene fremstår i bøjningsformer i enkelte navne. Det gælder *bjerg* som i navnene †*Bjergeholt* ● (Øjy 2360) og *Bjærgeholt* ■ (Sjy 3211) optræder i en tostavet form der kan være appellativet i pluralis. Forleddet *høj* fremstår enten i en tysk genitiv eller i bestemt form singularis i navnet *Højenholt* ■ (Øjy 2172), og i genitiv singularis i navnene *Højsholt* ■ (Sj 0029), *Højsholt* ▲ (Sj 0545), *Højsholt* ■ (Fyn 0972). Med hensyn til ordet *høj* er det i de fleste tilfælde umuligt at afgøre om forleddet i et stednavn er et adjektiv eller et appellativ. I de ovenfor nævnte navne er forleddet *høj* tolket som et appellativ fordi det forekommer i bøjningsformer som er usædvanlige for adjektiver. I andre navne er forleddet *høj* uden bøjningsendelse, og forleddet er derfor tolket som et adjektiv, se nedenfor i kap. 4.1.3. Tre naturnavne fra stikprøverne A (Sj), B (Njy) og D (Sjy) har forled som tilhører denne kategori. To af disse naturnavne har forleddene *bakke* og *top*. Det sidstnævnte optræder i en pluralisform, *topper*. De to ord findes begge i bebyggelsesnavnene. Det tredje naturnavn har forleddet *stævn* som ikke kendes fra bebyggelsesnavnene.

En række andre terrænformationer er repræsenteret blandt *holt*-navnenes appellativiske forled. Det gælder 20 forskellige forled, fordelt på 30 bebyggelsesnavne. Antallet af navne med forled af denne art er følgende: *krog* 7, *dal* 3, *hjørne* 2, *svær* 'grønsvær' 2, jy. *hol* 'hul' 1, *hul* 1, *kar* 1, *knibe* 'snævert, smalt sted' 1, *kringle* 'kreds' 1, *krøg* 'krog' 1, *lap* 'stump' 1, glda. **pit* 'trang dal' 1, *rem* 1, *ring* 1, *række* 1, glda. **skar* 'kant, rand' 1, *skjorte* 1, *streng* 'langstrakt jordstykke' 1, glda. **thamb* 'buestreng, udspændt mave' 1 og *vege* 'bugtning i å' 1. Ingen af disse forled findes i navne der er lokaliseret på Bornholm, Lolland-Falster eller Fyn. En række af de nævnte forled optræder i genitiv singularis på -s. Det gælder forleddene i følgende navne: *Dalshult* ● (Sk 1305), *Dalshult* ● (Sk 2303), *Hulshult* ● (Sk 2213), *Krogshult* ● (Sk 2114), *Krogsholte* ▲ (Sj 0626), *Krogsholt* ■ (Njy 1187), *Krogsholt* ▲ (Njy 1225), *Krogsholt* ■ (Njy 1241), *Strengsholt* ● (Njy 1227), *Sværdsholte* ▲ (Sj 0251) og †*Sværdsholt* ● (Sj 0378). Jy. *hol* 'hul' optræder i en pluralisform i navnet †*Hollerholt* ● (Njy 1224). Tre naturnavne fra stikprøverne A (Sj), B (Njy) og E (Fyn) har forled som hører til i denne betydningskategori. Det drejer sig om *krog* der også findes i bebyggelsesnavnene, og om glda. *gēri* 'flig, kile' og *sig* 'lavning' der ikke kendes fra bebyggelsesnavnene.

Der findes ti forskellige betegnelser for vanddrag blandt forleddene, og de er fordelt på 45 bebyggelsesnavne. Antallet af navne med vanddragsbetegnelse som forled er følgende:

sø 29, *kær* 5, *å* 3, *kilde* 2, *bæk* 1, glda. *fors* ‘fos, vandfald’ 1, *kvissel* ‘sammenløb af to åer’ 1, *strøm* ‘vandløb’ 1, *strøne* ‘strøm’ 1 og *våge* 1. Disse navne findes i hele det undersøgte område med undtagelse af Vestjylland. To af de nævnte forled optræder i bøjningsformer i enkelte navne. Det drejer sig om *kær* der optræder i genitiv singularis i navnet *Kærsholt* ■ (Njy 1542), og det gælder *å* som optræder i en ældre genitiv singularisform *år*, glda. *ār*, i navnene *Århult* ● (Sk 0305) og *Århult* ● (Sk 1310). To naturnavne fra stikprøverne B (Njy) og D (Sjy) har også vanddragsbetegnelser som forled. Det gælder *kær* og *sø* som også findes blandt bebyggelsesnavnene.

Blandt *holt*-navnenes forled findes der desuden en række betegnelser for andre topografiske forhold som ikke lader sig placere i de ovennævnte kategorier. Det gælder 19 forskellige forled som er fordelt på 34 bebyggelsesnavne. Antallet af navne med forled som består af disse betegnelser, er følgende: *eng* 7, *strand* 6, *slette* 5, glda. **bolgh* ‘noget opsvulmet’ 1, *dynd* 1, jy. *flam* ‘stor strækning’ 1, *gade* ‘jord der er eller har været fælles’ 1, glda. **glap* ‘åbning’ 1, glda. **glim* ‘åbning, lysning’ 1, *harpe* ‘skurvet hud og lign.’ 1, *hed* ‘hede’ 1, *hede* 1, *lomme* ‘vig’ 1, *mile* ‘vandreklit’ 1, *næs* 1, *skorpe* 1, glda. **tand* ‘brændt væge’ 1, *urne* ‘stenet jordbund’ 1 og *ø* 1. Disse navne findes i hele undersøgelsesområdet med undtagelse af Bornholm og Lolland-Falster. Nogle enkelte af de nævnte forled optræder i bøjningsformer. Forled med genitivs-*s* forekommer i to navne. Det drejer sig om: *Flamsholt* ● (Njy 1225) og *Glimsholt* ● (Njy 1203). Forleddet *ø* optræder i bestemt form singularis i navnet *Øenholt* ■ (Fyn 0948). Det er bemærkelsesværdigt at 11 af ovenstående 15 forled i navne der tilhører det yngre lag af bebyggelsesnavne, er fordelt på kun to forskellige ord, nemlig *eng* og *strand*. Det er endnu en indikation på at navne i den gruppe af *holt*-navne har mere ensartede forled end de ældre bebyggelsesnavnene. Fire naturnavne fra stikprøverne B (Njy), C (Vjy) og D (Sjy) har også betegnelser for topografiske forhold som forled. Det drejer sig om *hede* og *lomme* ‘vig’ som også findes i bebyggelsesnavnene, og om *skurv* (2) som ikke kendes fra bebyggelsesnavnene. Det forled der er tolket som *skurv*, kan dog alternativt tolkes som adj. *skurvet*.

4.1.1.4. Kulturbetegnelser

Der er i mit materiale 70 forskellige kulturbetegnelser, fordelt på 159 bebyggelsesnavne. Hertil kommer otte naturnavne fra stikprøverne, og blandt forleddene i disse naturnavne findes yderligere fem kulturbetegnelser som ikke findes blandt forleddene i bebyggelsesnavnene. Antallet af navne med forled i denne kategori er følgende: *dam* 14, *mølle* 11, *bod* ‘hytte, skur’

9, *hegn* 7, *kirke* 7, *træde* ‘trætte, proces’ 7, *kors* 6, *bo* 5, *sti* 5, *stav* 4, *bavn* 3, *bro* 3, *bur* ‘lille hus, skur, bod’ 3, *rum* ‘ryddet plads, rydning’ 3, *sind* ‘gang, vej’ 3, *aksel* 2, *bom* 2, *brand* ‘bjælke’ 2, *brønd* 2, *bulbro* ‘bro af tømmerstokke’ 2, **byrghi* ‘indhegning’ 2, *grav* 2, *gård* 2, *karm* ‘brystværn’ 2, *knippe* ‘bundt’ 2, *lykke* ‘indhegnet jordstykke’ 2, *stok* 2, *trommel* 2, *vase* ‘risknippe m. m.’ 2, *ager* 1, *arbejde* 1, *avn* ‘rad af sammenstillede neg’ 1, *bjælke* 1, *borg* 1, *brage* ‘redskab til bragning af hør’ 1, fsv. *bröt* ‘anlagt vej’ 1, *davre* ‘morgenmåltid’ 1, *dysse* ‘høstak m.m.’ 1, *ffjel* ‘bræt’ 1, *flage* ‘skive, fletværk’ 1, *flor* ‘gulv i kostald’ 1, *fold* 1, *grisbo(d)* ‘skur til grise’ 1, *grøft* 1, fsv. *hagh* ‘indhegning’ 1, *hegning* ‘indhegning’ 1, glda. *hemmel(l)* ‘hjemmel’ 1, *hold* ‘betroet gods’ 1, *hov* ‘ketsjer til fangst af rejer m. m.’ 1, *kværn* ‘møllekværn’ 1, *lette* ‘flåd, kork eller træstykke, der holder garn oppe’ 1, *med* ‘mærke’ 1, *mjød* 1, **rō* ‘stang, rå’ 1, *ror* 1, *ryd* ‘rydning’ 1, *røse* ‘stendynge’ 1, *safn* ‘samling’ 1, *sal* 1, *skib* 1, *slæt* ‘slag, slåning’ 1, *spån* 1, jy. *stege* ‘stage, pæl’ 1, *torp* 1, *trappe* 1, *trone* 1, *tømmer* 1, glda. *værmen* ‘fiskegård’ 1, *værn* 1 og *åbod* 1. Navnene med disse forled findes i hele undersøgelsesområdet, dog ikke på Bornholm. Enkelte af de kulturbetegnende forled vidner om hændelser der er gået forud for navngivningen, fx *træde* ‘trætte, proces’. En række af de nævnte forled har alternative tolkningsmuligheder. De ni forled der er tolket som *bod*, har en alternativ tolkning som et mandnavn, glda. *Boi* eller *Bovi*. Det er gælder fx navnet *Bohult* lb. ● (Loshults s. (Sk 2309). Ét af de to øvrige navne, *Boholt* ▲ (Njy 1203), kan alternativt tolkes som indeholdende træbetegnelsen glda. *bōk* ‘bøg’. Det sidste af de ni navne, *Bodholt* ● (Vjy 2491), indeholder dog med stor sandsynlighed forleddet *bod*. Det forled der er tolket som sb. *brand*, kan alternativt tolkes som sb. *brand* ‘svedje’ i navnene *Brandholt* ▲ (Sj 0481) og *Brandholt* ● (Fyn 0941). Forleddet i navnet *Brødholt* ● (Njy 1259), kan som et alternativ til sb. fsv. *bröt* tolkes som sb. *brøde* ‘stump, opbrudt jord’. De forled der i en række navne er tolket som sb. *dam*, kan som et alternativ til betydningen ‘menneskeskabt vandhul’ også forekomme i betydningen ‘naturskabt vandhul’. og forleddet i navnene *Løgholt* ■ (Njy 1225) og *Løgholt* ● (Njy 1229), kan som alternativ til sb. *lykke* tolkes som sb. *lygte*. Det forled der er tolket som sb. *trommel* kan, på grund af vekslende former i overleveringen, alternativt tolkes som sb. *tromme* i navnet *Tromholt* ● (Øjy 1771). En række af forleddene fremstår i forskellige bøjningsformer i enkelte navne. Mange af disse fremstår i genitiv singularis på -s. Det gælder *arbejde* i navnet *Arbejdsholt* ▲ (Sjy 3255), *avn* i navnet *Onsholt* ▲ (Øjy 2111), *brønd* i navnet *Brunns-hult* ● (Sk 2221), **byrghi* i navnene *Børsholt* ▲ (Fyn 1078) og *Børsholt* ● (Njy 1187), *dam* i *Damsholte* ● (Sj 0016) og *Damsholte* ● (Sj 0626), *flor* i *Florshult* ● (Sk 1313), *grav* i *Gravs-*

holt ▲ (Njy 1471), *gård* i *Gårdsholt* ● (Njy 1228) og *Gårdsholt* ● (Vjy 2669), *hegn* i *Hegnsholt* ■ (Sj 0011), *Hegnsholt* ■ (Sj 0015), *Hegnsholt* ■ (Sj 0124), *Hegnsholt* ■ (Sj 0172), *Hegnsholt* ■ (Sj 0249) og *Hegnsholt* ■ (Øjy 2044), *karm* med *i* som støttevokal i *Karmisholt* ● (Njy 1226) og *Karmisholt* ● (Njy 1241), *ryde* i *Rydsholt* ● (Njy 1224), *stav* i navnene *Stavshult* ● (Sk 0515), *Stavshult* ● (Sk 2218) og *Stavshult* ● (Sk 2220), *sti* i fem navne, bl.a. -*Stidsholt* ● (Njy 1223), *jy. træde* i navnet †*Træsholt* ■ (Vjy 2452) samt glda. *værmen* i navnet *Värmanshult* ● (Sk 2312). Desuden er *skib* i navnet *Skibeholt* ▲ (Lo-Fa 0789) måske en pluralisform, og forleddet *torp* fremstår i bestemt form pluralis i navnet *Torpenholt* ● (Sj 0602). Også i denne kategori skal hovedparten af forleddene i de yngre bebyggelsesnavne findes inden for få forskellige forled. Således er forleddene i 34 af de i alt 53 yngre bebyggelsesnavne fordelt på ordene *dam* (11), *mølle* (7), *hegn* (6), *bod* (4), *bavn* (3) og *kors* (3). Det er altså endnu en påvisning af at forleddene i de yngre bebyggelsesnavne er fordelt på færre forskellige ord end tilfældet er for de ældre bebyggelsesnavne. Otte naturnavne fra stikprøverne A (Sj), C (Vjy), D (Sjy) og F (Sjy) har forled som hører under denne kategori. Det drejer sig om *ager*, *grav* og *mølle* som også findes i bebyggelsesnavnene, og det gælder *avl*, *bul* ‘træstamme’, *grime* ‘skelmærke på træ’, *plejl* ‘redskab til tærskning’ og *rode* ‘rydning’ som ikke kendes fra bebyggelsesnavnene.

4.1.1.5. Personbetegnelser

Der er 21 forskellige personbetegnelser som forled i 28 af de danske bebyggelsesnavne på *-holt*. Hertil kommer to naturnavne fra stikprøverne, og blandt forleddene i disse naturnavne findes yderligere en personbetegnelse som ikke findes blandt forleddene i bebyggelsesnavnene. Antallet af navne med personbetegnende forled er følgende: *finne* 2, *graver* 2, *konge* 2, *kælling* 2, *munk* 2, *skrædder* 2, *smed* 2, *bror* 1, *dan* ‘dansker’ 1, *fisker* 1, *frue* 1, *gilder* ‘person som kastrerer dyr’ 1, *giver* ‘person der giver’ 1, *jæger* 1, *karl* 1, *nonne* 1, *portkone* ‘skøge’ eller ‘kvinde som sælger varer i en port’ 1, *rytter* 1, glda. *skinnari* ‘garver’ 1, *snedker* 1 og *staller* ‘person der har opsyn med (kongens) stald’ 1. Navnene med disse forled er fordelt i hele undersøgelsesområdet, dog ikke på Bornholm og Lolland-Falster. Mange af de nævnte forled er erhvervsbetegnelser. Det gælder *fisker*, *gilder*, *graver*, *jæger*, *portkone*, *rytter*, glda. *skinnari*, *skrædder*, *snedker*, *smed* og *staller*. Andre af forleddene er stillingsbetegnelser i forskellige miljøer. For stat og kirke gælder det *konge*, *munk* og *nonne*. For landsby og familie gælder det *bonde*, *bror*, *frue*, *karl* og *kælling*. Tilbage står de to indbyggerbetegnelser *dan* og

finne samt betegnelsen *giver*. De fleste af de personbetegnende forled betegner mænd, men der er dog fire sikre betegnelser for kvinder fordelt på fem bebyggelsesnavne. Det er to blandt de ældre bebyggelsesnavne, *kælling* (2) og *portkone*, og to blandt de navne der tilhører det yngre lag af bebyggelsesnavne, *frue* og *nonne*. Nogle af de forled der er tolket som personbetegnelser, kan tolkes alternativt. Det gælder *karl* der kan tolkes som det tilsvarende mandsnavn *Karl*, og det forled der her er tolket som ordet *bror*, kan alternativt tolkes som sb. plur. *broer*. Nogle af forleddene i denne betydningskategori fremstår i genitiv singularis på -s i enkelte navne. Det drejer sig om *gilder* i navnet *Geldersholt* ▲ (Njy 1224), *jæger* i *Jægersholt* ■ (Njy 1543) og *konge* i navnet *Kungshult* ● (Sk 1201). To naturnavne fra stikprøverne A (Sj) og B (Njy) som også har personbetegnelser i forleddene. Det gælder *bror* som også findes i bebyggelsesnavnene, og det gælder *hofmand* som ikke kendes fra bebyggelsesnavnene. Det sidste optræder i genitiv i navnet *Hofmandsholt* ☉B (Njy 1226).

4.1.1.6. Andre appellativer

De resterende appellativer der findes i forleddene til de danske *holt*-navne, kan ikke indplaceres i de ovenfor nævnte betydningskategorier. Det drejer sig om 33 forskellige forled som fordeler sig på 74 bebyggelsesnavne samt fem naturnavne fra stikprøverne. Blandt forleddene i disse naturnavne findes yderligere to appellativer som ikke findes i bebyggelsesnavnene. Derimod kan mange af dem placeres i forskellige mindre kategorier.

15 forled betegner forskellige former for materiale. Disse forled er fordelt på 48 bebyggelsesnavne. Antallet af navne med forled af denne art er følgende: *sten* 17, *sand* 10, *ler* 5, *bark* 4, *kobber* 2, *blad* 1, *fjer* 1, gl. *griūt* ‘sten’ 1, *jern* 1, *klyne* ‘klump, klods, mosetørv’ 1, *kul* 1, *mor* ‘tørveagtig masse’ 1, *pind* 1, *rod* 1 og *stub* 1. Navnene med disse forled findes i hele undersøgelsesområdet med undtagelse af Bornholm og Lolland-Falster. Et enkelt af de nævnte forled har en alternativ tolkningsmulighed. Det gælder det forled som er tolket som gl. *griūt* ‘sten’ i *Grydholt* ● (Vjy 2481). Det kan alternativt tolkes som gl. *gryta* ‘gryde’ formentlig om topografiske forhold. Nogle af forleddene i denne betydningskategori fremstår i en genitivsform på -s. Det gælder *kobber* i navnet *Kobbersholt* ● (Njy 1207), *mor* i *Morsholt* ● (Øjy 2135), *pind* i *Pindsholt* ■ (Lo-Fa 0737), og det gælder *rod* i navnet *Rodsholt* ■ (Njy 1225). Tre naturnavne fra stikprøverne A (Sj), D (Sjy) og E (Fyn) har også forled som betegner materiale. Det drejer sig om *bark* og *ler* (2) som også findes i bebyggelsesnavnene.

Nogle få forled i *holt*-navnene er betegnelser for himmelleger og vejrlig. Det gælder fem forskellige betegnelser fordelt på 12 bebyggelsesnavne. Antallet af navne er følgende: *sol* 8, *regn* 1, *stjerne* 1, *storm* 1 og *tåge* 1. Disse 12 navne findes på Bornholm og i Jylland.

Fem forskellige betegnelser for abstrakte begreber optræder som forled i fem danske *holt*-navne som er lokaliseret i Skåne, på Sjælland samt i Nord- og Østjylland. Hvert af de fem abstrakte begreber optræder kun én gang. Det drejer sig om *fred*, *gavn*, *vil* 'rigdom, lykke', *hunger* og gl. *stæf* 'frist, omkvæd'.

En række danske *holt*-navne har andre appellativer som forled der ikke udmiddelbart lader sig indføje i nogen af de ovennævnte kategorier. Det drejer sig om otte forled fordelt på ni bebyggelsesnavne. Antallet af navne med disse forled er følgende: *pine* 2, *ben* 1, *men* 'skade, fejl, mangel' 1, *pok(ker)* 'udslæt, djævelen' 1, *ran* 1, *skank* 'ben' 1, *snøre* 1, *trold* 1 og *vegne* 1. Hovedparten af disse navne er lokaliseret i Jylland, men der er også enkelte i Skåne og på Fyn. Jeg har anført forleddet *trold* her, men andre ville muligvis kategorisere det som en personbetegnelse. Et af de nævnte forled optræder i genitiv på -s. Det drejer sig om *pok(ker)* i navnet †*Pocksholt* ● (Njy 1240). To naturnavne fra stikprøverne B (Njy) og E (Fyn) har ligeledes forled som ikke lader sig placere i nogen af de ovennævnte appellativiske kategorier. Det drejer sig om *råd* 'råddenskab' og *tøssel* der er afledt af vb. *tøsse* 'pible', og det kendes ikke fra bebyggelsesnavnene.

4.1.1.7. Sammenfatning

De appellativiske forled spiller en stor rolle i de danske *holt*-navne. Ca. to tredjedele af bebyggelsesnavnenes forled er appellativer, og de fordeler sig lidt ujævnt på de semantiske kategorier de er inddelt i. Der er: 179 vækstbetegnende forled, 159 kulturbetegnende forled, 137 naturbetegnende forled, 115 dyrebetegnende forled, 28 personbetegnende forled og 74 forled der består af appellativer som ikke lader sig indføje i nogen af de fem semantiske kategorier, fx materiale, handling, himmelleger og vejrlig. Forleddene i de yngre bebyggelsesnavne fordeler sig i flere tilfælde anderledes end forleddene i de øvrige bebyggelsesnavne. Først og fremmest er der i de yngre bebyggelsesnavne færre forskellige forled end i de øvrige bebyggelsesnavne. Alligevel er der flere tilfælde hvor et forled kun findes i navne der tilhører gruppen af yngre bebyggelsesnavne. Således findes fx forleddene *gran*, *kær* og *lyng* udelukkende i navne der tilhører det yngre lag af bebyggelsesnavnene. De appellativiske forled fremstår i en række tilfælde i forskellige bøjningsformer. Blandt disse er det iøjnefaldene at størstedelen er

genitiv singularisformer. Der er imidlertid ingen grund til at tro at disse genitivsformer udtrykker andet end en form for kollektiv eller almen betydning.

Når det gælder naturnavnene fra stikprøverne, ser billedet lidt anderledes ud. Halvdelen af de naturnavne som består af komposita, har appellativiske forled. Disse forled fordeles sig lidt anderledes end de appellativiske forled i bebyggelsesnavnene. Der er således: 12 dyrebetegnende forled, 12 naturbetegnende forled, 10 vækstbetegnende forled, 8 kulturbetegnende forled, 2 personbetegnende forled og 5 forled som ikke lader sig indføje i nogen af de fem semantiske kategorier. Det er desuden bemærkelsesværdigt at en del af forleddene i naturnavnene ikke kan genfindes i bebyggelsesnavnene. Således bidrager stikprøvernes 49 naturnavne med appellativiske forled med 19 "nye" forled.

4.1.2. Proprier

En række af de danske *holt*-navne har forled som består af proprier. Det gælder 156 (14%) af de 1111 sammensatte navne som findes i materialet. De proprier vi finder som forled her, fordeles sig på både personnavne og stednavne. Personnavnene består af mandnavne, kvindenavne og tilnavne, mens der blandt stednavnene findes bebyggelsesnavne, vanddragsnavne og andre naturnavne. Blandt personnavnene er der overvægt af mandnavne, mens der er noget færre forekomster af kvindenavne og tilnavne. Blandt stednavnene er fordelingen stort set lige mellem bebyggelsesnavne, vanddragsnavne og andre naturnavne.

4.1.2.1. Personnavne

Som allerede nævnt findes der mandnavne, kvindenavne og tilnavne blandt de personnavne der optræder som forled i danske *holt*-navne. Der er tale om 61 forskellige personnavne som er fordelt på 98 bebyggelsesnavne samt 15 naturnavne fra stikprøverne. Blandt forleddene i disse naturnavne findes yderligere otte personnavne som ikke findes i bebyggelsesnavnene.

Mandsnavnene er, i forhold til de øvrige proprier, ganske talrige som forled i de danske *holt*-navne. Der er således 45 forskellige mandnavne som forled, fordelt på 78 bebyggelsesnavne. Antallet af navne med mandnavneforled er følgende: *Ravn* 12, *Sten* 7, *Bjørn* 4, *Brat* 3, *Elef/Eluf* 3, *Høg* 3, *Bisi* 2, glda. *Hamær* 2, glda. *Hughi* 2, glda. *Pāi* 2, *Peter* 2, *Thord* 2, *Tue* 2, *Agge* 1, *Anker* 1, glda. *Ammi* 1, *Bonde* 1, *Christian* 1, *Erik* 1, glda. *Gēr* 1, glda. *Hākun* 1, *Helge* 1, *Iver* 1, *Jørgen* 1, *Kalv* 1, *Klavs* 1, *Lemme* 1, *Ole* 1, *Peder* 1, glda. **Plægghi* 1, *Ring* 1, *Rune* 1, *Skægge* 1, *Stavn* 1, *Toke* 1, *Tomme* 1, glda. *Toti* 1, glda. *Thrūgot* 1, *Tyge* 1, glda.

Ubbi 1, *Ugot* 1, *Villads/Viller* 1, glda. *Æsi* 1, *Ørn* 1 og *Øther* 1. Navne med disse forled findes i hele undersøgelsesområdet med undtagelse af Bornholm. De mandsnavne der findes som forled i de yngre bebyggelsesnavne, er navne som har været i brug i Danmark i adskillige århundreder, og det er i alle tilfælde navne som vi kender og bruger i dag. Det er fx *Erik*, *Klavs* og *Peter*. De mandsnavne der er forled i de ældre bebyggelsesnavne, er derimod for en stor del gamle navne hvoraf mange ikke er almindelige længere. Det gælder ditematiske (toleddede) mandsnavne som fx glda. *Thrūgot*, monotematiske (enleddede) navne som fx *Ravn* og *Øthær*, samt kortformer som fx *Agge* og *Ubbi*. En række af de gamle mandsnavne der findes i forledene, er dog stadig i brug i dag. Det gælder fx *Anker*, *Helge* og *Ole*. De fleste af mandsnavnene i de to grupper af ældre *holt*-navne er gamle nordiske navne, men der er dog nogle der er lånt udefra. Det gælder et navn der er indlånt fra tysk, *Jørgen*, samt to navne der er kommet til Danmark sammen med kristendommen, apostelnavnet *Peder* og det angelsaksiske helgennavn *Villads* (< *Willehadus*). Frekvensen af gamle nordiske mandsnavnene som forled i de ældre danske *holt*-navne har eller kan have betydning for dateringen af navnetypen. Mange af disse *holt*-navne må således være dannet meget tidligt i middelalderen eller i vikingetiden, ellers kunne man forvente flere eksempler på kristne navne, se kap. 6.1. nedenfor om navnetypens datering.

En række af de forled der er tolket som mandsnavne, har alternative tolkningsmuligheder. Det gælder først og fremmest en række mandsnavne som oprindeligt er appellativer med funktion som tilnavne. Disse forled kan naturligvis alternativt tolkes som det egentlige appellativ. Det gælder fugle- og dyrebetegnelserne *bjørn*, *høg*, *kalv*, *ravn* og *ørn*, og det gælder betegnelserne *bonde*, glda. *gēr* ‘spyd’, *hammer*, *ring*, *rune*, *stavn*, *sten* og *tue*. Når forled af denne art optræder i genitiv er de tolket som mandsnavne, og når de optræder uden bøjningsendelse er de tolket som appellativer, jf. kap. 4.1.1.1. ovenfor. Nogle få andre forled i denne kategori kan også tolkes alternativt. Det gælder det forled der er tolket som *Anker*, der i navnet †*Ankersholt* ● (Vjy 2485) alternativt kan tolkes som et stednavn **Andekær*, og det gælder det forled der er tolket som glda. *Hughi*, der i navnene *Hult* ● (Njy 1259) og *Huholt* ▲ (Sjy 3255) alternativt kan tolkes som det jyske ord *hug* ‘uvula, drøbelen’, og endeligt drejer det sig om det forled der er tolket som *Æsi*, der i navnet *Esholte* ● (Sj 0447) har flere alternative tolkningsmuligheder, bl.a. sb. *esse* og sb. *isse*.

Hovedparten af de mandsnavne der optræder som forled i danske *holt*-navne, fremstår i genitivsformer. Dog er det ikke muligt at se om de gammeldanske navne der ender på

vokal, faktisk står i genitiv da denne oprindeligt endte på vokal (-a) ligesom nominativen (-i), og disse vokaler er begge tidligt blevet svækket til -e [-ə] i dansk. Mandsnavnene *Bjørn* og glda. *Hākun* har oprindeligt genitiv singularis på -ar, og denne form er ikke synlig i navnene *Bjärnhult* ● (Sk 0611), *Bjärnhult* ● (Sk 0616), *Bärnalt* ● (Sk 1309) og †*Hogenholt* ▲ (Sjy 3258). Kun *Peder* står med sikkerhed ikke i genitiv. Et par af de øvrige mandsnavne har fået sekundære genitivsformer. Det er tilfældet for de navne som ender på vokal, men som har fået genitivs-s i *holt*-navnet. Det gælder *Lemme*, *Ole* og *Skægge* i navnene *Lemmeshult* ● (Sk 1313), *Volsholt* ● (Njy 1241) og *Skæggesholt* ● (Njy 1241).

I stikprøverne A (Sj), B (Njy) og D (Sjy) findes der også nogle *holt*-navne med mandsnavne blandt forleddene. Det drejer sig om 13 naturnavne hvoraf fem har forled der også findes som forled i bebyggelsesnavnene. Det gælder *Ravn* 2, *Stavn* 1, glda. *Thrūgot* 1 og glda. *Ugot* 1. De resterende otte naturnavne har mandsnavne i forleddene som ikke ses i bebyggelsesnavnene. Det er *Herman* 2, vn. *Gandálfr* 1, *Grim* 1, glda. *Haghbarth* 1, *Harald* 1, glda. **Stærkulf* 1 og *Vagn* 1. Alle disse forled er gamle nordiske mono- eller ditematiske mandsnavne. Det forled der er tolket som mandsnavnet *Harald*, kan alternativt tolkes som dyrebetegnelsen *hare*, og det forled der er tolket som *Herman* i navnet *Her(re)mandsholt* ☉D (Sjy 3012), kan alternativt tolkes som personbetegnelsen *herremand*. Et enkelt af forleddene fremstår ikke i genitiv. Det er **Stærkulf* som optræder uden endelse i navnet *Sterkelholt* ☉D (Sjy 3012). 11 af de 13 naturnavne med mandsnavneforled er fundet i stikprøve D fra det østlige Sønderjylland, mens de to sidste er fra henholdsvis stikprøve A fra Nordsjælland og fra stikprøve B fra Nordjylland. Det er påfaldende at der er så mange mandsnavne i forleddene på de sønderjyske naturnavne når det ikke synes at være en almindelig type forled i de øvrige naturnavne fra de seks stikprøver.

Der findes ni forskellige kvindenavne som forled i de danske *holt*-navne. Disse forled er fordelt på 13 bebyggelsesnavne. Antallet af navne er følgende: *Ane* 5, *Elisa/Elise* 2, *Annike* 1, *Edel* 1, *Gerde* 1, *Grete* 1, glda. *Gytha* 1 og *Marie* 1. De fleste af disse navne findes i Nord-, Øst- og Vestjylland, og et enkelt af navnene findes i Skåne. De fleste af kvindenavneforleddene fremstår uden endelse, kun to er i genitiv. Det er *Gerde* som fremstår i en genitivsform på -s, og det er *Marie* som fremstår i en tysk genitiv på -en. Det er påfaldende hvor mange forekomster der er af navnet *Ane*. Det er uden tvivl et meget udbredt kvindenavn, men at det her repræsenterer mere end en tredjedel af kvindenavnene kan ikke være proportionalt med frekvensen af navnet *Ane* i befolkningen. Ønavnet *Anholt* (○) kan måske tænkes at have haft en

afsmiitning på brugen af netop dette navn i yngre bebyggelsesnavne. Når 11 ud af de 13 *holt*-navne med kvindenavne som forled tilhører det yngre lag af bebyggelsesnavne, er det tydeligt at det er en forledstype der oftest optræder i netop den gruppe af de danske bebyggelsesnavne på *-holt*.

Der er fundet syv tilnavne som forled i materialets *holt*-navne, og de forekommer kun én gang hver. De syv tilnavneforled er: *Bøkeler*, *Franke*, *Friis*, *Lind*, *Riber*, *Rud* og *Skrut*. Navnene findes i Skåne, på Sjælland, på Bornholm samt i Nord- og Østjylland. Tre af forledene kan tolkes alternativt. Det gælder det forled der her er tolket som tilnavnet *Bøkeler*, der alternativt kan tolkes som sb. dial. *böglare* ‘fusker’, og det gælder de forled som her er tolket som tilnavnene *Franke* og *Skrut*, der begge alternativt kan tolkes som tilsvarende mandnavne. Kun et af de tilnavne der findes som forled i danske *holt*-navne, er med sikkerhed en genitivsform. Det er *Skrut* i navnet *Skrydsholt* ● (Njy 1229). Da navnet *Friis* ender på *-s*, kan det ikke afgøres om der er tale om en genitivsform. Det ene yngre bebyggelsesnavn, *Lindholt* ■ (Bo 0674), der har et forled af denne art, har ekstralingvistiske oplysninger der fortæller at forledet er et efternavn. Mange navne som tilhører det yngre lag af bebyggelsesnavne på *-holt*, kan meget vel ligeledes have efternavne som forled. Hvis det er tilfældet, er det efternavne som er identiske med appellativer, adjektiver eller andre ord i det danske sprog, fx efternavne som *Skov* og *Grøn*. Derfor er det ikke muligt at kategorisere dem som *proprier* med mindre der foreligger ekstralingvistiske oplysninger som det er tilfældet for det nævnte *Lindholt*. To naturnavne fra stikprøve D (Sjy) har også tilnavne som forled. Det er *Bejer* og *Pave* som ikke kendes fra bebyggelsesnavnene. *Bejer* optræder i genitiv i navnet *Bejersholt* ☉D (Sjy 3017).

4.1.2.2. Stednavne

Som tidligere nævnt har nogle af de danske bebyggelsesnavne på *-holt* stednavne som forled. De pågældende stednavne er dels bebyggelsesnavne, dels vanddragsnavne og andre naturnavne. Der er tale om 58 bebyggelsesnavne på *-holt*. Hertil kommer ni naturnavne fra stikprøverne. Hvert stednavneforled optræder kun i ét *holt*-navn.

Der indgår et bebyggelsesnavn som forled i 23 bebyggelsesnavne på *-holt*. De bebyggelsesnavne der findes i forleddene, denoterer sogne, landsbyer og mindre bebyggelser. Sogne-navnene er: *Bursø*, *Egtved*, *Tørring*, *Vejrum*, *Voldby*, *Yding* og *Ål*. Landsbynavnene er: *Hald*, *Holling*, *Højbjerg*, *Klinting*, *Ovenstrup*, *Purup*, *Særslev*, *Tisted* og *Vang*. Og navnene på mindre

bebyggelser er: *Abildgård*, †*Battrup*, *Hedegård*, †*Kistrup*, *Løgholt*, *Løgtved* og *Vindebo*. *Holt*-navnene med disse forled findes i hele undersøgelseområdet med undtagelse af Skåne, Bornholm og Fyn. Kun to af bebyggelsesnavnene har genitivsformer i deres funktion som forled. Det er *Hedegård* og *Løgholt* i navnene †*Hedegårdsholt* ● (Njy 1215) og *Løgholtsholt* ▲ (Njy 1229) som begge denoterer mindre bebyggelser. Genitivsformen i *Løgholtsholt* kan skyldes at det er et *holt*-navn der står som forled i et andet *holt*-navn. For at navnet ikke skal ende på en gentagelse af det samme ord, kan man således have tilføjet et *-s-* uden at det nødvendigvis er udtryk for et egentligt ejerskabsforhold.

Der findes vanddragsnavne som forled i 22 bebyggelsesnavne på *-holt*. Vanddragsnavnene denoterer søer (8), bække (7), kær (3), moser (2) og åer (2). Sønnavnene er: *Angsjön*, *Ekesjön*, *Fedingsjön*, **Lē*, *Malsjön*, *Staversjö*, *Svansjö* og **Vägsjö*. Bæknavnene er: *Asbæk*, *Harbäck*, *Lerbäck*, *Lerbæk*, **Länga(n)*, *Rudbæk* og *Stenbæk*. Kærnavnene er: *Hørkær*, *Markkær* og *Rørkær*. Mosenavnene er: *Eskemose* og *Langmose*; og ånavnene er: *Skern* og **Tjære*. *Holt*-navnene med disse forled findes i hele undersøgelseområdet med undtagelse af Bornholm, Lolland-Falster og Sønderjylland. Nogle af de vanddragsnavne der betegner bække og kær, fremstår i genitiv når de fungerer som forled i *holt*-navnene. Det gælder *Harbäck* i navnet *Harbäckshult* ● (Sk 1313), *Lerbäck* i navnet *Lerbäckshult* ● (Sk 0305), **Länga(n)* (bæk) i *Längshult* ● (Sk 1405), *Markkær* i *Markkærsholt* ■ (Vjy 2488) og *Rudbæk* i navnet *Rudbæksholt* ■ (Njy 1225). Fire naturnavne fra stikprøverne B (Njy) og D (Sjy) har også vanddragsnavne som forled. To af disse naturnavne har forled der denoterer bække, nemlig *Grydebæk* og *Kulebæk* som begge optræder i genitiv i navnene *Grydebæksholt* ♀B (Njy 1225) og *Kulebæksholt* ♀D (Sjy 3012). De to andre naturnavne har forled der betegner kær, nemlig **Bredkær* og **Rævekær*.

Som forled i de danske *holt*-navne findes desuden en række andre naturnavne. Der er 13 bebyggelsesnavne på *-holt* med forled af den art. Flere af de naturnavne der findes i forledene denoterer skove. Det gælder *Farris*, **Kalund*, *Klemmen* og *Kærskov*. Andre naturnavneforled denoterer topografiske forhold. Det drejer sig om *Brunsnæs*, *Marislet*, *Rumma*, *Stodal*, *Svangen*, *Transbjerg* og et ikke-identificeret navn som ender på *-bjerg*. Endvidere er der i denne kategori to navne som betegner agre. Det gælder *Korsager* og *Sunspjald*. *Holt*-navnene med disse forled findes i Skåne, på Sjælland samt i Jylland. Et enkelt af de nævnte forled kan tolkes alternativt. Det er områdenavnet *Rumma* der alternativt kan tolkes som sb. *rum* med betydningen ‘åben plads, rydning’. Nogle af naturnavneforledene fremstår i genitiv. Det gæl-

der *Klemmen* i navnet *Klemmeholt* ■ (Njy 1224), *Marislet* i *Mæridsholt* ● (Njy 1544), *Stoldal* i *Stolsholt* ● (Njy 1227), *Svangen* i *Svangesholt* ▲ (Njy 1224) og det uidentificerede *bjerg*-navn i *Ribbesholt* ■ (Sjy 3225). Fem naturnavne fra stikprøverne har også naturnavne som forled. Det drejer sig om tre navne fra stikprøve A (Sj), et fra stikprøve B (Njy) og et navn fra stikprøve D (Sjy). To af disse naturnavneforled er *holt*-navne. Det gælder *Ruvelte* og *Stevnelt*. To af de øvrige forled denoterer andre naturlokaliteter. Det drejer sig om *Kringelsig* og *Ravnsbjerg*. Forleddet *Vintrum* har uvist denotatum.

4.1.2.3. Sammenfatning

Den største del af de propriale forled i danske bebyggelsesnavne på *-holt* er personnavne. De forled der består af personnavne, er domineret af mandnavne (78), mens der kun er få kvindenavne (13) og tilnavne (7). De forled der består af stednavne, er fordelt på bebyggelsesnavne (23), vanddragsnavne (22) og andre naturnavne (13). Hovedparten af de mandnavne vi finder i forleddene er genitivsformer, som med stor sandsynlighed angiver ejer- eller tilhørsforhold. De resterende propriale forled er oftest uden endelse og fremstår kun undtagelsesvis i genitiv. Størstedelen af de navne der har kvindenavne som forled, er yngre bebyggelsesnavne. Derfor er det trods de få forekomster en forledstype der er speciel for de yngre bebyggelsesnavne.

Blandt de komposita vi finder mellem naturnavnene fra stikprøverne, har næsten en fjerdedel propriale forled. Her er flest mandnavne (13), ingen kvindenavne og kun få tilnavne (2). Bebyggelsesnavne findes ikke som forled i naturnavnene på *-holt*, men der er enkelte vanddragsnavne (4) og andre naturnavne (5). Det er ikke kun antallet af mandnavne i forleddene der er interessant, men også lokaliseringen af navnene med netop disse forled. Der er nemlig 11 af disse naturnavne som kommer fra stikprøve D i det østlige Sønderjylland, og der er grund til at tro at det er et særligt træk for naturnavne på *-holt* i netop dette område.

4.1.3. Adjektiver

Blandt de 1111 sammensatte bebyggelsesnavne som findes i materialet, er der 180 (16%) navne som har et adjektivisk forled. Hertil kommer 13 naturnavne blandt stikprøvernes 98 sammensatte navne. Hovedparten af adjektiverne fordeler sig på tre semantiske hovedkategorier. Det er farver og nuancer, form og størrelse samt relativ beliggenhed. Dertil kommer nogle adjektiver som ikke lader sig indføje i en af de tre semantiske kategorier.

4.1.3.1. Farver og nuancer

Der er seks farver og nuancer repræsenteret blandt forleddene i de danske bebyggelsesnavne på *-holt*. Disse forled er fordelt på i alt 55 bebyggelsesnavne, og de findes i hele undersøgelsesområdet med undtagelse af Bornholm. De seks farver og nuancer der er repræsenteret i de danske *holt*-navne, er meget ulige fordelt. Antallet er følgende: *grøn* 21, *mørk* 15, *lys* 15, *hvid* 2, *blank* 1 og *rød* 1. Et af disse forled optræder i genitiv på *-s*. Det er forleddet *hvid* i navnet †*Hvidsholt* ● (Vjy 2663). Hovedparten af de yngre bebyggelsesnavne i denne kategori, har forled som kun fordeler sig på nogle få forskellige adjektiver. Således har 16 af de 20 yngre bebyggelsesnavne forleddene *lys* (10) og *mørk* (6). To naturnavne i stikprøve A (Sj) har ligeledes adjektiviske forled som tilhører denne kategori. Det er *grøn* og *mørk* som begge også findes i bebyggelsesnavnene.

4.1.3.2. Form og størrelse

Der findes 12 forskellige adjektiver der beskriver form, som forled i de danske *holt*-navne. Disse 12 adjektiver er fordelt på i alt 71 bebyggelsesnavne. Navnene findes i hele undersøgelsesområdet med undtagelse af Bornholm og Lolland-Falster. Blandt disse adjektiver er *høj* det oftest forekommende. Det findes i 28 navne, herunder et navn hvor forleddet *høj* optræder i komparativen *højere*. *Høj* er et af de oftest forekommende forled i de danske bebyggelsesnavne på *-holt*. De øvrige adjektiver er følgende: *lang* 13, *lille* 12, *bred* 5, *flad* 3, glda. *mikil* ‘stor’ 3, glda. *miō(r)* ‘smal’ 2, *kringel* ‘krummet, bugtet’ 1, *krum* 1, *møgel* ‘stor’ 1, *ret* ‘lige’ 1 og *snæver* 1. Et af disse forled kan tolkes alternativt. Det gælder ordet *høj* som også kan være et appellativ. I de fleste tilfælde er det ikke muligt at afgøre om der er tale om adjektivet eller appellativet. Dog er der tre navne fra Skåne hvor det ud fra udtaleformer og andre sproglige forhold er rimeligt at tolke forleddet som adjektivet. Samme tolkning gør sig gældende i det ene navn hvor *høj* optræder i komparativ. Nogle enkelte navne hvor *høj* optræder med genitivs-*s* i forleddet, er anført under appellativerne, da genitivsformer kun sjældent forekommer i forled som består af adjektiver, jf. ovenfor om naturbetegnelser i forleddene i kap. 4.1.1.3. Tre naturnavne i stikprøve A (Sj) har også forleddet *høj*, og to naturnavne fra stikprøverne B (Njy) og D (Sjy) har forleddet *lille*.

4.1.3.3. Relativ beliggenhed

Nogle af de adjektiviske forled i de danske *holt*-navne beskriver relativ beliggenhed. Det drejer sig om tre forskellige adjektiver der er fordelt på fem bebyggelsesnavne. Disse navne findes i Nord-, Øst- og Vestjylland. De tre forled fordeler sig således: gl. *mæthal* 'midt' (3), *mellem* (1) og superlativ gl. *næst* 'nærmest' (1). To naturnavne fra stikprøverne A (Sj) og F (Sjy) har ligeledes adjektiviske forled som tilhører denne kategori. Det er gl. *mæthal* som også findes i bebyggelsesnavnene, og *tvær* som ikke kendes fra bebyggelsesnavnene.

4.1.3.4. Andre adjektiver

Der findes desuden en række adjektiver som ikke lader sig indføje i en af de tre ovennævnte semantiske kategorier. Det drejer sig om 16 forled, med meget forskellige betydninger, fordelt på 49 bebyggelsesnavne på *-holt*. Det hyppigst forekommende af disse adjektiver er *fager*, der optræder som forled i 21 bebyggelsesnavne. De øvrige adjektiver er: *ny* 8, part. *brænt* 4, *skarp* 3, jy. *køl* 'kølig' 2, *affer* 'lidt befærdet' 1, *bar* 1, *fri* 1, *let* 1, *læns* 'tom, bar' 1, *mager* 'sandet, ufrugtbar' 1, *ren* 1, *skøn* 1, *tam* 1, *tør* 1 og *åben* 1. Disse navne findes i hele undersøgelsesområdet med undtagelse af Lolland-Falster. Et enkelt af de nævnte forled har en alternativ tolkning. Det er adj. *køl* som alternativt kan være et appellativ med betydningen 'højderyg'. Som det eneste optræder forleddet *affer* i genitiv som forled i navnet *Affersholt* ■ (Njy 1204). Det relativt ofte forekommende forled *ny* findes kun i *holt*-navne der tilhører det yngre lag (■). Fire naturnavne fra stikprøve A (Sj) og D (Sjy) har også adjektiviske forled. Det drejer sig om part. *brænt* (1) som også findes i bebyggelsesnavnene, og om part. *sveden* (3) som ikke kendes fra bebyggelsesnavnene.

4.1.3.5. Sammenfatning

Hovedparten af de adjektiviske forled som træffes i de danske bebyggelsesnavne på *-holt*, beskriver form og størrelse (71). Der er også mange af de adjektiviske forled der beskriver farver og nuancer (55) på trods af at der kun er seks forskellige forled i denne kategori. Tre af disse forled, *grøn*, *lys* og *mørk*, er da også blandt de forled der er oftest forekommende i de danske *holt*-navne. Kun få forled beskriver størrelse og relativ beliggenhed (5). De resterende adjektiviske forled (49) kan ikke indplaceres i de nævnte kategorier. Blandt disse forled er *fager* som også er blandt de oftest forekommende forled i de danske *holt*-navne.

Nogle enkelte af naturnavnene fra stikprøverne har også adjektiviske forled. De fordeles sig lidt andelede end bebyggelsesnavnenes adjektiviske forled, men da antallet er lille kan det bero på tilfældigheder. De adjektiviske forled i naturnavnene fordeles sig på de samme semantiske grupper som bebyggelsesnavnene: form og størrelse (5), farver og nuancer (2), relativ beliggenhed (2) og andre adjektiver (4). To af de adjektiviske forled i naturnavnene findes ikke blandt bebyggelsesnavnene.

4.1.4. Adverbier

Nogle få danske *holt*-navne har adverbier som forled. Det gælder 26 (2%) af materialets 1111 sammensatte bebyggelsesnavnene. Hertil kommer otte naturnavne fra stikprøvernes 97 sammensatte navne. Alle de adverbier der optræder som forled i *holt*-navnene, betegner relativ beliggenhed.

Der er fem forskellige adverbier som forled i de danske *holt*-navne. Disse adverbier er som nævnt ovenfor fordelt på i alt 26 bebyggelsesnavne på *-holt*. Navnene findes i hele undersøgelsesområdet med undtagelse af Lolland-Falster og Fyn. Flere af de fem adverbier er gradbøjet når de fungerer som forled i de danske *holt*-navne. Således findes retningsangivelsen *nord* som forled i 13 navne, i positiven *nord* i fem navne og i komparativen *nørre* i otte navne. Retningsangivelsen *øst* findes i fire navne, i positiven *øst* i et navn og i komparativen *østre* i tre navne. Retningsangivelsen *syd* er forled i fire navne i komparativen *søndre*, og endelig er retningsangivelsen *vest* forled i tre navne, i positiven *vest* i et navn og i komparativen *vestre* i to navne. Det femte adverbium er *ind* som findes i to navne, i positiven *ind* i et navn og i superlativen *inderst* i et navn. 17 af de 26 navne med adverbier som forled tilhører det yngre lag af bebyggelsesnavne, og derfor er det tydeligt at det er en forledstype der ofte optræder i netop den gruppe af de danske bebyggelsesnavne på *-holt*. Otte naturnavne fra stikprøverne B (Njy) og D (Sjy) har også adverbier som forled. Det er komparativerne *vestre* og *østre* (2) som også findes i bebyggelsesnavnene, samt komp. *indre*, *midt*, *op*, *syd* og komp. dial. *uder* 'ydre' som ikke kendes fra bebyggelsesnavnene.

Det er således kun et fåtal af bebyggelsesnavnene på *-holt* der har adverbielle forled, mens næsten 10% af naturnavnene har forled af denne type. Hovedparten af disse naturnavne er marknavne, og det er sandsynligt at man har haft større brug for at udtrykke agrenes beliggenhed i forhold til hinanden end tilfældet er for andre denotata.

4.1.5. Andre ordklasser

Fire danske bebyggelsesnavne på *-holt* har forled som tilhører andre ordklasser end dem der er gennemgået i det foregående. De fire navne er alle lokaliseret i Nordjylland. Der er tale om et pronomen, et verbum og to numeralier. Pronominet er *vor* 'vores' og verbet er *bruse*. De to numeralier er henholdsvis *seks* og forstavelsen *tve-* 'todelt'. Det er således kun undtagelsesvist at *holt*-navnene har forled der falder uden for de fire ordklasser appellativer, proprier, adjektiver og adverbier. Disse fire undtagelser er alle forled i yngre bebyggelsesnavne, og det er interessant idet vi i det foregående har set at forleddene i netop denne gruppe navne er mere ensartede end forleddene i de ældre bebyggelsesnavne. Alligevel er det altså forled i de yngre bebyggelsesnavne som grammatisk set skiller sig mest ud.

4.1.6. Sammenfatning

Den største del af forleddene i de danske stednavne på *-holt* er appellativer, mens mindre dele består af proprier og adjektiver. Nogle få forled består af adverbier, og kun undtagelsesvist har *holt*-navnene forled som tilhører andre end de fire nævnte ordklasser. Forleddene i de danske bebyggelsesnavne på *-holt* fordeler sig på ordklasserne på denne måde:

- ca. 62% appellativer
- ca. 14% proprier
- ca. 16% adjektiver
- ca. 5 % utolkede forled
- ca. 2,5 % adverbier
- ca. 0,5 % andre ordklasser

Hovedparten af de appellativiske forled er vækstbetegnelser, dyrebetegnelser, kulturbetegnelser og naturbetegnelser. En mindre del af de appellativiske forled består af personbetegnelser. En række appellativiske forled betegner forskellige andre ting, fx materiale, himmellegemer og vejrlig. De forled der består af proprier, er domineret af mandnavne, mens der kun er få kvindenavne og tilnavne. Stednavneforleddene er nogenlunde jævnt fordelt på bebyggelsesnavne, vanddragsnavne og andre naturnavne. Hovedparten af de adjektiviske forled som vi finder i de danske bebyggelsesnavne på *-holt*, beskriver farver og nuancer samt form og størrelse, og lidt færre forled beskriver relativ beliggenhed. De resterende adjektiviske forled kan ikke indplaceres i de nævnte kategorier. Alle de adverbier der findes som forled i de danske bebyggelsesnavne på *-holt*, betegner relativ beliggenhed.

Flere af de gennemgåede kategorier inden for de forskellige ordklasser er ikke repræsenteret i alle dele af undersøgelsesområdet. Det er dog ikke udtryk for at visse forled skal

findes inden for afgrænsede dele af undersøgelsesområdet. Det er derimod forventet at områder med få *holt*-navne ikke kan have alle forledstyper og kategorier repræsenteret. Det er et forhold som især gør sig gældende for Bornholm og Lolland-Falster.

Billedet er ikke ens for forleddene i de tre grupper som bebyggelsesnavnene er inddelt i. Således ser billedet lidt anderledes ud for de yngre bebyggelsesnavne (■), end for de to øvrige grupper af bebyggelsesnavne (●, ▲). Generelt fordeler forleddene i de yngre bebyggelsesnavne sig på færre forskellige forled, men samtidig er der en række forled som kun optræder i netop denne gruppe af navnene, eller som har en iøjnefaldende højere frekvens blandt disse navne. Eksempelvis optræder appellativerne *gran*, *kær* og *lyng* kun som forled i de yngre bebyggelsesnavne, og antallet af yngre bebyggelsesnavne med forled som *birk*, *skov*, *sø* og *hegn* samt kvindenavne og adverbier generelt, er iøjnefaldende højere end tilfældet er for forleddene i de to andre grupper af bebyggelsesnavne. Desuden er det kun blandt de yngre bebyggelsesnavne vi finder forled der hører under andre ordklasser end de fire ordklasser som hovedparten af forleddene i de danske bebyggelsesnavne på *-holt* tilhører. Det er altså relativt tydeligt at de yngre bebyggelsesnavne tilhører en anden tid og et andet miljø end de øvrige bebyggelsesnavne.

Ser man på forekomsterne af de enkelte forled er der nogle som optræder med en særlig høj frekvens. De oftest forekommende forled i de danske bebyggelsesnavne på *-holt* er således sb. *sø* (29), adj. *høj* (28), sb. *ravn* (24), adj. *grøn* (21), sb. *lind* (20), adj. *fager* (21), sb. *sten* (17), sb. *hesle* (15), adj. *mørk* (15), adj. *lys* (15) og sb. *høg* (15). Dette billede ville blive forstærket yderligere hvis man medregnede enslydene, men anderledes tolkede forled. Det gælder sb. *høj* (4) samt mandnavnene *Ravn* (12) og *Sten* (7).

Når det gælder naturnavnene der er hentet via stikprøver, ser billedet lidt anderledes ud end det er tilfældet for forleddene i bebyggelsesnavnene. Ca. en tredjedel af forleddene i naturnavnene findes ikke som forled i bebyggelsesnavnene. Det er en relativ stor andel af naturnavnenes forled, især i betragtning af at der er langt færre naturnavne i undersøgelsen end der er bebyggelsesnavne. Noget lignende er tilfældet for forleddene i de bebyggelsesnavne som skyldes et ældre overleveret naturnavn (▲) hvor ca. en fjerdedel af forleddene ikke findes i de øvrige bebyggelsesnavne på *-holt*. Et andet forhold der er iøjnefaldende blandt naturnavnene, er en relativ høj frekvens af adverbielle forled. Der er således ca. 10 % af naturnavnene som har forled fra denne ordklasse, mens det tilsvarende tal blandt bebyggelsesnavnene er ca. 2,5 %. Hovedparten af naturnavnene er marknavne, og det er sandsynligt at man har haft

større brug for at udtrykke agrenes beliggenhed i forhold til hinanden, end tilfældet er for andre denotata. Disse to forhold peger i retning af at naturnavnene kan være dannet under andre forudsætninger end bebyggelsesnavnene. Et tredje iøjnefaldende forhold blandt naturnavnene er at der blandt navnene fra stikprøve D i det østlige Sønderjylland findes forholds- mæssigt mange mandnavne i forleddene. Der kan meget vel være tale om et særligt træk blandt naturnavnene i netop dette område.

5. NAVNESEMANTIK

5.1. Den navnesemantiske analyse

Den traditionelle navneforskning har i reglen været tilfreds med en ordsemantisk analyse af stednavne, dvs. en fastlæggelse af hvilke ord der indgår i navnene og disse ords betydning, ligesom det er gjort i det foregående kapitel 4. Den nyere navneforskning er derimod efterhånden blevet mødt af et krav om også at levere en navnesemantisk undersøgelse, dvs. en analyse af hvad stednavnene som helhed afspejler.

Den finske navneforsker Kurt Zilliacus er den første der har fremlagt en navnesemantisk analysemodel hvor stednavneleddene inddeles efter deres konnotative funktioner. Inspireret af Zilliacus og andre navneforskeres arbejde med den navnesemantiske analyse, har jeg udarbejdet en analysemodel som jeg synes passer godt på mit materiale.

5.1.1. Den navnesemantiske analysemodel

Den navnesemantiske metode er som nævnt ovenfor, grundlagt af den finske navneforsker Kurt Zilliacus i 1966. Den går ud på at inddele stednavnenes led i forskellige betydningsgrupper alt efter de enkelte leds funktion i navnet. Det som Zilliacus kalder “artbeteckningen”, står altid som hovedled, og består, siger han, af et ord som fortæller hvad denotatum er for et sted i forhold til andre lokaliteter. Toledede navne, siger Zilliacus, suppleres desuden med et led der angiver en “speciell omständighet” som angiver noget der ved navngivningstidspunktet har været særligt i forhold til andre lokaliteter af samme art. Ved den navnesemantiske analyse samler interessen sig således om den konnotative betydning, – altså hvad de led der indgår i navnet siger om stedet (Zilliacus 1966:70–72). Zilliacus har inddelt sin analysemodel i 16 semantiske kategorier som er fordelt på tre hovedkategorier, relation, egenskab og funktion (ibid:78–79).

Den navnesemantiske analyse er blevet kritiseret for at man ofte vil have brug for ekstralingvistiske oplysninger for at kunne kategorisere navnene korrekt (fx Rostvik 1969: 112-32). Når man arbejder med ældre stednavne er ekstralingvistiske oplysninger sjældent tilgængelige, og derfor bliver kategoriseringen af navnene og dermed også analysen noget usikker. Den navnesemantiske analyse er dog ikke nyttesløs af den grund. Den giver trods alt et billede af det som navngiveren har fundet væsentligt at skildre ved navngivningstidspunktet. Derfor har flere navneforskere da også arbejdet med navnesemantiske analysemodeller som ofte er modificerede i forhold til den model som Zilliacus først opstillede. Blandt danske

navneforskere er det fx Bente Holmberg (1980), Gordon Albøge (1993) og Peder Gammeltoft (2001). Holmberg har lavet en analyse af kulturhistorisk navnestof, og hun benytter sig i store træk af Zilliacus' model med 16 semantiske grupper (Holmberg 1980:66–81, 109–115). Albøge påpeger en række problemer og usikkerheder ved at klassificere stednavne semantisk, bl.a. at ekstralingvistiske oplysninger ofte mangler, og at nogle navne ikke umiddelbart lader sig placere i den semantiske analysemodel. Han opstiller en analysemodel hvor Zilliacus' 16 grupper er reduceret til 7 hovedgrupper (Albøge 1993:5–29). Endelig har Gammeltoft lavet en navnesemantisk analyse af nordatlantiske stednavne med navneleddet *bólstaðr* ved hjælp af en analysemodel som er inddelt i 12 semantiske grupper fordelt på tre hovedgrupper. Enkelte af de semantiske grupper er desuden inddelt i flere undergrupper (Gammeltoft 2001:215–249). Senest har Gammeltoft berørt emnet i artiklen *In search of the motives behind naming* (2005). Artiklens titel bringer et problem på banen som efter min mening er noget overset. Når vi arbejder med ældre stednavne som ikke følges af ekstralingvistiske oplysninger, kan vi aldrig finde motivet bag navngivningen. Vi kan ikke vide om ønsketænkning, ironi eller digtning har haft indvirkning på navngivningen. Det er kun selve navnet der kan fortælle om navngivningen, og da kan vi i bedste fald se h v a d navngiveren har beskrevet og h v o r d a n det er beskrevet, men vi kan aldrig vide h v o r f o r . Vi kan med andre ord ikke finde motiverne bag navngivningen med en navnesemantisk analyse, men vi kan belyse hvad navnene afspejler, – og det er ikke nødvendigvis det samme.

Jeg vil i det følgende benytte en forenklet analysemodel som er stærkt inspireret af en model som den finske navneforsker, Terhi Ainiala, præsenterede ved et foredrag d. 11. oktober 2002 ved Finsk Afdeling under Institut for Nordisk Filologi på Københavns Universitet. Ainialas model fordeler sig på fem semantiske kategorier (1. Beliggenhed; 2. Ejer eller anvender; 3. Det som eksisterer på lokaliteten; 4. Egenskab; 5a. Anvendelse, 5b. Hændelse). Zilliacus' og Ainialas modeller repræsenterer for mig at se to yderligheder for inddeling i semantiske kategorier. Men de er begge meget anvendelige. Analysemodellens anvendelighed afhænger nemlig fuldt og helt af det materiale der skal analyseres. Grunden til at jeg har valgt at udarbejde en model som er en del forenklet i forhold til Zilliacus' model, er at mit materiale ikke er så kompliceret som Zilliacus' model lægger op til. Min analysemodel er inddelt i seks semantiske kategorier. De seks kategorier er efter min mening tilstrækkeligt mange til at dække de forhold som *holt*-navnene afspejler.

På sin vis er der ikke er meget nyt i den analysemodel jeg har udarbejdet, da de semantiske grupper som både Zilliacus og Ainiala har med, også forekommer i min semantiske inddeling. Men i min model er det de semantiske grupperes vægt i forhold til hinanden der er anderledes. Zilliacus har tre hovedgrupper som er inddelt i 16 semantiske undergrupper. Ainiala har fem sideordnede semantiske grupper hvor den femte er underinddelt i to. Jeg har valgt seks sideordnede grupper: 1. Beliggenhed; 2. Ejer eller anvender; 3. Det som eksisterer på lokaliteten; 4. Egenskab; 5. Anvendelse og 6. Hændelse.

1. Beliggenhed: De forled der hører ind under denne gruppe, beskriver relation til andre lokaliteter end den denoterede lokalitet. Det kan være en navngiven lokalitet, dvs. at forleddet er identisk med et stednavn (fx *Eskemose* i †*Eskemoseholt* ● (Sj 0018)). Forleddet kan også beskrive en unavngiven lokalitet, dvs. at forleddet kan være et appellativ som beskriver topografiske forhold der ikke ligger på den navngivne lokalitet (fx sb. *næs* i *Næsholt* ■ (Fyn 1078)). Endelig kan den denoterede lokalitet være karakteriseret ved en relation som er udtrykt ved en relativ position. Det vil sige at navngiveren gennem et retningsangivende adjektiv eller adverbium har angivet om lokaliteten ligger fx ovenfor, nedenfor, øst eller vest for en anden lokalitet (fx adv. *nord* i *Nordholt* ■ (Bo 0653)).

2. Ejer eller anvender: Forled som hører under denne semantiske gruppe, relaterer til den eller dem der ejer eller anvender den denoterede lokalitet. Det kan være en person, en gruppe af mennesker eller en institution. Forekomsterne i denne kategori er således person- eller institutionsnavne, eller appellativer der betegner en person, en gruppe mennesker eller en institution (fx slægtsnavnet *Rud* i †*Rudholt* ● (Sj 0506) og sb. *kirke* i *Kirkelte* ● (Sj 0016)). Oftest må den eller de personer som forleddene sigter til, være ejere af den denoterede lokalitet. Uden ekstralingvistiske oplysninger kan det i øvrigt ofte være svært at afgøre om der i stedet for ejerskab er tale om en institution eller en bygning der ligger ved lokaliteten, fx sb. *kirke* i det ovennævnte *Kirkelte*.

3. Det som eksisterer på lokaliteten: Det der eksisterer på lokaliteten, kan være af forskellig karakter. Det kan være dyr og fugle, bevoksning, topografiske forhold, materialer og kulturgenstande. Således kan denne gruppe indeholde appellativer som beskriver både tamme og vilde dyr og fugle som har haft deres gang på stedet (fx sb. *ko* i *Koholte* ▲ (Sj 0592)). Den

bevoksning som forleddet i et *holt*-navn sigter til, kan være af meget forskellig art. Der kan være tale om træer, buske, græsarter, blomster, urter osv. (fx sb. *røn* i *Rønholt* ● (Njy 1223)). En række forled betegner topografiske forhold som har en størrelse og karakter der gør at de hører hjemme i denne semantiske gruppe. Det gælder visse terrænformationer og andre topografiske forhold som sandsynligvis kan være lokaliseret i holtet (fx sb. **glim* ‘åbning, lysning’ i *Glimsholt* ● (Njy 1203)). Forleddene i denne gruppe kan desuden karakterisere materielle forekomster på den denoterede lokalitet. Forleddene her vil således være appellativer som beskriver det forekommende materiale (fx sb. *sand* i *Sandhult* ● (Sk 1309)). De kulturgenstande der kan karakterisere en lokalitet kan være af større og af mindre karakter (fx sb. *bavn* i *Bavnholt* ■ (Øjy 1834)).

4. Egenskab: Denne gruppe indeholder forled som angiver en egenskab ved den denoterede lokalitet. Den pågældende egenskab er ikke nødvendigvis karakteristisk for lokaliteten i dag, men den har sandsynligvis været tilstede da lokaliteten fik sit navn. En lokalitets egenskab kan være form, farve, størrelse, alder og en ukonkret egenskab som er blevet opfattet af navngiveren. Forled som beskriver lokalitetens form er oftest adjektiver, men der kan også forekomme appellativer med sammenlignende funktion (fx adj. *krum* i *Krumhult* ● (Sk 0407) og sb. *lap* ‘stump’ i *Lapholt* ■ (Njy 1229)). Forled som beskriver lokalitetens farve vil altid være farven på navngivningstidspunktet da årstidernes naturlige gang forårsager skiftende farve i løbet af et år (fx adj. *grøn* i *Grønholt* ▲ (Njy 1193)). Dog kan farven også hentyde til et vedvarende karakteristikum. Den alder der kan henvises til er naturligvis relativ, således kan et *Nyholt* i realiteten være ældre end et *Gammelholt* så længe de to navne ikke har nogen navnemæssig forbindelse med hinanden. De opfattede egenskaber der kan karakterisere en lokalitet, er egenskaber der ikke kan forbindes med noget konkret, men som navngiveren alligevel har forbundet med lokaliteten. Eksempler på dette vil oftest være adjektiver der beskriver en ukonkret egenskab ved lokaliteten (fx adj. *fager* i *Favrholt* ● (Vjy 2492)).

5. Anvendelse: De anvendelser som forleddet kan sigte til, kan være af vidt forskellig art. Den denoterede lokalitet kan eksempelvis have været brugt som et mødested, eller der kan være tale om et sted hvor man plejer at udføre en bestemt form for arbejde osv. (fx sb. glda. *safn* ‘samling’ i *Saunte* ● (Sj 0011)).

6. Hændelse: Den denoterede lokalitet karakteriseres ved en hændelse som har relation til stedet. Forleddene i denne gruppe er i reglen appellativer som vidner om den hændelse som navngivningen er relateret til (fx sb. *brand* ‘afbrændt areal’ i *Brandholt* ● (Fyn 0941)).

5.1.2. Den navnesemantiske analyse af materialet

Da dette er en navnetypeundersøgelse, er efterleddet, eller det som Zilliacus kalder “artbetegnelsen”, givet på forhånd. Således er alle navnebærerne karakteriseret som holter, og hvad det sigter til er gennemgået i kapitel 3.1. ovenfor. Derimod er der, som vi så i det foregående kapitel 4, mange forskellige forled der angiver en “speciell omständighet” ved navnebæreren – i hvert fald ved navngivningstidspunktet. De semantiske grupper i denne analyse kan ikke sammenlignes med de semantiske kategorier inden for de respektive ordklasser der er gennemgået i det foregående kapitel 4. Således kan forleddene i en kategori i det foregående, godt fordele sig over flere semantiske grupper i det følgende.

Det er ikke altid fuldstændigt entydigt hvilken semantisk gruppe de forskellige forled tilhører. I visse tilfælde kan det være svært at skelne mellem gruppe 1 og gruppe 3. Det er tilfældet når en kulturgenstand eller en terrænformation har en størrelse eller karakter som gør at det ikke med sikkerhed kan afgøres om objektet eller formationen ligger inden for holtet eller udenfor.

Et enkelt forled har uvist sigte. Det er sb. *vegne* i det yngre bebyggelsesnavn *Vejnholt* ■ (Vjy 1802). Dette navn og navne med utolkede forled behandles ikke nærmere i dette kapitel.

1. Beliggenhed: En stor del af forleddene hører hjemme i denne gruppe. Det gælder 239 (104 ●, 28 ▲, 107 ■) bebyggelsesnavne og 28 naturnavne fra stikprøverne. Det er forled som beskriver både navngivne og unavngivne lokaliteter samt relativ beliggenhed. 58 (29 ●, 12 ▲, 17 ■) bebyggelsesnavne har forled som relaterer til en navngiven lokalitet. 150 (68 ●, 10 ▲, 72 ■) bebyggelsesnavne har forled som sandsynligvis har relation til en unavngiven lokalitet uden for den denoterede lokalitet. Disse i alt 208 (97 ●, 22 ▲, 89 ■) bebyggelsesnavne som har forled der beskriver navngivne og unavngivne lokaliteter, har betydningen “det holt som ligger ved X”. 31 (7 ●, 6 ▲, 18 ■) forled i bebyggelsesnavnene viser relativ beliggenhed, og navnene med disse forled har formentlig betydningen “Det holt der ligger X for et andet sted”.

Alle de 58 (29 ●, 12 ▲, 17 ■) navne stednavneforled (se kap. 4.1.2.2. med bilag) hører til her. Blandt disse forled er der 23 (7 ●, 7 ▲, 9 ■) bebyggelsesnavne, 22 (16 ●, 2 ▲, 4 ■) vanddragsnavne og 13 (6 ●, 3 ▲, 4 ■) andre naturnavne. Hertil kommer ni (☼) naturnavne fra stikprøverne hvoraf fire har vanddragsnavne som forled, og fem har andre naturnavne som forled. I nogle tilfælde er der tale om et ejerforhold når det er et bebyggelsesnavn der indgår som forled i et andet stednavn. Det kan være tilfældet når bebyggelsesnavnet står i genitiv. Andre stednavne der indgår som led i andre stednavne, kan imidlertid også optræde i genitivsformer. I den slags tilfælde kan der ikke umiddelbart være tale om et ejerforhold. Derfor kan et genitivs-s i et stednavneforled optræde som et fugeelement i det sammensatte stednavn, og derfor er det nødvendigt at have ekstralingvistiske oplysninger for at kunne fastslå om der skulle være tale om et ejerforhold. Der findes ingen ekstralingvistiske oplysninger af den art om de pågældende navne i materialet, og derfor er alle de forled der består af bebyggelsesnavne placeret i denne semantiske gruppe.

Den største gruppe forled i denne semantiske gruppe er de forled som angiver unavn-givne lokaliteter. Som nævnt ovenfor er der 150 (68 ●, 10 ▲, 72 ■) bebyggelsesnavne som har forled af denne art. Det er betegnelser for naturforhold og betegnelser for større kulturgenstande. Alle de forled der betegner højder og fremspring, hører til her. Det drejer sig om 28 (14 ●, 6 ▲, 8 ■) bebyggelsesnavne samt tre (☼) naturnavne fra stikprøverne (se kap. 4.1.1.3. med bilag). Nogle af de forled der betegner andre terrænformationer, hører også til her. Det gælder otte ældre bebyggelsesnavne og et naturnavn fra stikprøverne. Bebyggelsesnavnernes forled er: *dal* 3 (●), jy. *hol* ‘hul’ 1 (●), *hul* 1 (●), *kar* 1 (●), glda. **pit* ‘trang dal’ 1 (●), **skar* ‘kant, rand’ 1 (●); og forleddet i naturnavnet er: *sig* ‘lavning’ 1 (☼) (se kap. 4.1.1.3. med bilag). Alle de betegnelser for vanddrag som findes blandt *holt*-navnernes forled, hører også til i denne semantiske gruppe. Det drejer sig om 45 (15 ●, 1 ▲, 29 ■) bebyggelsesnavne og to (☼) naturnavne fra stikprøverne. En række betegnelser for andre topografiske forhold er også udtryk for beliggenhed. Det gælder forleddene i 26 bebyggelsesnavne og to naturnavne. Forleddene i bebyggelsesnavnene er: *eng* 7 (1 ▲, 6 ■), *strand* 6 (1 ▲, 5 ■), *slette* 5 (4 ●, 1 ■), jy. *flam* ‘stor strækning’ 1 (●), *gade* ‘jord der er eller har været fælles’ 1 (●), *hed* ‘hede’ 1 (●), *hede* 1 (●), *lomme* ‘vig’ 1 (●), *mile* ‘vandreklit’ 1 (●), *næs* 1 (■) samt *ø* 1 (■); og forleddene i naturnavnene er: *hede* 1 (☼) og *lomme* ‘vig’ 1 (☼) (se kap. 4.1.1.3. med bilag). Der er en del af de forled som indeholder betegnelser for større kulturgenstande, som også hører til her. Det gælder forleddene i 43 bebyggelsesnavne og et naturnavn. Forleddene i bebyggelsesnavnene

er: *dam* 14 (3 ●, 11 ■), *mølle* 11 (3 ●, 1 ▲, 7 ■), *kirke* 6 (5 ●, 1 ■), *bulbro* ‘bro af tømmerstokke’ 2 (1 ●, 1 ■), *gård* 2 (●), *karm* (måske) ‘brystværn’ 2 (●), *borg* 1 (●), *sal* 1 (●), *torp* 1 (●), gl. *værmen* ‘fiskegård’ 1 (●), *værn* 1 (■) samt *åbod* 1 (●); og forleddet i naturnavnet er *mølle* 1 (☼) (se kap. 4.1.1.4. med bilag).

Som nævnt ovenfor, er der en række adjektiviske og adverbielle forled som betegner relativ beliggenhed. De navne som har adjektiviske forled der udtrykker relativ beliggenhed, tæller 5 (3 ●, 1 ▲, 1 ■) bebyggelsesnavne og to (☼) naturnavne (se kap. 4.1.3.3. med bilag). Alle de forled der består af adverbier, udtrykker relativ beliggenhed. Det gælder forleddene i 26 (4 ●, 5 ▲, 17 ■) bebyggelsesnavne og otte (☼) naturnavne (se kap. 4.1.4. med bilag).

2. Ejer eller anvender: Der er i alt 128 (81 ●, 12 ▲, 35 ■) bebyggelsesnavne og 17 (☼) naturnavne der hører til i denne semantiske gruppe. Kun ét forled i disse navne beskriver en institution. De resterende forled består af ord og navne der henviser til mennesker. Betydningen af navne med forled i denne gruppe er “det holt som ejes eller anvendes af X”.

Det ene navn med et forled som med sikkerhed betegner en institution, er navnet *Kirkelte* ● (Sj 0016). Fra ekstralingvistiske oplysninger ved vi at forleddet *kirke* henviser til at et alter i Frue Kirke i København havde del i holtet.

Alle de forled som består af personbetegnende appellativer, hører hjemme i denne semantiske kategori. Der drejer sig om forleddene i 28 (18 ●, 2 ▲, 8 ■) bebyggelsesnavne og i to (☼) naturnavne (se kap. 4.1.1.5. med bilag). Også alle de forled som består af personnavne, må udtrykke ejerskab eller anvendelse af den (eller de) person(er) der har båret de pågældende navne (se kap. 4.1.2. med bilag). Det drejer sig først og fremmest om mandnavne som findes i 78 (55 ●, 9 ▲, 14 ■) bebyggelsesnavne og i 13 (☼) naturnavne fra stikprøverne. Der findes dog også nogle kvindenavne og tilnavne som forled i *holt*-navnene. Der er kvindenavne som forled i 13 (1 ●, 1 ▲, 11 ■) bebyggelsesnavne, og der er tilnavne som forled i syv (6 ●, 1 ■) bebyggelsesnavne og i to (☼) naturnavne. Endelig er der et enkelt *holt*-navn (■) som har et pronomen som forled. Det er pronominet *vor* ‘vores’ der som bekendt er et af de possessive pronomier, og derfor betegner det naturligvis et ejerforhold (se kap. 4.1.5. med bilag).

3. Det som eksisterer på lokaliteten: Denne semantiske gruppe tæller de fleste af forleddene i de danske *holt*-navne. Således hører forleddene i 468 (227 ●, 68 ▲, 173 ■) bebyggelsesnavne og 34 (☼) naturnavne fra stikprøverne hjemme her. Det er udelukkende appellativer vi finder i

alle disse forled, og de kan derfor alle findes i kap. 4.1.1. (med bilag). Betydningen af navne med forled der tilhører denne semantiske gruppe, er “holtet med X” eller “det holt hvor der er X”.

Alle de forled som består af vækstbetegnelser, hører hjemme i denne gruppe. Det drejer sig om forleddene i 179 (78 ●, 15 ▲, 86 ■) bebyggelsesnavne og i ti (☼) naturnavne. Det samme gælder alle de forled der betegner dyr og fugle. De findes i 115 (58 ●, 25 ▲, 32 ■) bebyggelsesnavne samt 12 (☼) naturnavne. Nogle af de appellativer der betegner terrænformationer, hører også til her. Det gælder forleddene i to bebyggelsesnavne med forleddet *svær* ‘grønsvær’ (1 ●, 1 ▲). Også en række af de forled der betegner andre topografiske forhold, henviser til det som eksisterer på lokaliteten. Det drejer sig om forleddene i otte bebyggelsesnavne og i to naturnavne. Forleddene i bebyggelsesnavnene er: **bolgh* ‘noget opsvulmet’ 1 (▲), *dynd* 1 (■), glda. **tand* ‘brændt væge’ 1 (●), *harpe* ‘skurvet hud o.lign.’ 1 (●), *skorpe* 1 (●), **glap* ‘åbning’ 1 (●), **glim* ‘åbning, lysning’ 1 (●), *urne* ‘stenet jordbund’ 1 (●); og forleddet i naturnavnene er *skurv* 2 (☼) (se kap. 4.1.1.3. med bilag). En stor del af kulturbetegnelserne hører til i denne semantiske gruppe. Det gælder forleddene i 98 bebyggelsesnavne og i fem naturnavne fra stikprøverne. Det gælder forleddene: *bod* ‘fæbod’ 13 (8 ●, 1 ▲, 4 ■), *hegn* 7 (1 ▲, 6 ■), *kors* 6 (2 ●, 1 ▲, 3 ■), *sti* 5 (●), *stav* 4 (3 ●, 1 ▲), *bavn* ‘bål’ 3 (■), *bro* 3 (1 ▲, 2 ■), *bur* ‘lille hus, skur, bod’ 3 (1 ●, 1 ▲, 1 ■) og *sind* ‘gang, vej’ 3 (●), *aksel* 2 (1 ●, 1 ▲), *bom* 2 (1 ●, 1 ■), *brand* ‘bjælke’ 2 (1 ●, 1 ▲), *brønd* 2 (1 ●, 1 ▲), **byrghi* ‘indhegning’ 2 (1 ●, 1 ▲), *grav* 2 (1 ●, 1 ▲), *knippe* ‘bundt’ 2 (1 ●, 1 ■), *lykke* ‘indhegnet jordstykke’ 2 (1 ●, 1 ■), *stok* 2 (1 ●, 1 ▲), *tromle* 2 (1 ●, 1 ■), *vase* ‘risknippe...’ 2 (●), *ager* 1 (●), *avn* ‘rad af sammenstillede neg’ 1 (▲), *bjælke* 1 (●), *bo* 1 (■), *brage* ‘redskab til bragning af hør’ 1 (●), fsv. *bröt* ‘anlagt vej’ 1 (●), *dysse* 1 (●), *ffjel* ‘bræt’ 1 (●), *flage* ‘skive, fletværk’ 1 (▲), *flor* ‘gulv i kostald’ 1 (●), *fold* 1 (■), *grisbo(d)* ‘skur til grise’ 1 (▲), *grøft* 1 (▲), fsv. *hagh* ‘indhegning’ 1 (●), *hegning* ‘indhegning’ 1 (●), *hold* ‘betroet gods’ 1 (●), *hov* ‘ketsjer til fangst af rejer m.m.’ 1 (■), *kværn* 1 (●), *lette* ‘flåd der holder garn oppe’ 1 (●), *med* ‘mærke’ 1 (■), *mjød* 1 (■), glda. **rō* ‘stage, pæl’ 1 (▲), *ror* 1 (■), *røse* ‘stendynge’ 1 (●), *skib* 1 (▲), *spån* 1 (●), jy. *stege* ‘stage, pæl’ 1 (▲), *trappe* 1 (■), *trone* 1 (■) og *tømmer* 1 (●). Forleddene i naturnavnene er: *ager* 1 (☼), *bul* ‘træstamme’ 1 (☼), *grav* 1 (☼), *plejl* ‘redskab til tærskning’ 1 (☼) og *grime* ‘skelmærke på træ’ (se kap. 4.1.1.4. med bilag). Alle forled som betegner materiale hører ligeledes til i denne semantiske gruppe. Det gælder 48 (24 ●, 7 ▲, 17 ■) bebyggelsesnavne og tre (☼) naturnavne fra stikprøverne. Alle de forled som betegner him-

mellelemmer og vejrlig, skal også placeres her. Det drejer sig om 12 (5 ●, 1 ▲, 6 ■) bebyggelsesnavne. Det kan naturligvis betvivles om himmelleger eksisterer på lokaliteten. Imidlertid mener jeg at det er i denne semantiske gruppe disse forled hører bedst hjemme. Det er forleddene *sol* og *stjerne* det drejer sig om, og jeg mener at betydningen af *holt*-navne med disse forled er “det holt hvor der er sol” og “det holt hvor man kan se stjerner”. Nogle få andre forled som består af appellativer, hører til i denne semantiske gruppe. Det gælder seks bebyggelsesnavne og to naturnavne fra stikprøverne. Forleddene i bebyggelsesnavnene er: *ben* 1 (●), *men* ‘skade, fejl, mangel’ 1 (●), *pok(ker)* ‘udslæt, djævelen’ 1 (●), *skank* ‘ben’ 1 (●), *snøre* 1 (●) samt *trold* 1 (●); og naturnavnenes forled er: *råd* ‘råddenskab’ 1 (☉), *tøssel* som er afledt af vb. *tøsse* ‘pible’ 1 (☉).

4. Egenskab: I alt 202 (101 ●, 26 ▲, 75 ■) bebyggelsesnavne og ni (☉) naturnavne har forled der hører til i denne semantiske gruppe. Disse forled består af appellativer, adjektiver, et verbum og to numeralier. Betydningerne af de *holt*-navne der har forled inden for denne kategori, er lidt varierede. Det kan fx være “det holt der har form som en/et X”, “det holt som giver X”, “det holt som er X”, “det holt som består af X dele” og ved verbalt forled “det holt som X”.

Forleddene i de navne der har betydningen “det holt der har form som en/et X”, er alle appellativer som betegner terrænformationer. Det gælder forleddene i 20 bebyggelsesnavne og i to (☉) naturnavne. Forleddene i bebyggelsesnavnene er: *krog* 7 (2 ●, 2 ▲, 3 ■), *hjørne* 2 (■), *knibe* ‘snævert, smalt sted’ 1 (●), *kringle* ‘kreds’ 1 (●), *krøg* ‘krog’ 1 (■), *lap* ‘stump’ 1 (■), *rem* 1 (▲), *ring* 1 (●), *række* 1 (■), *skjorte* 1 (●), *streng* ‘langstrakt jordstykke’ 1 (●), glda. **thamb* ‘buestreng, udspændt mave’ 1 (●) samt *vege* ‘bugtning’ 1 (●). Forleddene i de to naturnavne er: *gēri* ‘flig, kile’ 1 (☉) og *krog* 1 (☉) (se kap. 4.1.1.3. med bilag). De navne som har betydningen “det holt som giver X”, har alle appellativer som forled. Det drejer sig om fem (3 ●, 2 ■) bebyggelsesnavne med forled der betegner abstrakte begreber, samt to (1 ●, 1 ■) bebyggelsesnavne med forleddet *pine* (se kap. 4.1.1.6. med bilag). Alle de navne der har betydningen “det holt som er X”, har adjektiver som forled. Det drejer sig om alle de adjektiviske forled som betegner farver og nuancer, form og størrelse samt en del andre adjektiver. De forled der betegner farver og nuancer fordeler sig på 55 (25 ●, 9 ▲, 21 ■) bebyggelsesnavne og to (☉) naturnavne fra stikprøverne (se kap. 4.1.3.1. med bilag). De forled der betegner form og størrelse, fordeler sig på 71 (41 ●, 9 ▲, 21 ■) bebyggelsesnavne og fem (☉) naturnavne fra stikprøverne (se kap. 4.1.3.2. med bilag). De øvrige adjektiviske forled i navne

med betydningen “det holt som er X”, fordeler sig på 45 bebyggelsesnavne: *fager* 21 (14 ●, 3 ▲, 4 ■), *ny* 8 (■), *skarp* 3 (1 ●, 2 ■), *jy. køl* ‘kølig’ 2 (1 ●, 1 ▲), *affer* ‘lidt befærtet’ 1 (■), *bar* 1 (●), *fri* 1 (●), *let* 1 (●), *læns* ‘tom, bar’ 1 (■), *mager* ‘sandet, ufrugtbar’ 1 (●), *ren* 1 (■), *skøn* 1 (■), *tam* 1 (■), *tør* 1 (▲) og *åben* 1 (●) (se kap. 4.1.3.4. med bilag). Der er et navn i materialet som har betydningen “det holt som X”. Det er et navn (■) der har et forled der er tolket som et verbum. Det er vb. *bruse* som må betegne lyden af blæst i træerne (se kap. 4.1.5. med bilag). To navne har betydningen “det holt som består af X dele”. Det drejer sig om de to navne (■) som har forled der består af numeralier. Det gælder *seks* og *tve-* ‘to(delt)’ (se kap. 4.1.5. med bilag).

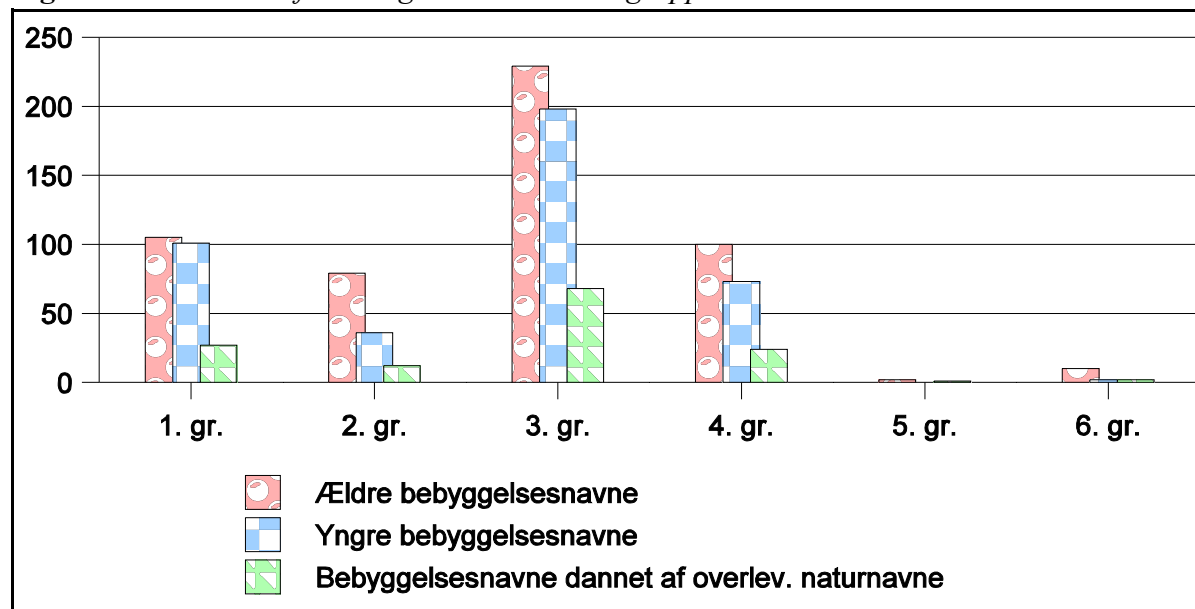
5. Anvendelse: Enkelte forled i de danske *holt*-navne hører hjemme her. Det gælder forleddene i tre (2 ●, 1 ▲) bebyggelsesnavne og i et (☼) naturnavn fra stikprøverne. Forleddene er alle kulturbetegnelser og vidner om hvad den denoterede lokalitet har været brugt til, og betydningen af navnene er således “det holt der bruges til X”. To af de tre forled i bebyggelsesnavnene hentyder til erhverv. Det gælder *arbejde* 1 (▲) og *safn* ‘samling (af brænde, bær og ling.)’ 1 (●). Det tredje forled er *davre* ‘morgenmåltid’ 1 (●). Forleddet i naturnavnet er *avl* 1 (☼).

6. Hændelse: Kun 17 (13 ●, 2 ▲, 2 ■) forled i bebyggelsesnavnene og fem (☼) forled i naturnavne hører hjemme i denne gruppe. Alle de hændelser der sigtes til, er ifølge min tolkning hændelser der er sket på den denoterede lokalitet forud for navngivningen. Forleddene fordeles sig på appellativer som alle er kulturbetegnelser, og på adjektiver. De af navnene som har appellativiske forled har betydningen “det holt hvor der er sket en/et X”. Det drejer sig om 13 bebyggelsesnavne og et naturnavn. Forleddene i bebyggelsesnavnene er: *glda. hemmel(l)* ‘hjemmel’ 1 (●), *jy. træde* ‘trætte proces’ 7 (6 ●, 1 ■), *rum* ‘rydning’ 3 (●), *ryd* ‘rydning’ 1 (■), *slæt* ‘slag, slåning’ 1 (▲); og i naturnavnet er forleddet sb. *rode* ‘rydning’ 1 (☼) (se kap. 4.1.1.6. med bilag). De af navnene der har adjektiviske forled har betydningen “det holt som er/var X”. Det gælder fire bebyggelsesnavne og fire naturnavne fra stikprøverne. De fire bebyggelsesnavne har alle forleddet part. *brænt* 4 (3 ●, 1 ▲). Et af naturnavnene har også forleddet part. *brænt* 1 (☼), mens de tre øvrige har forleddet part. *sveden* 3 (☼) (se kap. 4.1.3.4. med bilag).

5.1.3. Sammenfatning

Resultatet af den navnesemantiske analyse er belyst i figur 3 nedenfor. Her er de seks semantiske grupper anført, og det er angivet med stolper hvor mange forekomster der er i hver af de semantiske grupper. I figuren er der desuden skelnet mellem de tre grupper af bebyggelsesnavne som materialet er inddelt i.

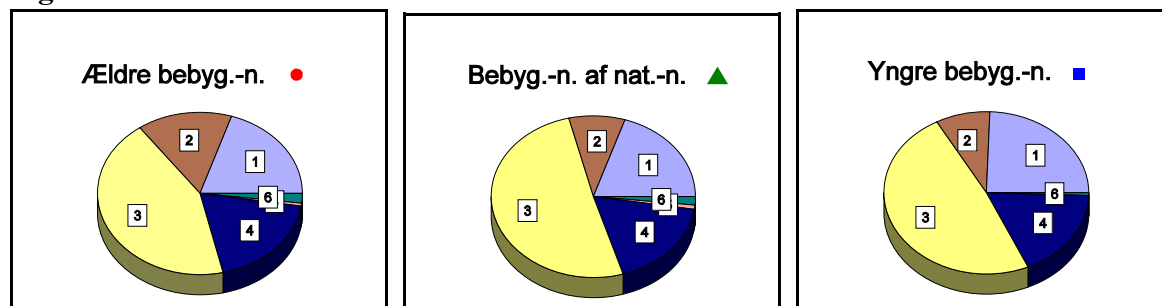
Figur 3: Forleddenes fordeling i de semantiske grupper

Den navnesemantiske analyse af forleddene i undersøgelsens komposita viser at man i knap halvdelen (468) af de i alt 1057 analyserede bebyggelsesnavne på *-holt* har angivet det der eksisterer på lokaliteten (gr. 3). Størstedelen af den anden halvdel af de analyserede komposita, angiver beliggenhed (gr. 1), ejer eller anvender (gr. 2) og egenskab (gr. 4). Der er henholdsvis 239, 128 og 202 navne i de tre sidstnævnte grupper. Kun i sjældne tilfælde har navngiverne valgt at karakterisere lokaliteten ved et ord der sigter til lokalitetens anvendelse (gr. 5) eller en hændelse (gr. 6). Disse to grupper har henholdsvis tre og 17 forekomster.

På figur 3 ovenfor er det kun det egentlige antal forekomster inden for hver af de semantiske grupper man kan se. Derfor har jeg lavet et cirkeldiagram over fordelingen af de seks semantiske kategorier inden for hver navnegruppe. Det vil med andre ord sige at hver cirkel nedenfor i figur 4 repræsenterer alle navne med analyseret forled i en navnegruppe (●, ▲, ■). På den måde er det nemmere at sammenligne de forskellige navnegrupperes fordeling på de semantiske grupper. Cirklerne viser at fordelingerne inden for navnegrupeerne i grove træk

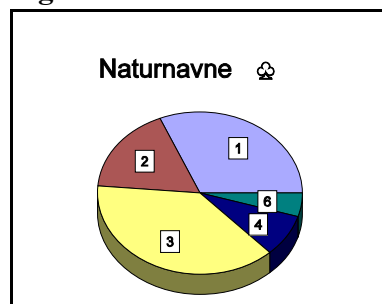
Figur 4

ligner hinanden sådan som det kan ses i figur 3 ovenfor. Der er dog nogle mindre forskelle som træder frem i figur 4. De ældre bebyggelsesnavne (●) har således en større andel af navne med forled der angiver ejer eller anvender (gr. 2) end tilfældet er for de øvrige to navnegrupper. Når det gælder de bebyggelsesnavne der er dannet på baggrund af ældre overleverede naturnavne (▲), er der en lidt større andel af forled som angiver det der eksisterer på lokaliteten (gr. 3), end hos de to andre grupper af bebyggelsesnavne. De yngre bebyggelsesnavne (■) har derimod en større andel af navne med forled der angiver beliggenhed (gr. 1) end tilfældet er for de to øvrige grupper. De mest markante forskelligheder er dem der vedrører de ældre og de yngre bebyggelsesnavne. Den overvægt der er af ældre bebyggelsesnavne med forled som angiver ejer eller anvender (gr. 2), og den overvægt der er af yngre bebyggelsesnavne har forled som henviser til beliggenhed (gr. 1), er de mest tydelige forskelle man kan se i cirkeldiagrammerne.

Hvordan det forholder sig med naturnavnene (☼) fra stikprøverne, er vist i figur 5. Af figuren fremgår det at naturnavnenes forled fordeler sig noget anderledes i de semantiske grupper end tilfældet er for bebyggelsesnavnene. Det er “kun” ca. en tredjedel (34) af de i alt

Figur 5

94 analyserede naturnavne som angiver det der eksisterer på lokaliteten (gr. 3). Lidt mindre end en tredjedel (28) af naturnavnene angiver beliggenhed (gr. 1), mens størstedelen af den sidste tredjedel (hhv. 17 og 9) angiver ejer eller anvender (gr. 2) samt egenskab (gr. 4). Et enkelt naturnavn angiver anvendelse (gr. 5), mens kun få (5) angiver hændelse (gr. 6). Den andel af naturnavnene der falder inden for gruppe 1 er altså større end tilfældet er for nogen af bebyggelsesnavnene, også større end hos de yngre bebyggelsesnavne, jf. ovenfor. Den andel der falder inden for gruppe 2, er relativt stor. Den er nogenlunde på størrelse med den tilsvarende andel af de ældre

bebyggelsesnavne, jf. ovenfor. Den andel af naturnavnene der falder inden for gruppe 3, er mindre end tilfældet er ved bebyggelsesnavnene, og de naturnavne der falder inden for gruppe 4 er omtrent halvt så mange som de tilsvarende andele ved bebyggelsesnavnene.

Der er altså en relativt stor forskel på bebyggelsesnavnene og naturnavnene når det gælder hvor store andele af navnegruppernes forled der placerer sig i de forskellige semantiske grupper i analysen. Dette er særligt bemærkelsesværdigt for de to grupper af bebyggelsesnavnene som er, eller som formodes at være, oprindelige naturnavne, og som derfor er sekundære som bebyggelsesnavne. Det gælder altså de bebyggelsesnavne som er dannet på baggrund af overleverede naturnavne (▲), og det gælder de ældre bebyggelsesnavne (●). For disse to grupper navne kunne man forvente en fordeling på de semantiske grupper som lignede naturnavnenes, men det er altså ikke tilfældet. Når det gælder de bebyggelsesnavne som er dannet på baggrund af overleverede naturnavne, kan det muligvis forklares ved at *holt*-navne med visse forledstyper ikke er blevet fundet egnede til at fungere som bebyggelsesnavne. Dette kan også være forklaringen når det gælder de ældre bebyggelsesnavne, men her er der desuden den mulighed at de ældre bebyggelsesnavne måske slet ikke er sekundære, men primære som bebyggelsesnavne.

6. DATERING OG UDBREDELSE

6.1. Datering af *holt*-navnene

I stednavnelitteraturen dateres de danske *holt*-navne normalt til middelalderen. Min undersøgelse viser imidlertid at navnetypen er produktiv i meget længere tid. Der er således dannet *holt*-navne i Danmark gennem de seneste 1000 år. De ældste af disse navne er fra middelalderens begyndelse, måske er de endda lidt ældre. Omkring 1800 sker der desuden en opblomstring i brugen af efterleddet *-holt* ved navngivning af gårde og huse.

6.1.1. Dateringsmetoder

Stednavne kan dateres sprogligt og ikke-sprogligt. Et stednavn er en sproglig størrelse, og derfor kan der ofte foretages en mere eller mindre sikker sproglig datering. Det er derimod ikke altid at navnet kan knyttes til estralingvistiske oplysninger som kan bidrage til en ikke-sproglig datering. Dog er et stednavn altid mindst lige så gammelt som det ældste skriftlige belæg. Hvad enten dateringskriterierne er sproglige eller ikke-sproglige, vil de oftest medføre at man kan datere et navn til *f ø r* et givet tidspunkt eller til *e f t e r* et givet tidspunkt. Det vil sige en datering *ante* *qvem* eller en datering *post* *qvem*.

6.1.1.1. Sproglig datering

Ved datering på sprogligt grundlag benytter man sig af sproghistoriens daterede data. Når det gælder datering af de danske *holt*-navne, er det aktuelt at fremhæve data af lydhistorisk, bøjningshistorisk og ordhistorisk art. Den sproglige datering gælder i reglen kun det enkelte navn. For at datere en bestemt navnetype, må man altså sammenholde dateringerne af de enkelte navne inden for typen.

Lydhistorisk datering er aktuel når lydforholdene i et af stednavnets elementer har påvirket lydforholdene i et andet af navnets elementer. En stednavnedannelse kan også have medført accentforhold som bevirker særlige udviklinger af et af navnets elementer. Det kan fx være tilfældet når en oprindelig lang vokal som \bar{a} bliver forkortet til et kort a , og derfor ikke er modtagelig for den runding af \bar{a} til \acute{a} der sker i det øvrige sprog i tiden 1200–1300. Det er tilfældet i nogle stednavne med ordet \acute{a} , gl. \bar{a} , som forled, fx *Ans* ved Silkeborg med efterleddet *-næs* (Christensen (Dalberg) og Kousgård Sørensen 1972:166–171).

Bøjningshistorisk datering kan gøre sig gældende når et stednavn indeholder et ord som optræder med en forældet bøjningsendelse, eller når forleddet i et stednavn indeholder en

ny bøjningsendelse. Det fællesnordiske bøjningssystem for substantiver og pronominer bliver som bekendt forenklet i den ældre middeldanske periode (1100–1350). Hvis et stednavn indeholder en forældet bøjningsform, må det altså være dannet inden forenklingen af bøjningssystemet fandt sted. Efterled i stednavne følger ofte den almindelige udvikling i sproget, forledene synes derimod at være mere stabile. Derfor kan gamle bøjningsendelser i stednavne indikere at navnene er dannet før forenklingen af bøjningssystemet fandt sted. Et godt eksempel på dette er genitivsændelsen som mellem 1200 og 1300 bliver *-s* i alle ord. Primære stednavne som har forled med andre genitivsformer, må altså være ældre end 1300 (ibid:171–175).

Man kan også datere på grundlag af de ord der indgår i navnene, hvis ordene er daterbare. Det er de hvis man kan fastsætte det tidsrum hvori de er opstået eller forsvundet fra sproget. Ved datering af danske stednavne drejer det sig oftest om ord for begreber der tilhører forskellige faser af religionshistorien. Det vil sige at stednavne der indeholder ord eller personnavne som kan knyttes til den kristne religion, må være yngre end det tidspunkt hvor kristendommen blev kendt og udbredt i landet. Det gælder fx ordet *kors* og mandsnavnet *Peter*. Tilsvarende kan stednavne der indeholder ord eller gudenavne som tilhører den før-kristne religion, dateres til tiden før kristendommen fik overtaget. Det gælder fx gudebetegnelsen *as* og gudindenavnet *Freja*. Kontakten med Hansestæderne i 1200- og 1300-tallet har desuden resulteret i en række låneord og personnavne fra middelnedertysk som lader sig datere til middelalderen eller senere perioder. Det gælder fx ordet *greve* og mandsnavnet *Herman* (ibid: 182–193).

6.1.1.2. Ikke-sproglig datering

Ved datering på ikke-sprogligt grundlag daterer man stednavnene ved deres tilknytning til sagsforhold af forskellig art. Som eksempler herpå vil jeg fremhæve navnets overlevering, lokalitetens statistiske forhold, dens administrative funktion samt dens tilknytning til historiske personer eller begivenheder. De ikke-sproglige dateringsmetoder kan angå det enkelte stednavn, men de kan også angå en hel type af stednavne.

Da stednavne nødvendigvis må være ældre end de kilder de optræder i, er det vigtigt at interessere sig for det ældste kildemateriale. Når det gælder ældre stednavne, kan den overleveringsmæssige datering fortælle at navnet er ældre end det ældste belæg, men den kan ikke fortælle hvor meget navnet er ældre end kilden. Det skyldes at den litterære virksomhed i Danmark først er begyndt i 1000-tallet, og mange af landets ældre stednavne er dannet længe

før den tid. Desuden er det mere eller mindre tilfældigt hvilke navne der omtales i de ældste danske kilder. I nogle tilfælde kan en hel navnetypes fravær i kilderne indtil et vist tidspunkt dog fortælle at den pågældende navnetype endnu ikke er blevet produktiv (Christensen (Dalberg) og Kousgård Sørensen 1972:194–195).

Johannes Steenstrup introducerede i 1894 den statistiske metode hvor han ved hjælp af bebyggelsernes skattebyrde forsøgte at fastslå deres størrelse, – jo større skattebyrde jo større bebyggelse. Ved statistiske beregninger af skatteoplysninger i jordebøger og matrikler, fandt Steenstrup en gennemsnitlig værdi for bebyggelser med fælles efterled. På baggrund af tallene grupperede han navnetyperne i tre grupper, og han betegnede de typer der havde den største gennemsnitlige skattebyrde som de vigtigste og største bebyggelser. Det er fx navne på *-lev*, *-inge* og *-by*. Navnetyper med en mindre gennemsnitlig skattebyrde betegnede han som mindre vigtige og af mindre størrelse. I den mellemste gruppe anbragte han stednavne på *-torp*, mens gruppen af de mindste bebyggelser tæller navne på *-rød* og *-holt*. Andre forskere har siden knyttet et kronologisk perspektiv til Steenstrups undersøgelse, således at de største bebyggelser anses for at være de ældste, de mindre bebyggelser anses for at være yngre, og de mindste bebyggelser anses for at være de yngste (ibid: 208–214).

En navnetypes procentvise repræsentation blandt navne på ældre administrative enheder kan bidrage til dateringen af navnetypen. Antallet af navne inden for en bestemt navnetype der har status som fx sogne- eller herredsnavne, kan altså give en antydning af typens alder. Hvis en stor procentdel af navnetypens navne er fx sogne- eller herredsnavne, anses typen for at være ældre, end tilfældet er for en navnetype med en meget lille procentdel af sogne- eller herredsnavne (ibid: 219–222). Således når fx Gunnar Knudsen (1939:80–81) frem til at 54% af de danske stednavne på *-lev* er sogne- eller herredsnavne, mens det tilsvarende tal for fx danske stednavne på *-torp* er 14%. På den baggrund kan *lev*-navnene karakteriseres som ældre end *torp*-navnene.

Det er muligt at foretage en historisk datering når et navn kan knyttes til tidsfæstede begivenheder eller personer. Det kan for eksempel være tilfældet når indholdet i et stednavn kan knyttes til en person, hvis levetid er kendt. Historiske begivenheder kan også til tider datere en hel navnetype. Det er tilfældet ved kolonisering af nye områder. De nye navne der bliver givet i et nyt område, afspejler navneskikken i hjemlandet idet navnetyper der bruges i det koloniserede område, også må være produktive i hjemlandet på udvandringstidspunktet. Det gælder fx når vi finder en række danske stednavne på *-by* og *-torp* i Danelagen. Disse to navnetyper er altså samtidige med koloniseringen af det engelske område i vikingetiden. Når

stednavne af en bestemt type derimod ikke findes i et koloniseret område, kan det være en indikation på at navnetypen ikke har været i brug i den periode kolonisationen fandt sted. Det vil sige at den pågældende navnetype kan have været produktiv før eller efter koloniseringen. Fravær af en navnetype kan dog også skyldes at visse natur- eller kulturforhold som navnedannelsen har haft relation til, har været fraværende (Christensen (Dalberg) og Kousgård Sørensen 1972:195–201).

6.1.2. Synspunkter på *holt*-navnenes alder

Flere nordiske, heriblandt danske, navneforskere har i tidens løb udtalt sig om de nordiske *holt*-navnes alder. Der er enighed om at disse navne hovedsagelig er fra middelalderen. Der er derimod ikke enighed om hvornår *holt*-navnene er opstået. Nogle mener at det er sket før middelalderens begyndelse. Andre mener at det først er sket i middelalderen. Der er dog enighed om at navnetypen først kan iagttages i Tyskland omkring år 700. Svenske navneforskere mener at navnetypen har bredt sig herfra, gennem Danmark og videre til Sverige hvor den når frem omkring år 1100.

Kristian Hald mener at de danske *holt*-navne ikke er ældre end middelalderen, og at *holt*-navnene i Nordsjælland er de ældste (Hald 1962:39). Som et argument til støtte for at de danske *holt*-navne ikke er ældre end middelalderen anfører Hald at der “vistnok” ikke findes navne på *-holt* med skandinavisk oprindelse i Danelagen (Hald 1965:197). I engelske stednavneværker behandles de engelske – heriblandt Danelagens – *holt*-navne oftest som navne af engelsk oprindelse (se fx Gelling and Cole 2000:233–34). I nogle engelske stednavneværker karakteriseres stednavne på *-holt* dog som navne af både engelsk og skandinavisk oprindelse (se fx Smith 1956 I:259). De engelske *holt*-navne er, mig bekendt, ikke undersøgt til bunds, men det tyder på at navnene er af engelsk oprindelse.

Peter Skautrup mener at bebyggelsesnavne på *-holt* (og *-skov*) formentlig er tegn på nyrydning i den runedanske periode (800–1100). Navne på *-holt* træffes tidligst i Tyskland i 700-tallet, og Skautrup mener at de i Danmark har samme alder som *rød*-navnene (dvs. 9–1100-tallet). *Holt*-navnene når, siger han videre, til Småland i 1100-tallet og til Västergötland i 1300-tallet (DSH I:117f.). Skautrup mener desuden at årsagen til *holt*-navnenes fremkomst skyldes den samfundsudvikling der sker i 700-tallet og frem til ca. 1100. Det er den tid som kaldes *torp*-tiden fordi den nyopdyrkning som sker på den tid, især karakteriseres ved det store antal *torp*-navne der blev dannet i det tidsrum. Men, siger Skautrup, “foruden [*torp*-

navnene]... findes også en række andre stednavnetyper, som viser os den indre vækst: navne på *holt*, *ryd* (*rud*), *tved*, *balle*, *køb*, *bøl*(*le*) ofl. Samlet viser disse stednavne os et indre landnam af vældigt omfang” (DSH I:114). I de ældste bind af skriftserien *Danmarks Stednavne* antages *holt*-navnene også at være af samme alder som navnene på *-torp* og *-rød* (se fx DS II:XI). Dog menes de at være relativt unge i Sønderjylland (DS III:XXXIV). I de bind af *Danmarks Stednavne* som stammer fra tiden efter 1944, bliver *holt*-navnene gennemgående anset for ikke at være ældre end middelalderen, og der henvises i reglen til Halds udtalelser som er nævnt ovenfor.

Svenske navneforskere synes at være enige om at navnetypen er kommet fra Tyskland hvor den optræder allerede i 700-tallet. Fra Tyskland er navnetypen tilsyneladende kommet til Danmark. Ifølge en ældre svensk forsker, Nils Ödeen, stammer de slesvigske *holt*-navne fra 1000-tallet (Ödeen 1927–30:332). Derefter er typen kommet til Sverige hvor navneelementet har været produktivt fra 1100-tallet, gennem middelalderen og ind i nyere tid (se fx Ståhl 1962:36–37; Pamp 1988:52 og Ödeen 1927–30:332). Den svenske navneforsker Hugo Karlsson mener at de usammensatte bebyggelsesnavne er ældre end de sammensatte på *-holt*, og at naturnavnene på *-holt* som gruppe kan være meget gamle (Karlsson 1999:114).

Norske bebyggelsesnavne på *-holt* kan for de flestes vedkommende dateres til kristen middelalder, dvs. 1050–1350, men de usammensatte *holt*-navne kan dog følges tilbage til hedensk tid. Således bliver det fortalt i *Ynglingatal* (forfattet i slutningen af 800-tallet?) at en af Harald Hårfagers forfædre boede på gården *Holt* (Stemshaug 1997:220). I Island bliver stednavne på *-holt* også dannet ret tidligt. Magnus Olsen har vist at sammen med andre stednavne hører i hvert fald de usammensatte *holt*-navne til allerede ved landnamnets begyndelse, altså omkring år 900, da navne som blandt andre *Holt* betegner de største og dermed først ankomne høvdingers gårde (Olsen 1926:70–75). Desuden er godt 10% (22 ud af i alt 209) af de gårde i Island der benævnes med *holt*-navne, blevet kirkesteder (Ólafur Lárusson 1939:68) hvilket indicerer at disse steder ikke er helt unge. Også Arne Brekke mener at de islandske *holt*-navne er meget ældre end de tidligste litterære kilder. *Holt*-navnene er endda så gamle, mener Brekke, at de er blandt de vigtigste kilder til bedømmelse af den tidlige betydning af appellativet *holt* i islandsk (Brekke 1964:97).

6.1.3. Datering af de danske stednavne på *-holt*

Det er desværre kun et fåtal af *holt*-navnene i undersøgelsesområdet som kan dateres på et sprogligt grundlag. Efterleddet *holt* kan ikke fortælle meget om navnetypens alder, men blandt forleddene er der nogle ord som har forandret sig både lydligt og bøjningsmæssigt.

Nogle enkelte ikke-sproglige forhold kan også give et fingerpeg om de ældre *holt*-navnes alder. Det gælder navnenes overlevering som viser sig i kilderne i anden halvdel af 1200-tallet, og det gælder det faktum at der kun er nogle enkelte sognenavne i materialet. Desuden er der som nævnt ovenfor, ikke påvist *holt*-navne af skandinavisk oprindelse i Danelagen. De yngre bebyggelsesnavne kan sættes i forbindelse med de administrative forandringer og kulturelle strømninger der gør sig gældende i Danmark omkring 1800.

6.1.3.1 Sproglig datering af de danske *holt*-navne

Det er kun relevant at pege på nogle få lydhistoriske forhold i denne forbindelse, og det er ikke dem alle som kan bidrage til *holt*-navnenes datering. De fleste forled i de ældre danske *holt*-navne består af ord som ikke ændrer sig, eller af ord som kun optræder i den ændrede form i overleveringen af de pågældende navne.

Udviklingen $i\bar{u} > \bar{y}$ begynder ca. 1200, men bevares længe i skriften – i visse tilfælde frem til 1700 (DSH I:249). Således ses diftongen *iu* i overleveringen af flere *holt*-navne med forleddet adj. *lys*, glda. *liūs*. Det gælder *Lysholt* ● (Øjy 2192) som har *iu* (/u) i de ældste belæg fra 1500- og 1600-tallet. *Lysholt* ● (Øjy 2301) har *iu* helt op i 1600-tallet, men den ældste form med *y* er fra ca. 1500, og †*Lysholt* ● (Fyn 1005) har *iu*-former i 1500- og 1600-tallet, men har *y* i de ældste former fra 1400-tallet. *Lysholt* ● (Njy 1543) og *Lysholt* ● (Vjy 2664) er sent overleverede (begge ca. 1800) og har kun *y* i kildeformerne. To andre forled består af ord der gennemgår den samme vokaludvikling i middeldansk. Det er glda. *biūr* ‘bæver’ og glda. *griūt* ‘sten’. Navnene *Byrhult* ● (Sk 0607) og *Byrholt* ● (Njy 1467) har begge forleddet glda. *biūr*, og udviklingen af $i\bar{u} > \bar{y}$ som i dette ord ses fra ca. 1200 (GG F^2 :346), er gennemført i alle belæg. Det samme gælder *Grydholt* ● (Vjy 2481) med forleddet glda. *griūt*, som også har *y*-vokal i alle belæg. Det er altså ikke umiddelbart muligt at datere navnene på baggrund at dette selvom begge stadier af udviklingen er overleveret i *holt*-navnene.

En anden udvikling af ældre diftong er udviklingen af $i\bar{o} > i\bar{\theta} (> \bar{\theta})$ som sker i ældre middeldansk (1100–1350) (DSH I:249). En række *holt*-navne har forleddet glda. *siō* ‘sø’ der tidligt udvikles til *siθ*. I ingen af de ældre bebyggelsesnavne med dette forled er forleddet

overleveret i den oprindelige form $si\bar{o}$, men formen $si\bar{o}$ er ofte repræsenteret ligesom videreudviklingen til formen $s\bar{o}$. Landsbynavnet *Sjolte* ● (Sj 0602) kan umiddelbart synes at have bevaret den gamle diftong $i\bar{o}$, men navnet har svækkelse af det oprindelige efterled *-holt*, og forleddets og efterleddets vokaler er faldet sammen i en *o*-vokal. De skånske navne *Sjöhult(et)* ● (Sk 1313), *Sjöalt* ● (Sk 2220) og †*Sjöhult* ● (Sk 2313) har alle ordet i formen $si\bar{o}$ (og enkelte belæg med formen $s\bar{o}$) i hele overleveringen som begynder ca. 1600. *Sjöalt* har dog et enkelt belæg hvor efterleddet er blevet så svækket at navnet er blevet enstavet, 1621 Sioltt, men her er forleddets og efterleddets vokaler faldet sammen ligesom det er tilfældet i det ovennævnte *Sjolte*, og vokalerne kan ikke have deres oprindelse i den gamle form af ordet. To ældre *holt*-navne har forled som består af adjektivet glda. $mi\bar{o}(r)$ ‘smal’ der gennemgår en tilsvarende vokaludvikling til $mi\bar{o}$ og $m\bar{o}$. Det drejer sig om navnene *Mjöhult* ● (Sk 1201) og *Mjöhult* ● (Sk 1206) der ikke har bevaret $i\bar{o}$ i overleveringen. Enkelte belæg har stor svækkelse af efterleddet, fx 1499 (?1531) Myolt (*Mjöhult* ● (Sk 1206)), forleddets og efterleddets vokaler er faldet sammen, og kildeformens vokaler repræsenterer ikke forleddets oprindelige diftong $i\bar{o}$. Udviklingen $i\bar{o} > i\bar{o} (> \bar{o})$ er altså gennemført i alle de relevante navne, og derfor er det ikke muligt at datere navnene på den baggrund.

Ved hjælp af bøjningshistorisk datering er det muligt at datere nogle af områdets ældre *holt*-navne til tiden før 1300. Det drejer sig om en række af de stednavne som har forled der består af ældre personnavne som ender på vokal (se kapitel 4.1.2.1. med bilag). Man må formode at personnavneforled af denne art står i genitiv singularis (jf. kapitel 4.1.1. og 4.1.2.1. ovenfor), og flere af navnene fremstår da med den oprindelige svage substantivbøjning uden *-s*. Da denne bøjningsform i tiden mellem 1200 og 1300 blev erstattet af en *s*-form, er det muligt at datere de pågældende navne til tiden før år 1300. De gammeldanske svagtbøjede mandnavne har i den ældre bøjning *-a* i genitiv singularis, mens kvindenavnet har *-u* i genitiv singularis. Det drejer sig om 14 navne med forled der består af mandnavnene glda. *Aggi*, glda. *Ammi*, glda. *Helgi*, glda. *Hughi* (2), glda. *Pāi* (2), glda. **Plæghi*, glda. *Runi*, glda. *Toki*, glda. *Tommi*, glda. *Toti*, glda. *Ubbi* samt kvindenavnet *Gytha* (se kap. 4.1.2.1. med bilag). I tre navne med forled som består af mandnavnene glda. *Bisi* (2) og glda. *Æsi* (se kap. 4.1.2.1. med bilag), er det ikke muligt at skelne forleddets *-s*- fra et eventuelt sekundært genitivs-*s*. Fire ældre *holt*-navne har desuden forled som består af mandnavne med en anden ældre genitiv singularisform uden *-s*. Det drejer sig om glda. *Bjørn* (3) og glda. *Hākun* (se kap. 4.1.2.1. med bilag) som i den ældre bøjning begge havde genitiv singularis på *-ar*. Denne genitivsform

synes at være bevaret i de fire ældre *holt*-navne med disse forled. De tre navne som har forleddet *Bjørn* er skånske, og den gamle genitivsform *Bjarnar* ses i kildeformerne. Her ses også den gammeldanske udvikling af diftongen *ja* til *jæ*. De fleste *holt*-navne med ældre genitivsformer i forleddet findes i Skåne (9) og på Sjælland (4), mens enkelte af navnene findes forskellige steder i Jylland (Njy 1, Øjy 1, Vjy 1, Sjy 2).

Et enkelt af *holt*-navnene i undersøgelsesområdet kan dateres på baggrund af et andet bøjningshistorisk forhold. Det er navnet *Torpenholt* ▲ (Sj 0602). Forleddet i dette navn er sb. *torp* med efterhængt bestemt artikel. Da den bestemte artikel først vinder indpas i 1200-tallet, må navnet være yngre end ca. 1200. De navne som har bestemt artikel og yngre bøjningsformer af efterleddet *-holt* (se kap. 3.2.2.), kan ikke benyttes til datering da artiklen og bøjningsformerne ikke nødvendigvis er en del af den oprindelige navnedannelse. Disse kan meget vel være tilføjet på et senere tidspunkt.

Hovedparten af de danske *holt*-navne har forled som består af et arveord eller et personnavn der ikke lader sig datere. Det er kun nogle få af *holt*-navnene der har forled som ikke er oprindeligt danske, men som er indlånt fra andre sprog. Fire af disse forled som findes i 13 navne, er indlånt fra oldengelsk i den olddanske periode (800–1100), det vil sige med den tidlige kristendom. Det er sb. *kirke* (5), sb. *kors* (3), sb. *mølle*, glda. *mōlnæ*, *mylnæ*, (4) og stillingsbetegnelsen *staller* ‘staldmester’ (1) (jf. kap. 4.1.1.4. og 4.1.1.5. med bilag) (om indlånsperioder for disse og følgende ord se Etym.; om *staller* se dog DSH I:173). De 13 navne med disse forled kan altså først være dannet i tiden efter år 800. I middelalderen er der indlånt en række personnavne og ord fra middelnedertysk. Relevante i den sammenhæng er mandnavnet *Jørgen* (1), adj. *krum* (1), sb. *munk* (2) og stillingsbetegnelsen *skrædder* (2) (jf. kap. 4.1.2.1., 4.1.3.2. og 4.1.1.5. med bilag). Ordet *port* er indlånt fra latin i middelalderen, og derfor kan ordet *portkone* som indgår i navnet *Porkenahult* ● (Sk 1309), ikke være ældre end middelalderen. Det samme gælder navnet †*Pederholt* ● (Øjy 1802) der har mandnavnet *Peder/Peter* som forled. Apostelnavnet *Peter* er kommet fra latin med kristendommen og ses allerede i den tidligste middelalder. Navnene med disse ord og personnavne i forleddene kan altså ikke være ældre end middelalderen. Nogle af de ord der findes som forled i *holt*-navnene, er indlånt fra nedertysk i den ældre nydanske periode (1500–1700). Det gælder sb. *bom* (1), sb. *pok(ker)* ‘udslæt, djævelen’ (1), træbetegnelsen *poppel* (1) og sb. *tromle* (1) (se kap. 4.1.1. med bilag). De navne som indeholder indlånte ord i forleddene, findes spredt i undersøgelsesområdet,

men hovedsageligt i de områder der har flest ældre *holt*-navne dvs. i Skåne, på Sjælland samt i Nord- og Østjylland.

Dyrebetegnelsen **mar* 'hoppe' i navnet *Marholt* ▲ (Sj 0015) som er en genoptagelse af et tidligt forsvundet navn, *Marelte*, er ikke overleveret i danske kilder Når appellativet **mar* ikke er overleveret i skriftlige danske kilder (DSÅ V:37) betyder det at det oprindelige navn *Marelte* sandsynligvis er dannet senest i den tidlige middelalder.

Et af de ord der indgår som forled i naturnavnene (☼) fra de seks stikprøver, kan føjes til de forled som består af ord der er indlånt fra nedertysk i middelalderen. Der drejer sig om sb. *plejl* 'redskab til tærskning' (se kap. 4.1.1.4. med bilag).

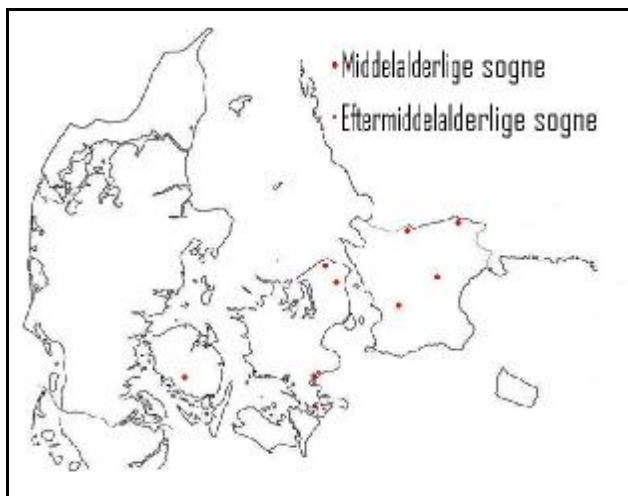
6.1.3.2. Ikke-sproglig datering af de danske *holt*-navne

Den vigtigste datering af *holt*-navnene i undersøgelsesområdet på et ikke-sprogligt grundlag vedrører navnenes overlevering. En række af de ældre bebyggelsesnavne på *-holt* er overleveret i kilder som stammer fra den sidste halvdel af det 12. århundrede. Det gælder navnene †*Davreholt* ● (Sj 0011), *Grønholt* ● (Sj 0015), *Holt* ● (Sj 0025), †*Mulneholt* ● (Sj 0023), *Sletelte* ● (Sj 0028), *Sponnelt* ● (0022), *Stenholt* ● (Sj 0022), †*Sunspialdholt* ● (0015), *Toelt* ● (Sj 0014) og †*Æbelholt* ● (Sj 0041) som alle er beliggende i den nordlige halvdel af Frederiksborg Amt i Nordsjælland, og *Skarhult* ● (Sk 0416) som ligger i Skåne. Disse navne må være dannet allersenest i første halvdel af det 12. århundrede, og de kan meget vel være dannet endnu tidligere. Der er desuden kun enkelte ældre *holt*-navne som er overleverede i det 13. århundrede. Det gælder 12 navne hvoraf fire er beliggende i Nordsjælland (*Kirkelte* ● (Sj 0016), *Græsted* ● (Sj 0025), *Udsholt* ● (Sj 0029), †*Lerelt* ● (Sj 0063)), og fire andre er beliggende på det øvrige Sjælland (*Esholte* ● (Sj 0447), *Grønholt* ● (Sj 0216), *Karsholte* ● (Sj 0249) og *Roholte* ● (Sj 0548)). Dertil kommer to navne fra Østjylland (*Søholt* ● (Øjy 2097), †*Holte* ● (Øjy 2151)) og ét fra Vestjylland (*Favrholt* ● (Vjy 2707)). Kristian Halds udtalelse om at de nordsjællandske *holt*-navne er de ældste af denne type i Danmark, bliver således underbygget af overleveringsforholdene.

Den største del af de ældre *holt*-navne optræder med deres ældste overleverede kildeform i den sidste halvdel af middelalderen og frem til 1600. Dette kan tyde på en middelalderlig oprindelse. Enkelte af de ældre *holt*-navne viser sig dog først efter 1600. Når det gælder Nordjylland, forholder det sig anderledes. Her er det ca. halvdelen af de ældre bebyggelses-

navne som først viser sig i overleveringen efter 1600. Det tyder på at en del af *holt*-navnene i Vendsyssel er lidt yngre end *holt*-navnene i det øvrige af undersøgelsesområdet.

Antallet af sogne navne på *-holt* i undersøgelsesområdet kan også være indicium for navnetypens alder. Kun syv *holt*-navne har fået status som sogne navne i middelalderen. Det er *Skarhult* ● (Sk

Figur 6 Sogne navne på *-holt*

0416), *Fagerhult* ● (Sk 1309), *Åsphult* ●

(Sk 0616), *Græsted* ● (Sj 0025), *Grønholt* ● (Sj 0015), *Roholte* ● (Sj 0548) og *Sandholts-*

Lyndelse ● (Fyn 1074). Dertil kommer *Damsholte* ● (Sj 0626) som blev udskilt af Stege

Landsogn i 1740 (jf. Trap⁴ III,2: 511), *Hylleholt* ● (Sj 0546) som blev udskilt af Fakse Sogn i

1880 (Trap⁵ IV,1:209), og *Aså-Melholt* (Njy 1229a) som først blev udskilt fra Dronninglund

og Ulsted sogne i 1914 (Trap⁵ VI,1: 286). De ældre sognebyer ligger i områder med en relativ

høj koncentration af ældre bebyggelsesbetegnende *holt*-navne (se figur 6 og kapitel 6.2.2.1.).

Sognebyer med *holt*-navne er altså relativt få, og det tyder på at navnetypen ikke er så gam-

mel. De fleste af de bebyggelser der bærer et *holt*-navn, har altså ikke været betydelige nok til

at få en kirke i den første halvdel af middelalderen da sognene blev oprettet i Danmark. De få

holt-navne som er blevet sogne navne i middelalderen, ligger alle i det østlige Danmark, og tre

af de syv navne findes i Skåne, tre på Sjælland og ét på Fyn. Det tyder igen på at de østlige -

holt-navne er lidt ældre end *holt*-navnene i det øvrige Danmark.

Om herregårdsnavnet *Rudholt* ● (Sj 0506) ved man at ejeren, rigsråd Christian Skeel Albretsen, navngav gården efter sin hustru Birgitte Rud som døde i 1645 (jf. Trap Danmark IV:136). Herregården kan altså tidligst have fået sit navn omkring år 1600.

Det store antal naturnavne i stikprøve ☉D i Sønderjylland og de mange bebyggelsesnavne fra samme del af undersøgelsesområdet som er dannet på baggrund af ældre overleverede naturnavne, tyder på at *holt*-navne har været populære i dette område. Alligevel er der kun relativt få ældre bebyggelsesbetegnende *holt*-navne her. Det kan måske afspejle at navnetypen – i hvert fald som bebyggelsesnavne – er relativt ung i Sønderjylland.

Når der, som Kristian Hald siger, ikke synes at forekomme *holt*-navne af skandinavisk oprindelse i Danelagen, betyder det ikke nødvendigvis at navnetypen har været fuldstændig ukendt i Danmark i hele vikingetiden. Men det betyder nok at *holt*-navnene ikke har været almindelige på den tid hvor Danelagen blev erobret, og derfor har de danske vikinger ikke bragt navnetypen med sig. Som nævnt ovenfor i kap. 6.1.2. findes der dog *holt*-navne i nogle dele af Danelagen og også i andre dele af England, men de er af engelsk oprindelse. Af skandinavisk oprindelse er derimod *Holtby* som findes to steder i Yorkshire der hørte under Danelagen. Forleddet i disse to navne forklares af et skandinavisk personnavn *Holti* eller af det skandinaviske appellativ *holt* (Fellows-Jensen 1972:30). Som ord eller personnavn har *holt* altså været kendt blandt skandinaverne i Danelagen.

De yngre bebyggelsesnavne repræsenterer en renæssance i brugen af *-holt* som efterled i bebyggelsesnavne. Der er ikke mange *holt*-navne der dukker op i kilderne i 1700-tallet, og man kan derfor undre sig over hvorfor der sker en opblomstring i brugen af *holt* som stednavneefterled i tiden efter 1800, især fordi ordet *holt* forsvinder fra rigsmålet ved denne tid. Jeg mener at de ændringer der sker både administrativt og kulturelt i Danmark i tiden omkring 1800, har haft stor indvirkning på stednavnene. I den første halvdel af 1800-tallet var romantikken fremherskende i Danmark. Her dyrkedes den folkelige fortid. Historien og naturen var helt centrale emner, og de blev betragtet som det oprindelige og rene som man burde stræbe efter. Disse tendenser ser man tydeligt i tidens litteratur hvor genfortællinger af gamle danske og nordiske sagn og myter dominerer. Det var især borgerskabet der læste denne litteratur, og de opkaldte deres børn efter de personer de havde læst om. Således opstod en renæssance i brugen af de nordiske personnavne. Denne renæssance slog tidligere an i byerne end på landet. Landboerne blev siden inspireret dels af byfolkene, dels af højskolernes dyrkelse af den nordiske oldtid (Søndergaard 1979:185–86).

Forudsætningerne for at gamle stednavne eller stednavneelementer kunne få et nyt liv i tiden efter 1800, er ikke de samme som for personnavnene. Det er en kendt sag at mange af de gamle nordiske personnavne i løbet af middelalderen blev erstattet af udefra kommende navne. Der opstod dermed en periode uden eller med få gamle nordiske personnavne som derfor kunne genoptages eller nyoptages. De gamle stednavne derimod har været mere bestandige, og de består almindeligvis gennem hundreder af år. Derfor mener jeg ikke at de stednavne som er inspireret af den nordiske navnerenæssance, nødvendigvis er bundet til tidens littera-

tur. Man behøver jo blot at orientere sig i sine omgivelser og finde ud af hvad man synes lyder “gammelt og ædelt” og så efterligne det. Det gælder fx når man til en ny gård giver et nyt navn med et naturbetegnende efterled, fx *holm*, *holt* eller *lund*. Der findes dog nogle yngre bebyggelsesnavne der er hentet direkte i romantikkens litteratur. Det er fx gårdnavnet *Breidablik* i Sønderjylland, opkaldt efter det mytologiske *Breidablik* som i Grimnismál er navnet på den bolig som tilhører den hedenske gud Balder (DS IV:82). En gennemlæsning af romantikkens litteratur vil sandsynligvis kunne afsløre stednavne på *-holt* der kan have inspireret til nye navne med samme efterled. Det er også muligt at tyveriet af guldhornene fra Gallehus i 1802 og omtalen heraf kan have haft indvirkning på associationerne til ordet *holt*. Der var en runeindskrift på det ene guldhorn hvor afledningen *holtijaR* til sb. *holt* indgår. Ordet *holtijaR* har betydningen ‘skovbo, skovbeboer’ i funktion som et tilnavn. Tidligere tolkninger opererer med betydningerne ‘fra Holt’ og ‘Holtens søn’ (Kousgård Sørensen 1984:33ff.). Tyveriet inspirerede Adam Oehlenschläger til at skrive digtet *Guldhornene* som findes i *Digte* fra 1803.

En af de få undersøgelser der beskæftiger sig med bebyggelsesnavne som er givet efter udskiftningen, stammer fra 1916. Den vedrører stednavnene i Holmans og Elbo herreder, dvs. området mellem Fredericia og Vejle. Ravn og Ussing der har foretaget undersøgelsen, siger om de nydannede gårdnavne at de tit bærer præg af bogsproget og til tider af det poetiske sprog. De er også ofte præget af den boglige oplysning og den romantiske naturglæde som gennemtrængte alle samfundslag i løbet af 1800-tallet (Ravn og Ussing 1916:41ff.). Således mener Ravn og Ussing altså også at mange yngre bebyggelsesnavne kan have deres årsag i tidens kulturelle strømninger (om *holt*-navnenes renæssance i tiden efter 1800, se også Eggert 2005)

6.1.4. Sammenfatning

Denne undersøgelse af de danske *holt*-navnes alder rykker ikke meget ved de tidligere udtalelser om navnetypens datering. Det vil sige at navnetypen hovedsageligt hører hjemme i middelalderen, men den kan tænkes at strække sig længere tilbage. Det er dog sikkert at efterledet stadig er produktivt efter middelalderens ophør. Eksistensen af de yngre bebyggelsesnavne viser at navneledet også er blevet brugt i nyere tid. Det kan endda tænkes at det stadig kan bruges ved navngivning af huse og gårde.

Kun enkelte forhold kan angive en terminus ante quem for *holt*-navnenes dannelse. Navnene med de gamle genitivsformer er dannet før 1300 hvor genitiv singularis på *-s* fik

overtaget. Navnet med forleddet **mar* ‘hoppe’ er dannet senest i den tidlige middelalder da ordet ikke findes i den skriftlige overlevering og derfor må være gået ud af sproget ved den tid. De tidligst overleverede *holt*-navne findes i kilder fra anden halvdel af det 12. århundrede. Derfor må de pågældende navne være dannet senest i første halvdel af det 12. århundrede. Også de ældre sognenavne der findes blandt *holt*-navnene må være dannet i begyndelsen af middelalderen, da sognedannelsen blev gennemført i Danmark i første halvdel af middelalderen. Danske *holt*-navne kan altså med stor sikkerhed dateres til middelalderens begyndelse. Hovedparten af de navne der fortæller os at *holt*-navnene er så gamle, er østdanske, dvs. at de findes i Skåne og på Sjælland. Det tyder altså på at de østdanske *holt*-navne er de ældste i Danmark. Bevæger vi os længere tilbage i tiden, er det mere usikkert om der har været stednavne på *-holt* i Danmark. Da vi kender vikingetidige *holt*-navne i Norge og på Island (jf. kap. 6.1.2. ovenfor), er det dog – efter min mening – meget sandsynligt at de ældste danske *holt*-navne kan have deres oprindelse i slutningen af vikingetiden.

Andre forhold kan angive en terminus post quem for *holt*-navnenes dannelse, og de viser at navnetypen må have været produktiv gennem mange århundreder. Et enkelt navn har bestemt artikel i forleddet, og det må derfor være dannet efter ca. 1200 hvor den bestemte artikel vinder indpas. En række andre navne har forled som består af ord der er indlånt fra andre sprog, og som derfor kan dateres. Nogle af disse ord er indlånt fra oldengelsk i den olddanske periode (800–1100), andre er indlånt fra middelnedertysk i middelalderen, og andre igen er indlånt fra nedertysk i den ældre nydanske periode (1500–1700). De navne der indeholder forled som består af låneord fra disse perioder kan altså ikke være ældre end den pågældende indlånsperiode. At der stadig dannes *holt*-navne efter middelalderen understreges af herregårdsnavnet *Rudholt* • (Sj 0506) som tidligst kan være dannet omkring 1600.

Det er muligt at de ældre bebyggelsesnavne på *-holt* skal ses i sammenhæng med *torp*-navne og rydningsnavne. *Torp* tillægges normalt betydningen ‘udflytterbebyggelse’, og stednavne med dette efterled dateres til sen vikingetid og tidlig middelalder. *Torp*-navnene afspejler en nykolonisering af såvel moderbyens udmark og bymark som nyopdyrket område (Lerche Nielsen 1997:79–81). Rydningsnavnene, som hovedsageligt har efterleddene *-rød* og *-tved*, må derimod afspejle kolonisation af skovbevoksede områder. *Rød*- og *tved*-navnene er formentlig nogenlunde samtidige med *torp*-navnene, dog er *tved*-navnene nok lidt ældre end *rød*-navnene (Hald 1965:162–174). Både *torp*- og *tved*-navne af skandinavisk oprindelse er almindelige i Danelagen, mens der ikke er fundet *rød*-navne i området. Det forklarer Kristian

Hald med at *rød*-navnene hovedsageligt findes på Sjælland og i Skåne, og kun sjældent i de syddanske områder hvis navneskik har størst lighed med navneskikken i Danelagen (ibid:167–168). De ældre østdanske bebyggelsesnavne på *-holt* kan også afspejle kolonisation af skovbevokset område. Men hvor rydningsnavnene fortæller at man har fællet skoven, fortæller *holt*-navnene enten om den skov der stod der før rydningen, eller også fortæller de at man er flyttet ud i skoven uden at fælde den. Jeg har ovenfor konstateret at *holt*-navnene er ældst i Østdanmark, og måske især i Nordsjælland, og derfor kan dateringen af navnene her bindes op på samme argument som Hald bruger i forbindelse med *rød*-navnene, hvorfor *rød*-navnene og de sjællandske *holt*-navne sandsynligvis har omtrent samme alder.

6.2. *Holt*-navnenes udbredelse

Der findes stednavne med efterleddet *-holt* i store dele af Norden og i det øvrige germanske område. I Sverige findes navnetypen hovedsageligt i den sydlige del af landet, mens den i Norge og i Island oftest findes i de lavt liggende områder. De danske *holt*-navne fordeler sig heller ikke jævnt. Undersøgelsens materiale viser bare pletter på kortet, mens andre områder har en stor frekvens af navne på *-holt*. Vendsyssel er uden sammenligning det område hvor navnene ligger tættest, men der er også en høj frekvens af *holt*-navne i områder som Skåne og Nordsjælland.

6.2.1. Udbredelse af *holt*-navne uden for Danmark

I Sverige findes bebyggelsesnavnene, med efterleddet i formen *-hult*, hovedsageligt i Midt- og Sydsverige. Det gælder især Skåne, Halland, Småland og Östergötland. Enkelte af de svenske *hult*-navne kan føres tilbage til vikingetiden, men de allerfleste er middelalderlige (SOL:134, jf. også kap. 1.2.2.4.). Også de svenske bebyggelsesnavne på *-ryd* som svarer til de danske *rød*-navne, findes hovedsageligt i Sydsverige (SOL:261), og det samme gør sig gældende for de svenske *torp*-navne. *Torp*-navne er således sjældne nord for Dalälven som løber gennem Dalarna, Västmanland, Gästrikland og Uppland (SOL:322 og 58). I Norge findes bebyggelsesnavne på *-holt* hovedsageligt i den østlige del af landet som er mere præget af lavland end det øvrige Norge, men *holt*-navnene ses også i det mere fjeldrige Vestnorge. I Nordvestnorge og i Midtnorge som også er domineret af fjelde, findes desuden en række navne med efterled som består af en maskulinumsform af ordet *holt* med den sekundære betydning ‘høj, bakke (ofte stenet og ujævn)’ (jf. kap. 1.2.2.2.). De ældste *holt*-navne i Norge kan med stor sandsynlighed

følges tilbage til 8–900-tallet (Sandnes og Stemshaug 1997:220f). I Island er det, ligesom i Norge, de lavt liggende områder der er rigest på *holt*-navne. Det gælder Árnessysla og Rangárvallasysla som ligger i den sydvestlige del af Island (Jakob Benediktsson 1962:41). Store dele af det øvrige, beboelige Island som ligger langs med kysterne, er præget af bjerglandska-ber, og her er *holt*-navnene færre. De første *holt*-navne i Island er sandsynligvis fra landnamstiden omkring år 900 hvor der var mere skovvækst end der har været siden (Brekke 1964: 32–73 og Þórhallur Vilmundarson 1983:95–97). I nogle af de mindre nordisksprogede områ-der findes også *holt*-navne. Det gælder først og fremmest de svensksprogede områder i Finland hvor der findes eksempler på stednavne med efterleddet i formen *-hult*. Der findes også enkel-te *holt*-navne af nordisk oprindelse fra de norrøne bosættelser på Shetland, mens navnetypen savnes helt i de øvrige norrøne bosættelser på Orkney og på Færøerne (jf. kap. 1.2.2.3. ovenfor).

Der findes også *holt*-navne i andre vestgermanske områder som Holland, Storbritan-nien og Tyskland. Flere navneforskere, især svenske, har tidligere fremsat en teori om at *holt*-navnene har bredt sig fra Tyskland, nordpå gennem Danmark og videre til Sverige. Ifølge disse forskere er det muligt at påvise tyske navne på *-holt* allerede i skrifter fra 700-tallet. Fra Tyskland skal navnetypen være kommet til Sønderjylland engang i 1000-tallet, og herfra skal den have bredt sig til det øvrige Danmark og videre til Sverige. Her antages den at være nået frem til Småland i løbet af 1100-tallet og til Västergötland i løbet af 1300-tallet (se fx DSH I:117f.; Pamp 1988:52 og Ödeen 1927–30:332 og 462). Det er en teori som er blevet afvist af andre forskere da den savner motivering på alle måder (Hellberg 1967:100). Hvis navnetypen skulle være kommet fra Tyskland til Danmark og videre herfra til Sverige, må *holt*-navnene i Sønderjylland, logisk set, være de ældste i Danmark. Det er imidlertid ikke tilfældet. Som vist i kapitel 6.1. ovenfor, er det sandsynligvis de nordsjællandske og skånske *holt*-navne der er de ældste. Teorien passer da også dårligt med at navnetypen findes i Island og i Norge allerede i 8–900-tallet. Hvis navne på *-holt* er kommet til Danmark fra Tyskland må der have været en eller anden form for kontakt mellem Tyskland og Østdanmark som har gjort at navnetypen er dukket op her tidligere end det er tilfældet i Sønderjylland, men det ser ikke ud til at det forholder sig sådan (jf. kap. 1.2.2. og 6.1.3. ovenfor).

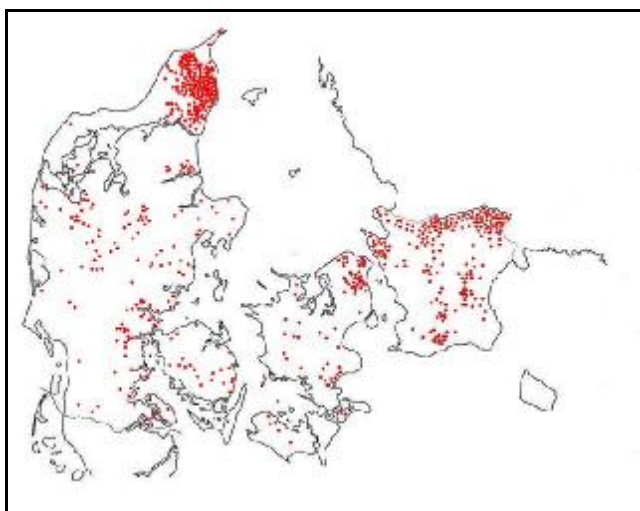
6.2.2. Udbredelse af danske stednavne på *-holt*

Der er ikke mange navneforskere som har beskæftiget sig med de danske *holt*-navnes udbredelse. Kristian Hald er en af de få. Han siger at navnetypen er spredt over hele landet, at den især forekommer i skovrige egne, og at den ikke findes på Bornholm. Navnetypen er, siger Hald, også almindelig i Vendsyssel hvor den næsten altid betegner enkeltgårde. Det samme gør sig gældende i Viborg Amt. Det østlige Sønderjylland fremhæves som et område hvor naturnavne på *-holt* er almindelige, men hvor de kun sjældent er blevet bebyggelsesnavne. Hald antager også at de danske bebyggelsesnavnene på *-holt* tidligst ses i Nordsjælland (Hald 1962:39).

Materialets navne findes i store dele af Danmark, men navnene er ikke jævnt fordelt. Der er således områder med større koncentrationer af *holt*-navne, og der er områder hvor navnetypen helt savnes. De tre grupper af bebyggelsesnavne på *-holt* findes i hovedreglen i de samme områder, men de yngre bebyggelsesnavne har en videre udbredelse end de øvrige bebyggelsesnavne på *-holt*. Således findes der fx kun yngre bebyggelsesnavne på *-holt* på Bornholm. Fordelingen af naturnavne på *-holt* i de seks stikprøver er også meget forskelligartet.

6.2.2.1. Udbredelse af ældre bebyggelsesnavne på *-holt*

Udbredelsen af de ældre danske bebyggelsesnavne på *-holt* kan ses på kortet i figur 7. Af kortet fremgår det at navne af denne art findes i hele undersøgelsesområdet. Der er dog en særlig

Figur 7: Udbredelse af ældre bebyggelsesnavne på *-holt*

stor koncentration af netop denne gruppe *holt*-navne i Skåne, Nordsjælland og Vendsyssel. I resten af området er forekomsten af *holt*-navne mere spredt. Der synes dog at være nogle områder med relativ stor koncentration. Det gælder et område i Præstø Amt, et område nord for Mariager Fjord samt to områder ved Vejle og Kolding i Østjylland. Desuden er der en del forekomster på Sjælland, på Fyn og i et område der strækker sig over store dele af Øst- og Vestjylland.

Hvad der er ligeså iøjnefaldende som de områder der har store koncentrationer, er de områder hvor der er et udpræget fravær af ældre *holt*-navne. Det gælder især nogle sletteområder i Skåne og Heden vest for København. Udbredelseskortet har også “bare pletter” i Hornsherred, på Bornholm, på Falster, i det nordvestlige Jylland og i store dele af Sydvestjylland. På Nordfyn og på de sydfynske øer er der ligeledes et iøjnefaldende fravær af ældre *holt*-navne.

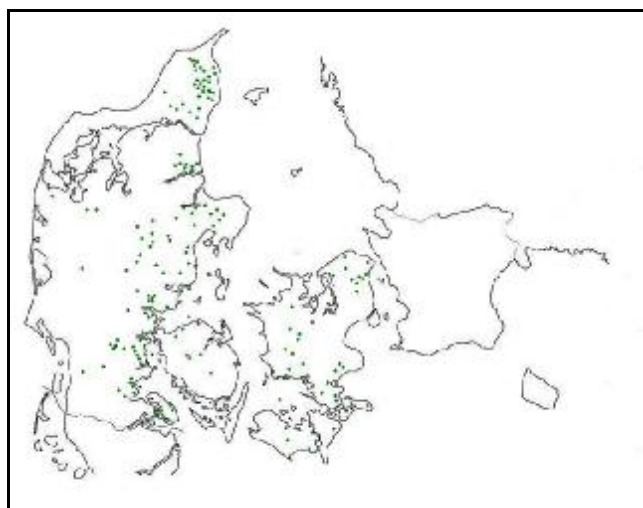
Når man sammenligner udbredelsen af de ældre bebyggelsesnavne på *-holt* med skovenes udbredelse, kan man ikke entydigt henføre *holt*-navnene til udprægede skovområder i Danmark. Det ældste kort

som viser skovenes udbredelse i Danmark, er *Videnskabernes Selskabs Kort 1768–1805* som kan ses i digitaliseret form i figur 8. Kortet viser naturligvis ikke skovenes udbredelse i middelalderen, men det giver dog en indikation på hvilke områder man kan regne for skovområder i Danmark. Udbredelsen af skov passer udmærket med udbredelsen af de ældre bebyggelsesnavne på *-holt* når det gælder Øerne og det østlige Jylland. Sammenhængen mellem skovområder og ældre *holt*-navne begynder imidlertid at vakle når det drejer sig om Vendsyssel og Vestjylland. Her er der kun sparsom eller ingen skovbevoksning, mens *holt*-navnene er velrepræsenterede, – i særdeleshed i Vendsyssel. Når det drejer sig om netop Vendsyssel må det store antal *holt*-navne, hænge sammen med det forhold at Vendsyssel er et udpræget enkeltgårdsområde, og det gælder netop den østlige del af området hvor *holt*-navnene findes. Et sådant område har bevirket at der har været mange bebyggelser som behøvede navn. Den vestlige del af Vendsyssel som kun har en sparsom repræsentation af *holt*-navne, er langt mere præget af landsbyer (Hansen 1964:17–22). Når det gælder Skåne er det ældste detaljerede kort som viser skovområder, Gerhard von Burmans kort fra 1684. Det er ikke muligt at gengive kortet her i tilfredsstillende kvalitet, men det kan ses foran titelbladet i *Atlas över Skåne* (Germondsson og Schlyter 1999). Skånekortet viser at der er skove i næsten alle de områder hvor

Figur 8: Udbredelse af skov i Danmark i 1700-tallet angivet på basis af *Videnskabernes Selskabs kort 1768-1805* (vektoreret af Jan Bill, Claus Dam, Peder Dam og Peter Steen Nielsen i 2003)

holt-navnene findes. Undtaget herfra er kun området som ligger mellem Helsingborg og Kullen. Her er ikke markeret skov på kortet, men området har faktisk en pæn repræsentation af *holt*-navne.

Figur 9: Udbredelse af bebyggelsesnavne på *-holt* som bygger på overleverede naturnavne.

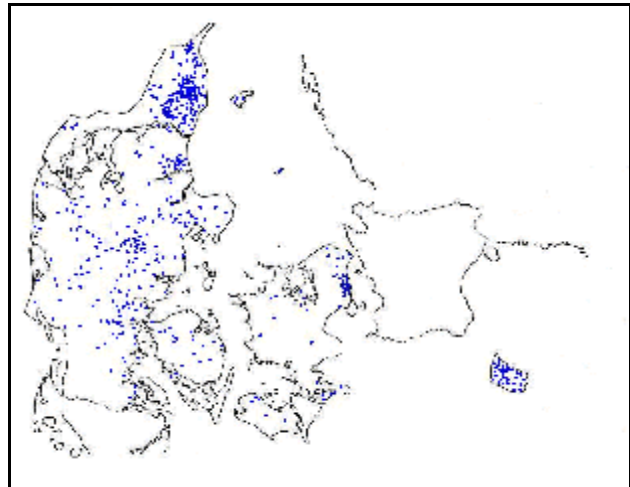
6.2.2.2. Udbredelse af bebyggelsesnavne på *-holt* som bygger på overleverede naturnavne

Den gruppe af de danske stednavne på *-holt* der er overleveret som naturnavne før udskiftningen, og som er blevet bebyggelsesbetegnende efter 1800, følger i store træk udbredelsen af de ældre bebyggelsesnavne. Da denne gruppe navne er blevet bebyggelsesbetegnende efter 1800, er det efter den tid hvor Skåne er blevet svensk, og derfor er der ingen af

disse navne i Skåne. Som tilfældet er for de ældre bebyggelsesnavne, er der heller ingen forekomster af denne navnegruppe på Bornholm. Gruppen af bebyggelsesnavne på *-holt* som bygger på overleverede naturnavne, er mindre talstærk end de to øvrige navnegrupper. Alligevel er der flest navne fra denne gruppe i det østlige Sønderjylland. Det kan skyldes at der er et stort antal naturnavne på *-holt* i det østlige Sønderjylland, som det har været muligt at benytte til nyanlagte gårde og huse efter udskiftningen. Stikprøve ☉D med naturnavne i det østlige Sønderjylland, er desuden den af stikprøverne med naturnavne der uden sammenligning har flest *holt*-navne (jf. kap. 6.2.2.4. nedenfor). I den nordlige del af Vestjylland er sagen modsat. Her er der en pæn repræsentation af de ældre bebyggelsesnavne, mens der kun er ganske få forekomster af de bebyggelsesnavne på *-holt* som bygger på overleverede naturnavne. Det kan betyde at der ikke har været så mange naturnavne på *-holt* i området som kunne overtages af de nye bebyggelser. Den forklaringsmulighed understøttes af at der kun er ganske få forekomster af naturnavne på *-holt* i stikprøve ☉C med naturnavne som findes i den nordlige del af Vestjylland (jf. kap. 6.1.1.4. nedenfor).

6.2.2.3. Udbredelse af yngre bebyggelsesnavne på *-holt*

Ligesom de bebyggelsesnavne på *-holt* der bygger på overleverede naturnavne, følger de yngre bebyggelsesnavne i store træk udbredelsen af de ældre bebyggelsesnavne, jf. kortet i figur 10. Men de yngre bebyggelsesnavne breder sig alligevel over større områder end de øvrige navnegrupper. På Bornholm er de yngre bebyggelsesnavne de eneste forekommende *holt*-

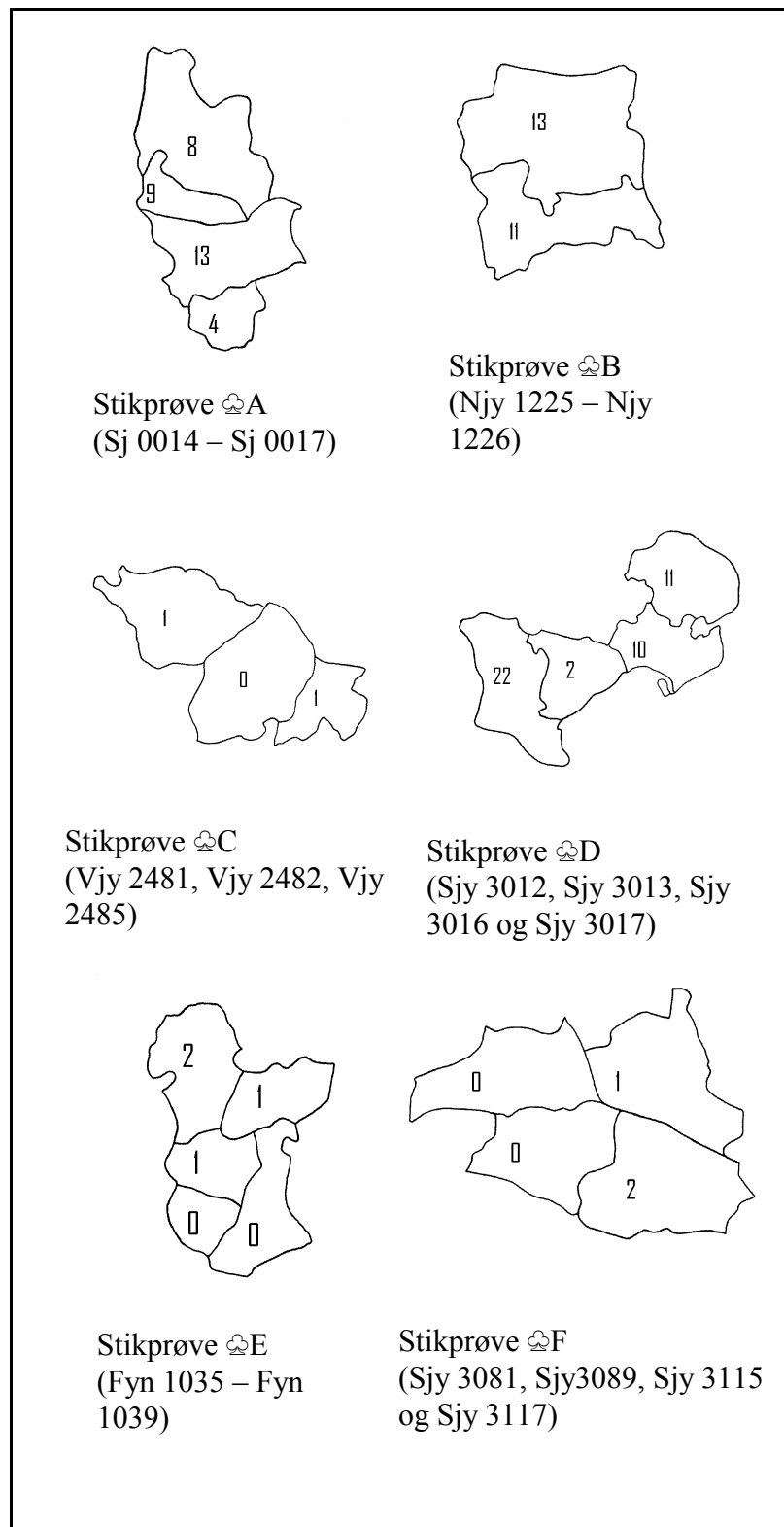
Figur 10: Udbredelse af yngre bebyggelsesnavne på *-holt*

navne, og der er de ganske talrige. I Nordsjælland ligger de yngre bebyggelsesnavne noget sydligere end de ældre bebyggelsesnavne, og i Vendsyssel breder de yngre bebyggelsesnavne sig længere mod vest end de øvrige to navnegrupper. Bortset fra Bornholm og Nordsjælland synes de yngre bebyggelsesnavne på *-holt* at være mere udbredte i Jylland end på Øerne. Der er dog kun få yngre bebyggelsesnavne i Sønderjylland.

6.2.2.4. Udbredelse af naturnavne på *-holt* i seks stikprøver

De seks stikprøver med naturnavne på *-holt* er udvalgt således at de repræsenterer områder med forskellige former for repræsentation af bebyggelsesnavne på *-holt* (jf. kap. 1.3.2. med oversigtskort). Formålet med at vælge stikprøverne sådan har bl.a. været at undersøge om antallet af naturnavne på *-holt* er proportionalt med antallet af bebyggelsesbetegnende *holt*-navne i det samme område. Når det gælder stikprøverne ☼A og ☼B som er taget i områder med mange bebyggelsesnavne på *-holt*, viser det sig at det også er områder med relativt mange naturnavne på *-holt*. Der er således 34 navne i stikprøve ☼A fra Nordsjælland, og der er 24 navne i stikprøve ☼B fra Nordjylland. Tilsvarende er der meget få naturnavne på *-holt* i stikprøverne ☼E og ☼F som er taget i områder helt uden bebyggelsesnavne på *-holt*. Stikprøve ☼E fra Sydfyn har fire navne, og stikprøve ☼F fra det vestlige Sønderjylland har tre navne. Situationen er derimod en anden når det gælder stikprøverne ☼C og ☼D som er taget i områder med en gennemsnitlig forekomst af bebyggelsesbetegnende *holt*-navne. Stikprøve ☼C fra Vestjylland indeholder kun to naturnavne på *-holt*, mens stikprøve ☼D fra det østlige Sønderjylland indeholder 45 naturnavne på *-holt*. Stikprøve ☼D er dermed den stikprøve der inde-

holder flest naturnavne på *-holt*, og det bekræfter at det østlige Sønderjylland er et område med mange naturnavne af denne type. Det er altså stikprøverne fra områder med en gennemsnitlig forekomst af bebyggelsesnavne som springer i øjnene. Stikprøve ☼C har færre naturnavne end stikprøverne ☼E og ☼F som stammer fra områder uden bebyggelsesnavne på *-holt*, og stikprøve ☼D har mange flere naturnavne end stikprøverne ☼A og ☼B som stammer fra områder med mange bebyggelsesnavn på *-holt*. På den baggrund kan det altså konstateres at antallet af bebyggelsesnavne på *-holt* ikke kan fortælle noget sikkert om antallet af tilsvarende naturnavne inden for samme område. Derfor vil det være nødvendigt med en større undersøgelse af naturnavne af denne type hvis man skal sige noget sikkert om udbredelsen af danske naturnavne på *-holt*. Det er en undersøgelse jeg håber at kunne foretage inden for en overskuelig fremtid, idet der uden tvivl foreligger et stort og spændende materiale.

Figur 11: Antal naturnavne på *-holt* i stikprøvernes sogne

6.2.3. Sammenfatning

Undersøgelsen bekræfter at de ældre *holt*-navne oftest forekommer i Østdanmark og i Vendsyssel. Dog kan *holt*-navnene ikke uden videre knyttes til skovbevoksning. Således er der et stort antal ældre bebyggelsesnavne på *-holt* i Vendsyssel og i det nordlige Vestjylland, som ikke synes at have været udprægede skovområder. De navne som er blevet bebyggelsesbetegnende på baggrund af overleverede naturnavne, er færre i antal, men de findes i de samme områder som de ældre bebyggelsesnavne. Disse navne har dog en overvægt i det østlige Sønderjylland. Også de yngre bebyggelsesnavne er udbredte i de områder hvor vi finder de ældre *holt*-navne. De yngre bebyggelsesnavne har dog en videre udbredelse. De findes fx på Bornholm hvor der ikke findes ældre *holt*-navne.

Når det gælder de ældre *holt*-navne er det interessant at visse områder med fravær af *holt*-navne også har fravær af *torp*-navne. Der findes fx ingen ældre bebyggelsesnavne med *-torp* som efterled på Bornholm. Det i sig selv er ikke iøjnefaldende, men heller ikke Nord- og Færøerne har ældre *torp*-navne, ligesom de ingen ældre *holt*-navne har. Dette kan være en indikation på at *holt*-navnene og *torp*-navnene tilhører det samme trin i den kulturelle udvikling, ligesom det er foreslået ovenfor i kapitel 6.1.4.

7. UOPRINDELIGE *HOLT*-NAVNE

7.1. Uoprindelige danske stednavne på *-holt*

Nogle danske stednavne fremstår i deres moderne former med efterleddet *-holt*, men de er oprindeligt dannet med andre efterled. Der er tale om en række navne som er dannet med relativt forskellige efterled, men de er alle omtolket eller misforstået som hørende til den store gruppe af *holt*-navne. Årsagerne til omtolkningerne eller misforståelserne af navnenes efterled skal rimeligvis findes i omdannelser i de oprindelige efterled, og i de omdannelser *holt* kan gennemgå når det fungerer som efterled i stednavne. Man har med andre ord fortolket et uforståeligt efterled til at bestå af et kendt efterled som *-holt*. Der er altså tale om omdannelse ved såkaldt folkeetymologi (se Dalberg 1980:165ff.).

7.1.1. Uoprindelige danske bebyggelsesnavne på *-holt*

Navnene i det følgende er anført efter de samme principper som materialet i kapitel 2, se forklaringen i kapitel 1.5.3.

Anholt

ø og s. ○ (Anholt s. (Øjy 1999))

her? Högbystenen atuti [ie. andundi]; Vjb:50 1231 Anund; o. 1425 (1427 Cl.Clavus (tysk udg.):118) Holz insula; o. 1425 (1520–49 Cl.Clavus (tysk udg.):147) Ane holth; u.d. 1434 Annolte; 5/9 1441 (1761 Langebek) Anolt; u.d. 1451–1513 (1497–1511 Rep II nr. 13021) Anholt; KancBr 29/11 1551 Annolth; KancBr [ca. 20–22/9] 1554 Anholt; JonasKoldingensis 1594 Anhaltvm, Anholt; Matr 1664 Anholdt; Matr 1688 Anholdts Land; Matr 1844 Øen Anholt; Gst 1896 Anholt.

Navnet er ikke et *holt*-navn, men et navn med afledningsendelsen *-und*. Der er gennem tiden gjort en række forsøg på at forklare *holt*-endelsen. Vibeke Dalberg (1999) opregner disse, bl.a. at *holt*-endelsen kunne være en tilføjelse til det oprindelige navn, eller at den skal tilskrives nedertysk eller nederlandsk påvirkning. Dalberg foretrækker dog en forklaring fremsat af Sophus Bugge (1890:244) som går ud på at det oprindelige navn *Anund* er blevet forandret til **Anold* ved at *n* ved dissimilation gik over til *l*. Bugge henviser til at et norsk stednavn *Hvinandi* er blevet til *Kvenil*. Endelsen *-old* er siden blevet omtolket til *-holt* (Dalberg 1999:43ff. med henv.).

Bleghule

hse. ○ (Vester Vandet s. (Njy 1336))

MB 1683 Blegihulle ere noget smaa Huse, vester ude fra Wester Wandet sogn, digt op til Torfuekier langs-ved Fleysand-Bakkerne; Matr 1688 Blegholte; DA1769 Blegholt Bye; Gst 1943 Bleghule.

Forleddet er adj. *bleg*. Det er uvist om der er tale om et *holt*-navn eller et navn med sb. *hule* eller sb. *hul* i betydningen 'lavning' som efterled, eller måske sb. *hale* som i *Døvhule* under *Døjholt* i Nors s. (Njy 1334) ovenfor. En god forklaring på sammenblandingen af *-hule*(/*-hale*) og *-holt* savnes.

Blåholt

gd. ○ (Olsker s. (Bo 0663))

1691 (ThSaml) Blaaahald; 1716 Komm 1722–24 i Blaaahull; K 1746–50 blaaehulls gd; Thurah 1756 Blaa-halls(gd); DATl Blaaahallsgd; UrneNb Blaaehulsgd, eller: i Blaaehuld; UrneJb Blaaehuls Gd; Bugge 1771 Blaaehul; Skougaard 1804 Blaaahul; VSK 1805 paa Haldene; Salchow 1813 Blaaahalsgd; UK 1818 Blaa-holdtsgd; Matr 1844 Blaaholdegd; Gst 1941 Blaaholt; Opt 1944 [*blø'hålt*].

Navnet ser ud til at være et oprindeligt “Blåhul”. I UrneNb står der desuden at stedet ligger i et hul “med blaae Leer deromkring”. Efterleddet er senere omtydet til *-hald* og *-holt* (DS X:263).

Burholt

hgd. ○ (Øster Brønderslev s. (Njy 1261))

1491 (1542 ÆDA III:90) Boerodts; 27/10 1492 (Vid. 1602) Boerød; 1494 (1542 ÆDA III:101) Borodthol-lum; u.d. (1542 ÆDA III:106) Boorod; KancBr 1/4 1564 Borholt; KronSk 24/7 1573 Burholt; Mandt 1606 Boerholt; Matr 1688 Burholts hoffuit G; Matr 1844 Buurholt Hgd; PostAdr 1921 Gl. Burholt; Opt 1917 [*bu'ørhålt*].

Navnets efterled er oprindeligt *-rød* ‘rydning’. En tilsvarende udvikling – eller misforståelse, om man vil – fra *-rød* til *-holt* ses også i to skånske bebyggelsesnavne *Gråshult* og *Loshult* begge i Loshults s. (Sk 2309) se disse nedenfor. Det foranstillede reciprokerende led *Gammel* er tilføjet efter at gården *Ny Burholt* blev udskilt fra ejendommen i årene 1854–57 (DSG I:913).

Grimersholt

† bebyg. ○ (Astrup s. (Njy 1205))

her? 12/7 eller 19/7 1484 Gremærsholth. □ – Måske identisk med gårdnavnet *Grimmeshave* der skrives: KancReg 3/4 1547 Gremeshafve; KronSk 3/4 1547 Gremershafve; Matr 1662 Grimershaffue; Matr 1688 Grims hauge; Matr 1844 Grimshauge; Mansa 1857–58 Grimershhave; Trap⁵ 1960 Grimmeshave; Gst 1887 Grimshave; SUR 2002 Grimmeshave. .

Forleddet er gen. af mandsnavnet glda. *Grimar* (DgP I:395f.). Efterleddet er formentlig identisk med sb. *have*.

Gråshult

bebyg. ○ (Loshult s. (Sk 2309))

LÅU IV:35 30/1 1464 j Grosrød; OHÅ 1963:112 1464 Groserydt; OHÅ 1976:82 1568 Gråset; OHÅ 1963:123 1583 Grashult; OHÅ 1963:112 1584 Graa[serødt]; Mandt 1584 Grøssholt, Graskholt; KancBr 26/4 1594 Grosholt; Mandt 1596 Grassholt; LensR 1597 Gressholdt [!]; LensR 1611 Gressholdt, Gratzholdt; LensR 1612 Grossholdt; Mandt 1618 Graessholt; Jb 1621 Grasholt; LensR 1621 Graassoldt; LensR 1626 Gressold; Mandt 1646 Graassholt; OHÅ 1973:30 1650 Graaselt; Jb 1671 Gråbhull; Lmh 1675 Gråshult; Jb 1712 Gråshull; Jb 1754 Gråshult; Hfl 1813–23 Gråshult; Opt 1930 [*gråusalt*]; EK 1936 Gråshult.

Navnets efterled er oprindeligt *-ryd/-rød* ‘rydning’. Forleddet er sandsynligvis et ældre navn *Gråsjö* på den nærliggende *Gråshultasjön*, men det kan ikke udelukkes at der kunne være tale om gen. af tilnavnet *Grå* (DSÅ II:285f.).

Loshult

s. og lb. ○ (Loshult s. (Sk 2309))

Gränsbeskr:32 1555 Lorsiø Sogenn; Lb II:129 1569 Lousrødt Sogenn; ÆDA IV:299 1577 vdi Loffsrød sogenn; Jb 1583 Kiercke Lousolt, Louserødt, Loserødt Sogenn; OHÅ 1963:109 1584 Lorizholt Sogenn; Mandt 1584 Lossholt, Løssholt; FortGeistIG ca. 1590 Lochryd [!] sogenn; CS 36–37 ca. 1590 Losö-ö, Losöd, Loussö; Jb 1593 Kercke Losholt; Jb 1594 Losholt, Losrødt sogenn; KancBr 26/4 1594 Losholt; OHÅ 1963:109 1596 Lorsholt; Jb 1606 Louserødt; OHÅ 1963:109 1610 Lönnsholt, Lösholt; Jb 1611 Loust-rødsogenn; Jb 1617 Kirkeleossholt, Lousolt; VisLst:100 c. 1620 Losholt; Jb 1626 Loesoholtsogenn; Mandt 1638 Lossholte; DecbS 1651 Løssholt [!] sougn, Kiercke Lössholt [!]; Jb 1658 Kirkelosholt, Kircklosholt;

Jb 1671 Loßhullt Sochn; HbgAbsol 1690 i loúsúlt; Lmh 1696 Loushulta Sochn; OHÅ 1976:124–125 1710 Looshulth; Jb 1712 Loushullt; Gillberg 1767 Loshults Sockn och By; Rogberg - Ruda:346, 363 1770 Loshult, Lönshult; Hfl 1813–23 Loshult; Jb 1825 Loushult (Socken); Opt 1930 [*lósalt* eller *lòselt*]; EK 1936 Loshult; Opt 1976 [*lósalt, lóselta søjn*].

Navnets efterled er oprindeligt *-ryd/-rød* ‘rydning’. Forleddet er uklart.

Nederholt

gde. og hse. ○ (Ikast s. (Vjy 2492))

PrI 1638 Hold; MB 1683 Neder Holle, Nederholt; Matr 1688 Nederholt; DA1 1769 Nederholle; VSKOrig 1792 Nederholt; MK 1802 Nederholt; Matr 1844 Nederhold; Gst 1872 og 74 Nederholt; Opt 1926 [*næjær-hål*]; Opt 1948 [*høl*]; PostAdr 1966 Nederhold; Gst 1969 Nederholt.

Navnet har sandsynligvis samme etymologi som bebyggelsesnavnet *Hold* i samme s. der dog er af uvis oprindelse (jf. DS XVII:303). Dette *-hold* er siden blevet fejltolket til *-holt*.

Overholt

gd. ○ (Ikast s. (Vjy 2492))

KronSk 23/6 1621 Over Hald; Jb 1660 Offuer Holdt; KronSk 17/4 1661 Bolet Ofverholdt; MB 1683 Overholt, Ofver H.; Matr 1688 Ofuerholt; DA1 1769 Overholle; VSKOrig 1792 Overholt; MK 1802 Over Holds Jorder; Gst 1872 og 74 Overholt; Opt 1917 [*åwåhålt*]; Opt 1926 [*åwærhålt*]; Gst 1969 Overholt; PostAdr 1966 Overhold.

Navnet er sandsynligvis sekundært til *Nederholt* i samme s., se dette ovenfor.

Rejnholt

gd. ○ (Allinge købstad (Bo 0643))

PostAdr 1909, 1915, 1921 Reinholt; Opt 1945 [*ra:jnhålt*]; Guide 1945 Raenholt. – Efter et naturnavn der skrives: Skiftepr 1689 Reynholdtzlychen, Reyenholdtzlychen; Skiftepr 1713 Reinholtz Lyche; RegAS 1834 Reinhulslykken; Jb c. 1850 Reinhalsløkken, Reinhuls tykket, Reinhulsløkken; I 1923 Rejnholtsløkken [*ra:jnhalsløkjan*], Reinersløkken [*ra:jnørsløkjan*]

Navnet er formentlig dannet på grundlag af naturnavnet *Rejnholtsløkke*, der med urette er opfattet som sammensat med et stednavn **Rejnholt* (DS X:45). Forleddet i *Rejnholtsløkke* regnes for at være et familienavn *Rejnholt* (DS X:53). De tre PostAdr angiver at *Reinholt* betegner et hus som ligger i Olsker s. (Bo 0663) (det samme er tilfældet i DS X:269), men da dette hus ikke er nævnt uden for netop PostAdr, og da disse ikke nævner *Rejnholt* i Allinge købstad, antages det at PostAdrs *Reinholt* er identisk med *Rejnholt* i Allinge, som i øvrigt ligger lige ved grænsen til Olsker s.

Sammenholdt

gd. ○ (Kippinge s. (Lo-Fa 0818))

PostAdr 1921 Sammenholdt. □

Navnet består sandsynligvis af participiet *sammenholdt*, og der er derfor ikke tale om et stednavn med efterleddet *-holt*.

I Uggerholt

gd. ○ (Råbjerg s. (Njy 1182))

KronSk 28/7 1577 Urhal; PrIVends:5 1599 Ugerhald; Matr 1662 Vggerhal; Matr 1688 Vggerhalle; Matr 1844 Ugerhale; Guide 1887, PostAdr 1921 Uggerholt; Gst 1946 Ugerhal; Gst 1888 Ugerholt; Opt 1917 [*uærhålt*].

Efterleddet er sandsynligvis sb. *hald*, glda. *hall* ‘skråning, skrænt’ eller ‘sten, klippe’.

Forleddet er måske en sideform til sb. glda. *wikær* ‘vidje, pil’ (se DSÅ VII:189f. med henv.).

II Uggerholt

gd. ○ (Horsens s. (Njy 1471))

Mandt 1611 Vggerhalm[es]; Matr 1662 Wggerholm; Matr 1664 Wgger Halne; KronSk 15/6 1665 Ugerhalne [?]; MB 1683 Ugerholdt; Matr 1688 Uger Hold; DATl 1769 Ugerholt; Matr 1844 Ugerhale; Mansa 1857–58 Uggerholt; Guide 1884 Uggerhalne; Gst 1885 Uggerhaldne; Opt 1917 [*uærh0lt*]. Trap³ 1901 Ugerholt; PostAdr 1921 Ugerhalne.

Efterleddet er sandsynligvis *-holm* eller snarere *-halne*. Forleddet er måske en sideform til sb. glda. *wikær* ‘vidje, pil’ (se DSÅ VII: 189f. med henv.).

7.1.2. Kort analyse af de uoprindelige bebyggelsesnavne på *-holt*

Det er meget forskelligt hvilke efterled de uoprindelige *holt*-navne fra begyndelsen er dannet med. Enkelte forekommer dog flere gange. Således er der tre navne der oprindeligt er dannet med efterleddet *-rød*. Det er *Gråshult* (Sk 2309), *Loshult* (Sk 2309) og *Burholt* (Njy 1261). Overgangen fra *-rød* til *-holt* kan skyldes at *-holt*, i visse tilfælde kan svækkes til *-et*, og det svækkede efterled kan på det grundlag forveksles med *-rød*.

De fleste af de ovenstående navne er oprindeligt dannet med efterled som begynder med *h*, og som i nogle tilfælde har flere ligheder med *-holt*. Det drejer sig om *Uggerholt* (1) (Njy 1182) der oprindeligt er dannet med efterleddet *-hald* ‘skråning, skrænt’, og om *Uggerholt* (2) (Njy 1471) som oprindeligt er dannet med *-holm* eller *-halne* som efterled. *Nederholt* og *Overholt* (Vjy 2492) er dannet med et efterled, *-hold*, som er af uvis oprindelse. *Grimershave* (Njy 1205) og *Bleghule* (Njy 1336) har kun et enkelt belæg hver som viser efterleddet *-holt*, og navnene har det oprindelige efterled i deres nutidige skriveformer. Det bornholmske navn *Blåholt* ○ (Bo 0663) er dannet med *-hul* som efterled, mens *Rejnholt* ○ (Bo 0643) er identisk med et efternavn med samme stavemåde. *Sammenholdt* ○ (Lo-Fa 0818) skal nok ses som et abstraktum, altså et participium af vb. *sammenholde*. Tilbage står ønavnet *Anholt* (2) ○ (Øjy 1999) som oprindeligt er dannet med afledningsendelsen *-und*.

8. KONKLUSION

Der findes stednavne på *-holt* i det meste af undersøgelsesområdet som består af det nuværende Danmark og Skåne. Materialet består af bebyggelsesnavne samt naturnavne fra seks mindre stikprøver. Bebyggelsesnavnene fordeler sig på tre grupper. Den første gruppe (●) består af 587 navne der er overleveret som bebyggelsesnavne før 1800. Den anden gruppe (▲) består af 154 navne der først er overleveret som bebyggelsesnavne efter 1800, men som bygger på ældre overleverede naturnavne. Den tredje gruppe (■) består af 428 yngre bebyggelsesnavne som først er overleveret efter 1800.

På trods af de mange stednavne som indeholder ordet *holt*, er ordet kun sjældent belagt i den ældre skriftlige overlevering i Danmark, og i rigssproget er ordet uddødt omkring år 1800. Derfor er det bemærkelsesværdigt at *holt* findes som led i så mange stednavne. Som efterled i danske stednavne har *holt* grundbetydningen ‘lille skov’. Denne betydning kan have udviklet sig til ‘bebyggelse ved en lille skov’ i løbet af middelalderen. Det kan heller ikke udelukkes at dialektale betydninger som ‘rydning i skov’ og ‘højde, bakke’ forekommer i nogle af navnene. I de yngre bebyggelsesnavne hvor *holt* bruges som efterled i navne på huse og gårde, er ordet sandsynligvis relativt betydningsløst. Betydningen af efterleddet må her være ‘bebyggelse’ eller måske ‘beboelse’.

Som efterled i stednavne kan *-holt* fremstå i forskellige morfologiske former der ender på eksempelvis *-e*, *-et*, *-en* og *-er*, fx *Holte* ● (Njy 1253) og *Holtet* ▲ (Sj 0011). Langt størstedelen af de danske *holt*-navne fremstår dog med efterleddet i grundformen *-holt*. Et relativt stort antal danske *holt*-navne ender imidlertid på bøjningsformen *-holte* (*-olte* og *-elte*). Formelt set kan der være tale om dativ singularis, en sekundær pluralisform eller genitiv pluralis, men det kan ikke afgøres hvilken form der er tale om i de enkelte tilfælde. Der findes også *holt*-navne med analogisk dannede *e*-former. Lydligt kan efterleddet *-holt* endvidere ændre sig en del. Det kan blive omdannet til former som *-olt(e)*, *-elt(e)*, *-alt*, *-lt(e)*, *-t(e)* og *-l(e)*. Det gælder fx i navnene *Stabolt* (Fyn 1046), *Kirkelte* (Sj 0016), *Örnalt* (Sk 1309) og *Brændt* (Sj 0335). De omdannede former på *-olt(e)* og *-elt(e)* er tilsyneladende blevet betragtet som så almindelige at man har kunnet dannet yngre bebyggelsesnavne med reducerede efterled der minder om disse former, fx *Vibolt* ■ (Lo-Fa 0737) og *Sivelt* ■ (Øjy 2366). I hele undersøgelsesområdet – men især i Skåne – har en række navne fået svind af *h* i efterleddet. Svind af *h* i efterleddet sker i perioden ca. 1450 – ca. 1700. De fleste af navnene får dog restitueret efterleddet i løbet af det 1600-tallet således at det igen fremstår som *-holt(e)*. En

række navne får dog efterleddet restitueret allerede i 1500-tallet. Efterleddet varierer meget i forskellige dele af det undersøgte område. Skåne og Nordsjælland skiller sig væsentligt ud fra resten af landet. Her sker der en række svækkelser og andre omdannelser – især i 1500- og 1600-tallet – i et sådant omfang at svækkelse af efterleddet er mere almindeligt end bevarelse af efterleddet. Det er en svækkelse der også findes eksempler på i Sønderjylland, og som medfører at efterleddet kommer til at fremstå i formen *-elt(e)*. De fleste skånske navne med denne svækkelse er blevet restitueret efter at landsdelen blev svensk i 1658, mens de fleste af de nordsjællandske og de sønderjyske navne fremstår med efterleddet i den svækkede form frem til nutiden. Flertallet af navnene med svækkelse af efterleddet til *-elt(e)* har et forled som er enstavet, og som slutter på én konsonant. Det ser således ud til at visse typer af forled kan være medvirkende til at efterleddet svækkes. I Skåne og i Randers Amt i Østjylland sker der en udvikling af efterleddets *o* til *a*. I Skåne er lydforbindelsen *-aholt* blevet omdannet til *-alt*. De fleste skånske navne med udvikling af efterleddet til *-alt* har også været udsat for *h*-svind og andre omdannelser. I Randers Amt er lydåbningen af efterleddets *o*-vokal til *a* ikke umiddelbart afhængig af andre udviklinger i efterleddet. Der er dog *h*-svind og enkelte andre eksempler på omdannelse i de navne der har beholdt efterleddet i formen *-alt* i deres nutidige skrivemåde. Fælles for de forskellige omdannelser af efterleddet, er at de fleste af navnene er blevet restitueret i løbet af 1600-tallet. Det kan hænge sammen med at de kilder hvori vi finder belæg på stednavnene på den tid, bliver mere ensartede i hele landet.

Den største del af forleddene i de danske stednavne på *-holt* er appellativer, mens mindre dele består af proprier og adjektiver. Nogle få forled består af adverbier, og kun undtagelsesvis har *holt*-navnene forled som tilhører andre end de fire nævnte ordklasser. Forleddene i de yngre bebyggelsesnavne fordeler sig på færre forskellige ord end tilfældet er for de ældre bebyggelsesnavne, men samtidig er der en række forled som kun optræder i netop denne gruppe navne, eller som har en iøjnefaldende højere frekvens blandt disse navne. Det er derfor tydeligt at de yngre bebyggelsesnavne er dannet i en anden tid og i et andet miljø end de øvrige bebyggelsesnavne. Ca. en tredjedel af forleddene i stikprøvernes naturnavne findes ikke som forled i bebyggelsesnavnene. Et andet forhold der er iøjnefaldende blandt naturnavnene, er en relativ høj frekvens af adverbielle forled. Hovedparten af naturnavnene er marknavne, og det er sandsynligt at man har haft større brug for at udtrykke agrenes beliggenhed i forhold til hinanden, end tilfældet er for andre denotata. Disse to

forhold peger i retning af at naturnavnene kan være dannet under andre forudsætninger end bebyggelsesnavnene.

I den navnesemantiske analyse er navnene inddelt i seks semantiske grupper. Der er relativt stor forskel på bebyggelsesnavnene og naturnavnene når det gælder forleddene i navnegrupperne og deres placering i de seks semantiske grupper. Dette er særligt bemærkelsesværdigt for de to grupper af bebyggelsesnavne som er, eller som formodes at være, oprindelige naturnavne, og som derfor er sekundære som bebyggelsesnavne. Det gælder altså de bebyggelsesnavne som er dannet på baggrund af overleverede naturnavne (▲), og det gælder de ældre bebyggelsesnavne (●). Disse to navnegrupper kunne man forvente havde en fordeling på de semantiske grupper som lignede naturnavnenes, men det er ikke tilfældet. Når det gælder de bebyggelsesnavne som er dannet på baggrund af overleverede naturnavne, kan det muligvis forklares ved at *holt*-navne med visse forledstyper ikke er blevet fundet egnede til at fungere som bebyggelsesnavne. Dette kan også være forklaringen når det gælder de ældre bebyggelsesnavne, men her er der desuden den mulighed at de ældre bebyggelsesnavne måske slet ikke er sekundære, men primære som bebyggelsesnavne.

Undersøgelsen viser at de danske stednavne på *-holt* hovedsageligt hører hjemme i middelalderen, men de kan tænkes at strække sig længere tilbage. Det er dog sikkert at efterleddet stadig er produktivt efter middelalderens ophør. Navnetypen er ældst i Østdanmark, især i Nordsjælland. Eksistensen af de yngre bebyggelsesnavne viser at navneleddet også er blevet brugt i nyere tid. Det kan endda tænkes at det stadig kan bruges ved navngivning af huse og gårde. Det er muligt at de ældre bebyggelsesnavne på *-holt* skal ses i sammenhæng med *torp*-navne og rydningsnavne. *Torp*-navnene afspejler en nykolonisering af såvel moderbyens udmark og bymark som nyopdyrket område. Rydningsnavnene, som hovedsageligt har efterleddene *-rød* og *-tved*, må derimod afspejle kolonisation af skovbevoksede områder. De ældre østdanske bebyggelsesnavne på *-holt* kan også afspejle kolonisation af skovbevokset område. Men hvor rydningsnavnene fortæller at man har fældet skoven, fortæller *holt*-navnene enten om den skov der eksisterede før rydningen, eller også fortæller de at man er flyttet ud i skoven uden at fælde den. Det er desuden interessant at visse områder med fravær af ældre *holt*-navne også har fravær af *torp*-navne. Der findes således ingen ældre bebyggelsesnavne med *-torp* som efterled på Bornholm. Det i sig selv er ikke iøjnefaldende, men heller ikke Nordsverige og Færøerne har ældre *torp*-navne, ligesom de ingen ældre *holt*-navne har. De yngre bebyggelsesnavne repræsenterer en renæssance i brugen af *-holt* som efterled i bebyg-

gelsesnavne. Jeg mener at de ændringer der sker både administrativt og kulturelt i Danmark i tiden omkring 1800, har haft stor indvirkning på stednavnene. I den første halvdel af 1800-tallet var romantikken fremherskende i Danmark. Her dyrkedes den folkelige fortid, og historien og naturen var helt centrale emner. De nydannede gårdsnavne er derfor med stor sandsynlighed præget af den boglige oplysning og den romantiske naturglæde som gennemtrængte alle samfundslag i 1800-tallet. Derfor kan de yngre bebyggelsesnavne have deres årsag i tidens kulturelle strømninger.

De danske *holt*-navne fordeler sig ikke jævnt. Vendsyssel er uden sammenligning det område hvor navnene ligger tættest, men der er også en høj frekvens af *holt*-navne i områder som Skåne og Nordsjælland. Navnene kan ikke uden videre knyttes til skovbevoksning som man ellers har haft for vane at gøre i stednavnelitteraturen. Således er der et stort antal ældre bebyggelsesnavne på *-holt* i Vendsyssel og i det nordlige Vestjylland som ikke synes at have været udprægede skovområder. I grove træk følger de tre grupper af bebyggelsesnavne hinanden. De navne som er blevet bebyggelsesbetegnende på baggrund af overleverede naturnavne, er færre i antal, men de findes i de samme områder som de ældre bebyggelsesnavne. Disse navne har dog en overvægt i det østlige Sønderjylland. Også de yngre bebyggelsesnavne er udbredte i de områder hvor vi finder de ældre *holt*-navne. De yngre bebyggelsesnavne har dog en videre udbredelse. De findes også på Bornholm hvor der ikke findes ældre *holt*-navne.

9. RESUMÉER

9.1. Dansk resumé

Denne navnetypeundersøgelse om danske stednavne på *-holt* omfatter bebyggelsesbetegnende *holt*-navne i Skåne og i det nuværende Danmark, samt naturnavne fra seks mindre stikprøver. Der er dannet *holt*-navne i Danmark gennem de seneste 1000 år. De ældste af disse navne er fra middelalderens begyndelse, måske er de endda lidt ældre. Omkring 1800 sker der desuden en opblomstring i brugen af efterleddet *-holt* ved navngivning af gårde og huse. Denne opblomstring kan muligvis skyldes de kulturelle strømninger som romantikken bragte med sig.

De danske *holt*-navne fordeler sig ikke jævnt. Vendsyssel er uden sammenligning det område i Danmark hvor navnene ligger tættest, men der er også en høj frekvens af *holt*-navne i områder som Skåne og Nordsjælland. På Bornholm hvor der ikke findes ældre *holt*-navne, findes der en del yngre bebyggelsesnavne som er dannet efter 1800.

Som efterled i danske stednavne har *holt* grundbetydningen 'lille skov'. Denne betydning kan have udviklet sig til 'bebyggelse ved en lille skov' i løbet af middelalderen. Det kan heller ikke udelukkes at dialektale betydninger som 'rydning i skov' og 'højde, bakke' forekommer i nogle af navnene. I de yngre bebyggelsesnavne der er dannet efter 1800, er *holt* som stednavneled sandsynligvis relativt betydningsløst. Det bruges her som efterled i navne på huse og gårde, og betydningen af efterleddet er formentlig 'bebyggelse' eller måske 'beboelse'. Som efterled i stednavne kan *-holt* fremstå i forskellige morfologiske former som ender på *-e*, *-et*, *-en* og *-er* m.fl. Lydligt kan efterleddet *-holt* blive omdannet til former som *-olt(e)*, *-elt(e)*, *-alt*, *-lt(e)*, *-t(e)* og *-l(e)*. De fleste af navnene får imidlertid restitueret efterleddet i løbet af 1600-tallet således at det igen fremstår som *-holt(e)*. Men i Skåne og Nordsjælland sker der svækkelser og andre omdannelser i et sådant omfang at svækkelse af efterleddet er mere almindeligt end bevarelse af efterleddet. De fleste skånske navne med svækkelse er dog blevet restitueret efter at landsdelen blev svensk i 1658. I Skåne er lydforbindelsen *-aholt* blevet omdannet til *-alt*, og i Randers Amt har en lydåbning af efterleddets *o*-vokal til *a* resulteret i den samme form af efterleddet.

Den største del af forleddene i de danske stednavne på *-holt* er appellativer, mens mindre dele består af proprier og adjektiver. Nogle få forled består af adverbier. Undtagelsesvis har *holt*-navnene forled som tilhører andre end de fire nævnte ordklasser. Ca. en tredjedel af forleddene i stikprøvernes naturnavne findes ikke som forled i bebyggelsesnavnene. I den navnesemantiske analyse er navnene inddelt i seks semantiske grupper. Analysen viser at der også er relativt stor forskel på bebyggelsesnavnene og naturnavnene mht. forleddenes placering i de seks semantiske grupper. Når det gælder de bebyggelsesnavne som er dannet på baggrund af overleverede naturnavne, kan det muligvis forklares ved at *holt*-navne med visse forledstyper ikke er blevet fundet egnede til at fungere som bebyggelsesnavne. Dette kan også være forklaringen når det gælder de ældre bebyggelsesnavne, men her er der desuden den mulighed at de ældre bebyggelsesnavne måske slet ikke er sekundære, men primære som bebyggelsesnavne.

9.2. Abstract in English

This study of the Danish place-names in *-holt* covers *holt*-names denoting settlements in Skåne and present-day Denmark, as well as minor-names from six selected specimen areas. Names in *-holt* have been coined throughout the last 1000 years. The oldest of these names date from the beginning of the medieval period or perhaps even slightly earlier. In about 1800 a new lease of life also started for the use of the generic *-holt* for naming farms and houses. This renaissance may perhaps reflect the cultural currents that arose in the wake of the Romantic movement.

The Danish *holt*-names are not evenly distributed. Vendsyssel is undoubtedly the part of Denmark where such names lie thickest on the ground but there is also a high-frequency of *holt*-names in areas such as Skåne and North Zealand. In Bornholm, where there are no older *holt*-names, there are a number of settlement-names in *-holt* that were not coined until after 1800.

As a generic in Danish place-names *holt* has the basic meaning ‘small wood’. This meaning may have developed into ‘settlement by a small wood’ in the course of the medieval period. The possibility cannot be excluded either that dialect meanings such as ‘clearing in a wood’ or ‘hill, eminence’ are to be found in some of the names. In the younger settlement-names from after 1800 it would seem that *holt* was probably relatively meaningless. It is used here as a generic in the names of houses and farms where the meaning of the generic would seem to be ‘settlement’ or perhaps ‘habitation’. As a generic in place-names *holt* can appear in various morphological forms that end in *-e*, *-et*, *-en* and *-er* etc. Phonetically the generic *-holt* can be remodelled into forms such as *-olt(e)*, *-elt(e)*, *-alt*, *-lt(e)*, *-t(e)* and *-l(e)*. Most of these names, however, have had their generics restored in the course of the 17th century so that they again appear as *-holt(e)*. In Skåne and North Zealand, on the other hand, weakenings and other remodellings take place to such a large extent that weakening of the generic is commoner than its survival. Most of the names in Skåne with weakening, however, have had their generics restored after the province became Swedish in 1658. In Skåne the sound-combination *-aholt* has been remodelled to *-alt*, while in Randers Amt an opening of the *o*-vowel of the generic to *a* has resulted in the same form as that in Skåne.

The majority of the specifics in the Danish place-names in *-holt* are appellatives but there are smaller numbers of proper names and adjectives. Some few of the specifics are adverbs. In some exceptional cases the *holt*-names belong to other than the four above-mentioned word classes. About a third of the specifics in the specimen groups of minor names do not occur as specifics in the settlement-names. In the name-semantic analysis the names have been divided up into six semantic groups. The analysis reveals that there is also a relatively large difference between the settlement-names and the minor names with respect to the placing within the six semantic groups. In the case of those settlement-names that have been coined against the background of existing minor names, they are perhaps to be explained by the fact that *holt*-names with certain types of specifics have not been considered suitable for functioning as settlement-names. This might also be the explanation where the older settlement-names are concerned but here there is also the possibility that the older settlement-names may not be secondary formations but primary settlement-names.